

Sprawozdanie

Izby Przemysłowo-Handlowej
w Katowicach

za rok

1 9 3 7

2512

'1837

II

X-3293	
2512/	II

/1837

K-68 / 19746

27.11

130,-

Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach, wzorem lat poprzednich, opracowała niniejsze sprawozdanie z sytuacji gospodarczej Śląska oraz działalności samorządu gospodarczego tego okręgu w roku 1937.

Przegląd najważniejszych faktów oraz omówienie sytuacji w poszczególnych dziedzinach produkcji i handlu naszego okręgu pozwala z jednej strony na bardziej wnikliwą ocenę rozwoju życia gospodarczego w omawianym okresie, z drugiej zaś — umożliwia wyciągnięcie wniosków co do istniejących potrzeb i związanej z tym działalności na przyszłość.

Układ sprawozdania zachowano bez zmian w stosunku do sprawozdania z roku 1936, co daje możliwość łatwiejszego porównywania poszczególnych okresów objętych sprawozdaniami. Część pierwsza sprawozdania omawia ogólną sytuację istniejącą w przemyśle i handlu, część druga — podaje sprawozdanie z czynności Izby, i wreszcie część trzecia, ostatnia, zawiera tabele statystyczne.

Wszystkim Organizacjom i Firmom naszego okręgu, które okazały pomoc w gromadzeniu materiałów do opracowania charakterystyki sytuacji gospodarczej Śląska w roku 1937 i w ten sposób przyczyniły się do wydania niniejszego sprawozdania, składamy na tym miejscu podziękowanie.

Prezes Izby
J. CYBULSKI

Dyrektor Izby
M. DROZDOWSKI

Katowice w sierpniu 1938

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...

Część I.

Sprawozdanie ze stanu gospodarczego przemysłu i handlu

I. Uwagi wstępne

Rok 1937, jeżeli chodzi o rozwój produkcji przemysłowej w świecie, przedstawia się przeciętnie lepiej, niż rok poprzedni, albowiem wskaźnik produkcji światowej, obliczony np. przez Niemiecki Instytut Badania Koniunktur, opracowany na podstawie roku 1928, wynosił 126,2, gdy w roku poprzednim równał się 117,8. Tym niemniej trzeba to podkreślić, że wskaźnik produkcji światowej tego Instytutu wykazywał wzrost do maja roku 1937, a od czerwca poczynawszy zaczął się właściwie spadek produkcji i w szeregu państw, a przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych Ameryki Płn., zaczęto zastanawiać się już nad tym, czy nie mamy do czynienia ze zmierzchem koniunktury i czy nie stoimy w przededniu nowego kryzysu.

Jeżeli chodzi o koniunkturę w Polsce, to wskaźnik produkcji przemysłowej Polskiego Instytutu Badania Koniunktur Gospodarczych i Cen, obliczony na tej samej podstawie roku 1928, wynosił przeciętnie w roku 1937, z usunięciem sezonowości, 85,0, gdy w roku poprzednim równał się 72,0.

Jeżeli chodzi o rozwój produkcji w Polsce w poszczególnych miesiącach, który oceniać mamy przy pomocy wymienionego wskaźnika, to wykazuje ona stały wzrost, i tak np. w styczniu wskaźnik jej wynosił 80,1, a w grudniu 88,2.

Wskaźnik produkcji dóbr wytwórczych za rok 1937 według tego samego źródła równał się 89,0 (71,2 w roku poprzednim), przy czym z 80,4 w styczniu podniósł się w grudniu do 98,1. Wskaźnik produkcji dóbr spożycia wynosił za rok 1937 przeciętnie 81,6 (74,5) i z 80,5 w styczniu podniósł się do 83,6 w grudniu.

Wskaźnik produkcji węgla kamiennego wynosił przeciętnie w roku 1937 — 88,3 (72,0), ale o ile chodzi o sytuację tego przemysłu, to należy zwrócić uwagę, że wzrost produkcji węgla

trwał tylko do maja roku sprawozdawczego, w którym wskaźnik osiągnął 97,7, a następnie produkcja wykazywała stopniowy spadek i jej wskaźnik w grudniu obniżył się do 80,4.

Wskaźnik produkcji rudy żelaznej wynosił przeciętnie 111,1 (66,2), co wiąże się ze znacznym zapotrzebowaniem tworzyw dla hutnictwa żelaznego i koniecznością ograniczenia przywozu tworzyw z zagranicy, a w szczególności w związku z dążnościami hutnictwa żelaznego do zastąpienia części importowanego złomu surówką żelazną. Wskaźnik produkcji rud żelaznych osiągnął w grudniu nawet 131,0.

Wskaźnik produkcji rudy cynkowej i ołowianej równał się 44,7 (31,1) i maksymalnie osiągnął w maju 47,5, w grudniu zaś zatrzymał się na poziomie 45,5. Produkcja rudy cynkowej była co prawda wyższa niż w roku poprzednim, ale po niższej cenie cynku i ołowiu na rynkach światowych, nie miała już widoków na znaczne zwiększenie.

Jeżeli chodzi o wskaźnik produkcji hutnictwa żelaznego, to wynosił on przeciętnie 102,0 (79,2) i jedynie w okresie od czerwca do sierpnia obniżył się poniżej 100, w grudniu zaś wskaźnik produkcji hutnictwa żelaznego wynosił 120,2.

Wskaźnik produkcji przemysłu cynkowego równał się przeciętnie 66,5 (57,2), przy czym najwyższy wskaźnik tej produkcji przypadł na lipiec i równał się wtedy 70,5.

Jeżeli chodzi o przemysły przetwórcze, to w przemyśle metalowym i maszynowym wskaźnik przepracowanych robotnikogodzin równał się 95,2 (74,9), przy czym w listopadzie i grudniu wskaźnik ten przekroczył 100 i wynosił 102,1 i 103,8. Tym samym przemysł metalowo-przetwórczy w końcu roku zatrudniony był lepiej niż w roku 1928.

Przemysł chemiczny, którego wskaźnik przepracowanych robotnikogodzin wynosił przeciętnie w roku 1937 — 108,3 (91,8), był jednym z przemysłów, wykazujących najlepsze zatrudnienie w Polsce. W dodatku wskaźniki miesięczne w tym przemyśle, za wyjątkiem wskaźnika za styczeń, który wynosił 99,1, były zawsze wyższe od 100, a w listopadzie nawet wskaźnik równał się 115,2.

Poprawa sytuacji w przemyśle mineralnym wyraziła się także w wyższym przeciętnym wskaźniku przepracowanych robotnikogodzin w roku 1937 do 84,5 (73,3), przy czym najwyższy wskaźnik przypadł na październik i równał się 93,1.

Wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin w przemyśle drzewnym wynosił przeciętnie 86,1 (73,2) maksymalny zaś wskaźnik równał się 92,6 i przypadł na wrzesień.

Niewielką poprawę wykazuje także zatrudnienie w przemyśle budowlanym, którego wskaźnik wynosił przeciętnie w roku 1937 — 45,8 (32,4), przy czym tradycyjnie wskaźnik zatrudnienia zwiększył się w drugim półroczu, dochodząc do najwyższego poziomu 60,8 w grudniu.

Przeciętny wskaźnik w przemyśle włókienniczym równał się 80,0 (73,0), maksymalny zaś wskaźnik wynosił 87,5 i przypadł na marzec.

W przemyśle odzieżowym wskaźnik przeciętny za rok sprawozdawczy wynosił 74,6 (71,6), maksymalny zaś wskaźnik przypadł na luty i równał się 92,2. Przemysł odzieżowy, sądząc z wahań wskaźników, wykazywał bardzo nierównomierne zatrudnienie i najsłabszą poprawę sytuacji spośród wszystkich przemysłów przetwórczych.

Przeciętny wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin w przemyśle spożywczym równał się 77,2 (69,4), maksymalne zatrudnienie zaś przypadło na wrzesień, gdy wskaźnik wynosił 80,2.

Jednym z najlepiej zatrudnionych przemysłów był przemysł papierniczy, którego przeciętny wskaźnik produkcji za rok 1937 równał się 112,3 (100,5), a maksymalny wskaźnik, który przypadł na listopad, równał się 118,5. Wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin w przemyśle poligraficznym wynosił przeciętnie w roku sprawozdawczym 94,5 (86,0), maksymalny zaś, wynoszący 102,0, przypadł na listopad.

Jeżeli chodzi o ruch cen towarów, to według danych Głównego Urzędu Statystycznego wskaźnik ogólny cen hurtowych, oparty o ceny notowane w roku 1928, utrzymywał się jak widać z poniższego zestawienia, w pobliżu 60, przy czym wahania cen na ogół w większości grup towarów były stosunkowo nieduże. Jedynie tylko poważną zniżkę wykazał wskaźnik tzw. innych metali, które znajdują zbyt przede wszystkim na rynkach zagranicznych i podzieliły los wszystkich metali kolorowych, których ceny spadły od kwietnia począwszy. Poza tym pewien wzrost wykazał wskaźnik cen materiałów budowlanych, częściowo drewna obrobionego i artykułów rolnych.

Wskaźniki cen hurtowych za rok 1937 (1928 r. = 100,0)

G r u p y	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Wskaźnik ogólny	58,2	59,8	60,6	60,1	59,9	60,3	60,0	59,6	59,6	58,4	58,4	58,1
Paliwo mineralne	77,3	77,3	77,3	77,3	77,4	77,8	78,5	79,5	80,0	78,8	79,0	79,6
Żelazo	70,9	70,9	70,9	70,9	70,9	70,9	79,9	79,9	79,9	79,9	79,9	79,9
Inne metale	62,2	75,8	79,3	58,8	59,1	57,3	59,3	58,2	51,8	47,3	44,1	44,0
Drewno obrobione	52,4	55,0	56,8	56,1	55,2	55,8	54,9	54,6	54,4	53,9	53,2	53,4
Tkaniny	58,1	58,4	58,7	58,8	58,7	58,4	58,6	58,6	58,7	58,4	58,3	58,2
Żywność i użytki	55,1	57,8	58,7	58,1	58,1	59,4	58,9	58,4	58,7	57,0	57,1	56,5
Artykuły przemysłowe	61,2	61,7	62,3	62,1	61,5	61,1	61,1	60,8	60,4	59,8	59,6	59,6
Surowce i półfabrykaty przem	61,5	62,2	62,9	62,6	61,8	61,2	61,2	60,7	60,1	59,2	59,0	59,0
Materiały budowlane	52,8	52,9	53,7	54,0	53,8	53,9	55,4	55,1	55,0	54,8	54,6	54,6
Art. przem. nabyw. przez roln.	65,7	66,0	66,4	66,4	66,3	66,1	66,5	66,3	66,4	66,0	65,8	65,9
Artykuły rolne krajowe . . .	50,4	53,5	54,6	53,9	54,0	55,4	54,9	54,3	54,7	52,8	52,9	52,3

Źródło: Wiadomości Statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego.

Stan wkładów w bankach prywatnych i państwowych, według danych Instytutu Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen, był w roku 1937 przeciętnie o 360.000.000 zł wyższy niż w roku 1936. Maksymalny stan wkładów w bankach wynosił 2.382,1 mil. zł. Obieg pieniężny był, według danych tegoż Instytutu, przeciętnie o 22,6 mil. zł wyższy niż w roku 1936, wynosząc przeciętnie 1.454,3 mil. zł miesięcznie. Stopa dyskontowa banków prywatnych utrzymywała się na niezmiennym poziomie od 5 do 9,5%. Stopa procentowa od wkładów w bankach prywatnych wynosiła do czerwca 3,8 do 6,5%, a następnie została obniżoną do 3,3 wzgl. 5,5% w stosunku rocznym. Stopa procentowa w Pocztovej Kasie Oszczędności wahała się od 0,5 do 4% w pierwszym półroczu, od sierpnia zaś obniżoną została do 3,5%.

Z instytucyj kredytowych, działających na Śląsku, dane cyfrowe, oddzielnie dla zakładów położonych w obrębie Śląska, ogłaszają częściowo tylko Pocztowa Kasa Oszczędności i Komunalne Kasy Oszczędności.

Jeżeli chodzi o Pocztową Kasę Oszczędności, to niżej podajemy zestawienie obrotów na rachunku czekowym Oddziału Katowickiego P. K. O. za rok 1937.

Obroty czekowe Oddziału Katowickiego P. K. O. za r. 1937

M i e s i ą c	Liczba kont w końcu miesiąca	Stan w mil. zł	O b r ó t		
			ogółem	w tym bezgotówkowy	
				w mil. zł	%
Styczeń	6 880	15,1	191,5	150,1	78,4
Luty	6 761	16,4	184,7	144,0	78,0
Marzec	6 801	20,4	248,2	199,4	80,3
Kwiecień	6 833	19,0	213,9	164,8	77,0
Maj	6 883	22,9	206,6	161,2	78,0
Czerwiec	6 979	22,1	220,4	171,8	77,9
Lipiec	7 080	19,8	233,0	179,4	77,0
Sierpień	7 227	21,3	225,9	175,1	77,5
Wrzesień	7 659	20,6	245,8	191,5	77,9
Październik	7 709	22,0	262,3	203,7	77,7
Listopad	7 762	20,5	248,1	194,0	78,2
Grudzień	7 343	21,8	256,5	196,8	76,7

Zródło: Wiadomości Statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego.

Z powyższych cyfr wynika, że stan kont w milionach złotych był najwyższy w maju, gdy wynosił 22,9 mil. zł, najniższy zaś przypadł na styczeń, gdy wynosił 15,1 mil. zł. Natomiast jeżeli chodzi o obroty na kontach czekowych, to największe obro-

Wkłady oszczędnościowe w Komunalnych Kasach Oszczędności na Górnym Śląsku
Stan na ostatni dzień miesiąca w złotych.

M i e s i ą c	Wkłady oszczędnościowe złożone na książeczkach oszczędnościowych		Salda kredyt. rków bie- żących i rków otwartych kredyt.		R a z e m w k ł a d y		
	Powiatowe	Miejskie	Powiatowe	Miejskie	Powiatowe	Miejskie	Miejsk. i Pow.
Grudzień 1936 .	38.089.865,03	76.780.413,96	3.998.335,97	3.998.980,53	42.088.201,00	80.216.394,49	122.304.595,49
Styczeń 1937 .	38.468.997,21	79.979.127,82	4.254.974,68	3.909.767,76	42.723.971,89	83.888.895,58	126.612.867,47
Luty „ .	40.250.935,63	80.762.451,36	4.294.627,81	4.153.805,06	44.545.563,44	84.916.256,42	129.461.819,86
Marzec „ .	39.753.500,66	81.607.762,91	4.890.023,36	4.054.691,66	44.643.524,02	85.662.454,57	130.305.978,59
Kwiecień „ .	39.319.563,02	81.931.794,56	4.842.887,77	4.408.376,03	44.162.450,79	86.340.170,59	130.502.621,38
Maj „ .	39.295.644,62	82.276.765,35	5.100.436,12	4.216.623,16	44.396.080,74	86.493.388,51	130.889.469,25
Czerwiec „ .	38.871.504,76	83.221.394,13	4.244.803,56	4.226.601,90	43.116.308,32	87.447.996,03	130.564.304,35
Lipiec „ .	38.965.108,58	84.175.151,52	4.097.716,90	4.057.340,68	43.062.825,48	88.232.492,20	131.295.317,68
Sierpień „ .	39.180.618,12	84.999.566,51	4.253.102,14	5.050.039,41	43.433.720,26	90.049.605,92	133.483.326,18
Wrzesień „ .	39.602.971,02	85.979.571,84	4.035.757,27	4.396.316,42	43.638.728,29	90.375.888,26	134.014.616,55
Październik „ .	40.065.272,13	86.923.049,81	4.056.491,74	3.819.200,95	44.121.763,87	90.742.250,76	134.864.014,63
Listopad „ .	40.475.923,17	88.108.668,22	4.229.305,68	3.873.206,81	44.705.228,85	91.981.875,03	136.687.103,88
Grudzień „ .	40.804.343,05	89.671.176,71	4.211.547,69	3.679.329,28	45.015.890,74	93.350.505,99	138.366.396,73

Źródło: Związek Komunalnych Kas Oszczędności Woj. Śl.

ty przypadły na miesiąc październik, gdy wynosiły 262,3 mil. zł, najmniejsze zaś były w lutym — 184,7 mil. zł. Obrót bezgotówkowy był największy w marcu, najniższy zaś w grudniu.

Przyrost wkładów w Komunalnych Kasach Oszczędności w roku 1937 miał charakter niemal stały. Szczegółowe dane podajemy w załączonym zestawieniu.

Suma bilansowa w Komunalnych Kasach Oszczędności na koniec roku 1937 wynosiła 157,8 mil. zł, czyli była wyższą o ca 14 mil. zł niż w roku poprzednim. Przeciętna wysokość sumy bilansowej w kasach śląskich wynosiła 8,8 mil. zł, czyli wzrosła o 11,7% w porównaniu z końcem roku 1936. Przeciętna wysokość kapitałów własnych w jednej Komunalnej Kasie Oszczędności pod koniec roku 1937 wynosiła 607.000 zł (523.000 zł w 1936 r.).

Ilość udzielonych kredytów przez Komunalne Kasy Oszczędności na Śląsku nie zmieniła się w porównaniu z rokiem 1936.

Jeżeli chodzi o wypłacalność w roku 1937, to, sądząc ze statystyki protestów weksli na Śląsku i w Katowicach za rok 1937, opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny, wypłacalność ta musiała się nieco pogorszyć w drobniejszych przedsiębiorstwach, ponieważ ilość weksli zaprotestowanych była większa niż w roku 1936, a wartość sum wekslowych zaprotestowanych weksli również się zwiększyła, chociaż zwyżka ta była stosunkowo mniejsza, niż zwyżka ilości zaprotestowanych weksli.

Protesty weksli na Śląsku i w Katowicach w r. 1937

M i e s i a c	Ilość w tys. sztuk		Suma w mil. zł	
	Śląsk	Katowice	Śląsk	Katowice
Grudzień 1936	6,8	2,3	1,2	0,4
Styczeń 1937	6,8	2,5	1,0	0,4
Luty „	6,5	2,4	0,8	0,2
Marzec „	6,7	2,4	0,9	0,3
Kwiecień „	7,3	2,7	0,9	0,4
Maj „	7,4	2,7	0,9	0,4
Czerwiec „	7,4	2,6	1,0	0,3
Lipiec „	7,9	2,6	1,0	0,4
Sierpień „	7,1	2,4	1,0	0,4
Wrzesień „	7,8	2,8	1,1	0,4
Październik „	7,8	2,8	1,2	0,5
Listopad „	7,8	2,8	1,1	0,4
Grudzień „	8,5	2,9	1,3	0,5
Ogółem 1937 . .	89,0	31,6	12,2	4,6
Ogółem 1936 . .	69,5	24,4	10,9	4,1

Zródło: Śląskie Wiadomości Statystyczne.

Ilość wniosków o wdrożenie postępowania upadłościowego obniżyła się o 50% w porównaniu z rokiem poprzednim i wynosiła ogółem 12 wniosków. O otwarciu postępowania układowego starało się 11 firm, gdy w roku poprzednim takich wniosków złożono 17.

II. Przemysł węglowy

W przemyśle węglowym całego świata rok 1937 był rokiem poprawy gospodarczej. Jak widać z cyfr ogłoszonych przez p. A. Olszewskiego w Przeglądzie Gospodarczym, wydobycie światowe węgla wzrosło w tym roku do 1.292.529 tys. ton, czyli wzrosło o 5,83% w stosunku do roku 1936. Tym niemniej wydobycie to, w porównaniu z wydobyciem za rok 1929, który uchodzi za rok pomyślności gospodarczej przed ostatnim kryzysem, było niższe o 2,51%. Wydobycie węgla w Europie w roku 1937, według tegoż źródła, równało się 676.156.000 ton i wzrosło o 10,92% w stosunku do roku 1936, a o 6,19% w stosunku do roku 1929. Wydobycie państw azjatyckich wzrosło do 128.939.000 ton, czyli o 0,24% w stosunku do roku 1936, a o 31,34% w stosunku do roku 1929. Wydobycie krajów afrykańskich równało się 15.820.000 ton, czyli o 1,76% więcej niż w roku 1936 i o 12,43% więcej niż w roku 1929. Wydobycie krajów amerykańskich wyniosło 458.614.000 ton i było wyższe o 0,75% w porównaniu z rokiem 1936, a niższe o 18,82% niż w roku 1929, wreszcie wydobycie Australii równało się 13.000.000 ton, czyli wzrosło o 4,84% w porównaniu z rokiem poprzednim, a o 8,86% w porównaniu z rokiem 1929.

Z główniejszych producentów węgla w Europie Wielka Brytania wykazała wzrost wydobycia, w porównaniu z rokiem 1936 — 5,53%, Niemcy — 16,50%, Francja — 0,24%, Rosja — 15,38%, Belgia — 6,39%, Polska zaś (cyfry odnoszące się do Polski obejmują zarówno wydobycie kopalń zrzeszonych w Polskiej Konwencji Węglowej, jak też i kopalń płytkich, do tej Konwencji nienależących) zwiększyła swe wydobycie w porównaniu z rokiem poprzednim o 21,74%. Jeżeli natomiast porównamy cyfry wydobycia za rok 1937 z cyframi za rok 1929, to okazuje się, że Wielka Brytania wydobyla węgla o 6,49% mniej, Francja o 15,70% mniej, a Polska o 21,69% mniej niż w tym roku. Natomiast wydobycie Niemiec przekroczyło wydobycie z roku 1929

o 4,23%, Belgii o 10,07%, a Rosji Sowieckiej o 197,51%. Toteż wskutek tego udział Polski w wydobyciu światowym spadł z 3,5 do 2,8%, a w wydobyciu europejskim z 7,2 do 5,3%. W świetle tych cyfr Polska, mimo poprawy koniunktury przemysłowej, w dziale przemysłu węglowego nie doszła jeszcze do poziomu przedkryzysowego, a nawet do pewnego stopnia znajduje się na szarym końcu listy krajów, które poziomowi przedkryzysowego wydobycia nie osiągnęły.

Jest to wynikiem nie tylko trudności eksportowych, które uniemożliwiają zbyt węgla za granicę na normalnych podstawach, to jest na podstawie konkurencji jakości i cen węgla, lecz uzależniają jego zbyt od kompensaty za inne zakupywane przez Polskę towary, ale także i stosunkowo bardzo słabego spożycia węgla na rynku krajowym, które według cytowanego autora w roku 1937 równało się 690 kg na głowę ludności, gdy w roku 1929 wynosiło 1.040 kg na głowę ludności. Liczba 690 kg jest więcej niż o połowę niższa od cyfry spożycia węgla w Czechosłowacji, nie mówiąc o Francji, gdzie spożycie wynosi w tym samym czasie 1.605 kg na głowę i Niemiec, w których równa się ono 2.393 kg na głowę. Oczywiście spożycie to na rynku krajowym w Polsce związane jest ze stosunkowo słabym uprzemysłowieniem kraju i częściowo z możliwościami używania na opał drzewa lub innych paliw, znajdujących się na miejscu i wskutek tego sprzedawanych po niższych cenach, niż dowożony koleją i furmankami węgiel.

Poza tym, o ile chodzi o kwestię węgla opałowego na rynku polskim, trzeba brać pod uwagę także ogólny niski stan dochodów szerokich sfer ludności, która pozycję wydatków na opał stara się ograniczyć przy każdym podwyższeniu się temperatury powietrza jak też przez palenie w miarę możliwości mniejszej ilości ognisk.

Jeżeli chodzi o cyfry wydobycia węgla na Śląsku w roku 1937, to według danych Unii Polskiego Przemysłu Gór.-Hutniczego wynosiło ono 27.392.421 ton (22.085.967 t), czyli, w porównaniu z rokiem poprzednim, było o 24,03% większe ¹⁾. W tym samym czasie wydobycie węgla w całej Polsce (bez wydobycia z kopalń płytkich) wzrosło do 33.344.368 ton (29.747.867 t),

¹⁾ Według danych Śląskich Wiadomości Statystycznych wydobycie węgla na Śląsku w roku 1937 równało się 27.402.000 ton (22.091.000 t), czyli było wyższe o 24,04%.

czyli o 12,09%. Z zestawienia tych cyfr widzimy, że wydobyć na Śląsku zwiększyło się stosunkowo poważniej niż w innych zagłębiach, co przypisać trzeba temu, że Śląsk w większym stopniu bierze udział w dostawach na rynki eksportowe. Wydobyć śląskie stanowiło w 1937 roku 82,15% wydobycia ogólnopolskiego, gdy w roku poprzednim równało się 74,26%.

Jeżeli chodzi o układ liczb wydobycia w ciągu roku 1937, to przedstawia je poniższe zestawienie tabelaryczne.

Wydobyć węgla na Śląsku (w tonach)

Miesiąc	Wydobyć ogólne w r. 1937	Wydobyć ogólne w r. 1936	Wydobyć średnie na dzień roboczy w r. 1937	Wydobyć średnie na dzień roboczy w r. 1936
Styczeń	2 223 869	1 898 282	92 661	75 931
Luty	2 135 021	1 662 249	92 827	66 490
Marzec	2 121 569	1 606 014	81 599	61 770
Kwiecień	2 086 683	1 549 058	80 257	61 962
Maj	1 862 417	1 552 986	84 755	62 119
Czerwiec	2 234 793	1 548 136	89 392	67 310
Lipiec	2 408 199	1 746 757	80 193	64 695
Sierpień	2 314 197	1 773 174	89 008	68 199
Wrzesień	2 401 684	1 953 102	92 372	75 146
Październik	2 541 389	2 244 815	97 746	83 115
Listopad	2 430 777	2 230 292	101 282	89 212
Grudzień	2 478 420	2 210 588	103 267	96 112

Źródło: P. K. W.

Z powyższego zestawienia wywnioskować można, że w początku roku tendencja wydobycia była zniżkowa do maja. Dopiero od czerwca nastąpił wzrost wydobycia, najwyższe jednak wydobyć przypadło na miesiąc październik. Z drugiej strony przeciętne wydobyć na dzień roboczy, po pewnym spadku, który trwał do maja, wykazuje prawie nieustanny wzrost, osiągając punkt kulminacyjny w grudniu.

Jeżeli chodzi o wydajność pracy robotnika na Śląsku, to z liczb, które przedstawiamy poniżej w układzie tabelarycznym, wynika, że wzrastała ona tylko do marca roku sprawozdawczego, gdy osiągnęła 3.001 kg na 1 górnik i dniówkę na dole. Ogólne wydobyć całej załogi w tym samym czasie na robotniko-dniówkę wynosiło 2.094 kg. Dodać trzeba, że od 1 listopada 1937 r. czas pracy na kopalniach pod ziemią został ustawowo skrócony do 7½ godzin.

Jeżeli chodzi o zbyt węgla, to wynosił on w skali ogólnopolskiej, według danych Unii Polskiego Przemysłu Górno-Hutniczego, 33.344.368 ton (27.424.333 t), czyli zwiększył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 21,59%.

Zbyt węgla z kopalń śląskich według tego źródła wynosił w 1937 roku 25.368.651 ton (20.598.095 t), czyli wzrósł o 23,16%. Ponadto kopalnie węgla w Polsce zużyły 2.757.728 ton (2.573.118 t), czyli o 7,17% więcej niż w roku poprzednim, a kopalnie śląskie zużyły w tym 1.921.386 ton (1.704.024 t), czyli o 12,75% więcej niż w roku poprzednim.

Głównym terenem zbytu węgla, ze względów kalkulacyjnych, jest rynek krajowy. Według danych Unii Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego zbyt wszystkich kopalń polskich na tym rynku w roku 1937 równał się 22.031.009 ton (18.598.170 t), czyli zwiększył się o 18,46%. Natomiast zbyt węgla z kopalń śląskich równał się 15.686.206 ton (13.082.793 t), czyli wzrósł o 19,90%.

Jak widać z osobnego zestawienia tabelarycznego, które podajemy na stronie 18, zbyt węgla śląskiego na rynku wewnętrznym w większym stosunkowo stopniu zwiększył się na potrzeby przemysłu, albowiem zbyt dla różnych zakładów przemysłowych wzrósł do 9.572.837 ton, czyli o 18,95%, niż na potrzeby innych odbiorców razem z kolejami i żegluga, ponieważ zapotrzebowanie tych kategorii odbiorców zwiększyło się do 6.113.369 ton, czyli o 12,14%.

Analiza zbytu węgla według grup i odbiorców wskazuje na to, że wśród zakładów przemysłowych największy odbiór węgla wykazują koksownie i przemysł hutniczy żelazny. Poza tym duże ilości odbierają różni drobni odbiorcy przemysłowi, figurujący pod wspólną nazwą: „Inne gałęzie przemysłu“. Tak samo duży odbiór wykazują cementownie i przemysł ceramiczny łącznie z cegielniami i wapiennikami. Jak wynika również z przytoczonego zestawienia, wszystkie niemal grupy odbiorców krajowych zwiększyły swe zapotrzebowanie w roku sprawozdawczym. Jedynie tylko zbyt węgla dla przemysłu solnego wykazał poważny spadek w porównaniu z rokiem poprzednim.

Spożycie węgla przez koleje żelazne wzrosło o 12,60%. Wzrost ten, w porównaniu ze wzrostem przewozów na kolejach, wskazuje na daleko idące oszczędności w zużyciu paliwa przez tę kategorię odbiorców.

Zbyt węgla kamiennego ze Śląska wg grup i odbiorców

Rodzaj odbiorców	Rok 1937		Rok 1936		Różnica w % w po- równaniu z r. 1936
	t	%	t	%	
Przemysł hutniczy żelazny	1 034 870	6,60	883 952	6,76	+ 17,07
Przemysł hutniczy innych me- tali	412 832	2,63	359 328	2,75	+ 14,89
Koksownie	2 851 650	18,18	2 166 481	16,56	+ 13,16
Brykietownie	200 615	1,28	163 924	1,25	+ 22,38
Gazownie	303 853	1,94	272 209	2,08	+ 11,72
Przemysł górniczy bez własne- go węgla	74 976	0,48	56 188	0,43	+ 33,43
Przemysł naftowy	54 032	0,34	48 984	0,37	+ 10,30
Przemysł solny	5 974	0,04	20 576	0,16	— 70,97
Przemysł cementowy i cera- miczny, cegielnie i wapien. . .	832 156	5,30	672 159	5,14	+ 11,33
Przemysł przetwórczy, metalo- wy i inne	85 525	0,55	74 742	0,57	+ 14,42
Przemysł chemiczny	445 053	2,84	354 755	2,71	+ 25,45
Przemysł garbarski	39 457	0,25	30 650	0,23	+ 28,73
Roln. i przetw. rolne, browary, młyny i gorzelnie	568 348	3,62	497 634	3,80	+ 14,21
Przemysł cukrowniczy	333 359	2,13	289 380	2,21	+ 15,20
Przemysł papierniczy	264 189	1,68	252 479	1,93	+ 4,64
Przemysł włókienniczy	554 812	3,54	542 488	4,15	+ 4,60
Inne gałęzie przemysłu	1 517 136	9,63	1 361 864	10,41	+ 10,96
Razem przemysł	9 572 837	61,03	8 074 793	61,51	+ 18,95
Koleje żelazne	2 312 685	14,74	1 834 814	14,02	+ 12,60
Żegluga	1 898	0,01	4 390	0,03	— 56,77
Instytucje miejskie oprócz ga- zowni	389 149	2,48	346 031	2,64	+ 12,46
Wojskowość	212 626	1,36	183 673	1,40	+ 15,76
Instytucje państwowe	107 549	0,69	93 626	0,72	+ 14,80
Opał domowy	1 403 963	8,95	1 188 736	9,09	+ 11,81
Pośrednicy	1 685 499	10,74	1 383 730	10,59	+ 12,18
Razem inni odbiorcy	6 113 369	38,97	5 035 000	38,40	+ 12,14
Razem w kraju	15 686 206	100,00	13 082 793	100,00	+ 1,20

Źródło: Unia Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego.

Wzrost spożycia węgla na opał domowy, jak też zbyt pośrednikom, wynoszą około 12%, ale mimo to spożycie węgla na cele opału domowego nie dorównuje jeszcze spożyciu, notowanemu w roku 1929, chociaż zwiększyła się liczba nowo wybudowanych domów. Powodem tego jest z jednej strony budowa dużej ilości urządzeń centralnego ogrzewania, opalanych koksem, poza tym zaś ogólne oszczędności, w wyniku których pozycje opałowe w budżetach domowych są w miarę możliwości ograni-

czone. Jest rzeczą ciekawą również, że zmniejszyło się zużycie węgla przez żeglugę śródlądową.

Rozwój spożycia węgla śląskiego w poszczególnych województwach podajemy w osobnym zestawieniu, które nie obejmuje spożycia węgla na potrzeby P. K. P.

Zbyt węgla w kraju wg województw (w tonach)

Województwo	Rok 1937	Rok 1936	Różnica w % w porównaniu z roku 1936
Miasto st. Warszawa	640 106	566 457	+ 13,00
Wojew. Warszawskie	545 896	508 187	+ 7,42
„ Łódzkie	1 049 218	1 000 966	+ 10,48
„ Kieleckie	670 892	559 999	+ 19,80
„ Lubelskie	221 752	164 854	+ 34,51
„ Białostockie	163 856	104 942	+ 56,14
„ Wileńskie	96 352	63 780	+ 51,06
„ Nowogródzkie	18 774	6 270	+ 199,42
„ Poleskie	32 799	14 511	+ 160,28
„ Wołyńskie	133 311	56 945	+ 134,10
„ Poznańskie	1 399 698	1 261 315	+ 10,97
„ Pomorskie	462 945	411 568	+ 12,48
„ Śląskie	6 682 836	5 473 411	+ 22,10
„ Krakowskie	523 579	481 179	+ 8,81
„ Lwowskie	374 051	307 040	+ 21,82
„ Stanisławowskie	56 895	62 312	— 8,69
„ Tarnopolskie	142 896	88 626	+ 61,23
Razem	13 215 856	11 132 362	+ 18,72

Źródło: P. K. W.

Z zestawienia tego widzimy, że na pierwszym miejscu wśród odbiorców węgla jest sam Śląsk. Na drugie miejsce wysuwa się województwo poznańskie, na trzecie łódzkie, na czwartym znajduje się województwo kieleckie, za którym idą okręg miasta Warszawy, województwo warszawskie, woj. krakowskie i woj. pomorskie. Zbyt w pozostałych województwach jest niższy niż 400.000 ton w każdym.

Charakterystyczną rzeczą jest, że bardzo duży wzrost spożycia węgla, oczywiście stosunkowo, wykazują województwa wschodnie, chociaż mimo wszystko, spożycie węgla obliczone na jednego mieszkańca w tych województwach, jest bardzo małe, wynosi bowiem przeciętnie dla 6 województw wschodnich 58,8 kg w roku 1937, a 36,6 kg w roku 1936, gdy przeciętne zużycie dla całej Polski równa się 521 kg w roku 1937 względnie 442 kg w roku 1936. Małe stosunkowo spożycie węgla w województwach

wschodnich związane jest w znacznym stopniu z możliwością wykorzystywania drzewa, które w wielu okolicach można dostać nieomal darmo, gdy w cenie węgla muszą się mieścić także dość wysokie koszty przewozu kolejowego do stacyj niejednokrotnie daleko położonych od poszczególnych osiedli. Uprzemysłowanie wschodnich województw, jak dotąd, jest również bardzo słabe, w dodatku zaś przemysł tych województw jest w dużej części przemysłem opartym o przeróbkę surowca drzewnego i wykorzystuje różne odpadki jako opał.

Jeżeli więc możemy już obecnie stwierdzić stosunkowo duży wzrost spożycia węgla właśnie w tych województwach, to trzeba zwrócić uwagę na to, że zwyczajka spożycia węgla jest w dużym stopniu wynikiem działań samego przemysłu węglowego, który odpowiednio zmodyfikował postanowienia konwencyjne, dotyczące cen, wystarał się o możliwie daleko idące obniżenie taryf kolejowych, wreszcie powołał do życia specjalną organizację sprzedaży węgla na Kresach Wschodnich pod firmą „Paliwo“ Sp. z o. o., która ma za zadanie zdobycie drogą celowej propagandy i specjalnego postępowania handlowego nowych odbiorców węgla. Zapewne pomocną była w działalności przemysłu węglowego na Kresach także zwyczajka cen drewna w ostatnich latach, dzięki której ceny drewna opałowego w miejscowościach, do których trzeba je było dowozić z nieco dalszych odległości, kalkulowały się na poziomie, przy którym cena węgla stawiała się konkurencyjną.

Zbyt węgla śląskiego na rynku krajowym stanowił w roku 1937 około 61,83% całego zbytu. Procentowo zatem zbyt ten nieco się zmniejszył w porównaniu z rokiem poprzednim. Jeżeli chodzi o zbyt węgla śląskiego w postaci dostaw państwowych, to dostawy państwowe tego węgla stanowiły 10,38% ogólnego zbytu. Pod tym względem Zagłębie Śląskie jest do pewnego stopnia upośledzone, w porównaniu na przykład z Zagłębiem Krakowskim, w którym procent udziału zbytu w postaci dostaw państwowych jest z górą czterokrotnie większy.

Jeżeli chodzi o eksport węgla śląskiego łącznie z wywozem na rynek gdański, to wynosił on w 1937 roku 9.682.385 ton (7.515.302 t), wzrósł zatem o 36,08%, gdy natomiast ogólnopolski eksport węgla osiągnął 11.313.359 ton (8.826.163 t), czyli zwiększył się o 28,19%. Procentowo eksport węgla śląskiego

stanowił w roku 1937 — 85,58% ogólnopolskiego eksportu węgla, gdy w roku poprzednim równał się 80,62%.

Zbyt węgla śląskiego za granicę przedstawiamy w osobnej tabeli (str. 22).

Z zestawienia tego widzimy, że eksport na tak zwane rynki bliskie, względnie w nomenklaturze Unii Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego rynki objęte statutem P. K. W., ze Śląska zwiększył się o 10,52%, osiągając 1.054.674 ton. Jest rzeczą ciekawą, że znacznie zwiększył się wywóz węgla do Niemiec. Tłumaczy się to większym zbytem węgla wysyłanego do wolnych portów na terytorium niemieckim, gdyż obrót graniczny był minimalny.

O ile chodzi o rynek austriacki, to wywóz ze Śląska na ten rynek wykazał, jak widać z zestawienia, niewielki spadek, równający się 1,36%. Według danych, które znajdujemy w pracy p. Olszewskiego, udział Polski w dostawach do Austrii spadł do 29,8% jej zapotrzebowania importowego, gdy w roku 1929 równał się jeszcze 62%. Przyczyny zmniejszenia się eksportu polskiego węgla do Austrii są różne. Przede wszystkim jednak wpływa na to, względnie wpływała na to, polityka gospodarcza Austrii, która uzależnia import węgla od odpowiedniego procentowego zakupu węgla austriackiego. Ponadto Polska konkurowała na rynku austriackim z Niemcami i Czechosłowacją. Szczególnie konkurencja czeska była trudną do zwalczenia, gdyż Czesi posiadają niektóre gatunki węgla gazowego w nieco lepszych odmianach od gatunków węgla polskiego, poza tym byli preferowani wskutek specjalnych przepisów reglamentacyjnych austriackich i korzystali ze specjalnych stawek przewozowych na kolejach czeskich. Podobnie trudną jest konkurencja z węglem niemieckim, pochodzącym z Zagłębia Ruhry i Saary, gdyż korzystał on z refakcji taryfowej i był premiowany. Eksport na rynek austriacki z Polski był podzielony na kilka kategorii rynków, dla których były ustalone osobne ceny, w zależności od kosztów przewozu. Oczywiście ceny dla odleglejszych okręgów były odpowiednio niższe.

Eksport do Czechosłowacji wzrósł poważnie w porównaniu z rokiem poprzednim dzięki przeprowadzeniu dwóch układów, z których jeden ważny jest od 1 maja 1937 r., drugi od 1 października 1937 r. Mimo to eksport na ten rynek, na którym uzyskuje się stosunkowo korzystne ceny, jest w porównaniu z eks-

Eksport węgla kamiennego wg krajów

Nazwa kraju	1937	%	1936	%	Różnica w % według r. 1936
1. Rynki objęte statutem P. K. W.					
Austria	669 575	6,92	678 824	9,03	— 1,36
Czechosłowacja	43 305	0,45	25 291	0,34	+ 71,22
Gdańsk	313 154	3,23	286 655	3,81	+ 9,24
Niemcy	12 845	0,13	87	—	+1 476,43
Węgry	15 795	0,16	11 615	0,16	+ 35,98
Razem	1 054 674	10,89	1 002 472	13,34	+ 10,34
2. Rynki objęte Konwen- cją Eksportową					
Belgia	705 140	7,28	481 644	6,41	+ 64,40
Dania	236 124	2,44	234 040	3,12	+ 0,89
Estonia	11 841	0,12	1 480	0,02	+ 80,00
Finlandia	292 079	3,02	241 001	3,21	+ 21,19
Francja	1 012 917	110,46	765 945	10,19	+ 32,24
Holandia	315 668	3,26	173 363	2,31	+ 82,08
Islandia	8 490	0,09	10 392	0,14	— 18,30
Łotwa	124 423	1,29	50 488	0,67	+ 146,44
Norwegia	389 278	4,02	389 566	5,18	— 0,08
Szwecja	1 993 948	20,59	1 783 533	23,73	+ 11,18
Włochy	1 544 542	15,95	1 016 344	13,52	+ 15,20
Razem	6 643 450	68,52	5 147 796	68,50	+ 12,88
3. Inne rynki europejskie					
Grecja	95 417	0,99	97 189	1,29	— 1,83
Hiszpania	—	—	4 750	0,06	—
Irlandia	—	—	—	—	—
Jugosławia	5 965	0,06	13 790	0,18	— 56,74
Malta	47 521	0,49	37 100	0,49	+ 28,08
Portugalia	5 497	0,06	4 190	0,06	+ 31,10
Rumunia	75	0,00	7 107	0,10	— 98,95
Szwajcaria	199 007	2,05	152 148	2,03	+ 30,80
Razem	353 482	3,65	316 274	4,21	+ 11,76
4. Rynki pozaeuropejskie					
Ameryka Południowa	—	—	5 410	0,07	—
Ameryka Środkowa	—	—	9 333	0,12	—
Afryka	106 722	1,10	6 000	0,08	+ 77,87
Algier	105 145	1,09	37 320	0,50	+ 181,73
Argentyna	247 407	2,55	259 065	3,45	— 4,50
Brazylia	21 640	0,22	28 050	0,37	— 12,85
Egipt	84 113	0,87	55 310	0,73	+ 52,07
Marokko	—	—	—	—	—
Australia	—	—	—	—	—
Palestyna	—	—	30	—	—
Syria	4 800	0,05	12 725	0,17	— 62,28
Tunis	5 050	0,05	4 590	0,06	+ 10
Wenezuela	2 455	0,03	2 950	0,04	— 16,78
Poza kan. Sueskim	—	—	7 280	0,10	—
Razem	577 332	5,96	428 063	5,69	+ 34,87
5. Węgiel okrętowy	1 062 447	10,98	620 797	8,26	+ 71,17
Razem eksport	9 682 385	100,00	7 515 302	100,00	+ 12,88

Źródło: Unia Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego

portem, dokonywanym w latach poprzednich, bardzo mały i wydaje się, że drogą umów kompensacyjnych można by eksport ten jeszcze zwiększyć.

Eksport na Węgry wprawdzie nieco się zwiększył, ale w dalszym ciągu rynek węgierski był bardzo drobnym odbiorcą węgla śląskiego wskutek trudności kompensacyjnych i konieczności płacenia nadpłat ze względu na disagio waluty węgierskiej. Ponadto przy transakcjach kompensacyjnych węgiel jest traktowany gorzej od innych towarów. Ostatnia umowa handlowa polsko-węgierska ustaliła wprawdzie teoretyczny kontyngent importowy do Węgier węgla polskiego w wysokości 38.000 ton, ale nie jest w to wliczony węgiel opałowy, który mógłby być głównie z Polski eksportowany.

Jeżeli chodzi o tzw. rynki objęte konwencją eksportową, to eksport na nie wynosił 6.634.450 ton, a zatem zwiększył się o 12,88% w porównaniu z rokiem poprzednim. Pierwsze miejsce w grupie krajów, zaliczonych do tej kategorii rynków, zajmuje Szwecja, do której eksport zwiększył się o 11,18%. Dużym odbiorcą są też Włochy, dokąd eksport zwiększył się o 15,20%, za nimi idą Francja, dokąd wyeksportowano o 32,24% więcej i Belgia, dokąd eksport wzrósł o 46,40%. Bardzo poważny wzrost wykazuje eksport na Łotwę, do Holandii i Estonii, natomiast eksport na rynek duński prawie nie zwiększył się, a do Norwegii eksportowano o 0,08% mniej niż w roku poprzednim.

Jeżeli chodzi o konkurencję węgla śląskiego na rynkach skandynawskich, to z głównym konkurentem — górnictwem angielskim — została zawarta w roku 1934 umowa węglowa, która konkurencję tych dwóch krajów nieco złagodziła. Natomiast konkurent niemiecki wykazuje coraz większą prężność i z tym konkurentem liczyć się muszą zarówno Polska jak i Anglia. Wskutek tego, że Polska jest znacznie mniejszym importerem od Wielkiej Brytanii towarów szwedzkich, import z Polski stale musi walczyć o utrzymanie się na tym rynku przy podziale kontyngentów importowych. Oczywiście jest to rzecz trudna i wskutek tego udział procentowy Polski w przywozie węgla do Szwecji w roku 1937 spadł do 39% (41% w roku poprzednim).

Rynek duński jest jeszcze trudniejszy do opanowania, a raczej do utrzymania, gdyż umowy z importerami duńskimi mają charakter wybitnie prywatny, a konkurent niemiecki, zawarł-

szy układ clearingowy z Danią, staje się jednocześnie coraz poważniejszym odbiorcą wytworów rolnych duńskich oraz spłaca węglem zamrożone należności duńskie. Traktat handlowy polsko-duński, który ważny jest do końca sierpnia 1938 roku, przewiduje jako maksymalną ilość importu węgla polskiego do Danii 300.000 ton rocznie.

Podobnie jak w Danii, Polska odczuwa konkurencję Wielkiej Brytanii i Niemiec na rynku norweskim, jednakowoż i tutaj Niemcy, dzięki clearingowemu układowi, stają się poważniejszym konkurentem. Według traktatu handlowego polsko-norweskiego, Norwegia obowiązana jest odbierać 200.000 ton węgla polskiego rocznie. Jak widać ze statystyki eksportu węgla śląskiego, dotychczas sam eksport śląski przekracza blisko dwukrotnie wymienioną ilość kontyngentową.

Eksport nasz do Finlandii zwiększył się mimo braku zagwarantowania kontyngentu importowego w traktacie dla Polski. Istnieje tylko prywatna umowa z importerami fińskimi, która gwarantuje odbiór 200.000 ton węgla rocznie, ilości, która została znacznie przekroczoną w roku 1937. Eksport na ten rynek ma tę ujemną stronę, że licencje na import węgla polskiego muszą być zakupywane po dość wysokich cenach, a koszty zakupu licencyj oczywiście odbijają się ujemnie na cenie węgla.

Dość duży eksport nasz na Łotwę i do Estonii wskutek regulamentacji dewizowej w tych krajach i stosunkowo małych możliwości eksportowych tych krajów do Polski, nie może być uważany za rzecz stałą, chociaż wykazał duże zwwyżki procentowe.

Eksport węgla śląskiego do Francji, która stanowi jeden z poważniejszych rynków zbytu, mimo poważnej konkurencji węgla różnego pochodzenia z zagłębi położonych znacznie bliżej Francji niż Polska, wykazał zwwyżkę z górą 32%, chociaż rynek francuski jest rynkiem zreglamentowanym. Jeżeli zbyt węgla na tym rynku się zwiększa, jest to dowodem wielkiej ruchliwości eksporterów śląskich, którzy potrafili sobie zdobyć odbiorców nie tylko w północnej Francji, ale także coraz więcej odbiorców w portach francuskich, a ostatnio nawet zwiększyli swój zbyt w zakładach przemysłowych, które pobrały ponad 400.000 ton węgla polskiego.

Eksport do Belgii natrafiał na podobne trudności, jak eksport do Francji i jeżeli rok 1937 wykazuje poważny wzrost wy-

wozu węgla na ten rynek, to zasługę w zwiększeniu eksportu przypisać należy tym eksporterom polskim, którzy potrafili nie tylko wykorzystać szczupły kontyngent zasadniczy, wynoszący około 6,5 tys. ton węgla, lecz przede wszystkim zwiększyli zbyt węgla polskiego w portach belgijskich, opanowanych przez importerów głównie węgla niemieckiego.

Również wzrost zbytu węgla w Holandii, wobec przyznanego nam kontyngentu importowego 110.000 ton, wskazuje na to, że duże ilości węgla dowieziono do tego kraju z Polski jako węgiel okrętowy.

Jeżeli chodzi o rynek włoski, to eksport węgla śląskiego odbywa się w ramach umowy handlowej, zawartej w roku 1937, przy czym włoski monopol węglowy do końca roku 1938 ma odbierać do 100.000 ton węgla miesięcznie. Węgiel ten przeznaczony jest na użytek kolei i jako węgiel okrętowy. Ceny jednak na rynku włoskim, jak też sposób sprzedaży węgla nie są zadowalające. Wahania cen są zbyt duże. Ponadto wysokie frachty morskie sprawiły, że duża część węgla do Włoch była transportowana kolejami.

O ile chodzi o inne rynki europejskie, to wywóz na nie wynosił 353.482 ton, czyli się zwiększył o 11,76%. Głównym odbiorcą w tej grupie krajów jest Szwajcaria, z którą Polska posiada układ clearingowy. Jest on o tyle niedogodny, że importer węgla musi wiązać przywóz węgla z wywozem specjalnych artykułów. Toteż w drugiej połowie 1937 roku importerzy szwajcarscy do pewnego stopnia zniechęcili się do zakupu węgla polskiego.

Drugim co do wielkości rynkiem w tej grupie krajów jest rynek grecki, gdzie napotyka się na konkurencję węgla niemieckiego, tureckiego i rosyjskiego, nie mówiąc o węglu angielskim.

Zbyt do Jugosławii ze względu na trudności clearingowe wykazał duży spadek. Natomiast pewną poprawę wykazuje eksport na wyspę Malte.

Jeżeli chodzi o eksport do Rumunii, to wykazał on ogromny spadek wskutek trudności dewizowych i niemożliwości przeprowadzania na szerszą skalę kompensat.

Eksport węgla na rynki pozaeuropejskie zwiększył się do 577.332 ton, czyli o 34,84%. Głównym krajem importowym była Argentyna, jednakowoż eksport do niej wykazał spadek wywołany tym, że stawki asekuracyjne od statków przewożących wę-

giel polski do Ameryki Południowej zostały podwyższone do 9 sh na tonie. Stawki te podwyższono z powodu kilku wypadków pożaru węgla polskiego na morzu.

Natomiast eksport na rynki afrykańskie wykazał dość duże zwyczajki. Mimo to rynki pozaeuropejskie należy traktować jako rynki mniej lukratywne, gdyż ze względu na odległości, jak też ze względu na konkurencję węgla angielskiego i niemieckiego, ceny uzyskiwane za węgiel polski nie są wysokie. W większości krajów, zaliczonych do grupy tych rynków, węgiel polski używany jest jako węgiel okrętowy, w niektórych jak np. w Argentynie, jako węgiel opałowy.

Sprzedaż węgla okrętowego w roku 1937 wykazuje również dużą zwyczajkę procentową w porównaniu z rokiem 1936. Zwyczajka ta została dokonana wskutek odpowiedniej polityki cen oraz wskutek przeprowadzenia inwestycji przez przedsiębiorstwa węglowe, polegających na zakupieniu specjalnych statków do bunkrowania węgla. Mimo to trzeba się liczyć z faktem, że wyniki zbytu węgla okrętowego prawdopodobnie są na granicy możliwości tego zbytu.

O ile chodzi o eksport węgla, należy podnieść, że w roku 1937 przemysł polski wystąpił z żądaniem zasadniczej rewizji obowiązujących klauzul układu węglowego z Wielką Brytanią, ponieważ okazało się w praktyce, że przy dotychczasowym brzmieniu jego postanowień i niemożności dokonywania eksportu na niektóre rynki w odpowiednich ilościach przez przemysł angielski, Polska miała ograniczone możliwości eksportowe. Pertraktacje z przedstawicielami przemysłu Wielkiej Brytanii rozpoczęto w połowie roku sprawozdawczego. Były one dość trudne i przewlekłe, ale w końcu roku został zawarty nowy układ na okres dwuletni, przewidujący między innymi nowy sposób obliczania klucza do ustalania eksportu polskiego. Poczynając od roku 1938 wywóz Polski co prawda ma być obliczany w stosunku do wywozu Wielkiej Brytanii, ale na wypadek, gdyby kwota wywozu polskiego wynosiła mniej niż odpowiedni odsetek łącznego wywozu Wielkiej Brytanii i Polski, Niemiec, Belgii i Holandii, to miarodajne dla obliczenia kwoty polskiej będą liczby globalnego wywozu wymienionych 5 państw. Poza tym zmienione zostały w pewnym stopniu na korzyść Polski przypadające na nią kwoty.

Jeżeli chodzi o ceny węgla, które oczywiście są ważnym czynnikiem przy ocenie sytuacji gospodarczej tego przemysłu, to musimy w dalszym ciągu brać pod uwagę, że nie mamy cen jednolitych, albowiem nie tylko rozróżnia się ceny na rynku krajowym i na rynkach zagranicznych, ale nawet ceny eksportowe są różne, w zależności od kraju, do którego węgiel wysyłano, jak też nieraz i od miesiący dostawy.

Biorąc ogólnie, ceny eksportowe węgla polskiego wzrosły do 16,81 zł za tonę (15,53 zł) fob port załadowania, lub franko granica, czyli o 8,24% w porównaniu z rokiem poprzednim. Wzrost cen są bardzo duże, gdyż na przykład na rynku czechosłowackim uzyskiwano przeciętnie 27,52 zł za tonę, w Austrii 20,42 zł, we Włoszech 18,36 zł, a w Jugosławii 12,37 zł. Ceny węgla okrętowego wynosiły przeciętnie 13,52 zł. Ceny węgla okrętowego spadły zresztą w ogóle o 3,77% w porównaniu z cenami za rok poprzedni.

Jeżeli chodzi o ceny na rynku wewnętrznym, to wynosiły one według danych Głównego Urzędu Statystycznego dla gatunków grubych węgla górnośląskiego 22,57 zł za tonę. Cena ta oczywiście nie może być uważana za jedyną cenę, ponieważ, jak widać z zestawień ogłoszonych w Przeglądzie Gospodarczym, zbyt gatunków grubych w kraju stanowił w 1937 roku 32,2%, reszta zaś przypada na węgiel gatunków średnich i miał, których ceny są znacznie niższe. Toteż utargi przeciętne za węgiel śląski, według danych ogłoszonych przez p. Olszewskiego, wynosiły w 1937 roku 12,87 zł, gdy w roku 1936 równały się 12,27 zł. Średnie utargi za węgiel śląski były zatem zbliżone do kosztów własnych śląskich kopalń węgla, które za rok 1936 równały się 12,04 zł na 1 tonę, a w roku 1937 wskutek przeprowadzonych podwyżek płac i skrócenia czasu pracy jeszcze wzrosły.

Nie mając jeszcze bilansów wszystkich przedsiębiorstw węglowych, nie można oczywiście orzec, w jakim stopniu odbiły się ceny węgla na ich sytuacji finansowej. Ustalenie zresztą tego jest nieraz trudne, gdyż szereg spółek akcyjnych poza kopalniami węgla posiada jeszcze inne zakłady, z których dochody wpływają na zyskowność przedsiębiorstw. Przypuszczać jednak należy, że same utargi za węgiel w roku 1937 w niektórych wypadkach nie pokryły kosztów jego wydobywania.

O ile chodzi o stan zatrudnienia na kopalniach węgla i zarobki robotników na Śląsku w roku 1937, to przedstawiamy je w poniższej tabeli.

Zatrudnienie i zarobki w kopalniach węgla na Śląsku

M i e s i ą c	Liczba robotników w końcu miesiąca	Przeciętne zarobki dzienne	Przeciętne zarobki miesięczne
I. Styczeń	47 036	8,74	206,90
II. Luty	47 540	8,80	196,76
III. Marzec	47 532	8,69	202,24
IV. Kwiecień	47 645	8,79	209,29
V. Maj	48 059	8,83	187,36
VI. Czerwiec	49 795	8,81	212,42
VII. Lipiec	50 142	8,80	224,65
VIII. Sierpień	50 623	8,85	215,67
IX. Wrzesień	51 874	8,99	218,00
X. Październik	52 783	9,07	226,22
XI. Listopad	53 506	9,28	220,52
XII. Grudzień	53 618	9,38	223,01

Źródło: Wiadomości Statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego.

Zaznaczyć trzeba, że według danych Związku Pracodawców Górnośląskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego podwyżki zarobków w kopalniach węgla miały miejsce kilkakrotnie. W szczególności w marcu 1937 roku nastąpiła regulacja płac wozaków i dzionkarzy, w maju 1937 r. korektury w układzie zbiorowym i porządku płac, w sierpniu 1937 r. zapadło orzeczenie Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej podwyższające od dnia 1. 9. 1937 r. zarobki robotnikom akordowym i fachowym oraz zawarto umowę ze związkami zawodowymi z dnia 23 listopada 1937 r. podwyższającą od dnia 1. 11. 1937 r. zarobki wszystkim innym kategoriom robotniczym nieobjętym orzeczeniem.

W sumie podwyżki powyższe szacuje się na około 9—10%.

Płace urzędnicze zostały podwyższone orzeczeniem Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej o ok. 6% z ważnością od 1. 11. 1937 r.

Według danych tegoż Związku ilość zatrudnionych w kopalniach i brykietowniach wynosiła przeciętnie w 1937 roku 52.816 ludzi, czyli o 9,65% więcej niż w roku poprzednim, a suma wypłat dokonanych w tym roku z tytułu robocizny równała się 125.466.889 zł (98.255.004 zł), czyli wzrosła o 27,69%.

III. Przemysł brykietowy

W roku 1937, według danych Polskiej Konwencji Węglowej, uruchomionych było spośród 6 istniejących brykietowni tylko 4. Produkcja tych zakładów, według tegoż źródła, w roku 1937 równała się 209.347 ton¹⁾), gdy w roku poprzednim wynosiła tylko 166.107 t. Notujemy więc wzrost produkcji brykietów o 26,03% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Ogólny zbyt brykietów na wszelkiego rodzaju rynkach równał się w 1937 roku 208.642 ton (166.837 t), czyli zwiększył się o 25,06%. Zbyt brykietów do miejscowości położonych w obrębie terytorium Wolnego Miasta Gdańska wynosił 5.297 ton (4.696 t), czyli zwiększył się o 12,8% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Zbyt brykietów na rynku krajowym równał się 198.870 ton (156.489 t), czyli zwiększył się o 27,08%.

Jeżeli chodzi o zbyt brykietów według rodzajów odbiorców na rynku wewnętrznym, to odnośne dane cyfrowe podajemy w poniższym zestawieniu.

Zbyt brykietów w kraju wg rodzaju odbiorców (w tonach)

Rodzaj odbiorcy	Rok 1937 (298 dni rob.)	Rok 1936 (303 dni rob.)	Różnice w % w porówn. z r. 1936
Przemysł żelazny-hutniczy	35	420	— 91,67
Koksownie	—	30	—
Przemysł cement., ceramiczny, cegielnie i wapienniki	65	15	+ 266,66
Przemysł obróbczy, metalowy i inne	10	5	+ 100
Przemysł rolniczy (przetwory rolne, browary, młyny i gorzelnie)	351	256	+ 37,1
Cukrowniczy	—	15	—
Górnicy bez własnego węgla	—	—	—
Inne gałęzie przemysłu	338	318	+ 6,28
Koleje żelazne, wojskowość, inst. państw.	172 717	134 831	+ 28,10
Instytucje miejskie (oprócz gazowni)	—	15	—
Opał domowy	14 275	14 016	+ 1,85
Pośrednicy	11 079	6 568	+ 68,68
Razem odbiorcy	198 870	156 489	+ 27,08

¹⁾ Według danych Śląskich Wiadomości Statystycznych, produkcja brykietowni wynosiła okragło 210.000 t (25,75% zwyżki), zbyt w kraju 199.000 t (25,95% zwyżki). Zbyt w Gdańsku 5,3 tys. ton (15,52% zwyżki) i ogólny eksport brykietów poza granice celne 4,5 tys. ton (21,05% mniej).

Z powyższego zestawienia widzimy, że stosunkowo duży przyrost zbytu brykietów wykazują pośrednicy. Brykiety, zbywane za ich pomocą, prawdopodobnie w poważnej części przeznaczone są również na opał domowy. Największym odbiorcą w dalszym ciągu są Polskie Koleje Państwowe, wszyscy inni odbiorcy, nawet gdy wykazują poważną zwyżkę odbioru brykietów, jak np. przemysły przetwórcze i ceramiczne, odbierają tak nikłe ilości, że trudno mówić o ich znaczeniu jako odbiorców tego rodzaju opału.

Zbyt brykietów węglowych, według województw, przedstawiamy w osobnym zestawieniu.

Zbyt brykietów wg województw w tonach
(bez dostaw dla kolei żelaznych)

Województwa	r. 1937	r. 1936	Różnica w % w porównaniu z r. 1936
Miasto st. Warszawa . .	131	108	+ 21,30
Wojew. Warszawskie . .	15	160	— 90,62
„ Łódzkie . . .	147	40	+ 367,50
„ Kieleckie . . .	315	420	— 25,00
„ Lubelskie . . .	15	20	— 25,00
„ Białostockie . .	57	—	—
„ Wołyńskie . . .	20	—	—
„ Poznańskie . . .	19 011	16 157	+ 17,66
„ Pomorskie . . .	3 368	2 252	+ 49,55
„ śląskie . . .	3 767	3 043	+ 23,79
„ Krakowskie . .	73	45	+ 62,22
„ Lwowskie . . .	45	45	—
„ Stanisławowskie	110	—	—
Razem województwa .	27 074	22 290	+ 21,46

Źródło: P. K. W.

Dane powyższe nie obejmują dostaw na potrzeby Kolei Państwowych. Widzimy z nich, że konsumpcja brykietów węglowych jest stosunkowo znaczna tylko w trzech zachodnich województwach, z których największym odbiorcą brykietów jest woj. poznańskie, a województwa śląskie i pomorskie odebrały znacznie mniejsze ilości tego rodzaju opału.

Po raz pierwszy występują, jako odbiorcy brykietów, województwa białostockie, wołyńskie i stanisławowskie. Oczywiście ilości brykietów wysłanych do tych województw są niewielkie. Jest rzeczą ciekawą stwierdzenie faktu poważnej zniżki zbytu

brykietów w woj. warszawskim, a częściowo także w woj. kieleckim i lubelskim.

Jeżeli chodzi o eksport brykietów śląskich za granicę, to według danych Polskiej Konwencji Węglowej równał się on 4.475 ton (5.652 t), czyli obniżył się o 20,82% w porównaniu z rokiem poprzednim. Jedynym odbiorcą brykietów węglowych w roku 1937 była Austria. Zapasy brykietów na brykietowniach, które wynosiły z początkiem roku 260 ton, w końcu roku równały się 383 tonom.

W brykietowniach pracowało ok. 195 robotników, czyli o ok. 45 ludzi więcej, niż w roku poprzednim. Ceny brykietów w ciągu całego roku utrzymywane były na jednakowym poziomie, ustalonym przez Polskę Konwencję Węglową.

IV. Przemysł koksowy

Wzrost produkcji przemysłowej w Polsce w ciągu roku 1937 a w szczególności ożywienie w przemysłach hutniczych, przetwórstwa metali i w przemyśle chemicznym przyczyniły się do dalszego zwiększenia zapotrzebowania na koks, co się odbiło na produkcji tego artykułu.

Produkcja koksu na Śląsku w roku 1937 równała się 2.124.211 ton (1.615.597 t), czyli wzrosła w porównaniu z produkcją w roku poprzednim o 31,48%. Przeciętna dzienna produkcja koksu wynosiła w 1937 roku 5.820 ton (4.414 t).

Zbyt koksu łącznie z zużyciem własnym koksowni, które wynosiło 1.133 ton (904 t), równał się 2.158.498 (1.744.986) czyli zwiększył się o 23,69%. Zbyt zaś właściwy wynosił 2.157.365 ton (1.744.082 t), czyli również 23,69% więcej. Już z tych cyfr widzimy, że zbyt przewyższał produkcję koksu, czyli że trzeba było sięgnąć do zapasów, które z 78.243 ton zmniejszyły się do 43.955 ton, czyli o 43,83%.

Jeżeli chodzi o zbyt koksu na rynku wewnętrznym, to wynosił on 1.739.505 ton (1.342.110 t), a zatem o 29,60% więcej niż w roku poprzednim.

Zużycie koksu w kraju według rodzaju odbiorców zawiera poniższe zestawienie cyfrowe.

Zbyt koksu wg rodzaju odbiorców w tonach

Rodzaj odbiorcy	Zbyt w r. 1937	Zbyt w r. 1936	Różnica w % w stosunku do r. 1936
I. Przemysł			
1. Żelazny	840 501	628 641	+ 33,70
2. Innych metali	103 088	93 029	+ 10,81
3. Koksoownie	—	—	—
4. Gazownie	4 577	3 440	+ 33,05
5. Górn. bez własnego węgla	613	714	—
6. Naftowy	264	135	+ 95,55
7. Solny	135	105	+ 28,57
8. Cementowy, ceramiczny, cegielnie i wapienniki	26 409	15 807	+ 67,07
9. Obróbczy (metalowy i inny)	37 133	25 189	+ 47,41
10. Chemiczny	128 312	72 467	+ 77,06
11. Garbarski	85	256	—
12. Rolniczy (przetwory rolne, młyny i browary)	61 392	53 741	+ 14,24
13. Cukrowniczy	25 468	14 959	+ 70,21
14. Papierniczy	1 141	684	+ 66,81
15. Włókienniczy	9 791	3 638	+ 169,13
16. Inne gałęzie przemysłu	38 992	26 336	+ 48,55
Razem przemysł	1 277 895	939 141	+ 36,07
II. Inni odbiorcy			
1. Koleje żelazne, inst. państw. i wojsk.	93 193	77 332	+ 20,51
2. Żegluga	29	—	—
3. Instytucje miejskie oprócz gazowni	25 891	19 190	+ 34,92
4. Opał domowy	231 610	218 011	+ 6,24
5. Pośrednicy	110 887	88 436	+ 25,39
Razem inni odbiorcy	461 610	402 949	+ 14,55
Razem w kraju	1 739 505	1 342 110	+ 29,60

Źródło: P. K. W.

Z powyższego zestawienia widzimy, że zbyt koksu na cele przemysłowe zwiększył się do 1.277.895 ton (939.141 t), czyli o 36,07%, zaś zbyt koksu na inne cele zwiększył się do 461.610 ton (402.969 t), czyli o 14,55%.

Jeżeli chodzi o zwyczaję zbytu na potrzeby przemysłu, to poważniejsze ilości niż w roku poprzednim pobrały przemysły: chemiczny, cukrowniczy, obróbczy, metalowy i inny, cementownie i przemysł ceramiczny, żelazny, włókienniczy oraz różne gałęzie przemysłu specjalnie nie wymienione. Dość dużą zwyczaję sto-

sunkowo wykazuje również zbyt dla przemysłu papierniczego i gazowni.

Jeżeli chodzi o zwwyżki zbytu koksu według województw, to odnośne zestawienie cyfrowe podajemy poniżej.

Zbyt koksu w kraju wg województw w tonach
(bez dostaw dla kolei żelaznych)

Województwo	Zbyt w r. 1937 (365 dni rob.) w t	Zbyt w r. 1936 (366 dni rob.) w t	Różnica w % w stosunku do r. 1936
M. St. Warszawa	112 900	80 811	+ 39,70
Woj. Warszawskie	52 825	43 152	+ 22,42
„ Łódzkie	80 224	65 716	+ 22,08
„ Kieleckie	290 438	209 789	+ 38,44
„ Lubelskie	19 502	16 416	+ 18,80
„ Białostockie	8 296	6 536	+ 26,93
„ Wileńskie	4 389	3 366	+ 30,39
„ Nowogródzkie	1 030	738	+ 39,56
„ Poleskie	3 956	3 193	+ 23,89
„ Wołyńskie	5 165	3 718	+ 38,92
„ Poznańskie	110 520	90 987	+ 21,46
„ Pomorskie	49 553	37 951	+ 30,57
„ Śląskie	840 812	648 665	+ 29,62
„ Krakowskie	90 431	71 030	+ 27,45
„ Lwowskie	30 525	28 964	+ 5,39
„ Stanisławowskie	5 452	5 701	— 4,37
„ Tarnopolskie	5 491	4 384	+ 25,25
Razem województwa . .	1 711 509	1 321 117	+ 29,55

Źródło: P. K. W.

Wynika z niego, że ogółem sprzedano w kraju, nie licząc w tym dostaw kolejowych, 1.711.509 ton koksu (1.321.117 t), czyli o 29,55% więcej niż w roku poprzednim. Głównym odbiorcą, poza woj. śląskim, było woj. kieleckie, w którym zbyt koksu zwiększył się o 38,44%. Poważnie wzrósł zbyt koksu na terenie m. Warszawy, w woj. krakowskim i poznańskim.

Jeżeli chodzi o eksport koksu, to wynosił on łącznie ze zbytem na terenie W. M. Gdańska 417.860 ton (401.972 t), czyli o 3,95% więcej niż w roku poprzednim. Na terenie Gdańska sprzedano 36.152 ton (41.678 t), czyli mniej o 13,26%.

Jeżeli potrącimy te ilości od ilości ogólnego wywozu koksu ze Śląska, to otrzymamy cyfrę eksportu poza granice celne R. P. i W. M. Gdańska, która równa się 381.708 ton (360.294 t), czyli o 5,94% więcej niż w roku poprzednim.

Podział zbytu koksu w handlu eksportowym przedstawiono w osobnym zestawieniu cyfrowym.

Eksport koksu śląskiego za granicę

K r a j	Eksport w r. 1937 w t	Eksport w r. 1936 w t	Różnica w % w stosunku do r. 1936
Austria	59 445	55 082	+ 7,92
Czechosłowacja	—	62	—
Niemcy	105	140	— 25,00
Węgry	1 565	1 570	— 0,32
Szwecja	220 588	216 861	+ 28,10
Norwegia	27 780	31 438	— 11,64
Islandia	100	460	— 78,26
Finlandia	4 028	1 591	+ 153,17
Łotwa	97	3 070	— 96,85
Francja	13 505	1 000	+ 1260,50
Szwajcaria	15	18	— 16,67
Portugalia	—	505	—
Anglia	—	100	—
Irlandia	810	2 500	— 67,60
Włochy	26 280	15 300	+ 71,76
Grecja	2 250	10 443	— 78,45
Rumunia	18 160	10 089	+ 78,00
Jugosławia	300	2 300	— 86,96
Malta	—	5	—
Egipt	900	400	+ 125,00
Palestyna	—	—	—
Tunis	—	250	—
Syria	—	200	—
Argentyna	700	3 400	— 79,41
St. Zjednoczone	—	3 460	—
Brazylia	—	50	—
Australia	5 080	—	—
Razem	381 708	360 294	+ 5,94
W. M. Gdańsk	36 152	41 678	— 13,26
Razem	417 860	401 972	+ 3,95

źródło: P. K. W.

Jak widać z powyższego zestawienia, głównym importerem koksu polskiego była Szwecja, za nią idzie Austria, po której następują: Norwegia, Włochy i Rumunia. Wszystkie inne kraje są stosunkowo mniejszymi odbiorcami koksu śląskiego.

Jeżeli chodzi o eksport koksu, to należy nadmienić, że w połowie czerwca 1937 r. została po dłuższych pertraktacjach podpisana umowa międzynarodowa w sprawie międzynarodowej

kontroli europejskiego handlu eksportowego koksem. Porozumienie to podpisali przedstawiciele Wielkiej Brytanii, Niemiec, Holandii, Belgii i Polski. Konwencja ta dotyczy eksportu koksu, którego łączna ilość waha się między 13 a 14 mil. ton rocznie, wartości ok. 20 mil. funtów ang. Została ona zawarta na 3 lata, z prawem wypowiedzenia jej po upływie tego terminu na jeden rok naprzód. Biuro Konwencji mieści się w Brukseli. Porozumienie ma na celu usunięcie objawów wzajemnego podcinania cen koksu przez eksporterów i odpowiedni rozdział rynków zbytu koksu. Polska otrzymała 3,20% kontyngentu eksportowego, co przedstawia ok. 370.372 ton koksu rocznie z tym, że wobec zwiększonego zapotrzebowania na rynkach odbiorczych licencja była podwyższona o 15%. Cena minimalna początkowo była ustalona w wysokości 23 sh 6 d za tonę ¹⁾).

Jeżeli chodzi o eksport koksu, to odbywał się on przeważnie drogą morską, jak to widać z poniższego zestawienia. Związane to jest z tą okolicznością, że głównymi importerami koksu z Polski były państwa, do których dowóz koksu był bądź wyłącznie możliwy, bądź też wygodniejszy lub tańszy drogą morską.

Eksport koksu drogą lądową i morską (w tonach)

Rok	Ogółem eksport	Drogami lądowymi	Przez Gdynię	Przez Gdańsk	Razem drogą morską
r. 1937 . .	381 708	79 607	256 426	45 675	302 101
r. 1936 . .	360 294	67 291	306 740	53 504	346 517
Różnica w %	+ 5,94%	+ 18,30%	— 16,41%	— 14,64%	— 12,82%

Źródło: P. K. W.

Wobec dużego popytu na koks Konwencja Koksowa nie została odnowiona. Artykuł ten sprzedawano odbiorcom po dobrych cenach. W szczególności w wielu wypadkach dostawy koksu były uzależniane od odbioru odpowiedniej ilości niektórych gatunków węgla.

¹⁾ Mimo, że Polska eksportowała tak znaczne ilości koksu, w roku 1937 w dalszym ciągu importowano koks do obszaru celnego R. P. i W. M. Gdańska. Import ten odbywał się z Anglii, skąd dowieziono 1.077 ton (0), z Czechosłowacji skąd otrzymano 52.181 ton (44.993 t) i z Niemiec, skąd otrzymano 29.104 ton (20.665 t). Ogółem importowano z zagranicy 82.363 ton wartości 2.965.000 zł (w roku poprzednim przywieziono 65.658 ton wartości 2.333.000 zł).

Przeciętna liczba zatrudnionych w koksowniach robotników równała się 2.492 osób (2.113), czyli była wyższa niż w roku poprzednim o 17,94%. Wypłaty pieniężne z tytułu wynagrodzeń za pracę w koksowniach według danych Unii Przemysłu Górn.-Hutniczego równały się w 1937 roku 8.060.929 zł (6.539.389 zł), czyli wzrosły o 23,27%.

V. Przemysł produktów węglopochodnych

Ożywiona działalność koksowni w roku 1937 sprawiła, że zwiększyła się również wytwórczość produktów ubocznych, wśród których pierwsze miejsce przypada smoły surowej jako głównemu produktowi wyjściowemu, z którego w drodze destylacji otrzymuje się szereg innych cennych produktów chemicznych.

Według danych Unii Polskiego Przemysłu Górn.-Hutniczego produkcja smoły surowej w roku sprawozdawczym wynosiła 101.269 ton (80.590 t), wykazała zatem wzrost 25,66% w porównaniu z produkcją w roku poprzednim. Zbyt tej smoły równał się w roku 1937 ogółem 101.969 t (79.548 t), czyli wzrósł o 28,18% i wskutek tego zapasy smoły surowej na koksowniach wykazały spadek z 2.451 t do 1.751 t, czyli 28,56%. Smołę surową zbywano wyłącznie na rynku krajowym. Zakupywały ją destylarnie smoły do dalszej przeróbki.

Produkcja paku wynosiła w roku 1937 w koksowniach 770 t (623 t), czyli wzrosła o 23,60% w porównaniu z rokiem poprzednim, zbyt zaś tego artykułu zwiększył się do 764 t (726 t), to jest o 5,23%. Pak zbywano również wyłącznie na rynku krajowym. Zapasy paku doszły w końcu roku sprawozdawczego do 13 t, czyli zwiększyły się o 85,71%.

Ważnym produktem otrzymywanym przy koksowaniu węgla jest benzol surowy, którego na koksowniach wyprodukowano w roku 1937 — 33.260 t (26.309 t), czyli o 26,42% więcej niż w roku poprzednim. Zbyt surowego benzolu równał się ogółem 33.179 t (26.431 t), czyli zwiększył się o 25,53% w porównaniu z rokiem 1936. Benzol surowy zbywano tak na rynku krajowym jak też i za granicą. W szczególności wyeksportowano za granicę 9.685 t (7.939 t) benzolu surowego, którego odbiorcą były destylarnie położone w Niemczech, którym benzol dostarczano w

ramach kontyngentów eksportowych przewidzianych w traktacie handlowym polsko-niemieckim.

Czwartym produktem otrzymywanym przy koksowaniu węgla na Śląsku jest siarczan amonu, którego produkcja w roku sprawozdawczym wyniosła w koksowniach 27.815 t (22.411 t), czyli zwiększyła się w porównaniu z produkcją z roku poprzedniego o 24,11%. Siarczan amonu jest zbywany jako nawóz sztuczny azotowy, zarówno w kraju jak też i za granicą, przy czym jego eksport dokonuje się w ramach porozumień międzynarodowych. Zbyt siarczanu amonu na rynku krajowym równał się w roku sprawozdawczym 3.219 t (5.806 t), a za granicę wysłano 26.516 t (15.502 t). Wśród krajów przeznaczenia wywozu tego towaru figurują Chiny, Finlandia, Japonia i Portugalia. Ogółem zbyt siarczanu amonu równał się w 1937 roku 29.735 t (21.308 t), czyli zwiększył się o 39,55%. Wskutek większego zbytu, niż wynosiła produkcja, zapasy siarczanu amonu na koksowniach spadły do 1.160 t (3.080 t) czyli o 66,34%.

Naftaliny surowej wyprodukowano na koksowniach w roku sprawozdawczym 1.761 t (1.093 t), to jest o 61,11% więcej niż w roku poprzednim. Zbyt tego artykułu zwiększył się do 1.744 t (1.127 t) czyli o 54,75% w porównaniu z rokiem poprzednim. Zapasy naftaliny surowej na koksowniach wzrosły do 98 t (81 t), czyli o 20,98%.

Otrzymana przy koksowaniu węgla smoła surowa poddana zostaje dalszej destylacji w zakładach chemicznych specjalnych, które wyprodukowały w roku 1937 smoły preparowanej 18.249 t (17.937 t) czyli zwiększyły swą produkcję o 1,74%. Zbyt smoły preparowanej i zgęszczonej, otrzymanej w tych zakładach, wynosił w 1937 roku 18.220 t (18.202 t), czyli prawie się nie zwiększył w porównaniu ze zbytem w roku poprzednim, zwyżka zbytu bowiem wynosiła tylko 0,10%. Smołę preparowaną sprzedawano nieomal wyłącznie w kraju, gdzie zbyto jej o 0,18% więcej niż w roku poprzednim, eksport zaś był o 50,16% mniejszy niż w roku poprzednim, przy czym odbiorcą był teren W. M. Gdańska.

Różnych olejów smołowych (poza benzolem) wyprodukowano w roku sprawozdawczym 23.378 t (17.891 t), czyli produkcja ich zwiększyła się o 30,67%. Natomiast zbyt tych olejów spadł w roku 1937 do 17.293 t (18.947 t), to jest o 8,73% w porównaniu ze zbytem w roku 1936. Oleje te zbywano zarówno na rynku krajowym jak i w Gdańsku, przy czym o ile w kraju zbyt

ich wykazał 0,23% zwwyżki, czyli praktycznie biorąc utrzymał się prawie na niezmiennym poziomie w porównaniu z rokiem poprzednim, to zbyt w Gdańsku obniżył się o 99,89% czyli nastąpił właściwie zanik zbytu na terenie Wolnego Miasta.

Produkcja paku w roku sprawozdawczym wynosiła 51.667 t (38.434 t), czyli zwiększyła się o 34,43%. Zbyt paku był dość ożywiony, gdyż zbyt go 54.533 t (37.627 t), czyli o 44,93% więcej niż w roku poprzednim i więcej również niż wynosiła jego produkcja w roku sprawozdawczym, czyli że musiano sięgnąć do zapasów. Pak sprzedawano zarówno na rynku krajowym jak i na rynkach zagranicznych, przy czym zbyt krajowy wzrósł o 11,08%, eksport o 105,64%, wskutek czego okazało się, że zbyt krajowy spadł poniżej cyfr zbytu za granicą. Natomiast zbyt na rynku gdańskim obniżył się w porównaniu z cyfrą zbytu za rok poprzedni o 89,33%. Spadek zbytu na rynku gdańskim wytłumaczyć można rozbudową przemysłu destylacji smół na terenie Wolnego Miasta.

Produkcja surowej naftaliny wzrosła do 2.267 t (1.286 t), to jest o 76,24%. Zbyt tego artykułu równał się 1.401 t (1.032 t), czyli zwiększył się o 35,84%. Większą ilość naftaliny surowej eksportowano za granicę, przeważnie do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, przy czym eksport tego towaru zwiększył się o 30,64%, chociaż i zbyt na rynku krajowym wzrósł stosunkowo bardzo poważnie, bo o 108,89% w porównaniu ze zbytem w roku poprzednim. Natomiast na rynku gdańskim w roku sprawozdawczym nie potrafiono nic ulokować.

Produkcja naftaliny czystej, w przeciwieństwie do produkcji naftaliny surowej, obniżyła się w roku 1937 o 5,80% do 1.584 t (1.682 t). Zbyt naftaliny czystej również się zmniejszył do 1.448 t (1.678 t), czyli o 13,66%. Na rynku krajowym, który jest rynkiem podstawowym zbytu naftaliny czystej, zbyt jej w roku sprawozdawczym o 7,29% mniej, a za granicą o 31,94% mniej. W tym jednak wypadku zbyt na terenie Gdańska zwiększył się o 21,36%.

Produkcja zasad pirydynowych tak samo nie dopisała w roku 1937, gdyż wynosiła 77,1 t (85,9 t), to jest o 10,25% mniej niż w roku poprzednim. Zbyt zasad pirydynowych natomiast przekroczył ich produkcję, wynosił bowiem ogółem 107,3 t (87,1 t), czyli zwiększył się w porównaniu z rokiem poprzednim

o 23,19%. Jest rzeczą ciekawą, że zbyt na rynku krajowym spadł o 18,23%, a eksport zwiększył się o 59,35%. Poza tym w ogóle eksport stanowił w tym wypadku podstawową część zbytu.

Fenoli różnego rodzaju (kwasu karbolowego i krezoli) wyprodukowano w roku sprawozdawczym 1.073,4 t (634,2 t), czyli o 69,25% więcej niż w roku poprzednim. Zbyt ich zwiększył się do 1.077,2 t (618,6 t) czyli o 74,13%. Jeżeli na rynku krajowym poprawa zbytu wynosiła w porównaniu z cyframi zbytu za rok poprzedni 30,84%, to na rynkach eksportowych stwierdzamy 127,61% wzrost zbytu, a na rynku gdańskim 323,40% wzrost w porównaniu z cyframi zbytu za rok poprzedni. W dodatku eksport stanowił blisko $\frac{2}{3}$ ogólnego zbytu tych towarów.

Benzoli gotowych wyprodukowano w roku 1937 ogółem 21.460 t (15.024 t) czyli o 42,84% więcej niż w roku poprzednim. Zbyt benzoli zwiększył się do 21.190 t (15.082 t) czyli o 40,50%, przy czym zbyt na rynku krajowym wzrósł o 41,99%, zaś eksport o 37,88%, przy czym wywóz do Gdańska zwiększył się o 35,43%. W tym wypadku $\frac{2}{3}$ zbytu przypada na rynek krajowy, a reszta na rynki eksportowe.

Produkcja siarczanu amonu w destylarniach smoły węglowej jest stosunkowo nieduża w porównaniu z produkcją tego artykułu w koksowniach. W roku 1937 w dodatku spadła ona do 165,3 t (202,5 t), czyli o 18,37% w porównaniu z cyframi za rok poprzedni. Zbyt siarczanu amonu z destylarni smoły wynosił w roku sprawozdawczym 176,9 t (182,5 t), był więc niższy niż w roku poprzednim o 3,07%, chociaż przekraczał cyfrę produkcji w tym roku. Całą ilość wyprodukowanego siarczanu amonu destylarnie smoły zbyły na rynku krajowym.

Różnych innych wyrobów gotowych otrzymano przy destylowaniu smoły węglowej 1.745 t (1.394 t) czyli o 25,12% więcej niż w roku poprzednim. Zbyt ich wynosił ogółem 1.734 t (1.378 t) to jest o 25,79% więcej niż w roku poprzednim. Te artykuły sprzedawano przeważnie na rynku krajowym, przy czym ich zbyt zwiększył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 43,90%, natomiast eksport spadł do minimalnych ilości, bo obniżył się o 91,78%. Niewielką ilość tych produktów zbyto w roku 1937 w Gdańsku.

Ceny sprzedawanych wytworów, otrzymywanych przy koksowaniu węgla i w destylarniach smoły na ogół nie wykazywały

specjalnie godnych uwagi zmian, gdyż cały zbyt tych towarów skoncentrowany jest w ręku centralnych organizacji sprzedaży tak na rynku krajowym jak i na rynkach eksportowych. Odnosne organizacje komunikują, że smoły, paki i oleje miały nawet tendencję raczej zniżkową. To samo dotyczy benzoli. Utargi za siarczany amonu były niskie.

Zalogi destylarni smół i fabryk benzolu wynosiły w roku sprawozdawczym 388 robotników (351), czyli zwiększyły się o 10,54% w stosunku do roku poprzedniego.

VI. Przemysł hutniczo-żelazny

Światowa produkcja surowki żelaznej, według przybliżonych danych, w roku 1937 wzrosła do 104,6 mil. ton, czyli o 14,7%, a produkcja stali surowej w świecie osiągnęła ok. 136,1 mil. ton, czyli wzrosła o 9,7%. Produkcja tych dwóch zasadniczych surowców żelaznych była wyższa niż w roku 1929. Przemysł hutniczo-żelazny we wszystkich niemal państwach pracował intensywnie prawie do końca roku 1937, chociaż już od połowy tego roku pojawiały się pewne oznaki, które wskazywały na załamywanie się pomyślnej koniunktury. Najsilniejsze objawy załamывania się koniunktury zanotowano w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, w których hutnictwo zmniejszyło swe zatrudnienie o 60%, w porównaniu z zatrudnieniem maksymalnym.

Dalsza poprawa sytuacji gospodarczej w Polsce, szczególnie zwiększona wytwórczość w dziedzinie dóbr inwestycyjnych, stabilizacja cen artykułów przemysłowych i pewna poprawa cen artykułów rolnych sprawiły, że przemysł hutniczo-żelazny polski wykazuje znaczne ożywienie w swej działalności, przy czym ożywienie to jest stosunkowo większe, aniżeli ożywienie w przemyśle żelaznym całego świata. Produkcja wielkich pieców w Polsce zwiększyła się do 724.296 ton, czyli o 23,94%, stalowni do 1.448.169 ton, czyli o 26,97%, produkcja walcowni do 1.045.146 ton, czyli o 26,58%, produkcja rur do 87.435 ton, czyli o 51,10% ¹⁾.

¹⁾ Liczby przytaczamy za p. Januszem Ignaszewskim, który je ogłosił w czasopiśmie „Hutnik“ z roku 1938.

Jeżeli chodzi o hutnictwo śląskie, to produkcja jego według danych Ministerstwa Przemysłu i Handlu wynosiła w roku 1937 504.935 ton (411.792 t), czyli wzrosła o 22,62% w dziale wielkich pieców, 918.470 ton (758.323 t) czyli o 21,12% więcej w dziale stalowni, 663.849 ton (544.879 t), czyli o 21,83% więcej w dziale walcowni, 62.903 ton (38.212 t), czyli o 64,62% więcej niż w roku poprzednim w działach produkcji rur ciągnionych i spawanych. Jednocześnie stwierdzamy, że w porównaniu z produkcją ogólnopolską, ogłoszoną przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu, wytwórczość wielkich pieców śląskich stanowiła 69,79% wytwórczości ogólnopolskiej, gdy w roku poprzednim równała się 66,58%. Wytwórczość stalowni wynosiła 63,30% (66,26%) produkcji ogólnopolskiej, wytwórczość walcowni 63,63% (52,5%) produkcji ogólnopolskiej i wreszcie rurowni 65,54% (62,21%) produkcji ogólnopolskiej. Przytoczone cyfry procentowego udziału Śląska w produkcji ogólnopolskiej wskazują na zwiększenie się tego udziału w porównaniu z rokiem poprzednim.

W związku z tak dużym ożywieniem produkcji zanotować trzeba, że na Śląsku w ciągu miesięcy od stycznia do września czynnych było 8 wielkich pieców, w październiku i listopadzie po 9 wielkich pieców, a w grudniu 10 wielkich pieców, przy czym w roku sprawozdawczym został przez jedną z hut uruchomiony nowy wielki piec o większej wydajności niż dotychczas budowane na Śląsku. Przeciętna wydajność dzienna jednego wielkiego pieca w roku 1937 wahała się od 157,2 ton (październik) do 185,3 ton (kwiecień). Wydajność ta zbliżona była średnio do 170 ton dziennie.

Pieców martinowskich pracowało 18 w styczniu, 19 we wrześniu i grudniu, 20 w lutym, kwietniu, sierpniu, październiku i listopadzie. W pozostałych miesiącach czynnych było po 21 pieców. Przeciętna wydajność pieca martinowskiego wahała się od 148,4 ton (w lipcu) do 169,9 ton (w kwietniu).

Pieców elektrycznych czynnych było po 6 miesięcznie w miesiącach od stycznia do kwietnia i w październiku, w pozostałych zaś miesiącach czynnych było po 5 pieców w miesiącu.

Hutnictwo śląskie w nieznacznym tylko stopniu oparte jest o przerób rud, wydobywanych na terenie Śląska. Wydobyć to

zresztą rozpoczęto dopiero ponownie, po kilkoletnim zastoju kopalń, w roku 1937, gdyż dopiero w tym roku znajdujemy dane o zatrudnieniu 52 ludzi w kopalniach rud i wydobywie rudy w wysokości 3.400 ton. Częściowo rudy krajowe otrzymywano z kopalń, położonych w innych województwach, a w szczególności w wojew. kieleckim, oraz rozpoczęto intensywne badania poszukiwawcze rud w Małopolsce, w wyniku których zostały odkryte pewne pokłady rud w okolicach Jasła. Poza rudami krajowymi, które na ogół są rudami niskoprocentowymi, hutnictwo polskie korzysta z rud zagranicznych, których dowóz w roku 1937 znacznie się zwiększył. W szczególności, według danych G. U. S. rud żelaznych różnego rodzaju dowieziono: rud żelaznych 651.104,1 ton (413.338,6 t), czyli o 57,52% więcej niż w roku poprzednim, rud manganowych 82.361,7 ton (56.705,7) czyli o 45,24% więcej niż w roku poprzednim. Tak samo zwiększył się dowóz innych tworzyw, jak np. złomu żelaznego, którego dowieziono 641.128,4 tony (451.183,6 t), czyli o 42,10% więcej niż w roku poprzednim, surówki specjalnej 9.232 tony (2.413 t), czyli o 282,62% więcej, surówki krzemionkowej 216,7 ton (41,4 t), czyli o 423,43% więcej, surówki żelazomanganowej 107,5 ton, (917,2 t), czyli o 88,28% mniej i stopów żelazofosforowych i alumiiniowych 230,3 ton (275,7 t), czyli o 16,47% mniej, jak też żelazochromu 85,1 ton (152,4), czyli o 44,16% mniej niż w roku poprzednim. Trzeba dodać, że część tworzyw, których import wykazuje spadek, jest wytwarzana w Polsce na Śląsku i wskutek tego import ich, mimo zwiększonej działalności hut, mógł być ograniczony. Również należy zwrócić uwagę na to, że ceny złomu żelaznego w roku 1937 miały tendencję zwykłą i celem zapobieżenia ich nadmiernemu wzrostowi zostało powołane do życia międzynarodowe porozumienie, w którym wzięło udział również hutnictwo polskie. Wskutek tego udało się powstrzymać zwykłą cen importowanego złomu.

Aczkolwiek produkcja rud na Śląsku była minimalna, to jednak huty śląskie przed zużyciem rud w wielkich piecach przeprowadzały pewne procesy przetwórcze i wskutek tego możemy przytoczyć statystykę przerobu rud żelaznych na Śląsku według materiałów Związku Polskich Hut Żelaznych.

Przerób rud żelaznych na Górnym Śląsku w roku 1937 w tonach

M i e s i ą c e	Brykiety z rudy żelaznej	Aglomeraty
Styczeń	2 003	8 134
Luty	1 721	7 970
Marzec	2 837	9 100
Kwiecień	2 869	9 034
Maj	2 663	8 700
Czerwiec	2 603	8 565
Lipiec	2 819	8 700
Sierpień	2 766	8 238
Wrzesień	2 992	7 845
Październik	3 097	8 315
Listopad	2 830	8 768
Grudzień	2 652	9 000
Razem . .	31 825	102 369
Rok 1936	20 457	101 565
Różnica w % w porównaniu z rokiem 1936	+ 55,70	+ 7,92

Źródło: Dane Związku Polskich Hut Żelaznych.

Z przytoczonych cyfr widzimy, że przerób rud żelaznych na Śląsku w postaci brykietów z rudy zwiększył się o 55,70%, a w postaci aglomeratów o 7,92% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Szczegółowe dane statystyczne, dotyczące wytwórczości hut żelaznych śląskich, jak też dotyczące zużycia i zbytu wyrobów żelaznych hut śląskich na podstawie materiałów Związku Polskich Hut Żelaznych, zamieszczamy w osobnych zestawieniach, podanych na stronach 44 i 45 niniejszego sprawozdania.

Zbyt żelaza produkowanego przez huty śląskie dokonywał się w znacznym procencie za pośrednictwem Syndykatu Polskich Hut Żelaznych, jeżeli chodzi o rynek krajowy, względnie Polskiego Eksportu Żelaza Sp. z o. o., jeżeli chodzi o rynki zagraniczne.

Według danych Syndykatu Polskich Hut Żelaznych ogólnopolski zbyt żelaza w roku 1937 równał się 544.883 ton, co w porównaniu z rokiem poprzednim oznacza poważny wzrost obrotów o 175.847 t, czyli o 47,65%.

Wytwórczość hut żelaznych województwa śląskiego w roku 1937 (w tonach) ¹⁾

Miesiąc	Surówka odlew- nicza w gęsiach	Surówka martin. i bessemer.	Bloki martin.	Bloki z pieców elektrycznych	Odlwy stalowe nieobrobione	Inne odlwy żeliwne	Półwytwory walc. razem	Żelazo i stal walc. razem	Blachy żelazne i stalowe	Materiał na- wierzchni kol.	Działy dalszej obróbki	Wyroby walc. i ciągn. na zimno	Rury spawane i ciągnięte
Styczeń . . .	5 235	27 552	62 378	2 366	423	1 325	4 268	50 052	11 585	10 193	11 251	2 409	3 369
Luty . . .	3 445	29 970	64 324	2 614	484	1 849	6 333	51 858	10 659	11 842	11 099	2 305	3 496
Marzec . . .	5 745	29 375	77 230	2 481	506	1 941	10 562	59 064	13 367	11 839	14 419	1 992	4 972
Kwiecień . . .	3 645	31 026	77 135	2 312	556	1 976	10 434	57 987	15 616	10 454	14 027	2 633	4 965
Maj . . .	3 042	28 361	69 124	1 906	451	1 897	4 990	51 343	12 591	9 020	12 275	2 231	4 200
Czerwiec . . .	2 893	27 186	73 297	2 760	564	2 417	7 379	56 308	13 900	11 373	14 169	2 678	5 014
Lipiec . . .	4 166	29 936	73 700	2 975	597	2 305	14 230	61 585	14 421	11 813	15 739	2 801	5 368
Sierpień . . .	6 774	26 704	74 590	2 504	466	2 677	9 056	57 656	14 220	8 171	15 741	2 840	4 910
Wrzesień . . .	6 217	28 745	70 197	2 823	562	2 532	9 095	57 865	12 520	5 728	15 218	2 948	5 191
Październik . . .	3 138	28 392	80 883	2 299	402	2 359	7 382	56 395	13 506	7 180	16 869	3 088	5 597
Listopad . . .	4 862	30 097	74 962	2 940	549	2 102	7 056	53 524	13 856	5 079	14 546	2 846	4 217
Grudzień . . .	5 114	33 669	73 991	2 379	497	2 008	3 873	49 779	12 882	8 904	13 967	2 834	3 069
1937 r. . . .	54 176	351 013	871 811	30 359	6 057	25 388	94 658	663 416	159 123	111 596	169 320	31 605	54 368
1936 r. . . .	50 911	296 008	728 576	21 061	4 668	14 971	72 701	544 879	143 887	74 141	119 431	24 033	34 652
Różnica % . .	+ 6,41	+18,58	+19,66	+44,15	+29,75	+69,58	+30,20	+21,75	+10,59	+50,52	+41,77	+31,51	+56,90

Źródło: Dane Związku Polskich Hut Żelaznych.

¹⁾ Bez S. A. „Ferrum“.

Zużycie i zbyty wyrobów żelaznych w hutach żelaznych woj. śląskiego w roku 1937 (w tonach) ¹⁾

	Zużycie własne hut			Wysyłka w kraju (łącznie z wysyłką do innych hut)			Zbyt w kraju (bez wysyłki do innych hut)			Wywóz za granicę w obrocie zwykłym ²⁾		
	r. 1937	Różnica w porównaniu z r. 1936		r. 1937	Różnica w porównaniu z r. 1936		r. 1937	Różnica w porównaniu z r. 1936		r. 1937	Różnica w porównaniu z r. 1936	
	t	t	%	t	t	%	t	t	%	t	t	%
1. Żelazosurowe	389 609	+ 42 332	+ 12,40	172 231	+ 77 097	+ 81,04	111 328	+ 53 345	+ 92,00	12 477	+ 4 347	+ 53,47
2. Bloki i odlewy stalowe	932 085	+ 156 686	+ 20,21	197 532	+ 52 825	+ 36,50	.	.	.	—	—	—
3. Półwytwór walcowni	32 290	+ 15 119	+ 88,05	87 044	+ 19 091	+ 28,09	5 498	+ 4 451	+ 425,12	2 125	+ 1 404	+ 194,73
4. Wyr. gotowe walcowni	103 438	+ 26 527	+ 34,49	404 688	+ 95 656	+ 31,28	366 106	+ 86 412	+ 30,90	161 891	+ 5 708	+ 3,65
5. Wyr. gotowe działów dalszej obróbki	15 588	+ 5 334	+ 52,02	132 564	+ 43 331	+ 48,56	131 844	+ 43 243	+ 48,81	22 488	+ 1 507	+ 7,18
6. Ogólny zbyt gotowych wyrobów żelaznych ³⁾ : a) łącznie z półwytworem . b) bez półwytworu							Razem z wysyłką do innych hut krajowych			Bez wysyłki do innych hut kraju		
							r. 1937 ¹⁾	Różnica w porównaniu z r. 1936		r. 1937 ¹⁾	Różnica w porównaniu z r. 1936	
							t	t	%	t	t	%
							810 800	+ 166 697	+ 25,88	689 952	+ 142 725	+ 26,08
							721 631	+ 146 202	+ 25,41	682 329	+ 136 870	+ 25,09

Źródło: Dane Związku Polskich Hut Żelaznych.

¹⁾ Bez S. A. „Ferrum“.

²⁾ W obrocie uszlachetniającym wywieziono w 1937 r. 22.858 t wytworów walcownianych (wobec 29.849 t w r. 1936) i 24 t wyrobów dalszej obróbki (wobec 127 t).

³⁾ Bez obrotu uszlachetniającego.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że wzmożenie obrotów wywołane zostało głównie zwiększeniem zakupów przez odbiorców prywatnych. Objaw ten jest naturalnym odbiciem poprawy ogólnogospodarczej, wyrażającej się na rynku żelaznym zwiększeniem zapotrzebowania pozostającego w związku z uzupełnianiem przez odbiorców braków w inwentarzu powstałych w latach kryzysu oraz potrzebą przeprowadzenia nowych inwestycji. Szczegółowy podział zbytu według kategorii odbiorców w całej Polsce przedstawiamy w osobnej tabeli.

Zbyt żelaza w Polsce według kategorii odbiorców

Kategorie odbiorców	Rok 1936 t	Rok 1937 t	Różnica w % w porównaniu z 1936 r.
Przedsiębiorstwa handlowe . .	148 077	234 032	+ 58,05
Górnictwo	1 883	6 584	+ 249,65
Przemysł metalowy	27 488	62 194	+ 126,59
Fabryki śrub	9 950	13 853	+ 39,23
Druciarne	43 824	50 403	+ 15,01
Cynkownie blachy	14 948	12 532	— 16,16
Pryw. przedsiębior. komunikacji .	542	738	+ 36,16
Przemysł budowlany	8 905	16 866	+ 89,40
„ drzewny	53	325	+ 513,21
Cukrownie	91	188	+ 106,59
Pozostałe gałęzie przemysłu .	1 913	2 905	+ 51,86
Różni odbiorcy	11	983	+ 793,64
Samorządy	2 262	2 083	— 7,91
Zamówienia rządowe	105 485	116 275	+ 10,23
Huty	3 604	8 340	+ 131,41
Zakłady Południowe	—	2 694	
Francusko-polskie Tow. Kolej.	—	13 888	
Ogółem	369 036	544 883	+ 47,65

Analizując napływ zleceń według poszczególnych grup odbiorców widzimy, iż spośród zamówień prywatnych największy wzrost wykazuje handel hurtowny (o 85.955 t). Zamówienia przemysłu, określające się w roku sprawozdawczym liczbą 166.588t, wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim o 56.991 t. W tej grupie najpomyślniej kształtowały się zlecenia właściwego przemysłu metalowego w wysokości 62.194 t; z poszczególnych działów tego przemysłu najpoważniejszą poprawę wykazują fabryki budowy parowozów i wagonów, odlewnie oraz fabryki maszyn i konstrukcyj żelaznych. Poza tym na uwagę zasługują zamówienia przemysłu budowlanego (wzrost o 7.961 t)

oraz fabryk drutu i gwoździ (wzrost o 6.579 t). Spadek natomiast w wysokości 2.416 t ujawnił się w grupie ocynkowni blach.

W ogólnej liczbie zamówień poważną rolę odegrały zamówienia rządowe, które osiągnęły w okresie sprawozdawczym 116.275 t, wykazując w porównaniu z rokiem poprzednim wzrost o 10.790 t.

Zbyt żelaza w Polsce według rejonów sprzedaży

Rejony	1936 r. t	1937 r. t	Różnica w % w porównaniu z r. 1936
Górny Śląsk	19 729	43 580	+ 20,89
Śląsk Cieszyński	10 494	12 411	+ 18,27
Rejon Dąbrowski	46 000	63 055	+ 37,08
Kraków miasto	16 016	19 719	+ 23,12
Wojew. krakowskie	13 486	19 149	+ 41,99
Lwów miasto	6 785	10 876	+ 60,29
Wojew. lwowskie	6 233	9 774	+ 56,81
„ stanisławowskie	4 680	5 605	+ 19,76
„ tarnopolskie	3 083	5 270	+ 70,94
Poznań miasto	9 192	18 197	+ 97,96
Bydgoszcz miasto	3 557	5 510	+ 54,91
Wojew. poznańskie	2 562	3 494	+ 36,38
„ pomorskie	5 005	5 977	+ 19,42
Gdańsk	9 501	14 280	+ 50,30
Warszawa miasto	36 983	74 385	+ 101,13
Wojew. warszawskie	10 944	14 132	+ 29,13
Łódź miasto	11 884	17 050	+ 43,47
Wojew. łódzkie	3 036	5 283	+ 74,01
„ lubelskie	7 948	10 830	+ 36,26
Rejon radomski	7 588	8 881	+ 17,04
Wojew. białostockie	6 022	9 649	+ 60,23
„ wileńskie	3 633	5 339	+ 46,96
„ nowogródzkie	4 805	6 080	+ 26,53
„ poleskie	3 646	6 027	+ 65,30
„ wołyńskie	4 873	7 050	+ 44,67
Razem zamówienia prywatne:	257 685	401 603	+ 55,85

Rozpatrując ruch zamówień według poszczególnych rejonów zbytu stwierdzić wypada, iż największy wzrost wystąpił w Warszawie, na Górnym Śląsku oraz w Rejonie Dąbrowskim. Procentowo najwydatniejsze wzmoczenie zbytu ujawniło się w rejonach Górnego Śląska, m. Warszawy, m. Poznania i woj. łódzkiego. Podział zamówień między odbiorców z terenu Górnego Śląska oraz Śląska Cieszyńskiego ilustrują załączone tabele.

Podział zamówień pomiędzy odbiorców z terenu Górnego Śląska w roku 1937

O d b i o r c y	Rok 1936 t	Rok 1937 t	Różnica w % w porównaniu z r. 1936
Handel	13 695	25 633	+ 87,17
Górnictwo	1 129	4 755	+ 321,16
Przemysł metalowy	3 422	9 865	+ 188,28
Pryw. przedsiębior. komunikacji	34	52	+ 52,94
Przemysł budowlany	1 037	1 536	+ 48,11
Pozostałe gałęzie przemysłu	412	1 048	+ 154,36
Różni		691	
Razem przemysł i różni		17 947	
Ogółem:	19 729	43 580	+ 120,89

Podział zamówień pomiędzy odbiorców z terenu Śląska Cieszyńskiego w roku 1937

O d b i o r c y	Rok 1936 t	Rok 1937 t	Różnica w % w porównaniu z r. 1936
Handel	3 574	3 750	+ 4,92
Górnictwo	53	72	+ 35,84
Przemysł metalowy	1 226	1 492	+ 21,69
Fabryki śrub	5 467	6 857	+ 25,42
Przemysł budowlany	153	196	+ 28,10
„ drzewny	—	11	
Cukrownie	—	7	
Pozostałe gałęzie przemysłu	19	26	+ 36,84
Razem przemysł	6 920	8 661	+ 25,15
Ogółem	10 494	12 411	+ 18,26

Z przytoczonych tabel widzimy, że stosunkowo duży wzrost zamówień w handlu przypada na handel górnośląski, natomiast wzrost zamówień Śląska Cieszyńskiego był niewielki. To samo dotyczy górnictwa, przemysłu metalowego i budowlanego oraz przemysłu drzewnego. Natomiast o ile chodzi o cukrownie, to wobec braku tego rodzaju zakładów na Śląsku Górnym, porównanie nie jest możliwe.

Na zasadzie rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9. VII. 1937 r. uchylającego dekret z dnia 4. XII. 1935 r. o regulowaniu cen wytworów hutniczych na rynku krajowym —

z dniem 12. VII. 1937 r. zostały przywrócone ceny na wytwory zsyndykowane do poziomu obowiązującego przed wejściem w życie wspomnianego dekretu (z dn. 4. XII. 1935 r.).

Uchylenie dekretu w sprawie cen wytworów hutniczych było koniecznością wobec dużej zwwyżki cen surowców hutniczych¹⁾, która nie mogła być skompensowana wzrostem zamówień w hutach i wynikłymi z tego tytułu oszczędnościami w kosztach ogólnych ruchu.

Jeżeli chodzi o eksport wytworów hutnictwa żelaznego, to rok ubiegły obfitował w niespodzianki koniunkturalne, których doniosłość z punktu widzenia interesów hutnictwa światowego będzie mogła być oceniona dopiero z perspektywy dłuższego okresu czasu. Tonaże umieszczone przez hutnictwo światowe na rynkach eksportowych w roku 1937 w dużym stopniu przekroczyły tonaże z roku 1936. Szczególnie silna była zwwyżka w dziale blach średnich (45,99%), grubych (35,28%), żelaza prętowego (30,53%), blach cienkich czarnych (29,67%). Ogólnie eksport światowy skartelizowany zwiększył się o 16,30%.

Poziom cen oficjalnych i nieoficjalnych na rynkach eksportowych w roku 1937 był bez porównania wyższy niż w roku 1936. Przyjmując ceny w roku 1936 za 100, ceny w roku 1937 wynosiły 150—175. Według danych, ogłoszonych przez p. Eugeniusza Czechowicza w „Hutniku“, cena żelaza prętowego w funtach zł. fob Antwerpia za tonę ang., wynosiła pod koniec stycznia roku sprawozdawczego 4.5.0 do 4.7.6, w końcu czerwca doszła do 6.0.0—6.5.0, a w końcu grudnia wynosiła już tylko 6.0.0. Podobnie wyglądała sytuacja w żelazie taśmowym, które z Ł zł 5.0.0 podniosło się do 6.10.0 i kształtowym, które z 4.0.0 doszło do 5.7.6. Cena blach grubych (zasadnicza), która wynosiła w końcu stycznia Ł zł 5.7.6, podniosła się w końcu czerwca do 6.5.0, a w końcu grudnia równała się 7.2.6 Ł zł. Tak samo zwyzkowały ceny blach cienkich czarnych. Mimo pozornie wysokiego poziomu oficjalnych cen na wszystkie produkty utargi efektywne, w zależności od obiektu i transakcji, wykazywały większe lub mniejsze dysproporcje. Specjalnie charakterystyczny był spadek cen blach cienkich, przy których niejednokrotnie faktyczne utargi były niższe od utargów za blachy grube, choć

¹⁾ W celu zbadania sytuacji hutnictwa została powołana specjalna komisja pod przewodnictwem prez. J. Kożuchowskiego. W komisji tej brał udział dyrektor Izby P. H. p. M. Drozdowski.

oficjalnie ceny blach cienkich np. formatu G 11/14 z Ł 9.17.6 podniosły się do 12.9.0 Ł pap.

Mimo wysokich utargów i dużych tonaży, wysłanych w roku 1937, stopień rentowności hutnictwa nie osiągnął rozmiarów spodziewanych. Złożyło się na to wiele czynników. Koniunktura w przemyśle żelaznym w roku ubiegłym była w dużej mierze wynikiem nastrojów panicznych, ogarniających rzesze konsumentów. Dlatego też stwierdza się anormalne skoki cen i ilości wywiezionej produkcji. Elementy psychologiczne wywarły na kształtowanie się zbytu i cen żelaza wpływy najsilniejsze. Obawy odbiorców przed utratą możliwości pokrycia normalnego zapotrzebowania na żelazo były bardziej uzasadnione niż w innych wypadkach. Powodem tych obaw były wypadki w Europie, grożące konfliktem wojennym, i intensywna polityka zbrojeniowa państw posiadających przemysł hutniczy. Zbrojenia ograniczyły eksport żelaza z Niemiec i Anglii, trudności polityczno-socjalne przyczyniły się do zmniejszenia eksportu z Francji, Belgii i Luksemburga. Ponadto niektóre kartelee, na skutek trudności produkcyjnych pewnych grup, zwolniły swych członków z ograniczeń tonażowych. Koniunktura taka, jako nieoparta na zdrowej kalkulacji handlowej, nie mogła być długotrwałą. Kraje przeprowadzające intensywne zbrojenia, zwiększyły swe warsztaty wytwórcze. Wysokie ceny giełdowe żelaza sprawiły, że przemysły hutnicze Norwegii, Finlandii, Szwecji i Indyj Bryt., które do niedawna odgrywały minimalną rolę w zaspokajaniu potrzeb rynków lokalnych, uległy poważnej rozbudowie, zagrażając interesom hutnictwa eksportującego. Obawy budzi po ukończeniu wojny japońsko-chińskiej rozwój przemysłu japońskiego. Ale przede wszystkim na sytuację na rynku światowym wpłynęła konkurencja amerykańska, która powstała na tle poszukiwania rynków zbytu żelaza, poza Ameryką, wobec ograniczenia zdolności produkcyjnej warsztatów amerykańskich. Dlatego też nastąpiło w drugiej połowie roku sprawozdawczego zalamanie się cen eksportowych żelaznych.

Hutnictwo polskie było jednym z niewielu kontrahentów karteli międzynarodowych, który najlepiej wykorzystał koniunkturę cennikową na żelazo. Żądając dopłat na gatunek siemens-martina, antycypowało ono spodziewane podwyżki cen na żelazo, a operując stosunkowo niewielkim portfelem mogło hutnictwo polskie w szybkim tempie wykonywać otrzymane zamów-

wienia, przez co unikało skreśleń poszczególnych transakcyj w okresie obniżki cen. Rygorystyczne warunki zapłaty usuwały niebezpieczeństwo strat.

Jeżeli mówimy o tym, że rentowność hutnictwa nie osiągnęła rozmiarów spodziewanych, to przyczyną tego zarówno w Polsce jak i za granicą był szybki wzrost kosztów własnych.

Ogólny eksport wyrobów hutniczych z Polski w roku 1937 równał się 262.372 ton (236.952 t), czyli zwiększył się o 10,73% w stosunku do tego eksportu z roku poprzedniego.

Największy wzrost eksportu wykazał eksport szyn i akcesoriów kolejowych (114,27%), żelazomanganu (53,48%), blach cienkich czarnych i ocynkowanych (23,89% i rur (23,21%). Natomiast zbyt żelaza prętowego, kształtowego, uniwersalnego, walcówki i blach grubych oraz średnich wykazał spadek. Zbyt wyrobów, objętych międzynarodowymi umowami syndykackimi, zwiększył się do 204.971 ton (195.620 t), czyli o 4,78%, zbyt zaś wyrobów nieobjętych takimi umowami wzrósł do 57.402 ton (1.332 t), czyli o 38,58%.

Eksport wyrobów hutniczych żelaznych dokonywał się w roku 1937 w znacznej części za pośrednictwem Polskiego Eksportu Żelaza, która to organizacja wysłała 189.383 ton, czyli o 22,85% więcej niż w roku poprzednim, oraz Biura Sprzedaży Polskich Walcowni Rur, które eksportowało w roku 1937 18.495 ton, czyli o 24,19% więcej rur niż w roku poprzednim. Ponadto bezpośrednio eksportowały rury Wspólnota Interesów Górn.-Hutniczych S. A. Spółka Akcyjna Ferrum oraz Huta Pokój Sp. Akc. — żelazomangan.

Jeżeli chodzi o eksport żelaza i rur z Górnego Śląska, to szczegółowe dane co do jego kierunków podajemy w osobnych tabelach.

Ogólnie biorąc eksport wszelkiego rodzaju wyrobów hutnictwa żelaznego ze Śląska według danych Związku Polskich Hut Żelaznych w roku 1937 wynosił 169.240,6 ton (160.710,8 t), czyli zwiększył się o 5,31%, a eksport rur z hut śląskich równał się 22.698,8 ton (18.352,8 t), czyli zwiększył się o 23,68% w stosunku do eksportu z roku ubiegłego.

Eksport wyrobów walcowanych i dalszej obróbki z hut górnośląskich

K r a j e	r. 1936 tony	r. 1937 tony	Różnica w porów- naniu z rokiem 1936	
			w tonach	w %
Afryka Wschodnia	45,6	5,3	—	40,3 — 88,38
„ Zachodnia	78,4	—	—	78,4 — 100,00
Anglia	0,9	—	—	0,9 — 100,00
Argentyna	14 880,4	14 001,9	—	878,5 — 5,90
Austria	—	0,2	+	0,2 —
Boliwia	32,0	—	—	32,0 — 100,00
Brazylia	9 185,3	10 716,0	+	1 530,7 + 18,75
Bułgaria	5 635,1	11 286,5	+	5 651,4 + 100,29
Ceylon	—	23,7	+	23,7 —
Chiny	7 132,6	6 974,6	—	158,0 — 2,22
Costa-Rica	207,3	569,0	+	361,7 + 174,48
Czechosłowacja	1,59	—	—	15,9 — 100,00
Dania	—	59,6	+	59,6 —
Egipt	3 673,2	2 384,3	—	1 288,9 — 35,09
Estonia	604,7	2 091,5	+	1 486,8 + 245,87
Ekwador	—	22,2	+	22,2 —
Filipiny	15,2	—	—	15,2 — 100,00
Finlandia	5 807,8	3 301,3	—	2 506,5 — 43,16
Francja	10,8	0,2	—	10,6 — 98,15
Grecja	3 228,2	1 746,1	—	1 482,1 — 45,91
Guatemala	24,7	—	—	24,7 — 100,00
Holandia	13 738,2	29 459,4	+	15 721,2 + 114,43
Indie angielskie	1 296,2	896,2	—	400,0 — 30,86
Indie holenderskie	—	122,9	+	122,9 —
Irak	210,6	34,0	—	176,6 — 83,85
Italia	36,6	2 782,2	+	2 745,6 + 750,16
Iran	476,1	13 256,6	+	12 780,5 + 2 684,42
Irlandia	—	3,1	+	3,1 —
Japonia	964,1	4 151,3	+	3 187,2 + 330,58
Jugosławia	3 759,3	4 816,7	+	1 057,4 + 28,13
Kenia i Uganda	39,0	—	—	39,0 — 100,00
Kolumbia	1 351,2	477,8	—	873,4 — 64,64
Łotwa	—	88,4	+	88,4 —
Malaje	1 196,9	1 081,5	—	115,4 — 9,64
Malta	59,1	667,3	+	608,2 + 1 029,10
Mandżuria	98,7	847,0	+	748,3 + 758,16
Maroko hiszp. i Tanger	502,4	—	—	502,4 — 100,00
Meksyk	3,7	86,4	+	82,7 + 2 235,13
Niemcy	45 072,3	18 048,1	—	27 024,2 — 59,96
Norwegia	5 938,7	8 157,8	+	2 219,1 + 37,37
Nigeria	200,7	—	—	200,7 — 100,00
Palestyna	2 725,0	4 145,1	+	1 420,1 + 52,11
Peru	10,4	18,5	+	8,1 + 77,88
Portugalia	1 082,0	841,6	—	240,4 — 22,22
Panama	84,7	—	—	84,7 — 100,00
Rumunia	85,2	3 330,5	+	3 245,3 + 3 809,04
Syjam	26,0	66,0	+	40,0 + 153,85
Syria	1 548,6	1 037,8	—	510,8 — 32,98
Szwajcaria	520,8	799,1	+	278,3 + 53,44
Szwecja	2 495,2	7 961,5	+	5 466,3 + 219,07

Eksport rur z hut górnośląskich

K r a j	R. 1936 tony	R. 1937 tony	R ó ż n i c a w porównaniu z r. 1936	
			w tonach	w %
Ameryka Południowa	847,0	—	— 847,0	— 100,00
Arabia	12,7	—	— 12,7	— 100,00
Austria	57,1	—	— 57,1	— 100,00
Argentyna	2 897,1	2 087,6	— 809,5	— 27,94
Albania	4,3	—	— 4,3	— 100,00
Afryka Wschodnia	—	16,2	+ 16,2	—
Angola	—	17,5	+ 17,5	—
Boliwia	25,6	18,1	— 7,5	— 29,30
Belgia	1,7	—	— 1,7	— 100,00
Brazylia	—	50,3	+ 50,3	—
Borneo	—	11,1	+ 11,1	—
Bułgaria	—	29,2	+ 29,2	—
Chiny	15,0	—	— 15,0	— 100,00
Dania	124,0	155,9	+ 31,9	+ 25,73
Egipt	6,1	—	— 6,1	— 100,00
Estonia	2,2	116,5	+ 114,3	+ 5 195,45
Finlandia	211,0	951,7	+ 740,7	+ 351,04
Grecja	252,7	—	— 252,7	— 100,00
Holandia	319,4	577,9	+ 258,5	+ 80,93
Indie angielskie	6 832,3	8 808,8	+ 1 876,5	+ 27,07
Indie holenderskie	710,7	348,6	— 362,1	— 50,94
Irlandia	17,5	—	— 17,5	— 100,00
Japonia	1 509,2	71,6	— 1 437,6	— 95,26
Maroko franc.	—	68,2	+ 68,2	—
Malaje	—	49,2	+ 49,2	—
Malta	—	16,0	+ 16,0	—
Mandżuria	50,3	103,4	+ 53,1	+ 105,56
Meksyk	15,8	—	— 15,8	— 100,00
Norwegia	697,4	2 009,6	+ 1 312,2	+ 188,16
Palestyna	21,1	—	— 21,1	— 100,00
Portugalia	50,7	189,8	+ 139,1	+ 274,36
Peru	—	7,9	+ 7,9	—
Panama	—	21,9	+ 21,9	—
Rumunia	911,1	1 047,3	+ 136,2	+ 14,95
Syjam	—	8,3	+ 8,3	—
Syria	54,0	30,1	— 23,9	— 44,26
Szwajcaria	184,3	57,7	— 126,6	— 68,69
Szwecja	1 914,7	4 787,4	+ 2 872,7	+ 150,03
Straits Settl.	—	56,7	+ 56,7	—
Trinidad	—	41,8	+ 41,8	—
Turecja	—	33,7	+ 33,7	—
Urugwaj	—	10,5	+ 10,5	—
U. S. A.	—	407,9	+ 407,9	—
Wenezuela	—	0,8	+ 0,8	—
Związek Połudn. Afr.	507,8	489,6	— 18,2	— 3,58
Razem	18 352,8	22 698,8	+ 4 346,0	+ 23,68

Jeżeli chodzi o eksport żelazomanganu, to wywieziono go ogółem ze Śląska 12.478 ton (8.130 t), czyli o 53,48% więcej niż w

roku poprzednim. Głównym rynkiem odbioru żelazomanganu była Belgia, gdzie w roku sprawozdawczym sprzedano 5.792 tony, do Rumunii wysłano 1.700 ton, na Węgry 1.410 ton, do Austrii 1.375 ton, do Luksemburga 508 ton, do Szwecji 996 ton, do bliżej nieokreślonych w statystyce krajów europejskich 400 ton i do krajów pozaeuropejskich 297 ton.

Hutnictwo żelazne korzystało w roku 1937 z tak zwanej autonomii dewizowej, w wyniku której można stwierdzić, że w roku ubiegłym saldo obrotu dewizowego hutnictwa, które zmuszone było sprowadzać szereg tworzyw z zagranicy, przy ogólnym obrocie dewizowym 107.671.208 zł, było ujemne i równało się 26.724.330 zł. Dodać trzeba, że ujemne saldo hutnictwa było nieuniknione wobec podrożenia surowców hutniczych, jak np. łożu prawie o 100%, i wzrostu konsumpcji krajowej wytworów hutnictwa przy zmniejszonym w drugim półroczu eksporcie.

Ożywienie w hutnictwie żelaznym pociągnęło za sobą stopniowy wzrost załóg robotniczych. Stan zatrudnienia w hutach i zarobki przedstawiamy w osobnym zestawieniu.

Przeciętne zarobki i zatrudnienie w hutach żelaznych na Śląsku

M i e s i ą c	Liczba zatrudnionych	Przeciętny zarobek dzienny	Przeciętny zarobek miesięczny
Styczeń	23 435	10,80	255,67
Luty	23 801	10,72	248,80
Marzec	24 110	10,72	276,48
Kwiecień	24 382	10,70	281,20
Maj	24 695	11,11	260,84
Czerwiec	24 951	10,86	276,25
Lipiec	25 404	10,66	290,22
Sierpień	25 706	10,72	280,85
Wrzesień	26 180	10,56	280,70
Październik	26 676	10,70	286,66
Listopad	26 804	10,79	266,43
Grudzień	26 791	10,81	265,75

Zródło: Śl. Wiad. Statyst.

O ile chodzi o dane Związku Pracodawców Górnośląskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego, to na hutach żelaza przeciętnie zatrudnionych było 28.449 pracowników, czyli o 13,59% więcej niż w roku poprzednim, a z tytułu robocizny wypłacono w hutach żelaznych w 1937 roku 81.817.222 zł (69.817.359 zł), czyli o 17,18% więcej.

Informacyj o strajkach na hutach żelaza za rok 1937 nie posiadamy.

Jeżeli chodzi o wyniki gospodarcze przedsiębiorstw, prowadzących zakłady hutniczo-żelazne za rok 1937, to widać, że bilanse na dzień 31 grudnia 1937 r. zarówno Wspólnota Interesów Górn.-Hutn. S. A., jak też Huta Pokój S. A. zamknęły zyskami, przy czym zysk Wspólnoty Interesów wynosił 4.655.550,75 zł przy kapitale akcyjnym 149.350.000 zł, a zysk Huty Pokój równał się 103.615,19 zł przy kapitale akcyjnym 50.000.000 zł. Oczywiście zyski te, wobec różnorodności przedsiębiorstw prowadzonych przez obie spółki, nie mogą jeszcze odzwierciedlić, czy i jaka była wysokość dochodów przedsiębiorstw hutniczych. Danych tych z bilansów wyciągnąć nie można. Jednak, jeżeli się weźmie pod uwagę, że obie spółki poprzednio przez dłuższy okres czasu przynosiły straty, należy uznać na podstawie wyników bilansowych za rok 1937, że sytuacja ich się poprawiła, przy czym po raz pierwszy zostały dokonane należyte odpisy na amortyzację.

VII. Przemysł cynkowy i ołowiany

Jak wiadomo przemysł cynkowy śląski jest przemysłem wybitnie eksportowym, ponieważ tylko stosunkowo nieduża część jego produkcji znajduje zbyt na rynku krajowym. Dlatego też wszelkie zmiany na rynkach światowych odbijają się na sytuacji przedsiębiorstw hutniczych śląskich.

Rok 1937 sprawił w przemyśle cynkowym niespodziankę. Produkcja światowa cynku według szacunku Międzynarodowego Instytutu Handlowego w Brukseli osiągnęła 1.660,4 tys. ton (1.495,2 tys. ton), czyli wzrosła o 11,04% nie znajdując jednak dostatecznego zbytu, toteż zapasy cynku w samych Stanach Zjednoczonych Ameryki Półn. zwiększyły się z 40.000 ton do 56.000 ton, czyli o 40%. Jest rzeczą zrozumiałą, że tak znaczna rozpiętość między podażą a popytem musiała się odbić na notowaniach giełdowych cynku, które wykazywały do marca roku sprawozdawczego wyżkę cen, aby w połowie kwietnia doznać raptownej prawie zniżki, która następnie trwała z niewielką przerwą do końca roku. Rozwój cen cynku na giełdzie londyńskiej podajemy w osobnej tabeli.

Ceny cynku wg notowań giełdy londyńskiej za r. 1936 i 1937

Miesiące	Rok 1936		Rok 1937	
	za 1 tonę ang. w funt. złotych	Przeliczone na zł	za 1 tonę ang. w funt. złotych	Przeliczone na zł
Styczeń . . .	8 Ł 16 s 1,1377 d	381,95	12 Ł 14 s 5,1675 d	551,87
Luty . . .	9 „ 3 „ 11,9227 „	399,09	15 „ 1 „ 7,0917 „	654,16
Marzec . . .	9 „ 13 „ 10,5606 „	420,53	19 „ 17 „ 5,2089 „	862,05
Kwiecień . . .	9 „ 4 „ 1,3574 „	399,35	15 „ 15 „ 11,3062 „	685,29
Maj . . .	8 „ 17 „ 8,9505 „	385,54	14 „ — „ 8,3210 „	608,84
Czerwiec . . .	8 „ 11 „ 7,5069 „	372,26	12 „ 19 „ 5,8764 „	562,84
Lipiec . . .	8 „ 7 „ 7,6836 „	363,62	13 „ 14 „ 7,5505 „	595,68
Sierpień . . .	8 „ 7 „ 6,6584 „	363,43	14 „ 14 „ 10,5752 „	639,61
Wrzesień . . .	8 „ 12 „ 8,9054 „	374,48	13 „ — „ 3,9672 „	564,66
Październik . . .	8 „ 15 „ 10,9648 „	381,56	10 „ 15 „ 8,1507 „	467,82
Listopad . . .	9 „ 16 „ 2,4061 „	425,56	9 „ 12 „ 7,4175 „	417,80
Grudzień . . .	10 „ 16 „ 5,9501 „	469,59	9 „ 6 „ 7,3682 „	404,77

Dane Unii P. P. G. H.

Z ważniejszych producentów cynku w roku 1937 zwiększyły produkcję ¹⁾ Niemcy do 163,2 tys. ton (136,4 tys. ton), Belgia z Holandią do 250,3 tys. t (217,1 tys. t), Kanada do 188,8 tys. t (161,3 tys. t), Stany Zjednoczone Ameryki Półn. do 535,2 tys. t (475,6 tys. t), Francja do 60,4 tys. t (54,0 tys. t), Włochy do 37,8 tys. t (27,0 tys. t), Polska do 107,2 tys. t (92,6 tys. t) i Meksyk do 34,2 tys. t. Jedynie tylko Wielka Brytania z Australią utrzymały swą produkcję na prawie niezmiennym poziomie — 132,5 tys. t (132,4 tys. t), a Hiszpania i Północna Rodezja zmniejszyły swą produkcję, pierwsza do 5,28 tys. t (7,80 tys. t), druga do 14,3 tys. t) (21,1 tys. t).

Przemysł cynkowy śląski opiera swą produkcję zarówno na rudach krajowych, jak też na rudach dowożonych z zagranicy. Wydobycie surowych rud cynku w roku 1937 równało się 492.054 ton (345.469 t). (Cyfry te są oparte na danych statystyki Ministerstwa Przemysłu i Handlu). Produkcja zatem rud surowych wzrosła o 42,43%. Wydobycie rud użytkowych równało się 191.130 ton (143.311 t), czyli wzrosło o 33,37%. Tlenków cynku wyprodukowano 32.540 ton (31.903 t), czyli o 1,99% więcej. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z zagranicy dowieziono rud cynkowych 115.582 tony (72.962 t). Dówóz zatem rud z zagranicy zwiększył się o 58,41%.

¹⁾ Według danych Międzynarodowego Instytutu Handlowego.

Produkcja cynku surowego i elektrolitycznego na podstawie miesięcznych danych Unii Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego, które być może nie są jeszcze ostateczne, wynosiła w roku 1937 109.908 ton (92.583 t)¹⁾, czyli wzrosła o 18,71%. Według danych, ogłoszonych w Śląskich Wiadomościach Statystycznych, produkcja tego rodzaju cynku w roku 1937 równała się 107.500 ton (92.600 t), czyli wzrosła o 16,09%. Produkcja cynku rafinowanego według Śląskich Wiadomości Statystycznych równała się 11.100 (10.400 t), czyli wzrosła o 6,73%. Zbyt cynku w kraju, na podstawie Śląskich Wiadomości Statystycznych, równał się 26.000 t (20.100 t), czyli wzrósł o 29,35%. Są to cyfry obejmujące cynk zarówno surowy jak i elektrolityczny i rafinowany.

Według danych Rocznika Handlu Zagranicznego R. P. i W. M. Gdańska w roku 1937 eksportowano 69.401 ton cynku surowego i innego (61.567 t), czyli o 12,72% więcej niż w roku poprzednim. Wartość zaś wyeksportowanego cynku w roku 1937 równała się 35.816 tys. t (24.177 tys. t), czyli wzrosła o 48,14%. Według tychże danych cynk eksportowano do następujących krajów w roku 1937 (w nawiasie cyfry dla roku 1936). Do Anglii wysłano 6.799 ton (2.883 t), do Austrii 4.494 t (4.497 t), do Belgii 355 ton (0 t), do Bułgarii 360 ton (560 t), do Czechosłowacji 8.351 ton (8.481 t), do Danii 422 t (140 t), do Finlandii 123 t (20 t), do Francji 500 t (0 t), do Holandii 111 t (50 t), do Niemiec 27.875 t (27.872 t), do Norwegii 34 t (0 t), do Rumunii 3.211 t (978 t), do Szwecji 4.600 t (5.505 t), do Turcji 383 t (245 t), do Węgier 3.889 t (2.727 t), do Włoch 41 t (0 t), do Chin 168 t (117 t), do Indyj Brytyjskich 1.757 t (1.219 t), do Japonii 3.213 t (3.206 t), do Egiptu 25 ton (50 t), do Stanów Zjedn. Ameryki Półn. 2.026 t (960 t), do Argentyny 25 t (923 t), do Brazylii 608 t (827 t) i do Chile 15 t (48 t). Z przytoczonych zestawień wynika, że poważnie zwiększył się eksport cynku do Anglii i Stanów Zjednoczonych Ameryki Półn., tudzież do Węgier, Indii i Rumunii. Eksport do Niemiec, które są głównym odbiorcą cynku, utrzymał się na niezmiennym prawie poziomie, co jest rzeczą zrozumiałą przy systemie kompensaty w handlu między obydwoma krajami oraz wobec specjalnego rozwoju własnej produkcji cynku w Niemczech.

¹⁾ Liczba ta jest wyższa od liczby produkcji w statystyce Min. P. i H., gdyż obejmuje poza cynkiem muflowym także cynk z pyłu cynkowego.

Przez porty polskie eksportowano ogółem w 1937 roku 19.949 ton cynku (16.058 t), z czego przez Gdynię wysłano 16.749 ton (12.054 t), a przez Gdańsk 3.200 ton (4.004 t). A zatem w roku sprawozdawczym przez własny port przeszło stosunkowo więcej cynku niż przez port gdański.

Drugim artykułem wytwarzanym w hutach cynku jest pył cynkowy, którego produkcja, według Unii Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego, wynosiła w 1937 roku 6.409 ton (3.775 t), czyli wzrosła o 69,77%. Zbyt tego artykułu w kraju równał się, wg Śląskich Wiadomości Statystycznych, około 500 ton (700 t), czyli zmniejszył się o 28,57%, eksport zaś, według tegoż źródła, wynosił 5.700 ton (3.500 t), czyli zwiększył się o 62,86%. Według danych Rocznika Handlu Zagranicznego R. P. i W. M. Gdańska ogólny eksport pyłu cynkowego z Polski równał się 5.340 ton, czyli w porównaniu z 3.418 ton eksportowanych w roku poprzednim, zwiększył się o 56,23%. Wartość eksportowanego pyłu cynkowego w roku 1937 wynosiła 2.979.000 zł (1.316.000 zł), czyli wzrosła o 126,37%. Z poszczególnych krajów, do których eksportowano pył cynkowy, odebrały: Anglia — 1.115 ton (318 t), Belgia — 15 t (0), Czechosłowacja — 683 tony (616 t), Finlandia — 10 ton (0), Francja — 217 t (127 t), Niemcy — 2.194 tony (2.008 t), Szwajcaria — 126 ton (0), Węgry — 206 ton (222 t), Włochy — 585 ton (0), Rosja Sowiecka — 125 ton (50 t), Indie Holenderskie — 21 t (0), Stany Zjedn. Am. Półn. — 35 ton (0). Z powyższych liczb widzimy, że znacznie się zwiększył eksport pyłu cynkowego do Anglii, częściowo zaś do Belgii, Rosji Sowieckiej i Niemiec. Tak samo przybyło kilku nowych odbiorców pyłu cynkowego jak: Szwajcaria, Włochy, Indie Hol., Stany Zjednoczone, Finlandia i Belgia, które to państwa w roku poprzednim nie figurowały na liście odbiorców tego artykułu.

Eksport pyłu cynkowego morzem wynosił w roku sprawozdawczym 2.362 ton (1.200 t), z czego przez Gdańsk wysłano 1.698 ton (1.140 t) a przez Gdynię 663 tony (60 t). Jakkolwiek eksport przez Gdynię wzrósł dziesięciokrotnie, Gdańsk w dalszym ciągu jeszcze pozostaje dla tego artykułu największym naszym portem przeładunkowym.

Produkcja blachy cynkowej na Śląsku według danych Unii Polskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego w roku 1937 wykazuje spadek, ponieważ wynosiła 14.745 ton, czyli w porównaniu

z rokiem 1936, w którym blachy cynkowej wyprodukowano 15.512 ton, obniżyła się o 4,95%. Zbyt blachy cynkowej według danych ogłoszonych w Śląskich Wiadomościach Statystycznych na rynku krajowym wynosił 9.100 ton (8.200 t), czyli wzrósł o 10,77%, eksport zaś równał się 5.900 ton (7.400 t), czyli spadł o 20,27%. Według danych ogłoszonych w Roczniku Handlu Zagranicznego R. P. i W. M. Gdańska na podstawie statystyk oficjalnych G. U. S. eksport blachy cynkowej w roku 1937 równał się 5.873 ton (7.756 t), przy czym wartość eksportowanej blachy cynkowej w roku 1937 wzrosła do 4.101.000 zł (3.636.000 zł). Według tego oficjalnego źródła blachę cynkową eksportowano do Anglii w ilości 586 ton (278 t), do Austrii 51 ton (30 t), do Belgii 14 ton (0), do Bułgarii 235 ton (419 t), do Chin 319 ton (516 t), do Czechosłowacji 15 ton (15 t), do Danii 510 ton (529 t), do Finlandii 5 ton (40 t), do Francji 28 ton (29 t), do Grecji 128 ton (10 t), do Holandii 130 ton (34 t), do Indii Bryt. 119 ton (350 t), do Indii Hol. 146 ton (154 t), do Japonii 1.809 ton (3.827 t), do Portugalii 15 ton (28 t), do Rumunii 176 ton (0), do Syjamu 122 ton (94 t), do Szwajcarii 10 ton (35 t), do Turcji 570 ton (275 t), do Węgier 15 ton (10 t), do Włoch 521 ton (0), na Filipiny 9 ton (0), do Związku Południowo-Afrykańskiego 32 ton (303 t), do Argentyny 47 ton (60 t), do Brazylii 119 ton (106 t), do Australii 23 ton (73 t), do Mandżurii 14 ton (0) i do Meksyku 46 ton (0).

W dalszym ciągu, jak wynika z przytoczonych cyfr, na pierwszym miejscu jako odbiorca blach cynkowych polskich figuruje Japonia, aczkolwiek zbyt blach do tego kraju zmniejszył się więcej niż o połowę.

Większość eksportowanych blach cynkowych przeszła przez polskie porty, ponieważ tranzytem przez te porty wysłano 5.217 ton (7.487 t), z czego przez Gdynię wysłano 4.798 ton (7.088 t), a przez Gdańsk 419 ton (399 t).

Jako produkt uboczny w hutach cynkowych wydobywa się kadm, którego produkcja wynosiła 128,7 ton (154,4 t), wykazała zatem 16,65% zniżki w porównaniu z rokiem poprzednim. Kadm jest produkowany głównie w celach eksportowych i eksport jego według danych Głównego Urzędu Statystycznego za rok 1937 równał się 134,6 ton (140 t). Wartość eksportowanego kadmu w roku 1937 wynosiła 2.094.000 zł (1.248.000 zł). Kadm eksportowano do Anglii — 22 tony (10 t), Austrii — 7 ton (30 t),

Belgii 4 tony (3 t), do Czechosłowacji 8 ton (2 t), do Francji 20 ton (43 t), do Holandii 9 ton (6 t), do Jugosławii 1 tonę (0,4 t), do Szwecji 1 tonę (1 t), do Węgier 6 ton (4 t), do Rosji Sowieckiej 26 ton (13 t). Około połowy eksportowanego kadmu wysłano za pośrednictwem portów polskich, przy czym przez Gdynię przeszło 65,9 ton (74,8 ton), przez Gdańsk zaś 1 tona (3,4 t).

Dalszymi produktami ubocznymi, otrzymywanymi przy wydobywaniu cynku w hutach śląskich, są kwas siarkowy, którego produkcja w przeliczeniu na 50° Be wynosiła 215.162 t (128.331 t), czyli wzrosła o 67,66% i bezwodny płynny kwas siarkawy, którego wyprodukowano 5.447 ton (4.206 t), to jest o 29,50% więcej niż w roku poprzednim. Kwas siarkowy znajdował zbyt na rynku krajowym. Wskutek stosunkowo niskich cen i wysokich kosztów przewozu eksport tego kwasu w roku sprawozdawczym nie był podejmowany.

Hutnictwo ołowiu na Śląsku reprezentowała w roku sprawozdawczym tylko jedna huta ołowiu, która pracowała prawie wyłącznie na potrzeby rynku krajowego. W celu produkcji ołowiu importowano rud ołowianych 1.947 ton (276 t). Import zwiększył się o 605,43%. Produkcja rud ołowianych prażonych na Śląsku zwiększyła się do 26.724 ton (19.961 t), czyli wzrosła o 33,88%. Tlenków ołowiu wyprodukowano 8.887 ton (5.938 t), czyli o 49,66% więcej niż w roku 1936. Produkcja surowego ołowiu wzrosła do 17.587 ton (15.021 t), a rafinowanego ołowiu wyprodukowano 12.618 ton (10.115 t), czyli o 24,75% więcej niż w roku poprzednim. Jeżeli chodzi o cyfry zbytu ołowiu, to na podstawie danych ogłoszonych w Śląskich Wiadomościach Statystycznych zbytu ołowiu na rynku krajowym równał się 8.700 ton (7.200 t), czyli zwiększył się o 20,73%, eksport zaś wynosił około 1.000 ton (1.800 t), czyli spadł o 94,44%. Według danych Rocznika Handlu Zagranicznego R. P. i W. M. Gdańska ogólny eksport ołowiu z Polski wynosił 120 ton (1.804 t) czyli spadł o 93,35%. Całą tę ilość ołowiu eksportowano do Czechosłowacji, uzyskując zań 146.000 zł. Wartość eksportowanego ołowiu w roku poprzednim wynosiła 856.000 zł.

Jak widać z cyfr ogłoszonych przez Międzynarodowy Instytut Handlowy w Brukseli, produkcja ołowiu za rok 1937 wykazuje poważny wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim. Według szacunku bowiem tego Instytutu w roku 1937 wyprodukowano ołowiu 1.671.290 ton metr. (1.455.233 t), czyli o 14,84%

więcej. Jeżeli chodzi o zapasy ołowiu, to według danych tegoż Instytutu zwiększyły się one na terenie samych Stanów Zjednoczonych o z górą 42.000 ton ang., nie mówiąc o wzroście zapasów na rynku meksykańskim. Toteż, podobnie jak w wypadku cynku, ceny ołowiu na giełdzie londyńskiej, które zwykowały do marca roku sprawozdawczego, od kwietnia rozpoczęły spadać, osiągając w grudniu poziom znacznie niższy od poziomu z grudnia roku poprzedniego.

Ceny ołowiu wg notowań giełdy londyńskiej

Miesiące	R o k 1936		R o k 1937	
	Za 1 tonę ang. w funt. złotych	Przeliczone na zł	Za 1 tonę ang. w funt. złotych	Przeliczone na zł
Styczeń . . .	9Ł 6s 2,9931d	403,98	16Ł 6s 3,7968d	707,79
Luty . . .	9 „ 13 „ 11,1066 „	430,63	16 „ 16 „ 8,2312 „	734,62
Marzec . . .	10 „ 1 „ 1,4595 „	436,24	19 „ 13 „ 11,2032 „	854,46
Kwiecień . . .	9 „ 15 „ 0,8040 „	423,11	15 „ 11 „ 11,5975 „	676,65
Maj . . .	9 „ 8 „ 9,3091 „	409,46	14 „ 9 „ 4,2984 „	627,63
Czerwiec . . .	9 „ 6 „ 4,7296 „	404,30	13 „ 15 „ 9,6230 „	598,22
Lipiec . . .	9 „ 14 „ 7,0479 „	422,06	14 „ 9 „ 0,1729 „	626,88
Sierpień . . .	10 „ 6 „ 6,1227 „	447,93	13 „ 15 „ 8,0471 „	597,94
Wrzesień . . .	11 „ 1 „ 5,6826 „	480,38	12 „ 14 „ 4,8538 „	551,81
Październik . . .	11 „ — „ 4,9441 „	478,08	11 „ 1 „ 1,4463 „	479,62
Listopad . . .	12 „ 19 „ 3,4354 „	562,40	10 „ 2 „ 6,8646 „	439,39
Grudzień . . .	15 „ 6 „ 2,5316 „	664,18	9 „ 13 „ 10,5921 „	420,54

Dane Unii P. P. G. H.

Jeżeli chodzi o ceny cynku i ołowiu oraz różnych wytworów hutnictwa cynkowego i ołowianego na rynku krajowym, to znajdują się one w części statystycznej niniejszego sprawozdania.

Produkcja blachy ołowianej w roku 1937 wynosiła 807 ton (586 t), czyli wzrosła o 37,71%. Innych wyrobów z ołowiu (dru-
tu, śrutu, rur) wyprodukowano 1.062 t (417), czyli o 165,27%
więcej niż w roku poprzednim.

Glejtę ołowianej wyprodukowano 566 ton (742 t). Produkcja tego artykułu wykazała w roku sprawozdawczym 23,72%
spadku. Glejtę ołowianą w pewnej części eksportowano za granicę. W szczególności w roku 1937 wysłano jej za granicę 73,2 tony (94,4 t), czyli o 22,46% mniej niż w roku poprzednim. Wartość eksportowanej glejty wynosiła 76.000 zł (79.000 zł), czyli spadła o 3,80%.

Głównym krajem importującym glejtę ołowianą z Polski był Niemcy, dokąd wysłano z górą 72 tony tego towaru.

Produkcja minii ołowianej równała się 755 tonom (827 t), czyli spadła o 8,71%. Eksportowano ją również częściowo za granicę. Według danych ogłoszonych w Roczniku Handlu Zagranicznego eksport minii w roku 1937 równał się 41,8 tony (41 t), czyli był większy o 1,95% niż w roku poprzednim. Wartość eksportowanej minii wynosiła 41.000 zł (33.000 zł). Minię eksportowano do Niemiec, dokąd wysłano ok. $\frac{3}{4}$ całego eksportu, oraz do Szwecji. Spadek produkcji i zbytu glejty i minii, wyprodukowanej w Polsce, nastąpił m. in. wskutek tego, że zarówno minię jak i glejtę, jak widać z danych Głównego Urzędu Statystycznego, dowozi się w dalszym ciągu do Polski w ilościach większych niż w roku poprzednim. Dowodzi to, że albo kontrahenci zagraniczni sprzedają te towary na dogodniejszych warunkach, albo też jakość produktów polskich nie dorównuje jakości produktów zagranicznych ¹⁾).

W związku z produkcją ołowiu otrzymuje się także niewielkie ilości srebra. W roku 1937 srebra wyprodukowano na Śląsku 1.998 ton (1.882 t) czyli o 6,16% więcej niż w roku poprzednim.

W roku sprawozdawczym czynnych było na Śląsku 4 kopalnie rud cynkowych i ołowianych. Zatrudnienie i zarobki robotników w tych kopalniach przedstawiamy w osobnym zestawieniu tabelarycznym.

Zatrudnienie i zarobki w kopalniach rudy cynkowej i ołowianej

M i e s i ą c	Liczba rob. w końcu mies.	Przeciętne zarobki dziennie	Przeciętne zarobki miesięczne
Styczeń	1 441	8,78	217,74
Luty	1 468	8,55	199,04
Marzec	1 858	8,19	223,99
Kwiecień	2 198	8,29	216,04
Maj	2 207	8,64	196,89
Czerwiec	2 223	8,46	212,27
Lipiec	2 249	8,43	226,55
Sierpień	2 254	8,60	222,74
Wrzesień	2 249	8,47	217,59
Październik	2 086	8,50	221,10
Listopad	2 043	8,90	217,32
Grudzień	1 922	9,10	222,24

Źródło: Śl. Wiad. Statyst.

¹⁾ Minii ołowianej dowieziono w 1937 roku 275 ton wartości 262.000 zł, gdy w roku poprzednim przywóz równał się 143 ton wartości 138.000 zł. Glejty ołowianej przywieziono 194 ton wartości 212.000 zł, gdy w roku poprzednim przywóz równał się 132 ton wartości 150.000 zł.

Hut cynku i ołowiu w roku 1937 czynnych było na Śląsku 9. Szczegółowe dane, dotyczące zatrudnienia i zarobków w hutach cynku i ołowiu zawiera specjalne zestawienie tabelaryczne.

Zatrudnienie i przeciętne zarobki w hutach cynku i ołowiu

Miesiąc	Liczba rob. w końcu mies.	Przeciętne zarob. dzienne	Przeciętne zarobki mies.
Styczeń	4 351	9,46	248,42
Luty	4 376	9,31	227,00
Marzec	4 609	9,28	251,55
Kwiecień	4 802	9,32	253,10
Maj	4 803	10,25	259,46
Czerwiec	4 893	9,76	257,04
Lipiec	4 918	9,65	264,25
Sierpień	4 933	9,83	266,56
Wrzesień	4 956	9,70	257,38
Październik	4 978	9,89	266,70
Listopad	4 887	10,10	258,23
Grudzień	4 842	10,13	265,41

Źródło: Śl. Wiad. Statyst.

Według danych Związku Pracodawców Górnośląskiego Przemysłu Górn.-Hutniczego w roku sprawozdawczym w przemyśle cynkowym zanotowano strajki w dniu 24 marca i 7 kwietnia. Strajkowało w pierwszym wypadku 104, w drugim 151 robotników.

W hutach cynku, na podstawie orzeczenia Polubownego Sądu Rozjemczego, zostały podwyższone zarobki od 1 maja 1937 r. o 9%. Według danych tegoż Związku w kopalniach kruszcu wypłacono z tytułu robocizny w 1937 roku 5.228.151 zł (3.688.227 zł), czyli o 41,75% więcej. Z tego samego tytułu w hutach cynku i ołowiu wypłacono w 1937 roku 14.559.503 zł (11.813.801 zł), czyli o 23,24% więcej. Statystyki te dotyczą zakładów, w których zatrudnionych było na kopalniach kruszcu w 1937 roku 2.017 ludzi, czyli o 46,33% więcej niż w roku poprzednim i w hutach metali 5.258 ludzi, czyli o 17,23% więcej niż w roku poprzednim.

Spadek cen metali, jaki nastąpił w roku 1937 sprawił, że sytuacja przedsiębiorstw hutniczych cynkowych na Śląsku, mimo zwiększonej produkcji i zbytu wielu ich wytworów, nie doznała spodziewanej na podstawie wyników pierwszych miesięcy roku sprawozdawczego poprawy.

VIII. Przemysł włókienniczy i konfekcyjny

Podczas gdy w roku 1936 poprawa w przemyśle włókienniczym i konfekcyjnym była ogólna i cechował ją szybki wzrost wytwórczości, w roku sprawozdawczym zauważyć się daje zmniejszenie tego wzrostu, a nawet spadek wytwórczości w przemyśle jutowym i kapeluszniczym. Gdy w roku 1936 zbyt wyrobów włókienniczych na rynku wewnętrznym był pomyślny i warunki płatności korzystne, w roku sprawozdawczym, zwłaszcza w drugiej połowie, wydłużają się coraz bardziej terminy płatności, ponadto koszty produkcji stają się wysokie i ośrodek bielski traci swą zdolność konkurencyjną wobec innych okręgów przemysłu włókienniczego.

Tendencja cen surowców włókienniczych była niejednolita. Ceny konopi i lnu zwiększają, ceny bawełny mają tendencję słabszą, wskutek czego wzrasta rozpiętość cen między tkaninami bawełnianymi i lnianymi, co stwarza na najbliższy okres mniej korzystne warunki zbytu dla wyrobów lnianych. Na światowym rynku wełny znaczne wahania cen naraziły przemysł wełniany na straty.

Wełna

W pierwszych miesiącach roku 1937 popyt na wełnę wzrastał w związku z wielkimi zakupami wełny przez państwa europejskie. Mocna tendencja cen utrzymuje się do sierpnia roku sprawozdawczego, po czym następuje załamanie się cen i słaba tendencja trwa — z małymi odchyleniami — do końca roku 1937. W niektórych państwach, a zwłaszcza w Stanach Zjedn. Am. Półn. odczuwać się dawała recesja w przemyśle wełnianym; i tak kwota zużycia wełny w U. S. A. na głowę obywatela spada z 3,6 lb w roku 1935, na 2,75 lb w roku 1937, co zmniejszyło znacznie zapotrzebowanie na wełnę. Tak samo ograniczyła zakupy Japonia, to samo czynią niektóre państwa europejskie; równocześnie zwiększa się w niektórych państwach, jak Włochy, Niemcy, zużycie namiastek wełny. Ruch cen wełny na rynku światowym ilustruje najlepiej następujący wskaźnik cen wełny i przędzy, obliczany przez „Bradford Wool Chart“:

	Wełna surowa	Wełna czesana	Przędza wełniana
Styczeń 1937 r.	69	72	81
Luty	66	69	79
Marzec	71	72	81
Kwiecień	74	76	85
Maj	74	77	86
Czerwiec	72	75	83
Lipiec	74	76	84
Sierpień	75	77	85
Wrzesień	70	70	80
Październik	62	64	74
Listopad	55	56	68
Grudzień	56	58	68

Wskaźnik ten obliczony jest w złocie i przyjmuje ceny z lipca 1914 roku za 100.

Na rynku światowym w roku 1937 poszukiwane były przede wszystkim dobre krzyżówki i zaoferowane ilości znajdowały chętnych nabywców. Zaopatrzenie w wełnę okręgu bielskiego było na ogół zadowolające, przemysł wełniany importował głównie wełnę praną a mianowicie z Australii, Nowej Zelandii, Południowej Ameryki, a przede wszystkim z Anglii i Belgii, zatem z drugiej ręki, małe bowiem przydziały surowca nie sprzyjały nabywaniu większych partii w krajach produkcji. Tak samo nie sprzyjała nabywaniu wełny w krajach odległych okoliczność, że pozwolenia przywozu ważne są tylko na 3 miesiące, na skutek czego przy imporcie z bardziej odległych krajów produkcji zachodziła konieczność prolongowania pozwoleń.

W okręgu bielskim ceny wełny pranej pochodzenia zagranicznego notowane były loco Bielsko następująco:

	R o k 1 9 3 7		
	Styczeń	Sierpień	Grudzień
	w złotych za 1 kg		
Australijska Merino A	9,25	9,10	8,25
Ameryk. Buenos Aires Prima A	9,05	8,60	7,70
Amer. Buenos Aires Secunda B	8,25	8,20	7,20
Amer. Buenos Aires Crossbr. C	8,—	7,50	6,45
Amer. Buenos Aires Crossbr. D	6,75	6,60	5,40
Amer. Buenos Aires Crossbr. E	5,30	5,20	4,50

Porównując ceny ze stycznia i grudnia, spadek wynosi od 0,80 do 1,55 zł na kg tj. od 10,8 do 20%. Poza importem wełny z za-

granicy, przemysł wełniany okręgu bielskiego nabywał znaczne ilości wełny u firm łódzkich oraz odpadki wełniane w krajowych przędzalniach, jak również pokaźne ilości wełny surowej pochodzenia krajowego. Wełnę surową pochodzenia krajowego przemysł wełniany najchętniej nabywał bezpośrednio u hodowców. Przemysł wełniany okręgu bielskiego posiada zapotrzebowanie na wełny długie Merino A, oraz na dobre i średnie gatunki krzyżówek, które niestety oferowane były w niedostatecznej ilości i w zbyt małych partiach. Podaż wełny krajowej nie doznała poprawy; nadal oferowane są w stosunkowo dużych ilościach wełny zbyt krótkie ze strzyży 4—5-miesięcznej, które zastąpić mogą najwyżej gorsze odpadki wełniane. W wełnie tej powstają remanenty, gdyż krajowy przemysł wełniany na tego rodzaju surowiec nie posiada zapotrzebowania. Izba podkreślała w swych wystąpieniach konieczność standaryzacji wełny krajowej i domagała się dopuszczenia na aukcje tylko wełny dobrze wyrosniętej, długiej, 8—12-miesięcznej. Zachodzą również wypadki, iż bele wełny zawierają zbyt wysoki odsetek odpadków a także wełna od producentów odchodzi zbyt wilgotna, co powoduje zwiększenie manka na wadze.

Ceny krajowej wełny pranej loco Bielsko kształtowały się następująco:

	R o k 1 9 3 7		
	styczeń	sierpień	grudzień
	w złotych za 1 kg		
Wełna polska prana Prima A	11,50—13,—	12,50 — 14,—	12,— — 14,—
Wełna polska prana Secunda B . . .	10,50—12,—	11,— — 12,50	11,— — 12,—
Wełna polska prana Krzyżówka C . .	8,50—10,—	9,— — 11,—	9,— — 11,—
Wełna polska prana Krzyżówka D . .	6,— — 7,50	7,— — 9,—	7,— — 9,—
Wełna polska prana Krzyżówka E . .	4,50— 6,—	5,— — 7,—	5,— — 7,—

Sortownie i pralnie wełny zatrudnione były bardzo słabo, prały jedynie wełnę krajową oraz nieznaczne ilości wełny pochodzenia zagranicznego.

Napływ zamówień na wełnianą przędzę czesankową był bardzo dobry i przędzalnie wykazywały lepsze zatrudnienie w

porównaniu z latami ubiegłymi. Terminy dostaw przędzy wełnianej, zwłaszcza w okresach bezpośrednio przed sezonem produkcji, wydłużały się. Ceny wełnianej przędzy czesankowej podążały za cenami wełny, kształtowały się na ogół na poziomie wysokim, toteż nadal fabryki sukna i tkalnie czesankowe interesowały się wełnianą przędzą czesankową pochodzenia zagranicznego, na skutek czego wzrosła wydatnie ilość wnoszonych podań o przywóz przędzy wełnianej.

Izba notowała następujące ceny wełnianej przędzy czesankowej:

		R o k 1 9 3 7			
		styczeń	kwiecień	sierpień	grudzień
		loco Bielsko w złotych za 1 kg			
Przędza wełn. czes.	2/40 A I kraj.	16,—	16,20	15,20	14,—
„	2/56 A I kraj.	16,70	16,90	15,90	14,70
„	2/40 A I zagr.	15,15	15,55	15,40	14,50
„	1/20 A I zagr.	13,80	14,25	14,40	13,15
„	2/22 A I zagr.	14,15	14,55	14,40	13,50

Przędzalnie zgrzebne zatrudnione były znacznie lepiej ze względu na kierunek mody, uwzględniający w szerszych rozmiarach tkaniny zgrzebne. Cieszyły się one ponadto większym zbytem z uwagi na przystępniejsze ceny. Okręg Izby posiadał w roku sprawozdawczym 24.946 wrzecion, z czego czynnych 21.900. Produkcja przędzy wełnianej zgrzebnej wyniosła 810 ton wartości 5.502.000 zł, podczas gdy w roku 1936 wynosiła 776 ton wartości 4.677.564 zł. Wzrost wytwórczości przędzy zgrzebnej wyniósł ilościowo 4,4%, w wartości zaś o 18%. Przeciętna cena 1 kg przędzy zgrzebnej wynosiła 6,80 zł, co świadczy o tym, iż przędza zgrzebna wytwarzana była z żywej, nowej wełny oraz pierwszorzędnych odpadków wełnianych.

Przemysł wełniany okręgu Izby, podobnie jak w latach ubiegłych, wytwarzał tkaniny czesankowe modne i gładkie, tkaniny zgrzebne z żywej, nowej wełny, przy czym przeważały męskie materiały ubraniowe; podkreślić tu należy, iż produkcja modnych materiałów damskich stale wzrasta, natomiast zmniejszyła się wytwórczość sukna orientального, bilardowego oraz tkanin specjalnych. Spadła również wytwórczość tkanin uniformowych, bielskie fabryki sukna otrzymywały nieznaczne dostawy, były bowiem mało konkurencyjne zwłaszcza wobec dostawców z okrę-

gu białostockiego. Produkcja tkanin wełnianych podniosła się, wytworzono bowiem w okręgu Izby, tj. na obszarze Śląska Cieszyńskiego, 1.640 ton wartości 42.745.000 zł, wytwórczość wzrosła zatem wagowo i wartościowo o 12,2%, w porównaniu z rokiem 1936.

Sprzedaż towarów letnich miała przebieg pomyślny, fabryki i tkalnie sukna zdołały umieścić prawie w całości wyprodukowane przez siebie tkaniny. Z końcem sezonu na składach fabrycznych pozostały nieznaczne ilości towaru niesprzedanego. Transakcje powyższe przeprowadzone zostały w miesiącu lutym i marcu, w późniejszych miesiącach zamówienia dodatkowe napływały w nieznacznej ilości, co spowodowało zaostrenie zastrój międzysezonowego. Sprzedaż towaru letniego w handlu detalicznym rozpoczęła się dość późno i z tych powodów, skutkiem niedostatecznego utargu, dostawcy zmuszeni byli udzielać odbiorcom prolongat. Warunki płatności nie uległy większym zmianom, transakcje gotówkowe były bardzo małe, przeważna część towaru zapłaconą została rymesami 3-miesięcznymi, reszta rymesami dłuższymi, z terminem płatności do 6 miesięcy. Z uwagi na powyższe prolongaty i przyjmowanie weksli z dłuższymi terminami, zachodziły wypadki obliża u dostawców za towar dostarczony w dwóch sezonach, co świadczy, iż część handlu włókienniczego nie rozporządza dostatecznym kapitałem obrotowym i przy opóźnieniu się zbytu zobowiązania płatnicze nie mogą być punktualnie regulowane.

Przebieg sprzedaży towaru zimowego był mniej pomyślny. Fabryki i tkalnie sukna nie były w stanie umieścić na rynku wewnętrznym całej produkcji towaru zimowego, sprzedaż postępowała wolno. Niepomyślny przebieg sprzedaży motywowany był niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi, stosunkowo wysoka temperatura i pogoda utrzymywały się aż do listopada. W handlu detalicznym większe obroty w towarze zimowym dokonywane były pod koniec listopada i w okresie przedświątecznym. Na składach we fabrykach pozostała część niesprzedanego towaru zimowego, która wiąże na dłuższy okres czasu kapitały obrotowe wytwórców. Pogorszyły się znacznie warunki płatności, przyjmowane były pod koniec sezonu nawet weksle z terminem płatności 8-miesięcznym. Pogorszyła się nieco i wypłacalność odbiorców, po dłuższym okresie czasu miały miejsce w zwiększonej ilości postępowania układowe i upadłościowe. Zau-

ważyć się dało ponadto zwiększenie zwrotów niesprzedanego towaru, aczkolwiek odpowiadał on warunkom umownym. Długie terminy płatności i nadmierna podaż towaru zimowego sprawiły, iż odbiorcy, nie licząc się z dostawcą, niesprzedany towar kierowali z powrotem do fabryk i tkalni sukna nawet po upływie sezonu. Ten stan rzeczy zmusił Konwencję Fabrykantów Sukna w Bielsku do powołania do życia specjalnej komisji, która zajmowała się badaniem i rozstrzyganiem sporów wynikłych z powodu zwrotów towaru.

Na poszczególne artykuły wytwarzane w okręgu bielskim, notowała Izba następujące ceny:

	R o k 1937	
	Luty	Sierpień
	w złotych za m.b.	
Twill lekki	15,20	15,90
Twill ciężki	20,50	20,60
Materiały frakowe	22,90	21,75
Wierzchy do futer	25,20	24,80
Melton Marengo	19,75	20,70
Gabardyna czysto wełniana	18,90	19,90
Materiały modne letnie	21,05	20,40
Materiały modne zimowe	21,75	21,10

Z końcem roku 1937 na Śląsku Cieszyńskim zainstalowanych było 1.220 krosien, z tego czynnych 898, zaś zatrudnionych w przemyśle wełnianym było 3.688 robotników.

Napływ zamówień zagranicznych na tkaniny wełniane był nieco lepszy niż w roku 1936, nadchodziły przeważnie drobne zamówienia, zazwyczaj z krótkim terminem dostawy, które wykonane być mogły tylko dzięki okoliczności, iż fabryki i tkalnie sukna korzystały z czynnego obrotu uszlachetniającego wełną, odpadkami wełnianymi i wełnianą przędzą czesankową. Dzięki tej okoliczności były w stanie, z pominięciem reglamentacji — nabyć konieczne ilości surowców tam, gdzie one kalkulowały się najtaniej i natychmiast mogły być dostarczone. Z okręgu bielskiego w roku 1937 wywieziono za granicę 88.770 kg tkanin wełnianych czesankowych i zgrzebnych, wartości 2.016.751 zł. W porównaniu z rokiem 1936 wzrósł wywóz ilościowo o 31%, zaś wartościowo o 24%. Koniunktura w zbycie na rynkach światowych była niezbyt pomyślna, ceny tkanin, na skutek silnej konkurencji zwłaszcza państw zachodnioeuropejskich, utrzymywa-

ły się na poziomie niskim, nawet gdy ceny wełny silnie zwyżkowały. Natomiast w okresie spadku cen wełny, ceny tkanin reagowały bardzo szybko nową zniżką. Na licznych rynkach zbytu z powodu clearingów, specjalnych ułatwień, preferencji w przydziale dewiz, trudno było sprostać konkurencji uprzywilejowanej. Niestalość cen wełny wywoływała niepewność, toteż zwłaszcza w drugim półroczu roku sprawozdawczego odbiorcy zagraniczni wstrzymywali się od udzielania zamówień i nabywali tylko te ilości, które stanowiły ich najpilniejsze zapotrzebowanie. Tkaniny wełniane w roku 1937 wywożone były do następujących państw:

1. Afryka Południowa	1.953 kg	wartości	26.370 zł
2. Anglia	248	„ „	3.734 „
3. Argentyna	12.077	„ „	310.351 „
4. Austria	3.937	„ „	102.708 „
5. Belgia	93	„ „	795 „
6. Brazylia	40	„ „	1.069 „
7. Bułgaria	67	„ „	1.738 „
8. Chiny	2.205	„ „	31.454 „
9. Cypr	119	„ „	667 „
10. Czechosłowacja	208	„ „	6.116 „
11. Egipt	91	„ „	2.858 „
12. Estonia	48	„ „	1.458 „
13. Filipiny	188	„ „	2.170 „
14. Finlandia	1.493	„ „	42.165 „
15. Francja	37	„ „	1.255 „
16. Holandia	48	„ „	1.301 „
17. Indie Brytyjskie	16.362	„ „	181.593 „
18. Iran	1.209	„ „	29.147 „
19. Irak	1.598	„ „	25.455 „
20. Japonia	147	„ „	3.397 „
21. Jugosławia	23.491	„ „	679.743 „
22. Kolumbia	1.057	„ „	18.413 „
23. Łotwa	79	„ „	2.173 „
24. Meksyk	724	„ „	20.651 „
25. Niemcy	162	„ „	3.234 „
26. Norwegia	609	„ „	14.869 „
27. Palestyna	770	„ „	18.942 „
28. Peru	44	„ „	1.305 „

29. Portugalia	27	„	„	819	„
30. Rosja	223	„	„	6.845	„
31. Rumunia	19	„	„	552	„
32. Stany Zjedn. A. P.	31	„	„	739	„
33. Syria	6.851	„	„	126.847	„
34. Szwajcaria	1.505	„	„	35.838	„
35. Szwecja	868	„	„	19.935	„
36. Węgry	10.022	„	„	286.633	„
37. Włochy	120	„	„	3.412	„

Razem: . . . 88.770 kg wartości 2.016.751 zł

Podobnie jak w roku 1936, pierwsze miejsce w odbiorze towaru zajęła Jugosławia, drugie miejsce zajmuje Argentyna, która zepchnęła Węgry na trzecie miejsce. Podkreślić należy znaczne zwiększenie eksportu do Indii Brytyjskich (181.593 zł), nowym rynkiem zbytu jest Afryka Południowa i Kolumbia.

Len i konopie

Tendencja cen lnu była w ciągu całego roku mocna i za włókno lniane osiągnęły ceny bardzo wysokie. Główny bowiem producent lnu, Sowiety, dostarczał na rynek światowy nieznaczne ilości włókna lnianego po coraz wyższych cenach. Ten stan rzeczy jest korzystny dla uprawy lnu, toteż nie tylko w Polsce, lecz i w innych krajach Europy środkowej i zachodniej wzrasta obszar wzięty pod uprawę lnu i z roku na rok zwiększa się w państwach tych zbiór włókna lnianego. Powyższy ruch cen jest mało korzystny dla przemysłu lnianego, gdyż wysokie ceny wyrobów lnianych nie wytrzymują konkurencji z tkaninami bawełnianymi, zaś w eksporcie zwłaszcza tkanin metrowych trudną jest do zwalczenia konkurencja sowiecka, stosująca w wyrobach końcowych niskie ceny. Konkurencję tę spotykał bielski przemysł lniany zwłaszcza na bardzo pojemnym rynku amerykańskim.

Zaopatrzenie w włókno lniane było bardzo dobre, jakość włókna ze zbioru roku 1937 uległa pewnemu pogorszeniu. Włókno lniane nabywane było głównie w okręgu wileńskim.

Przędzalnie lnu zatrudnione były w ciągu roku sprawozdawczego dobrze, pracowały przeważnie na dwie zmiany, wytworzyły 1.543 ton przędzy lnianej czesanej i z pakul wartości

4.749.000 zł. Wzrost produkcji w porównaniu z rokiem 1936 wynosi ilościowo 38%, zaś co do wartości 33%. Przędza powyższa zużyta była głównie we własnych tkalniach, zbyt przędzy do obcych tkalni wynosił 391 ton wartości 1.219.645 zł.

Eksport przędzy lnianej wykazuje duży wzrost w porównaniu z rokiem 1936, wynosi ilościowo 150%, wartościowo 216%. Wywóz przędzy lnianej kierowano do następujących państw:

R o k 1 9 3 7

1. Afryka Południowa	2.019 kg wartości	7.798 „
2. Austria	63.112 „ „	158.245 „
3. Bułgaria	128.037 „ „	510.292 „
4. Czechosłowacja	93.988 „ „	222.214 „
5. Włochy	11.430 „ „	69.440 „
6. Jugosławia	74.155 „ „	227.543 „
7. Norwegia	1.895 „ „	6.953 „
8. Niemcy	2.894 „ „	9.964 „
9. Rumunia	19.024 „ „	60.920 „

Razem: . . . 396.554 kg wartości 1.273.369 zł

Tkalnie lniane były nieco słabiej zatrudnione, pracowały głównie na rynek prywatny, zamówienia bowiem instytucyj publicznych były niezbyt duże. Tkalnie okręgu Izby wytworzyły 864.732 kg tkanin wszelkiego rodzaju. W porównaniu z rokiem 1936 wytwórczość wzrosła o 22%. Eksport tkanin lnianych kierował się do następujących państw:

R o k 1 9 3 7

1. Anglia	98.379 kg wartości	367.248 zł
2. Argentyna	3.305 „ „	10.982 „
3. Francja	748 „ „	3.702 „
4. Norwegia	9.150 „ „	24.501 „
5. Palestyna	893 „ „	2.429 „
6. Sudan Anglo-Egipski	1.269 „ „	3.671 „
7. Szwecja	421 „ „	1.134 „
8. Stany Zjedn. A. P.	14.924 „ „	50.908 „
9. Unia Płdn.-Afryk.	4.340 „ „	17.022 „

Razem: . . . 133.429 kg wartości 481.597 zł

Ceny konopia były mocne, podaż wystarczająca na pokrycie zapotrzebowania przemysłu. Konopie surowe oraz pakuły nabywane były przeważnie w Małopolsce Wschodniej. Przemysł okrę-

gu Izby wytwarzał z konopia przędzę zwykłą oraz specjalną: rymarską, szewską, sznury balonowe, liny, powrozy, szpagat, tkaniny, taśmy itp. Wyroby powyższe zbywane były prawie wyłącznie na rynku wewnętrznym, za granicę wywieziono 83.218 kg przędzy konopnej i szpagatu wartości 168.438 zł. Wywóz ten kierował się do następujących państw:

1. Argentyna	60.871 kg	wartości	129.097 zł
2. Czechosłowacja	2.049 „	„	3.368 „
3. Ekwador	1.916 „	„	4.568 „
4. Indie Brytyjskie	452 „	„	806 „
5. Norwegia	10.317 „	„	18.484 „
6. Palestyna	6.613 „	„	10.317 „
7. Syria	1.000 „	„	1.798 „
Razem:	83.218 kg	wartości	168.438 zł

Ponadto wywieziono płótna żaglowego 88.456 kg wartości 283.419 zł do następujących państw:

1. Argentyna	12.236 kg	wartości	38.868 zł
2. Norwegia	22.300 „	„	59.279 „
3. Palestyna	396 „	„	1.027 „
4. Sudan Anglo-Egipski	2.800 „	„	7.981 „
5. Szwecja	131 „	„	399 „
6. Unia Płdn.-Afryk.	50.593 „	„	175.865 „
Razem:	88.456 kg	wartości	283.419 zł

Juta

Ceny juty surowej wahały się w roku sprawozdawczym od £ 17.15.— do £ 21.5.— za tonę ang. juty surowej gatunku „Blitz“ cif przystanie zachodnioeuropejskie. Najwyższe notowanie cen miało miejsce na ultimo kwietnia 1937 r., po czym ceny juty surowej stopniowo obniżały się i tendencja ta utrzymała się do końca roku.

Zaopatrzenie w jutę było niedostateczne, z tych względów fabryki juty pracowały przy ruchu ograniczonym. Małe przydziały juty skłoniły firmę „Unia“ S. A. w Bielsku do przejścia częściowo na przerób lnu, celem zwiększenia zatrudnienia. Produkcja przędzy i tkanin jutowych wykazuje dalszy spadek. W okręgu Izby wytworzono w roku 1937:

przędzy jutowej . . .	3.407 ton	wartości 3.651.000 zł
tkanin jutowych . . .	2.595 „ „	4.516.000 „

Napływ zamówień na wyroby jutowe był dobry. W eksporcie nie nastąpiła poprawa, niski poziom cen na rynku światowym na tkaniny jutowe nie sprzyjał transakcjom eksportowym, nie zapewniał bowiem zwrotu kosztów zmiennych. Wywieziono za granicę 177.797 kg tkanin jutowych wartości 154.042 zł.

Bawełna

W okręgu Izby przetwarzane były głównie odpadki bawełniane, nabywane częściowo w kraju, częściowo importowane z zagranicy (298 ton). Przędzalnie odpadkowe wytworzyły 149 ton przędzy odpadkowej wartości 302.000 zł, zaś tkalnie objęte statystyką Głównego Urzędu Statystycznego — 56 ton tkanin wartości 186.000 zł. Ponadto czynne były w górnośląskim okręgu przemysłowym małe tkalnie wytwarzające bądź tkaniny do użytku przemysłowego, bądź też drobne artykuły bawełniane.

Konfekcja

Wyrób odzieży i bielizny utrzymał się na poziomie z roku ubiegłego. Wytwarzaną była głównie odzież sportowa oraz płaszcze w jakościach średnich i lepszych, artykuły te wyrobu fabrycznego są najczęściej nabywane przez zamożniejsze koła krajowych konsumentów w ośrodkach miejskich i przemysłowych. Warunki płatności w dziale odzieży i bielizny były niezbyt pomyślne, odbiorcy płacili weksłami z terminem płatności od 6 miesięcy.

Fabryki stożków i kapeluszy z wełny miały napływ zamówień znacznie słabszy w porównaniu z rokiem ubiegłym, zwłaszcza zamówień zagranicznych, co odbiło się na ruchu przedsiębiorstw. W dziale wyrobu stożków i kapeluszy z puchu zajęczego i króliczego produkcja utrzymała się na dotychczasowym poziomie i wykazuje pewien wzrost. W roku sprawozdawczym wywieziono za granicę 93.296 kg stożków i kapeluszy z wełny wartości 1.175.372 zł. Eksport ten kierował się do następujących państw:

1. Afryka Południowa . . .	1.196 kg	wartości 17.397 zł
2. Anglia	26.672 „ „	342.967 „

3. Austria	70	„	„	988	„
4. Belgia	11.739	„	„	149.461	„
5. Chiny	2.434	„	„	20.860	„
6. Dania	405	„	„	5.482	„
7. Egipt	446	„	„	6.842	„
8. Estonia	336	„	„	5.080	„
9. Finlandia	570	„	„	7.814	„
10. Francja	987	„	„	12.457	„
11. Holandia	5.988	„	„	93.126	„
12. Indie Brytyjskie	3	„	„	55	„
13. Kolumbia	2.506	„	„	36.127	„
14. Nowa Zelandia	11.584	„	„	136.547	„
15. Stany Zjedn. A. P.	25.873	„	„	306.329	„
16. Szwajcaria	1.199	„	„	14.122	„
17. Szwecja	324	„	„	5.935	„
18. Węgry	964	„	„	13.783	„

Razem: . . . 93.296 kg wartości 1.175.372 zł

Spadek eksportu wynosi ilościowo 26%, wartościowo 22%. Na rynkach światowych odczuwać się dawała silna konkurencja przemysłu włoskiego i japońskiego, skutkiem czego eksport stożków wełnianych z okręgu bielskiego utracił częściowo rynek zbytu w Stanach Zjedn. A. P., zaś w Anglii wprowadzenie wyższego cła obniżyło zdolność konkurencyjną stożków wełnianych pochodzenia polskiego.

W okręgu Izby wytwarzane były ponadto wyroby dziane głównie wełniane, w roku sprawozdawczym wytworzono 18 ton wartości 620.000 zł, wata — 119 ton wartości 312.000 zł, watalina — 330 ton wartości 552.000 zł, dywany wiązane, chodniki itp. — 59 ton wartości 664.000 zł, wyroby pasmanteryjno-szmu-klerskie — 35 ton wartości 874.000 zł. Wytwarzane były również wstążki jedwabne i półjedwabne i tkaniny elastyczne. Zbyt tych artykułów ograniczał się tylko do rynku wewnętrznego.

IX. Różne przemysły przetwórcze

W niniejszym rozdziale omówimy sytuację różnych przemysłów przetwórczych w oparciu o statystyki zatrudnienia, ogłaszane na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w

Śląskich Wiadomościach Statystycznych. Statystyki zatrudnienia dotyczą tylko części zakładów przemysłowych, nie obejmują bowiem zakładów, które zatrudniają mniej niż 20 osób. Produkcję, zbyty i zatrudnienie w przemyśle przetwórczym podajemy w formie tablic statystycznych w końcu niniejszego sprawozdania, odsyłając do tych materiałów zainteresowanych. Dane statystyczne w części tabelarycznej sprawozdania, dotyczące produkcji i zbytu jak też zatrudnienia i zarobków w ciągu roku 1937 zostały opracowane na podstawie cyfr zebranych również przez Główny Urząd Statystyczny w Warszawie od przedsiębiorstw I—VII kategorii przemysłowej, wskutek czego cyfry zatrudnionych nie pokrywają się z cyframi zebranymi w statystykach zatrudnienia ogłaszanych miesięcznie. Ponadto posługiwać się będziemy informacjami nadesłanymi w niektórych wypadkach przez zrzeszenia przemysłowe wzgl. nawet w kilku wypadkach przez poszczególne przedsiębiorstwa.

Biorąc ogólnie w roku 1937 statystykami zatrudnienia, ogłaszanymi miesięcznie w Śląskich Wiadomościach Statystycznych, objętych było 624 zakłady przemysłowe, gdy w roku poprzednim ilość tego rodzaju zakładów wynosiła 584. Ponadto ilość zakładów nieczynnych w ciągu poszczególnych miesięcy w roku 1937 była mniejsza niż w roku poprzednim. W szczególności zakładów czynnych w roku 1937 było od 460 (luty) do 562 (październik) miesięcznie, nieczynnych zaś od 69 (wrzesień) do 164 (luty) miesięcznie, gdy w roku poprzednim liczba czynnych zakładów w przemyśle przetwórczym wahała się od 406 do 501, a nieczynnych od 76 do 177. Liczba osób zatrudnionych przy produkcji w tych wszystkich zakładach wahała się od 38.211 (styczeń) do 54.076 (październik) miesięcznie w roku 1937, gdy w roku poprzednim ilość zatrudnionych wynosiła od 29.332 do 1.060 robotników miesięcznie. Ogólne zatrudnienie w przemyśle przetwórczym, do którego zalicza się także osoby niepracujące bezpośrednio przy produkcji, według Śląskich Wiadomości Statystycznych, było jeszcze większe, ponieważ liczba zatrudnionych ogółem wahała się w roku 1937 od 41.013 (styczeń) do 57.648 ludzi (październik), gdy w roku poprzednim ogólna ilość zatrudnionych w przemyśle przetwórczym, wynosiła od 32.800 do 44.063 robotników miesięcznie. Jeżeli zwrócimy uwagę na pracujących poniżej sześciu dni w tygodniu, to stwierdzimy, że ich odsetek we wszystkich przemysłach przetwórczych łącznie wa-

hał się od 15,9% wszystkich robotników, zatrudnionych przy produkcji, do 17,8%, gdy w roku poprzednim odnośny odsetek wahał się w granicach od 18% do 22%. Tym samym cyfry te dowodzą, że regularność pracy w zakładach przemysłu przetwórczego była większa w roku sprawozdawczym, niż w roku poprzednim.

Przechodząc do szczegółowej analizy sytuacji poszczególnych gałęzi przemysłu przetwórczego, rozpoczynamy przegląd od *przemysłu mineralnego*. Przemysł ten dawał zatrudnienie od 2.715 (styczeń) do 7.234 (sierpień) robotnikom miesięcznie, gdy w roku poprzednim liczba zatrudnionych wahała się od 2.029 do 6.296. Liczba zakładów czynnych w tym przemyśle wahała się od 63 (luty) do 121 (wrzesień), nieczynnych zaś od 13 (wrzesień) do 73 (luty). Ze względu na przewagę zakładów, zaliczonych do tej grupy przemysłu, które pracują sezonowo, i to w okresie związanym z sezonem budowlanym, największe zatrudnienie przypada na okres od kwietnia do listopada. Przy produkcji zatrudnionych było w tej grupie przemysłu od 2.477 (styczeń) do 6.793 (sierpień) robotników miesięcznie, gdy w roku poprzednim analogiczne cyfry wahały się w granicach od 1.843 do 5.876 robotników. Procentowo ilość osób, zatrudnionych poniżej 6 dni w tygodniu stanowiła od 12,1% do 16,2%, gdy w roku poprzednim odnośne odsetki wahały się w granicach od 11,7% do 19,5%. Tym niemniej trzeba zwrócić uwagę, że w cegielniach, które stanowią główną część zakładów, zaliczonych do grupy przemysłu mineralnego, rok 1937 kształtował się nie tak pomyślnie, jak się tego spodziewano na podstawie tendencji rozwojowych, obserwowanych w II półroczu roku poprzedniego. W szczególności, o ile w roku 1936, zwłaszcza w końcu cegielnie były ogołocone z zapasów, to pod koniec 1937 roku zapasy na cegielniach istniały, chociaż szereg cegielni unieruchomiono wcześniej niż zwykle. Przyczyną tej sytuacji było wstrzymanie kredytów budowlanych, udzielanych ze Śląskiego Funduszu Gospodarczego w powiatach rybnickim i lublinieckim. W centralnym okręgu Śląska odczuwano brak zbytu do tych miejscowości, do których cegłę wywożono kolejami żelaznymi, gdyż taryfy kolejowe były zbyt wysokie, ponieważ cena, płacona za 1.000 cegieł formatu polskiego, wahała się od 28,— do 30,— zł za 1.000 sztuk loco wagon, a cegielnie musiały jeszcze z tego pokryć koszt dowozu i załadowania, które dla cegielń, nie posia-

dających własnych bocznie wynosiły od 3,— do 5,— zł od tysiąca. Ceny na rynku śląskim nie tylko nie zwyżkowały, ale nawet wskutek wprowadzenia przymusowych cen maksymalnych i zmniejszenia się zapotrzebowania nastąpił spadek cen, szczególnie w cegielniach prowincjonalnych. Wypłacalność odbiorców cegły była słaba w tym znaczeniu, że rachunki regulowano z większymi opóźnieniami.

Sytuacja cegielnictwa śląskiego o tyle się może pogorszyć, że wprowadzenie w życie przepisów o budowlach w strefie granicznej i przepisów związanych z obroną przeciwlotniczą wpływa ujemnie na koszt budowlane i stwarza preferencje dla budownictwa żelazobetonowego.

W przemyśle metalowym zatrudnionych było ogółem od 11.748 do 14.447 robotników miesięcznie, gdy analogiczne cyfry w roku poprzednim wahały się w granicach od 8.441 do 10.291. Ilość czynnych zakładów wynosiła od 93 do 96 miesięcznie, ilość zaś zakładów nieczynnych wahała się od 6 do 9 miesięcznie, gdy w roku poprzednim ilość czynnych zakładów równała się od 94 do 96, ilość nieczynnych zaś od 10 do 14. Najwidoczniej więc w roku poprzednim ankietami objętych było nieco więcej przedsiębiorstw niż w roku sprawozdawczym. Przy produkcji zatrudnionych było ogółem od 11.155 (styczeń), do 13.611 (grudzień) robotników miesięcznie. Analogiczne cyfry w roku poprzednim wahały się od 6.931 do 9.771 robotników miesięcznie. Widzimy więc, że zatrudnienie w przemyśle metalowym poważnie wzrosło. Odsetek osób pracujących poniżej 6 dni w tygodniu w roku 1937 wynosił od 7,6% do 16,7% ogólnej ilości robotników, zatrudnionych przy produkcji, gdy w roku poprzednim równał się od 10,8% do 21,4%. Można jeszcze dodać, że zwiększyła się znacznie ilość osób, zatrudnionych przez 7 dni w tygodniu oraz przez 5 dni w tygodniu. Natomiast liczby zatrudnionych mniejszą ilość dni w tygodniu były na ogół niższe niż w roku poprzednim. Jeżeli chodzi o pewne informacje dodatkowe, otrzymane za pośrednictwem zrzeszeń gospodarczych, to wzrost zatrudnienia zanotowano przede wszystkim w odlewniach, w fabrykach maszyn, konstrukcji żelaznych i urządzeń transportowych, tudzież w przemyśle elektrotechnicznym, które pracowały na pokrycie potrzeb inwestycyjnych w przemysłach. W fabrykach maszyn włókienniczych poprawa zaznaczyła się

szczególnie w drugim półroczu, chociaż z drugiej strony pogorszyły się warunki płatności. Wytwórczość puszek do konserw rybnych wzrosła. Rentowność przedsiębiorstw przemysłu metalowego była w dalszym ciągu niska, a to z tego powodu, że szereg zakładów sprzedaje swoje wyroby instytucjom rządowym lub przedsiębiorstwom państwowym, które udzielają zamówień po cenach obniżonych do ostatecznych granic. Jako przykład jeden ze Związków Przemysłowców podał, że gdy w fabryce urządzeń telefonicznych i sygnałów kolejowych zatrudnienie wzrosło o przeszło 30%, wartość obrotów zwiększyła się tylko o 8%. Siła płatnicza odbiorców, za wyjątkiem odbiorców maszyn włókienniczych, poprawiła się. Wypłacalność była dobra, liczba protestów wekslowych spadła.

Fabryki śrub były zatrudnione lepiej niż w roku poprzednim, chociaż ceny osiągnęte nieznacznie tylko przewyższały koszty własne. Ze względu na sprzedaż śrub prawie wyłącznie za gotówkę, ponieważ jedynie około 5% przypada na obroty wekslowe, pogorszenia płatności nie zanotowano. Jeżeli chodzi o zbyt wyrobów przemysłu metalowo-przetwórczego Śląska, to warsztaty górnośląskie prawie nie trudniły się eksportem, sprzedając większość swej produkcji na rynku krajowym. Natomiast przemysł metalowo-przetwórczy Śląska Cieszyńskiego eksportował maszyny włókiennicze, przy czym eksport ten, według danych Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych równał się 1.259.371 kg (1.152.780 kg) i przedstawiał wartość 2.279.933 zł (2.270.478 zł). Był on zatem nieco większy niż w roku poprzednim. Dodać musimy, że według danych Izby eksport maszyn włókienniczych z okręgu bielskiego był w rzeczywistości nieco wyższy i równał się 1.372.089 kg, wartości 2.346.453 zł. Maszyny włókiennicze wywożono do 36 krajów. Szczegółowy przegląd podajemy w poniższym zestawieniu.

Eksport maszyn włókienniczych ze Śląska w roku 1937

1. Afryka Południowa	7.815 kg, wartości	23.887 zł
2. Anglia	56.888 „ „	102.253 „
3. Arabia	26 „ „	370 „
4. Argentyna	151.286 „ „	310.354 „
5. Austria	79.872 „ „	163.182 „
6. Belgia	1.277 „ „	3.272 „

7. Brazylia	12.874 kg, wartości	37.911 zł
8. Bułgaria	4.593 „ „	16.731 „
9. Chile	380 „ „	1.920 „
10. Czechosłowacja	154.951 „ „	296.101 „
11. Dania	43.244 „ „	66.398 „
12. Egipt	1.892 „ „	10.936 „
13. Estonia	423 „ „	1.122 „
14. Finlandia	3.872 „ „	8.727 „
15. Francja	50.140 „ „	79.842 „
16. Grecja	58.825 „ „	113.568 „
17. Holandia	2.315 „ „	10.891 „
18. Indie Brytyjskie	11.516 „ „	19.932 „
19. Irak	1.473 „ „	434 „
20. Jugosławia	211.309 „ „	295.794 „
21. Kanada	93 „ „	847 „
22. Litwa	838 „ „	5.498 „
23. Łotwa	25 „ „	229 „
24. Meksyk	338 „ „	1.922 „
25. Norwegia	7.005 „ „	21.112 „
26. Paragwaj	2.391 „ „	6.743 „
27. Persja	1.455 „ „	7.752 „
28. Peru	703 „ „	2.897 „
29. Portugalia	39.681 „ „	48.091 „
30. Rumunia	26.906 „ „	88.032 „
31. Szwajcaria	7.913 „ „	20.219 „
32. Szwecja	66.327 „ „	124.442 „
33. Turcja	437 „ „	1.853 „
34. Urugwaj	53.718 „ „	88.007 „
35. Węgry	138.211 „ „	220.262 „
36. Włochy	58.354 „ „	78.402 „

Razem . . 1.259.371 kg, wartości 2.279.933 zł

W *przemysle chemicznym* statystykami objętych było od 45 do 47 czynnych zakładów, ilość zaś zakładów nieczynnych wynosiła 3. W roku poprzednim natomiast czynnych było od 34 do 36 zakładów, przy czym ilość zakładów nieczynnych wynosiła do 5. Ogółem zatrudnionych było w *przemysle chemicznym* od 6.966 do 8.246 robotników (w roku poprzednim od 5.931 do 6.633), przy czym przez cały rok ilość robotników wykazuje

stały wzrost, z wyjątkiem miesiąca września, w którym ilość zatrudnionych nieznacznie spadła. Przy produkcji właściwej w przemyśle chemicznym pracowało od 6.300 (styczeń) do 7.600 robotników miesięcznie, (w roku poprzednim liczba zatrudnionych przy produkcji wahała się od 5.330 do 6.005). Zatrudnionych poniżej 6 dni w tygodniu było od 12,8% do 18,9% miesięcznie, gdy w roku poprzednim procent tych robotników był wyższy, wahał się bowiem w granicach od 17,8% do 29,5%. Jednocześnie trzeba zwrócić uwagę na to, że liczba zatrudnionych przez 7 dni w tygodniu w przemyśle chemicznym jest stosunkowo bardzo duża, albowiem stanowi około $\frac{1}{5}$ wszystkich zatrudnionych w tych zakładach, $\frac{2}{5}$ zaś stanowią robotnicy pracujący przez pełnych 6 dni w tygodniu. Na podstawie statystyki zatrudnienia w przemyśle chemicznym można powiedzieć, że sytuacja w roku 1937 poprawiła się w poważnym stopniu. Sytuację przemysłu chemicznego, przetwarzającego uboczne produkty koksowni omówiliśmy w rozdziale specjalnym. W tym miejscu nadmienimy tylko, że fabryki kwasu węglowego również przeżywały zwykłą koniunkturę, wskutek czego produkcja i zbyt ich wykazały wzrost, a obroty były wyższe, chociaż ceny spadły o ca 20%.

Tak samo zwiększyła się produkcja i zbyt fabryk materiałów wybuchowych i zyskowność tych przedsiębiorstw wzrosła.

W dziale nawozów sztucznych obroty tomasyną wzrosły o ca 18%, ceny zaś tomasyny wzrosły o około 4%.

W przemyśle chemicznym właściwie w roku 1937 nie powstały nowe przedsiębiorstwa. Natomiast przemysł ten rozbudowuje istniejące zakłady, unowocześnia swe urządzenia, względnie uruchamia nowe działy wytwórczości.

W przemyśle mydlarskim w dalszym ciągu odczuwało się trudności w zaopatrzeniu zakładów w tłuszcze techniczne. Natomiast w roku 1937 przemysł ten przeżył również fazę przymusowego regulowania cen mydła, które wskutek tego obniżyły zyskowność przedsiębiorstw do minimum.

W *przemyśle papierniczym* statystykami zatrudnienia objętych było w 1937 roku 14 zakładów, z których tylko w okresie od sierpnia do listopada jeden zakład był nieczynny, gdy w roku poprzednim ilość zakładów nieczynnych w sierpniu wy-

nosiła 2, a ponadto w ciągu 6 miesięcy był nieczynny również 1 zakład. Liczba zatrudnionych w przemyśle papierniczym w ogóle wahała się od 2.084 (luty) do 2.335 (grudzień) miesięcznie, gdy w roku poprzednim liczba zatrudnionych wynosiła od 2.115 do 2.280 ludzi miesięcznie. Zatrudnionych przy produkcji było od 1.790 (styczeń) do 2.178 (październik) ludzi miesięcznie. W roku poprzednim ilość zatrudnionych wahała się od 1.850 do 2.030. Jednakowoż w niektórych miesiącach roku 1936 statystykami objętych było 15 zakładów, zamiast 14. Stosunek procentowy robotników, zatrudnionych powyżej 6 dni w tygodniu wynosił od 10,1% do 15,5% miesięcznie, gdy w roku poprzednim wahał się od 9,6% do 15,7% miesięcznie.

Zbyt papieru w ciągu pierwszych 10 miesięcy roku 1937 był ożywiony, ale od października nastąpiło dość silne załamanie na rynku zbytu i pogorszenie wypłacalności odbiorców. W roku sprawozdawczym rozwiązany został dobrowolny syndykat papierniczy i fabryki przeszły do systemu sprzedaży bezkartelowej. Jedynie tylko jedna z papierni uważa rok 1937 za nielepszy od roku poprzedniego. Kalkulacja cen papieru była utrudniona wskutek podrożenia surowców, w szczególności drzewa, gdy jednocześnie Rząd nie dopuszczał do podwyżek cen papieru jako gotowego produktu. Ponieważ sprzedaż papieru odbywała się głównie za gotówkę, fabryki nie poniosły strat na swych odbiorcach.

W przemyśle skórzanym statystykami zatrudnienia objętych było 11 zakładów, z których czynnych było przeważnie 10 zakładów. Liczba zatrudnionych w przemyśle skórzanym ogółem wahała się od 555 do 1.006 robotników, gdy w roku poprzednim według tychże danych było zatrudnionych od 677 do 1.025 robotników. Robotników zatrudnionych przy produkcji w przemyśle skórzanym było od 598 (luty) do 865 (wrzesień), gdy w roku poprzednim liczba zatrudnionych przy produkcji wahała się od 590 do 970 robotników miesięcznie. Liczba pracujących poniżej 6 dni w tygodniu wynosiła od 4,9% do 28,3% ogółu zatrudnionych w poszczególnych miesiącach, przy czym najgorsza sytuacja była w miesiącach sierpniu i wrześniu. W roku poprzednim procentowa ilość osób pracujących poniżej 6 dni w tygodniu była mniejsza, ponieważ wahała się w granicach od 4,7% do 16,3% ogółu zatrudnionych.

W *przemysle drzewnym* statystykami zatrudnienia objętych było około 50 zakładów, w których czynnych było od 41 do 43 zakładów miesięcznie. Liczba zakładów, objętych statystykami w roku poprzednim, jak też liczba czynnych zakładów prawie się nie różni w poszczególnych miesiącach. Zatrudnionych ogółem było od 1.933 do 2.301 robotników miesięcznie, gdy w roku poprzednim zatrudniano od 1.754 do 2.068 robotników miesięcznie. Przy właściwej produkcji pracowało w *przemysle drzewnym* od 1.895 (styczeń) do 2.252 (czerwiec) robotników miesięcznie, gdy w roku poprzednim zatrudnionych bywało od 1.635 do 2.005 robotników miesięcznie. Mimo to trzeba zwrócić uwagę na fakt stosunkowo dużej ilości robotników, pracujących poniżej 6 dni w tygodniu. Procentowo liczba tego rodzaju robotników, wynosiła od 7,8% do 38,6% ogółu zatrudnionych robotników w poszczególnych miesiącach, gdy w roku poprzednim procent ten wahał się od 9,2% do 13,1%. *Przemysł drzewny śląski* zmuszony był wskutek dużego eksportu surowca drzewnego do Niemiec, który nie ustał nawet po wygaśnięciu Konwencji Genewskiej, przecierać drewno surowe sprowadzane z różnych odleglejszych miejscowości. Jak wynika ze sprawozdania Zrzeszenia Przemysłowców i Kupców Drzewnych Województwa Śląskiego tartaki śląskie odczuwają brak drewna okrągłego w wysokości około 48.000 m³ przy zdolności produkcyjnej 110.000 m³. Chodzi o zakłady należące do wymienionego Związku. Jeżeli przyjąć, że większość tartaków pracowała na jedną zmianę, zdolność produkcyjną można byłoby podwoić do 220.000 m³ rocznie, a w takim razie niedobór surowca drzewnego wyniósłby około 158.000 m³. Cena drewna surowego loco tartak wahała się w roku 1937 od 28,— do 32,— zł. W roku sprawozdawczym z okręgu Izby wywieziono mebli giętych 850.701 kg, wartości 1.145.050 zł. Eksport ten kierowany był głównie do krajów zamorskich.

W *przemysle spożywczym* statystyki zatrudnienia dotyczą w 1937 roku 51 zakładów, czyli liczby o 5 zakładów większej od liczby w roku poprzednim. Z zakładów tych czynnych było od 44 do 47 miesięcznie. Liczba zatrudnionych w *przemysle spożywczym* wynosiła ogółem od 2.655 do 3.960 robotników (od 2.442 do 3.551) miesięcznie. Z tego przy produkcji pracowało od 2.285 (marzec) do 3.605 (listopad) robotników miesięcznie, gdy

w roku poprzednim zatrudnionych było od 2.101 do 3.275 robotników miesięcznie. Procent osób, zatrudnionych poniżej 6 dni w tygodniu wahał się od 16,6% do 37,3% miesięcznie. W porównaniu zatem z analogicznymi procentami obliczonymi dla roku poprzedniego, w których wahała się one od 28,6% do 47,4% miesięcznie, ilość zatrudnionych poniżej 6 dni w tygodniu stosunkowo zmalała. Wskazywało by to na częściową poprawę w regularności zatrudnienia w zakładach przemysłu spożywczego.

W przemyśle odzieżowym statystykami zatrudnienia w roku 1937 objęto 13 zakładów, z których czynnych było od 11 do 12 zakładów miesięcznie. W roku poprzednim statystyki obejmowały o 2 zakłady więcej. W zakładach przemysłu odzieżowego, który stosunkowo słabo rozwinięty jest na Śląsku, zatrudnionych było ogółem w roku 1937 od 327 do 489 robotników. Przy produkcji zatrudnionych było w tychże zakładach od 301 (styczeń) do 463 (październik) robotników miesięcznie, przy czym okres najsilniejszego zatrudnienia przypada na ostatnie 4 miesiące roku. W roku poprzednim liczba zatrudnionych w zakładach tegoż przemysłu wahała się od 313 do 439 robotników miesięcznie. Procent zatrudnionych poniżej 6 dni w zakładach przemysłu odzieżowego jest w dalszym ciągu bardzo wysoki, albowiem liczba zatrudnionych poniżej 6 dni waha się od 16,8% do 32,2% ogółu zatrudnionych. Tym niemniej jednak pod tym względem rok 1937 był lepszy od roku poprzedniego, w którym procent zatrudnionych poniżej 6 dni w tygodniu wynosił od 20 do 48,2%.

W przemyśle budowlanym statystyki zatrudnienia dotyczą ogółem 104 przedsiębiorstw, gdy w roku poprzednim dotyczyły maksymalnie 99 przedsiębiorstw. Z tego liczba czynnych przedsiębiorstw w poszczególnych miesiącach była bardzo różna, i wahała się od 45 do 85. Była ona w każdym razie jednak wyższa od liczby czynnych przedsiębiorstw w roku poprzednim. Liczba zatrudnionych przy produkcji wynosiła od 1.903 (styczeń) do 8.362 (październik) robotników. Dodać należy jeszcze, że jak zwykle największe zatrudnienie przypada na okres drugiego półrocza, w którym liczba zatrudnionych przez 5 miesięcy była bliską 7.000 robotników, lub ilość tę znacznie nawet przekraczała. W dodatku w porównaniu z rokiem poprzednim, w którym liczba zatrudnionych wynosiła od 824 do 4.463 robotników

miesięcznie, zatrudnienie w roku 1937 wykazuje stosunkowo bardzo dużąwyżkę. Liczba pracujących poniżej 6 dni w tygodniu w przemyśle budowlanym wahała się od 12,3% do 27,9% ogółu zatrudnionych, gdy w roku poprzednim ilość zatrudnionych poniżej 6 dni w tygodniu wynosiła od 17% do 30,2% miesięcznie. Tym samym i pod tym względem w przemyśle budowlanym rok 1937 był lepszy od roku poprzedniego.

W *przemyśle poligraficznym* statystyki zatrudnienia dotyczą 20, względnie 21 zakładów przemysłowych, czyli liczby o 1 do 2 zakładów większej, niż w roku poprzednim. Liczba zatrudnionych w tych zakładach ogółem wahała się od 781 do 867 robotników miesięcznie, gdy w roku poprzednim odnośne cyfry wahały się od 697 do 830 robotników miesięcznie. Przy produkcji zatrudnionych było w roku 1937 od 697 (czerwiec) do 796 robotników miesięcznie. Są to na ogół cyfry wyższe niż w roku poprzednim, w którym zatrudnienie przy produkcji równało się od 597 do 765 robotników miesięcznie. Procentowy udział zatrudnionych poniżej 6 dni w tygodniu w zakładach przemysłu graficznego wyrażał się cyframi od 5 i 8 do 8,4% ogółu zatrudnionych miesięcznie, gdy w roku poprzednim liczba częściowo zatrudnionych w tygodniu wynosiła od 3,4% do 10,2% miesięcznie. Jak wynika z informacji, otrzymanych od niektórych zakładów graficznych, sytuacja drukarni akcydensowych była trudna i musiały one dokładać dużo wysiłku, aby utrzymać obroty na jednakowym poziomie, ponieważ w drukarstwie odczuwa się w silnym stopniu konkurencję zakładów graficznych, znajdujących się na terenie innych województw, lub w miejscowościach, w których stopa życiowa jest niższa niż w okręgu przemysłowym. Jest rzeczą zrozumiałą, że zakłady graficzne, które mogą opłacać taniej pracownika, odpowiednio niżżej kalkulują oferty.

X. Sytuacja w handlu

Pomyślny rozwój sytuacji w przemyśle śląskim w ciągu roku ubiegłego przyczynił się do tego, że liczba osób zarabiających na swe utrzymanie w różnych zakładach przemysłowych i w górnictwie wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim, ponadto zaś szereg zakładów pracował regularnie przez większość dni w tygodniu i w ten sposób zarobki robotnicze doznały wyżki.

Poprawa koniunktury pociągnęła za sobą także wyższe płace robotniczych w różnych gałęziach przemysłu czy to w drodze podwyżek płac taryfowych, czy to w drodze podwyżek płac robotników wykwalifikowanych, szczególnie w przemyśle metalowym, gdyż zakłady przemysłowe w miarę wzrostu zatrudnienia starały się o coraz to sprawniejszych pracowników i zdobywały ich w drodze odpowiednich podwyżek wynagrodzeń. Pewne wyobrażenie o tym, o ile podniosły się dochody niektórych kategorii pracowników daje zestawienie procentowej wyższej zatrudnionych w zakładach zrzeszonych w Związku Pracodawców Przemysłu Górniczo-Hutniczego na Górnym Śląsku, która wynosiła 12,0%, ze wyższymi wypłaconymi w tychże zakładach zarobków, które wzrosły o 23,48%. W przemysłach przetwórczych wyższe ilości zatrudnionych wynosiła około 25%. Zważywszy, że Śląsk jest zamieszkały przeważnie przez ludność, czerpiącą swe utrzymanie z pracy w przemyśle, jest rzeczą zrozumiałą, że sytuacja handlu, obsługującego tę ludność, również doznała poprawy, z tym jednak zastrzeżeniem, że wzrost obrotów w handlu nie był jednakowy we wszystkich gałęziach handlu i różnił się nawet w zależności od tego, czy dana miejscowość leżała w bardziej lub mniej uprzemysłowionym okręgu.

Wysokość przeciętnej wyższej obrotów w handlu trudno jest dokładnie ustalić, ponieważ nie dysponujemy statystyką obrotów w handlu, którą można by opracować na podstawie danych władz skarbowych. Sądząc ze sprawozdań poszczególnych zrzeszeń kupieckich można przyjąć, że obroty wzrosły przeciętnie o 10%, chociaż są wypadki, gdzie wzrost ten był znacznie wyższy, inne zaś, gdy wzrost obrotów nie osiągnął tej cyfry. W kilku wypadkach zakomunikowano, że obroty albo się nie zwiększyły, albo nawet wykazały pewną niższą, przynajmniej w drugim półroczu roku 1937. Dotyczy to specjalnie niektórych ośrodków na Śląsku Cieszyńskim, który jest stosunkowo słabiej uprzemysłowiony od Śląska Górnego.

Z szeregu nadesłanych ankiet zrzeszeniowych wynika również, że konsumenci poszukiwali towarów lepszych, chociaż były one droższe.

Ceny w handlu nie wykazywały większych wahań.

Wypadki upadłości i układow zdarzały się rzadziej, ale przekraczanie umówionych terminów zapłaty było dalej obserwowane.

Mimo wzrostu obrotów rentowność przedsiębiorstw handlowych nie była na ogół duża z tego powodu, że koszty handlowe pozostały na prawie niezmiennym poziomie, a wzajemna konkurencja między przedsiębiorstwami sprawiała, że towary sprzedawano na ogół z niewielkim zyskiem. W dalszym ciągu napływały skargi na konkurencyjną działalność firm anonimowych, pracujących przy pomocy domokrażców i agentów, odwiedzających bezpośrednio klientelę, co się szczególnie dało odczuć w niektórych gałęziach handlu, zwłaszcza zaś w tych, które sprzedają towar na długoterminowe raty, gdyż w wielu wypadkach klientela nie wywiązywała się ze swych zobowiązań względem swego dostawcy, przyczyniając się do powstawania strat w przedsiębiorstwach prowadzonych legalnie i płacących podatki oraz ponoszących różne ciężary publiczne.

Szczegółowy przegląd sytuacji gospodarczej w poszczególnych gałęziach handlu rozpoczynamy od sytuacji w *handlu węglem i środkami opałowymi*. Z większości sprawozdań firm handlowych, które odpisały na ankietę Izby, wynika, że obroty w roku 1937 wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim, przy czym wzrost ilościowy był nieraz nieco niższy stosunkowo, niż wzrost obrotów pieniężnych. Szczególnie duża rozpiętość między wzrostem ilościowym a wartością obrotów była tam, gdzie przedsiębiorstwa obok węgla prowadziły koks, którego cena wzrosła o około 22%. Zyskowność przedsiębiorstw w tej gałęzi handlu na ogół wzrosła, choć w kilku wypadkach firmy podały, że obroty i zyskowność nie wykazały zmian w porównaniu z rokiem poprzednim.

W *handlu żelazem i artykułami żelaznymi* rok 1937 w świetle odpowiedzi na ankietę Izby był rokiem dobrym. Obroty w przedsiębiorstwach handlowych tej gałęzi handlu wykazują nieraz bardzo poważne zwwyżki, tak, że zwwyżki 20 i 30% nie są rzadkością. Siła płatnicza klienteli na ogół nie wykazała większych zmian, kupcy starali się jednak sprzedawać towary w miarę możliwości wyłącznie za gotówkę, szczególnie w okręgach, w których duża część klienteli pochodzi ze sfer rolniczych, które korzystały z moratoriów rolniczych i spłaty długów na kilkuletnie raty. Liczba protestów wekslowych klienteli spadała, nie notowano również wniosków o ugodowe obniżenie wierzytelności. Ceny żelaza sprzedawanego za pośrednictwem Syndykatu wzrosły, na-

tomiast ceny metali kolorowych spadły. Zyskowość przedsiębiorstw na ogół wzrosła w porównaniu z zyskowością w roku poprzednim.

W handlu artykułami sanitarno-wodociągowymi i instalacyjnymi obroty wzrosły w niektórych wypadkach powyżej 50% w porównaniu z rokiem poprzednim, a zyskowość wzrosła.

W handlu artykułami elektrotechnicznymi poważnie zwiększyły się obroty w dziale materiałów instalacyjnych, przy czym również wzrosła i zyskowość. Osobno należy potraktować dział radiotechniczny, którego sytuacja wskutek bardzo dużej konkurencji firm sprzedających na długoterminowe raty i przez agentów domokrażców była nieszczerólna i w szeregu wypadkach firmy elektrotechniczne, które wprowadziły dział radiowy, poniosły na nim straty.

Obroty biur techniczno-handlowych i przedsiębiorstw handlu artykułami technicznymi z nielicznymi wyjątkami wzrosły, przy czym 20% wzrost obrotów nie należy do rzadkości. Zyskowość przedsiębiorstw wzrosła, mimo że w wielu wypadkach wzrosły koszty handlowe wskutek zwiększenia personelu.

W handlu rowerami i maszynami do szycia wiele firm uskarżało się na sprzedaż rowerów fabryki państwowej załogom zakładów przemysłowych na specjalnie dogodnych warunkach z pominięciem miejscowego handlu osiadłego. Wskutek tego też szereg przedsiębiorstw wykazał nawet spadek obrotów, gdyż klientela tych przedsiębiorstw, położonych w małych miejscowościach przemysłowych, kupowała towar tam, gdzie go mogła dostać na dogodniejszych warunkach. Niektóre przedsiębiorstwa poniosły duże straty na ratałnych odbiorcach, którzy nie wywiązali się w umówionych terminach z zaciągniętych zobowiązań.

W handlu starym żelazem obroty przeważnie wzrosły, przy czym, wskutek dużego zapotrzebowania na stare żelazo, wartościowo wzrosły one stosunkowo więcej niż ilościowo.

Ulgi podatkowe przy zakupie samochodów przyczyniły się do dużego stosunkowo ożywienia w gałęzi *handlu samochodami*, w której powstało w roku ubiegłym kilka nowych przedsiębiorstw handlowych, posiadających zastępstwa samochodów za-

granicznych. Wskutek tego porównanie sytuacji tej gałęzi handlu z sytuacją w roku poprzednim jest utrudnione, gdyż w wielu wypadkach nie ma cyfr porównawczych. Można powiedzieć jednak, że za wyjątkiem kilku firm bielskich, które oświadczyły, że miały mniejsze obroty niż w roku poprzednim, nie podając bliżej przyczyn tego stanu rzeczy, w większości wypadków obroty były ożywione i większe niż w roku poprzednim.

W handlu materiałami budowlanymi obroty znacznie wzrosły, szczególnie w tak zwanym okręgu przemysłowym. W okręgach rolniczych jednak poprawa w handlu tymi materiałami nie była duża, gdyż szereg pożyczek budowlanych nie doszedł do skutku.

W handlu drzewem na rynku wewnętrznym w roku 1937 nie zanotowano większych przykrych niespodzianek, chociaż także i ruch w tym handlu nie odpowiadał całkowicie pokładanym w nim nadziejom. Wprawdzie większość firm, które nadesłały informacje o sytuacji Izbie, stwierdziła, że w roku ubiegłym obroty się zwiększyły, i to więcej wartościowo niż ilościowo, ale jest szereg odpowiedzi z miejscowości prowincjonalnych, gdzie obroty albo się nie zwiększyły, albo nawet spadły. Ceny drzewa tartego na rynku wewnętrznym zwykowały od 6 do 10%.

Jeżeli chodzi o eksport drewna z okręgu śląskiego, to wynosił on około 10.000 ton tarcicy iglastej, z czego około 8.000 ton wysłano do Holandii, a po blisko 1.000 ton do Niemiec i Anglii. Eksport ten był o około 35% niższy od eksportu w roku poprzednim. Oczywiście drzewo to nie pochodziło wyłącznie z tartaków śląskich, lecz eksport był dokonany przez firmy mające siedzibę na Śląsku. Wywóz kopalniaków dokonany przez firmy śląskie kierował się do Anglii, Holandii, Czechosłowacji i Belgii. Papierówkę wywożono w ramach kontyngentów do Niemiec oraz do Holandii, przy czym wywóz do Holandii był wywozem pionierskim. Ponadto wywieziono szereg gatunków innych wyrobów drzewnych, jak: słupy, piloty i dłużyce oraz drewno okrągłe do Niemiec. Ogółem eksportowano kopalniaków za około półtora miliona złotych, papierówki (za wyjątkiem Niemiec) za 171.000 złotych, słupów, pilotów i dłużyc za 132.000 zł i drewna okrągłego do Niemiec za 165.000 zł. W cyfrach tych nie są objęte przesyłki eksportowe, dokonane do 15 lipca 1937 r. do Niemiec na podstawie Konwencji Genewskiej.

Eksport drewna okrągłego ze Śląska do Niemiec utrudnia sytuację tartakom górnośląskim, które według obliczeń Zrzeszenia Przemysłowców i Kupców Drzewnych Woj. Śląskiego odczuwały brak około 48.000 m³ do pełnego wykorzystania warsztatów.

W gałęzi *handlu towarami włókienniczymi* trudno określić stan faktyczny, albowiem z odpowiedzi ankietowych wynika w bardzo wielu wypadkach, że obroty spadły w porównaniu z rokiem 1936, a w mniej więcej takiej samej ilości wypadków, że się zwiększyły. Jest rzeczą charakterystyczną, że o spadku obrotów nadeszły informacje przeważnie z Bielska, chociaż w informacjach ze Zrzeszenia Przedstawicieli Handlowych i Komisanatów, które grupuje większą ilość przedstawicieli fabryk włókienniczych łódzkich, również podano ocenę roku 1937, jako roku na ogół mniejszych obrotów, dokonanych przy nieco wyższym poziomie cen.

W branży bawełnianej początek roku przyniósł wyżkę cen z powodu wyżki cen surowców. Jednakowoż pod koniec roku wskutek spadku cen surowców i zastosowania domieszek do bawełny ceny materiałów bawełnianych zaczęły lekko zniżkować.

W branży wełnianej ceny na ogół nie wykazywały większych wyżek, sezon zimowy zawiódł, a plaga zwrotów uniemożliwiała wprowadzenie normalnej polityki sprzedaży.

W dziale towarów ze sztucznego jedwabiu ceny nie uległy wyżce. Wielki przemysł włókienniczy przystąpił w roku sprawozdawczym do masowej produkcji artykułów standartowych ze sztucznego jedwabiu, wskutek czego podaż była nawet większa od popytu i ceny miały tendencję słabą.

W dziale towarów czysto jedwabnych po początkowo mocnej tendencji i wyżce cen w drugiej połowie roku, wskutek zniżki cen surowca japońskiego i włoskiego, nastąpiła gwałtowna zniżka cen, które spadły poniżej poziomu z roku poprzedniego. Wyplącalność kupiectwa działu włókienniczego pogorszyła się, ilość protestów i ugód z wierzycielami wzrosła. Sprawozdawcy podkreślają, że konsumenci poszukiwali towarów gatunkowo lepszych.

W *dziale konfekcji*, sądząc z wyników ankiety, obroty na ogół zwiększyły się i zyskowność przedsiębiorstw nieco wzrosła.

Jednakowoż w szeregu miejscowości, w których klientela czerpie swe środki utrzymania głównie z innych zajęć niż z przemysłu, obroty nie wykazują większych zmian, klientela szukała w dalszym ciągu towarów tańszych, ponadto w niektórych miejscowościach, które posiadają dogodne połączenia komunikacyjne z większymi ośrodkami miejskimi, zauważono spadek obrotów, gdyż kupujący woleli czynić zakupy w przedsiębiorstwach, położonych w tych większych ośrodkach prawdopodobnie wobec tego, że w tamtych przedsiębiorstwach był większy wybór towarów.

Ceny konfekcji nie wykazywały szczególnych zmian.

W dziale *sprzedaży dywanów, linoleum i tapet* sytuacja nie jest wyraźna, albowiem część przedsiębiorstw, biorących udział w ankiecie doniosła o wzroście obrotów i zyskowności, inne zaś komunikują o spadku obrotów i zyskowności oraz siły kupna klienteli. Biorąc jednak pod uwagę, że na ogół ruch budowlany był ożywiony, można przyjąć, że ogólne obroty w tej branży handlu powinny były nieco się zwiększyć. Ceny towarów w niektórych wypadkach wzrosły od 5 do 10%.

W *handlu artykułami techniczno-gumowymi* obroty rozwijały się pomyślnie i wzrost ich szacowany jest na około 30% w porównaniu z rokiem poprzednim. Artykuły galanteryjno-gumowe, jak: fartuszki, obcasy, piłki sprzedawane były również w większych ilościach. Wyroby gumowe do rowerów (opony, dętki, ręczki gumowe itd.) cieszyły się większym popytem, ceny jednak były niższe niż w roku poprzednim. Ogólnie biorąc, sytuacja w tym dziale handlu była lepsza niż w roku poprzednim i wypłacalność również polepszyła się.

W *branży galanteryjnej*, część przedsiębiorstw wykazała wyżkę obrotów, inne natomiast zakomunikowały o ich spadku, tłumacząc spadek ten bojkotem.

W *handlu obuwiem* w większości wypadków zakomunikowano o wzroście obrotów, jednakowoż są przedsiębiorstwa, które zakomunikowały o spadku obrotów, tłumacząc to bądź wzrostem konkurencji, bądź też niedopisaniem zbytu obuwia sezonowego. Ceny obuwia przeważnie nie wykazywały zmian. W nielicznych tylko wypadkach informowano o wzroście cen od 5 do 8%, w porównaniu z rokiem poprzednim.

W handlu skórami wyprawionymi obroty wzrosły. W handlu skórami surowymi obroty wzrosły, przy czym popyt na skóry surowe w pierwszych miesiącach roku 1937 był ożywiony i ceny kształtowały się pomyślnie. W drugim półroczu jednak popyt osłabł i nastąpił duży spadek cen.

W dziale handlu futrami obroty były w jednych przedsiębiorstwach większe niż w roku poprzednim, w innych zaś spadły, przy czym informacje, z których wynika spadek obrotów, pochodzą od firm, które uskarżają się na bojkot przedsiębiorstw, względnie podają jako powody słabszych obrotów niedopisanie sezonu. Ceny futer częściowo wzrosły, w niektórych zaś wypadkach spadły. W roku 1937 zanotowano kilka bankructw odbiorców detalicznych, zarówno kupców jak i kuśnierzy.

W branży meblowej w większości wypadków spotykamy się ze zwiększonymi obrotami, przy czym zwwyżki te dochodzą w niektórych wypadkach do 80% w porównaniu z rokiem poprzednim. Najczęściej spotykana zwwyżka obrotów waha się od 20 do 30%. Przedsiębiorstwa tej branży, mimo zwwyżki cen surowca, starały się zwiększyć obroty w drodze obniżenia cen, toteż w niektórych wypadkach zyskowność przedsiębiorstw nieco spadła, szczególnie, gdy sprzedawano meble artystyczne, przy których nie można było stosować metody masowej obróbki.

W handlu papierem i artykułami piśmiennymi, w większości wypadków spotykamy się ze wzrostem obrotów, wyrażającym się w granicach 15—16%, przy niezmienionych na ogół cenach towaru.

Sytuacja przedsiębiorstw, trudniących się sprzedażą papieru do opakowań, jak też torebek papierowych przedstawiała się niejednolicie, albowiem powstał szereg drobnych wytwórni, które konkurowały z większymi zakładami i dlatego w niektórych wypadkach spotykamy się z informacjami o obniżce obrotów.

W handlu maszynami biurowymi stwierdzamy powszechnie wzrost obrotów i zwwyżkę zyskowności niektórych przedsiębiorstw. Obroty w tej gałęzi handlu prawdopodobnie byłyby jeszcze wyższe, gdyby nie ograniczenia w przywozie maszyn z zagranicy.

W handlu artykułami sportowymi wzrost obrotów wynosił około 10—20%. Ceny towarów nie wykazały na ogół większych zmian.

W dziale artykułów fotograficznych obroty wzrosły o około 10%. Ceny towarów nie wykazywały zmian.

W handlu pianinami, fortepianami i innymi instrumentami muzycznymi nastąpił wzrost obrotów, szacowany na 25—30%, przy czym ceny tych towarów nie wykazały zmian. Kupcy podkreślają, że klientela nabiera coraz większego zaufania do wyrobów polskich, które już dziś jakością niejednokrotnie przewyższają wyroby zagraniczne.

W przedsiębiorstwach handlu instrumentami chirurgicznymi i aparatami lekarskimi obroty również się ożywiły i zwiększyły.

W branży zegarmistrzowsko-jubilerskiej obroty zwiększyły się od 12 do 25%. Ceny towarów w niektórych tylko wypadkach zwyżkowały, w większości jednak wypadków nie wykazały specjalnych zmian.

W handlu branży chemicznej obroty również wzrosły od 10 do 20%. Ceny towarów w niektórych wypadkach spadły od 5 do 10%.

W branży aptekarskiej obroty wykazują na ogół wzrost, który waha się w granicach od 6 do 25%. Wyplacalność klienteli aptecznej także się poprawiła.

W handlu drogeryjnym rok 1937 był nieco lepszy od roku 1936. Obroty w przedsiębiorstwach detalicznych wzrosły o ca 8 do 10%. Jednakowoż w wielu wypadkach drogerzyści uskarżali się na konkurencję domów towarowych i domokrażców. Szczególnie ten ostatni rodzaj handlu daje się we znaki, gdyż w wielu wypadkach toleruje się go w mniemaniu, że się ułatwia egzystencję bezrobotnym. Rentowność drogerii była mała wobec wysokich kosztów handlowych i obciążeń podatkowych. W handlu hurtowym środkami drogerijnymi i leczniczymi obroty także wzrosły, a wyplacalność odbiorców na ogół się poprawiła. Pewną dezorientację w handlu specyfików farmaceutycznych wniosło zarządzenie Ministerstwa Opieki Społecznej o przymu-

sowej obniżce cen detalicznych, które przyczyniło się do powstania zastoju w handlu środkami leczniczymi. Zyskowność hurtowni drogeryjnych obniżyła się.

W handlu zbożowym, jak wynika ze zestawień obrotów giełdowych w Katowicach wzrosła ilość transakcji i zwiększyły się także obroty w porównaniu z rokiem 1936. Ceny produktów giełdowych były wyższe niż w roku poprzednim.

W przedsiębiorstwach branży spożywczo-kolonialnej poprawa sytuacji gospodarczej była najslabsza wskutek rozdrobnienia przedsiębiorstw w tej gałęzi handlu. W wielu wypadkach nie tylko nie nastąpiła zwyżka obrotów i zyskowności, ale nawet niejednokrotnie z odpowiedzi na ankietę wynika, iż obroty spadły w porównaniu z rokiem poprzednim.

Obroty w hurtowniach soli wzrosły o niewielki procent.

W branży owocowej obroty wzrosły o około 50%.

Popyt na towary kolonialne na początku roku sprawozdawczego był słaby, a podaż dość duża, szczególnie na kawę i herbatę. Wobec wstrzymywania się detalistów z czynieniem zakupów, ceny spadły o 10%, a chociaż w drugiej połowie roku 1937 popyt się poprawił, ceny były w dalszym ciągu niższe niż na początku roku.

Popyt na korzenie był taki sam jak w roku poprzednim, chociaż handel cierpiał z powodu dużego przemytu z Niemiec i Czechosłowacji. Dopiero w drugiej połowie roku sprawozdawczego po obniżeniu cła przemyt ustał i w branży kolonialnej nastąpiła wybitna poprawa. Obroty wzrosły o około 15 do 20%. Wypłacalność odbiorców w branży kolonialnej i śledziowej była na ogół dobra.

W handlu rybami obroty nieznacznie się zwiększyły.

W przedsiębiorstwach towarów mieszanych sytuacja była podobną jak w branży spożywczo-kolonialnej. Te przedsiębiorstwa również uskarżały się na dużą konkurencję handlu domokrażnego. Niejednokrotnie w ankietach spotyka się informację o spadku obrotów, przy czym podobnie, jak i w branży spożywczej, spadek ten wywołany jest powstawaniem nowych drobnych przedsiębiorstw tej samej branży w tych samych miejscowościach.

Obroty w tak zwanych domach towarowych nie wykazują jednolitej tendencji. W jednym bowiem doznały one poważnej nawet wyżki, w innych natomiast nawet nieco się obniżyły. Miało to miejsce w wypadkach stosowania bojkotów.

W *branży nabiałowej* na ogół stwierdza się wzrost obrotów, chociaż wzrost ten nie jest jednolity. Na podstawie otrzymanych odpowiedzi na ankietę trudno ustalić przeciętną zwyżkę obrotów, wobec zbyt dużej rozpiętości tych zwyżek wykazanej przez poszczególne przedsiębiorstwa.

Ruch cen nabiału uwidaczniają tabele opracowane na podstawie notowań Komisji Cennikowej, ogłoszone w części statystycznej niniejszego sprawozdania.

W *handlu cukrem* obroty na Śląsku wzrosły o około 7%. Ceny cukru przez cały rok utrzymywane były na jednolitym poziomie, czyli 1,— zł za kg w detalu.

W *przedsiębiorstwach sprzedających czekoladę i cukry* sytuacja również się poprawiła, jednakowoż poprawa ta była rozmaita w zależności od siedziby przedsiębiorstwa, rodzaju produkowanych towarów i innych okoliczności. Ustalenie przeciętnego wzrostu procentowego obrotów w tym stanie rzeczy nie jest możliwym, gdyż nie dysponujemy odpowiednimi materiałami.

W *handlu winami i wódkami* obroty wzrosły przeciętnie o 10% w porównaniu z rokiem 1936. Przedsiębiorstwa uskarżały się na wysokość podatku scalonego od obrotu. Tak samo zwiększyły się obroty piwem, wzrost jednak obrotów w zakładach tej branży wahał się przeważnie w granicach 3—4%, w porównaniu z obrotami w roku poprzednim, chociaż oczywiście były wypadki znacznie wyższego wzrostu. W powiatach rolniczych obroty piwem nie wykazywały zmian.

W *przemysłe gospodnio-szynkarskim* — biorąc ogólnie — sytuacja wykazała minimalną poprawę, ponieważ głównymi dochodowymi pozycjami tego rodzaju w zakładach są sprzedaże piwa i napojów alkoholowych. Tymczasem klientela niejednokrotnie zakupuje te towary w powstałych w dużych ilościach kioskach z piwem, a ponadto ogranicza się do konsumowania tańszych wódek monopolowych.

W handlu kwiatami i nasionami obroty zwiększyły się i zyskowność wzrosła. Zwiększyły się także obroty w biurach pośrednictwa handlowego o około 10—15%.

W biurach spedycyjnych rok 1937 upłynął niejednolicie, albowiem szereg przedsiębiorstw donosi, że obroty wzrosły i wzrost ten szacuje się na 10—30%, inne natomiast uskarżają się na konkurencję i niżkę obrotów.

W zakładach kinematograficznych ożywienie w przemyśle sprawiło, że na ogół obroty wzrosły, chociaż wzrost ich nie był jednakowy w różnych miejscowościach. Jako przyczynę wzrostu obrotów podają też niektóre przedsiębiorstwa ograniczenie możliwości wyjazdów na Śląsk Niemiecki po upływie mocy obowiązującej Konwencji Genewskiej. W kilku wypadkach właściciele przedsiębiorstw zakomunikowali Izbie, że obroty ich spadły i uskarżali się na wysokie opłaty na Polski Czerwony Krzyż i podatki.

Obroty zakładów ubezpieczeń wykazały pewną poprawę, chociaż komunikowano Izbie, że coraz bardziej daje się odczuwać konkurencja instytucji publiczno-prawnych, specjalnie zaś Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych. Konkurencja ta jest tym trudniejsza do zwalczania, że posługuje się nieraz pomocą władz administracyjnych przy werbowaniu klienteli.

Część II.

Sprawozdanie z czynności Izby

I. Zebrania plenarne

W roku sprawozdawczym odbyto ogółem 3 zebrania plenarne. Pierwsze zebranie odbyło się pod przewodnictwem Prezesa Izby inż. J. Cybulskiego w dniu 9 marca w obecności 40 radców, w tym 20 z Sekcji Przemysłowej i 20 z Sekcji Handlowej. Na zebraniu tym Prezes Izby wygłosił następujące przemówienie:

„Ogólny rozwój sytuacji przemysłowej w Polsce w ciągu ostatnich trzech względnie czterech miesięcy od listopada ub. roku do lutego roku bieżącego był nadal pomyślny. Zarówno wskaźnik produkcji ogólny, jak też i spożycia, ogłaszane przez Instytut Badania Koniunktur Gospodarczych i cen, wykazywały dalszy wzrost.

W naszym okręgu w przemyśle węglowym produkcja węgla w mies. listopadzie, grudniu i styczniu była wyższą od produkcji w analogicznych miesiącach roku 1935 względnie 1936. Wzrost wydobywania węgla był spowodowany dalszym wzrostem zapotrzebowania na rynku krajowym, przede wszystkim węgla przemysłowego. W ostatnich miesiącach zaznaczył się również wzrost zapotrzebowania i na rynkach eksportowych, przy jednocześniej poprawie cen eksportowych. Kilkakrotne negocjacje z przemysłem angielskim, z którym posiadamy umowę, regulującą wzajemne ustosunkowanie się w eksporcie, pozwoliły nam na wysyłanie ilości większych, niżby to wypadało z umowy.

Produkcja koksu, wynosząca około 155 tys. ton miesięcznie, w ciągu listopada, grudnia i stycznia była wyższą od produkcji w analogicznych miesiącach roku poprzedniego o 30—34.000 ton miesięcznie, jednakże nie wystarczała już na pokrycie zapotrzebowania na koks ze strony odbiorców. Ogólny zbyt koksu w przytoczonych miesiącach był od 26 do 16.000 ton wyższy od produkcji koksowni. Wskutek tej sytuacji koncerny sprzedające koks zmuszone są stosować kolejność w przydziałach koksu swoim stałym odbiorcom i Izba nasza już kilkakrotnie proszoną była o interwencję w sprawie przyspieszenia dostaw koksu niektórym przedsiębiorstwom przemysłu przetwórczego nawet w okręgu śląskim, gdyż brak koksu groził unieruchomieniem przedsiębiorstw. Do Izby coraz częściej zwracają się firmy zagraniczne o podanie adresów dostawców koksu, którego produkcja w krajach eksportujących, wskutek bardzo ożywionej działalności hutnictwa żelaznego i przemysłu metalowego, coraz bardziej absorbowana jest przez rynki krajowe.

Obecnie w dobie zwyżkującej koniunktury zbytu węgla i koksu dopiero wyraźnie wychodzą na jaw skutki polityki ustalania cen w drodze dekretów na poziomie niepozwalającym na rentowność kopalń węgla i uniemożliwiającym renowację i rozbudowę ich urządzeń technicznych. Sytuacja finansowa tego przemysłu, mimo zwyżkowej koniunktury zbytu, nie może ulec poprawie, dopóki nie będzie można sprzedawać węgla i koksu po cenach zapewniających chociażby minimalną rentowność. Materiały kopalniane, jak np. drzewo, podniosły się w II półroczu 1936 o 50—70% w cenie. Tak samo wzrosły ceny szeregu innych materiałów używanych w górnictwie węglowym, gdy ceny samego węgla nadal pozostały niezmienione. Wprawdzie przy większym wykorzystaniu zdolności produkcyjnej ogólne stałe koszta produkcji maleją, ale trzeba sobie zdać sprawę, że kopalnie nasze, jak to już można było zaobserwować z trudności wyzyskania przez szereg przedsiębiorstw przyznawanych zwiększonych licencji, znajdują się na granicy swej technicznej zdolności wydobywania i dla dalszego jego podniesienia wymagają nowych wkładów pieniężnych na inwestycje, zaś przy dotychczasowym poziomie cen i drożeniu materiałów eksploatacyjnych nie można myśleć o wygospodarowaniu przez nie odpowiednich środków pieniężnych.

Tym stanem rzeczy Izba nasza jest mocno zaniepokojona, gdyż zaniedbane na kopalniach inwestycje nie dadzą się nawet przy dużych nakładach pieniężnych szybko uzupełnić.

Jeżeli przemysł węglowy pracował intensywniej, niż w analogicznych miesiącach roku ubiegłego, to przemysł żelazny przeżywał b. wysoką koniunkturę. Konieczność dobrożenia Polski stawia jednak przed hutami polskimi jeszcze dalsze większe zadania. Dotychczasowa koniunktura opierała się przeważnie na wzroście zapotrzebowania rynku prywatnego. Ze sprawozdań kupiectwa branży żelaznej wynikało by, że po zniżce cen żelaza w grudniu r. 1935 i wyższe cen ziemiopłodów zbyt żelaza na cele budowlane w rejonach wiejskich się zwiększył i żelazo w niejednym wypadku wyparło drzewo, którego ceny w ciągu roku ubiegłego zwyżkowały. Właściwa koniunktura zbrojeniowa, która dała się silnie odczuć w innych krajach, w roku ubiegłym do Polski prawie nie dotarła. Mimo to produkcja surówki żelaznej, stali surowej i wytworów walcowanych hut śląskich w miesiącach listopadzie, grudniu i styczniu jest wyższą niż w analogicznych miesiącach lat poprzednich. W styczniu roku bieżącego produkcja surówki żelaznej wynosiła 41.000 ton (24,6 tys. ton w styczniu r. 1936), stali surowej 65.000 ton (33,7 tys. ton) i wytworów walcowanych 49.000 ton (23,3 tys. ton). Ale i w tym przemyśle odczuwa się coraz mocniej brak przystosowania technicznego zakładów do zwiększonej produkcji wskutek braku renowacji urządzeń, wywołanego nierentownością ustalonych w drodze dekretu cen wytworów tego przemysłu. Ceny te są tym bardziej niewystarczające, że hutnictwo żelaza w Polsce znaczną część surowców, jak rudy, łom, część koksu i niektóre stopy, musi sprowadzać po cenach od hut niezależnych z zagranicy, a ceny te od dłuższego czasu zwyżkują, przy czym np. zapotrzebowanie na łom żelazny jest wszędzie tak duże, że import jest coraz trudniejszy. Hutnictwo żelazne Polski musi myśleć nie tylko o rozbudowie niektórych urządzeń hutniczych, lecz także i o rozbudowie kopalnictwa rud żelaznych w kraju, by w ten sposób móc zwiększyć produkcję surówki żelaznej. Od wydajności hutnictwa polskiego zależy obronność kraju, zaspokojenie potrzeb rynku prywatnego, a niemała rola przypada również hutnictwu w utrzymaniu równowagi bilansu płatniczego Polski. Już dziś huty nasze otrzymują coraz więcej zapytań z zagranicy

o oferty na żelazo różnego rodzaju po stale wzrastających cenach, ale nie mogą koniunktury odpowiednio wykorzystać, gdyż na przeszkodzie stoi niemożność odpowiedniego podwyższenia produkcji. Dlatego też na równi z górnictwem węglowym staje się tu konieczną rewizja cen wyrobów hutniczych. I tu ceny muszą być ustalone na poziomie, umożliwiającym nie tylko pokrycie kosztów produkcji i amortyzacji, lecz i przeprowadzenie niezbędnych renowacji i dalszych inwestycji.

Przemysł cynkowy, który przez długi czas przeżywał okres depresji gospodarczej, w silniejszym nawet stopniu niż inne przemysły, wszedł w okres dość rychłej poprawy. Ceny cynku surowego i elektrolitycznego w ciągu całego okresu od listopada do końca lutego zwyżkowały i przekroczyły poziom 30 funtów papierowych za tonę. Zapotrzebowanie na cynk wzrasta. Produkcja cynku na Śląsku również wzrasta, przekraczając w styczniu rb. 8.600 ton, czyli jest wyższa niż w styczniu roku poprzedniego o 1.200 ton. W związku z tym zwiększa się zapotrzebowanie rud cynkowych, których wydobyć na Śląsku się podnosi. Mimo to problem zaopatrywania przemysłu cynkowego w rudy zagraniczne nadal jest bardzo aktualny.

Produkcja ołowiu, którego ceny na rynkach światowych również wzrastają, była na ogół niższa niż w analogicznych miesiącach roku poprzedniego. Jedyna czynna obecnie na Śląsku huta ołowiu pracuje nieomal wyłącznie na potrzeby rynku krajowego, gdyż import rud ołowianych podraża w tak poważnym stopniu kosztu produkcji ołowiu, że eksport się nie opłaca.

Z przemysłów przetwórczych dane cyfrowe posiadamy z listopada. Na ogół jednak i tu zatrudnienie się wzmacnia. Oczywiście okres zimowy w wielu gałęziach przemysłu jest okresem martwego sezonu, jak np. w przemyśle mineralnym, gdyż w zimie większość zakładów przestaje w ogóle pracować. Tym niemniej z danych statystyki zatrudnienia wysnuć można, że w przemyśle metalowym, chemicznym, drzewnym, spożywczym i budowlanym sytuacja była lepsza niż w roku poprzednim w analogicznym czasie. Sezon budowlany na Śląsku trwał prawie do końca roku i dopiero silniejsze mrozy zmusiły do zaniechania rozpoczętych robót budowlanych.

Ożywienie w przemyśle i wzmoczony z tym stan zatrudnienia, jak też większa regularność pracy w zakładach przemysłowych i górniczych, odbiły się dodatnio na ogólnym poziomie dochodu społecznego mieszkańców Śląska. Z drugiej jednak strony zwyżka cen żywności, wywołana koniunkturą, jako skutek zwyżki cen zbóż i artykułów pochodzenia rolnego, wywołała już w niektórych wypadkach żądania podwyżek płac m. i. w przemysłach przetwórczych i budowlanych.

Zwiększony dochód ogólny ludności sprawił, że obroty prawie we wszystkich branżach handlu wykazują ożywienie i zwyżkę. Najmniejszą zwyżkę notuje się w branży spożywczej i towarów mieszanych, a to z powodu powstawania coraz to większych ilości drobnych przedsiębiorstw handlowych tej branży. Jest również pocieszającym objawem, zanotowanym w przedsiębiorstwach handlowych, że klientela zaczęła już poszukiwać towarów o nieco lepszej jakości, gdy w latach poprzednich nieomal decydującym kryterium przy zakupie była najniższa cena. Ożywiony ruch budowlany wpłynął dodatnio na zwiększenie się obrotów w branży meblowej, instalacyjnej oraz artykułów służących do dekoracji wnętrz, przy czym sezon w tych branżach przedłużył się poza normalne terminy.

Ceny towarów miały tendencję zwyżkową pomimo licznych wypadków usprawiedliwionego przeciwdziałania zwyżce przez władze administracyjne. Jeśli z największym naciskiem podkreślić trzeba daleko idące ogra-

niczanie cen w podstawowych przemysłach, jak węgiel i hutnictwo, nie pozwalające pomimo wysokiej koniunktury nawet na renowację wyniszczonych urządzeń, wywołując poważne obawy o przyszłość, gdy przyjdą czasy osłabionej koniunktury, co nastąpi niewątpliwie po niedługim okresie powszechnych zbrojeń, to jednocześnie ceny artykułów przemysłowych winny się kształtować w zależności od kosztów rzeczywistych produkcji z uwzględnieniem koniecznego minimum rentowności przedsiębiorstw, natomiast na ich poziom nie powinna wpływać niezdrowa spekulacja na nieuzasadnioną warunkami gospodarczymi produkcji i wymiany zwyciężkę“.

Poza tym uchwalone zostały rezolucje zgłoszone przez Sekcje Przemysłową i Handlową dotyczące zagadnienia skrócenia czasu pracy w przemyśle węglowym, sprawy ulg podatkowych dla inwestycji przemysłowych, prawa o obligacjach, polityki cen oraz zamierzonych podwyżek ciężarów podatkowych według nast. brzmienia:

W sprawie skrócenia czasu pracy:

„Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach z punktu widzenia całości kształtu interesów gospodarczych kraju wypowiada się przeciw ustawowemu przesądzeniu sprawy skrócenia czasu pracy w przemyśle węglowym jak długo tego rodzaju skrócenie czasu pracy nie zostanie wprowadzone w Wielkiej Brytanii i w Rzeszy Niemieckiej, to jest w państwach z Polską na rynkach zagranicznych konkurujących.

Zagadnienie skrócenia czasu pracy łączy się nie tylko z kwestią bytu naszego przemysłu węglowego lub kwestią zatrudnienia tej czy innej ilości osób, lecz pociąga za sobą olbrzymi zasięg skutków zarówno w dziedzinie naszego eksportu, jak i dla rynku wewnętrznego. Skrócenie czasu pracy w przemyśle węglowym wpłynęłoby w sposób zdecydowanie ujemny na naszą zdolność konkurencyjną na rynkach zagranicznych, doprowadzając w konsekwencji do dalszych ograniczeń produkcji i wzrostu kosztów własnych wydobycia węgla oraz do dalszych redukcji stanu załóg, utrzymywanych dziś na stosunkowo wysokim poziomie drogą świetówek i turnusów“.

W sprawie projektu ustawodawczego prawa o obligacjach:

- 1) „Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach uważa, że projektowana ustawa powinna gwarectwa węglowe uprawniać na równi ze spółkami akcyjnymi do emitowania obligacyj.
- 2) Izba wyraża postulat, by przewidziane w projektowanej ustawie rozporządzenie wykonawcze, mające szczegółowo regulować emitowanie obligacyj przez gwarectwa węglowe, pozostawiło bez zmian istotną strukturę prawną gwarectw węglowych“.

W sprawie ulg podatkowych dla inwestycji przemysłowych:

„Szereg przemysłów w Polsce dzięki długoletniej deficytowości, znacznemu zadłużeniu, niedostatecznej amortyzacji, popadł w stan niepokojącej dewastacji, posiadanych urządzeń produkcyjnych, co pod znakiem zapytania stawia ogólne przygotowanie całego przemysłu na wypadek wojny zdolność jego produkcyjną i tym samym możliwość jego wytwórczą w odniesieniu do rynku wewnętrznego i eksportu.

Staje się więc zagadnieniem palącym konieczność inwestowania i to zarówno w interesie prywatno-gospodarczym, jak i publicznym.

Kolejność tych inwestycji winna pójść po linii:

- 1) inwestycji podyktowanych podniesieniem obronności kraju,
- 2) inwestycji mających na celu nieodzowne podtrzymanie i powiększenie zagrożonej zdolności produkcyjnej przedsiębiorstw, a w szczególności ich modernizacji,
- 3) inwestycji zwiększających bezpieczeństwo pracy i poprawiających warunki sanitarne,
- 4) instalacji racjonalizujących technikę dowozu i obieg surowców oraz towarów w przedsiębiorstwach (kolejki, bocznice itp.),
- 5) inwestycji realizujących w minimalnym bodaj zakresie program dalszego uprzemysłowienia kraju, tj. dotyczących wcale dotychczas w Polsce nie reprezentowanych a celowych działów produkcji wzgl. nie stosowanych dotąd systemów teźże produkcji,
- 6) inwestycji nieodzownych w dziedzinie handlu celem elementarnego bodaj usprawnienia techniki obrotu (śpichlerze, magazyny itp.).

Najwłaściwszym systemem ulg odciażających procesy inwestycyjne i realnie zachęcających do nakładów wytwórczych byłaby reforma podatku dochodowego, co

- a) proceduralnie zezwolić może na generalne i automatyczne stosowanie odciążeń,
- b) pod względem materialno-gospodarczym stworzyć może podstawę dla ewent. zastosowania systemu, iż niższemu opodatkowaniu podlega ta część dochodu, która użyta zostanie dla nakładów inwestycyjnych.

Wreszcie w ramach takiej reformy winna znaleźć się zmiana obecnie wadliwego opodatkowania osób prawnych drogą co najmniej wydatnego złagodzenia dwukrotnego opodatkowania ich dochodów.

Ulg w tej formie nie pobudzą jednak inicjatywy prywatnej w tej dziedzinie w przemyśle specjalnie zagrożonych, a równocześnie kluczowych, tj. przemyśle węglowym, żelaznym i naftowym, tj. w tych, które zarówno pod względem finansowym, jak i technicznym znajdują się w stanie zupełnej dewastacji, których zdolność produkcyjna zmniejszyła się w sposób groźny z punktu widzenia tak obronności kraju, jak i możliwości konkurowania na rynkach zagranicznych.

W stosunku do tych przemysłów musi być w pierwszej linii zastosowana polityka zmierzająca do urentownienia tych rodzajów przemysłów.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach stwierdza, że przemysł węglowy i żelazny wymaga zastosowania specjalnych ulg dla poparcia prywatnej działalności inwestycyjnej, a to przede wszystkim w formie *r a c j o n a l n e j p o l i t y k i c e n*, a następnie zniżki stawki podatku obrotowego dla tych przedsiębiorstw, które od szeregu lat dochodowo nie pracują oraz wydatnej redukcji ciężaru z tytułu ubezpieczeń społecznych, niezależnie od ulg w podatku dochodowym w formie wyżej omówionej.

W sprawie polityki cen:

I.

„Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach jako reprezentantka okręgu, w którym górnictwo węglowe jest podstawowym i decydującym dla kształtowania się jego ogólnej sytuacji gospodarczej działem produkcji, stwierdzając,

- a) że wielomilionowe deficyty, spowodowane spadkiem cen eksportowych węgla i trzykrotną zniżką cen wewnętrznych przy równocze-

snej sztywności najważniejszych składników kosztów produkcji w ciągu szeregu lat uniemożliwiły przeprowadzenie niezbędnych robót przygotowawczych i zastąpienie przestarzałych urządzeń nowymi i bardziej nowoczesnymi, doprowadzając w ten sposób do poważnego osłabienia sprawności technicznej kopalń i wydatnego zmniejszenia ich zdolności produkcyjnej,

- b) że kopalnie bez możliwie najszybszego uzupełnienia powstałych w okresie kryzysu braków inwestycyjnych nie będą absolutnie w możności pokryć wzrastającego w miarę poprawy koniunktury i w związku z realizacją uchwalonego przez ciała ustawodawcze planu inwestycyjnego zapotrzebowania na węgiel w kraju przy równoczesnym wykorzystaniu otwierających się obecnie przed przemysłem węglowym możliwości eksportowych,
- c) że niesłychanie ciężki i groźny dla pokoju społecznego i porządku publicznego na Śląsku problem bezrobocia może być rozwiązany nie przez jakiegokolwiek skrócenie czasu pracy, a tylko przez możliwie największy wzrost wydobycia i podjęcie na największą skalę niezbędnych robót inwestycyjnych.
- d) że najbardziej zasadniczym warunkiem należytego rozwoju i funkcjonowania wszystkich przemysłów związanych z obroną Państwa, a tym samym także pierwszym warunkiem należytego przygotowania i zorganizowania tej obrony jest zapewnienie najwyższej sprawności technicznej i możliwie największej zdolności produkcyjnej naszemu przemysłowi węglowemu — uznaje za sprawę niecierpiącą zwłoki natychmiastowe zniesienie dekretu z dnia 4 grudnia 1935 r. i przywrócenie przemysłowi węglowemu rentowności drogą przystosowania cen do wymogów normalnej kalkulacji handlowej przy uwzględnieniu pełnej amortyzacji urządzeń górniczych i godziwego zysku.

II.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach w poważnej trosce o dalsze losy przemysłu hutniczego, którego 75% ogólnej wytwórczości Polski znajduje się na terenie Izby, stwierdzając, że

gwałtowna zwyżka i dalsza zwyżkowa tendencja cen surowców hutniczych na rynku światowym, od których hutnictwo polskie siłą rzeczy jest zależne, powoduje przy utrzymaniu sztywnych cen dekretowych na produkty hutnicze nie tylko zanik wszelkiej rentowności tego przemysłu, ale z miesiąca na miesiąc coraz większe straty, powodujące w konsekwencji niszczenie tego przemysłu i zmniejszanie jego zdolności produkcyjnej,

że zapewnienie pokrycia wzrastającego zapotrzebowania krajowego na produkty hutnicze, będącego wynikiem nie tylko przejściowej koniunktury, lecz naturalnego rozwoju konsumpcji w związku z rozwojem uprzemysłowienia kraju, jak również zapewnienie utrzymania eksportu hutniczego na obecnym poziomie celem wykorzystania koniunktury światowej i polepszenia bilansu handlowego i płatniczego Polski może być osiągnięte tylko przez uzupełnienie braków inwestycyjnych w przemyśle hutniczym, spowodowanych kryzysem i brakiem wszelkiej rentowności tego przemysłu,

że pogotowie obronne Państwa zależne jest w wielkiej mierze od stanu pogotowia technicznego i prężności produkcyjnej przemysłu hutniczego — uważa za sprawę niecierpiącą zwłoki natychmiastowe zniesienie dekretu z dnia 4 grudnia 1935 r. i przywrócenie przemysłowi

hutniczemu podstaw rentowności drogą regulacji cen produktów hutniczych na podstawie cen surowców przy uwzględnieniu pełnej amortyzacji urządzeń hutniczych i godziwego zysku.

III.

Wypowiadając się zasadniczo przeciw ustalaniu cen w drodze administracyjnej, Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach daje wyraz zapałowaniu,

- 1) że poziom cen artykułów przemysłowych winien ściśle odpowiadać zasadom prawidłowej kalkulacji, opartej na rzeczywistych kosztach produkcji z uwzględnieniem zasady rentowności przedsiębiorstw,
- 2) że w odniesieniu zaś do przedsiębiorstw handlowych poziom cen winien odpowiadać zasadom prawidłowej kalkulacji handlowej z uwzględnieniem kosztów pośrednictwa handlowego i godziwego zysku,
- 3) oraz, że interwencja władz administracyjnych dopuszczalna jest tylko wówczas, gdy ceny pod wpływem pobudek natury spekulacyjnej przekraczają poziom gospodarczo uzasadniony“.

W sprawie podwyższenia ciężarów podatkowych:

„Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach wypowiada się przeciw jakimukolwiek podwyższaniu obecnych ciężarów podatkowych i publicznych. Ze ścisłych bowiem danych z roku ubiegłego, zebranych w jej okręgu, wynika, że — pomimo zaznaczającego się ożywienia w życiu gospodarczym i powiększenia się obrotów, nie nastąpił jeszcze wzrost rentowności przedsiębiorstw ani handlowych ani przemysłowych, a przeciwnie ogólna suma kosztów własnych wykazała tendencję zwyżkową.

Wszelkie więc podwyższenie ciężarów czy podatkowych czy publicznych odbiłoby się ujemnie nie tylko na rentowności, ale na inicjatywie prywatnej w kierunku inwestycji, rozbudowy istniejących i tworzeniu nowych warsztatów pracy“.

Ponadto plenarne zebranie zatwierdziło uchwałę zarządu Izby w sprawie kredytów dodatkowych w budżecie Izby na rok 1936 w łącznej sumie 32.370 zł oraz dokonało wyboru członków Głównej Komisji Wyborczej w składzie pp. radców: z Sekcji Przemysłowej Stefana Krasnodębskiego, dr Ludwika Heilperna, Fryca Weichmanna i inż. Wojciechowskiego, zaś z Sekcji Handlowej: Walentego Jerzykiewicza, dr Jakuba Podczaskiego, Ludwika Wilińskiego i dr Jana Zieleniewskiego.

Drugie zebranie plenarne, któremu przewodniczył Prezes Izby inż. J. Cybulski, odbyło się dnia 23 kwietnia 1937 r. Na zebraniu tym wprowadzeni zostali nowi radcowie Izby, a mianowicie pp.: inż. Bronisław Kolbe, dyrektor Zakładów Hohenlohego S. A. w Wełnowcu, który powołany został na radcę Izby na miejsce po ś. p. W. Strzałkowskim, oraz p. Ludwik Broda, współwłaściciel firmy „Florida“, Bracia Broda, fabryka wyrobów cukierniczych w Katowicach, który powołany został na radcę Izby na miejsce opróżnione przez ś. p. dra A. Szczepańskiego.

Następnie prezes Izby złożył sprawozdanie o sytuacji gospodarczej za rok 1936 według poniższego brzmienia:

„Rok 1936 w gospodarstwie światowym upłynął pod znakiem dalszych potęgających się zbrojeń i wywołanej nimi wyżkowej koniunktury. Wskaźnik produkcji światowej, obliczany przez niemiecki Instytut Badania Koniunktur, oparty o dane z r. 1928, jako podstawę obliczeń, podniósł się w ciągu roku ubiegłego ze 110,6 do 123,2 (bez miesiąca grudnia). Nie ma prawie kraju, gdzie produkcja nie wykazałaby większej lub mniejszej zmiany. Wskaźnik produkcji przemysłowej Polski wykazał w okresie od stycznia roku ubiegłego do grudnia wzrost z 67,3 do 77,5. Tempo wzrostu produkcji w roku ubiegłym było szybsze niż w roku 1935. Wskaźnik produkcji dóbr wytwórczych wzrósł z 61,4 do 79,7, zaś wskaźnik produkcji dóbr spożywczych z 74,5 do 77,1. Szybszy stosunkowo był zatem wzrost tego wskaźnika w odniesieniu do przemysłów, których wyroby służą do dalszej produkcji, niż przemysłów, których wyroby przeznaczone są do bezpośredniej konsumpcji. Sądząc z wskaźników Polskiego Instytutu Badania Koniunktur i Cen, najwięcej wskaźkę wykazują: przemysł hutniczo-żelazny i związane z nim kopalnictwo rud żelaznych, przemysł metalowy i maszynowy, przemysł papierniczy, przemysł mineralny, przemysł budowlany, drzewny, chemiczny i cynkowy. Słabszy jest wzrost wskaźnika w przemyśle węglowym, kopalniach rud cynkowych i ołowianych, przemyśle spożywczym, skórzanym i poligraficznym. W przemyśle naftowym notujemy spadek — przeciętny wskaźnik produkcji tego przemysłu za rok 1936 jest o 0,7 niższy od wskaźnika za rok 1935.

Równolegle do zmiany wskaźników produkcji idzie wzrost wskaźnika cen na rynkach światowych z 66,0 do 76,7 (przy podstawie roku 1929 = do 100), przy czym wskaźnik cen światowych produktów rolnych wzrósł z 66,9 do 78,1, zaś wskaźnik cen światowych surowców przemysłowych z 62,7 do 71,5. Wskaźnik cen hurtowych w Polsce według obliczeń Głównego Urzędu Statystycznego z 52,1 w styczniu podniósł się do 56,9 w grudniu 1936 r. przy czym artykuły rolne wzrosły wyżej niż przemysłowe. Silnie zwiększyły: drewno surowe (z 46,5 do 74,1) ziemiopłody (z 33,2 do 43,2), skóry surowe (z 31,9 do 42,5), metale nieszlachetne z wyjątkiem żelaza (z 48,8 do 60,1), z surowców i półfabrykatów: złom i rudy żelazne (z 61,3 do 67,4), i surowce uzależnione od granicy (z 44,2 do 50,5). Jednocześnie wskaźnik cen wyrobów gotowych utrzymywał się prawie bez zmian (z 60,3 spadł nawet do 60,0).

Na rynku pieniężnym mamy do zanotowania wprowadzenie przez Polskę w końcu kwietnia ograniczeń dewizowych oraz w końcu września oficjalną dewaluację szeregu walut państw należących do bloku złotego i innych, co znowu nie mogło się nie odbić na stosunkach handlowych Polski, a w szczególności Śląska, jako głównego okręgu eksportowego. Wskutek większej aktywności przemysłu nastąpiło zwiększenie zatrudnienia i podniosły się nieco dochody ludności. Odbiło się to zarówno na obrotach handlu, które wykazywały nieomal powszechny wzrost, jak też na przyroście wkładów w bankach, szczególnie w drugim półroczu. Mimo to nie odczuwało się na rynku nadmiaru pieniądza, gdyż kredyty bankowe były udzielane z wielką ostrożnością i duże sumy pochłoniął ruch budowlany, który wykazał na Śląsku wzrost bardzo silny. Wypłacalność handlu i przemysłu nawet nieco się pogorszyła. Według Głównego Urzędu Statystycznego ilość weksli zaprotestowanych na Śląsku w roku 1936 wzrosła do 69.500 sztuk, to jest w porównaniu z rokiem poprzednim o 14.700 sztuk. Wartość tych

weksli była jednak zaledwie o 100.000 zł większa, niż w roku poprzednim. Ilość upadłości w roku 1936 i postępowań ugodowych była również wyższą niż w roku 1935. Z poszczególnych przemysłów przemysł węglowy Śląska zwiększył swe wydobycie dzięki zwiększeniu się zbytu na rynku wewnętrznym z 11.711.000 ton do 13.083.000 ton i tylko stosunkowo nieznacznie spadkowi eksportu (z 7.590.000 t do 7.229.000 t); wydobycie wzrosło do 22.091.000 t (21.132.000 t w roku 1935). Wzrost zbytu węgla na rynku krajowym wywołany był głównie zwiększonym zapotrzebowaniem przemysłu, który odebrał 8.048.000 t (6.828.000 t). Natomiast produkcja i zbyt brykietów w roku 1936 spadły, wynosząc pierwsza 167.000, drugi 158.000 t.

Mimo zwiększonego wydobycia węgla ilość zatrudnionych górników wykazała tylko nieznaczny wzrost, gdyż w końcu grudnia 1936 roku pracowało na Śląsku 47.241 robotników w kopalniach węgla, gdy przed rokiem ich ilość wynosiła 46.076. Wskazywało by to na dalszą koncentrację robót do najwydajniejszych — zjawisko ujemne, jeżeli chodzi o przyszłość przemysłu węglowego. Ceny węgla mimo wzrastających kosztów materiałów, używanych przez kopalnie, przede wszystkim kopalniaków, pozostały na poziomie ustalonym dekretem z grudnia 1935 r., toteż o rentowności wielu kopalń węgla, mimo zwiększonego wydobycia, a w szczególności o rentowności, która pozwalałaby na inwestycje, trudno jeszcze mówić.

Koksownie śląskie wyprodukowały w roku ubiegłym 1.616.000 t koksu, łączny zaś zbyt koksu równał się 1.744.000 t i część zbytu musiano pokryć z zapasów. Produkcja koksozni śląskich w roku 1936 była o 229.000 t wyższa niż w roku poprzednim, jednak wskutek wykorzystania pełnej zdolności wytwórczej istniejących zakładów nie mogła pokryć zwiększonego zapotrzebowania. Wobec zapewnionego zbytu koksu i zbędności jego regulowania Konwencja Koksowa została z dniem 1 grudnia 1936 roku rozwiązana. Niedogodności braku jakiejkolwiek organizacji ujawniły się zresztą bardzo szybko, np. w związku z wprowadzonymi obecnie pertraktacjami o międzynarodową umowę eksportową koksową. Z kopalń rud czynne były na Śląsku tylko kopalnie rud cynkowych i ołowianych, których wydobycie wynosiło 345.000 t (316.000 w roku poprzednim) rud surowych.

Huty żelaza wykazują w związku z koniunkturą bardzo poważną zwyżkę produkcji. Sytuacja ich pozostawia jednak dużo do życzenia, szczególnie pod kątem inwestycji, z powodu niemożności swobodnej kalkulacji cen i utrzymania ich na poziomie ustalonym dekretem w grudniu r. ub., chociaż zarówno rudy żelazne, jak złom i inne surowce hutnicze w ciągu roku znacznie zwyżkowały. Zapotrzebowanie na wyroby hut żelaznych tak wzrosło, że w wielu wypadkach huty nie mogły wykonywać zamówień eksportowych, mimo ciągłe zwyżkujących cen na rynkach eksportowych, gdyż stan ich urządzeń, zdewastowanych w okresie kryzysu, nie pozwalał na odpowiednie zwiększenie produkcji. Produkcja surowki żelaznej w roku 1936 wzrosła do 414.200 t (302.100). Produkcja stali surowej zwiększyła się do 758.300 t (607.000 t), wytworów walcowanych do 544.700 t (433.700 t), produkcja wytworów dalszej obróbki wzrosła do 123.000 t (104.700). Liczba zatrudnionych robotników w śląskich hutach żelaza wzrosła poważnie. W końcu grudnia 1936 r. liczba ich wynosiła 23.264, gdy w roku poprzednim równała się w analogicznym czasie 19.540.

Dla przemysłu ołowianego i cynkowego rok 1936 był okresem pomyślnym. Produkcja hut cynku wynosiła w tym okresie 92.600 t cynku surowego i elektrolitycznego, tj. o 7.800 t więcej niż w roku poprzednim, zaś produkcja blachy cynkowej wzrosła do 15.500 t (13.100 t w roku poprzednim). Zbyt cynku surowego elektrolitycznego w kraju w roku 1936

był wprowadzić nieco niższy niż w roku poprzednim, ale eksport tak się zwiększył, że wyrównał stratę na rynku krajowym i spowodował zwiększenie ogólnego zbytu o około 3.000 t w porównaniu z rokiem 1935. Produkcja ołowiu surowego była niższą niż w roku poprzednim i wynosiła 15.000 t (18.000 t).

Ceny ołowiu, które na giełdzie londyńskiej do sierpnia nie miały jeszcze tendencji wyraźnej, od tego miesiąca, w którym wynosiły w funtach złotych 8.7.66 za tonę, zaczynają zwyżkować i w grudniu wynoszą już 10.17.6 Ł zł. Tak samo zwyżkowała cena ołowiu z 10.6.6 Ł zł w sierpniu do 15.6.2 Ł zł w grudniu. Stan zatrudnienia w hutach cynku i ołowiu się zwiększył, w końcu grudnia 1936 roku ilość zatrudnionych w tym przemyśle wynosiła 4.272 robotników, gdy w roku poprzednim w analogicznym czasie ilość zatrudnionych równała się 3.955 ludzi.

Sytuacja w przemysłach przetwórczych również się poprawiła. Przemysły te zatrudniały przeciętnie o 4.000 robotników więcej niż w roku poprzednim.

Wartość produkcji przemysłu chemicznego za rok 1936 podniosła się do 166 milionów złotych, co jest o ok. 20 mil. zł więcej niż w roku poprzednim.

W przemyśle włókienniczym w roku ubiegłym notowano liczne strajki, w efekcie zatrudnienie było raczej niższe niż w roku poprzednim. Przemysł włókienniczy bielski stale walczył z trudnościami przydziału i zwyżką cen surowców. Ceny wyrobów włókienniczych prawie nie zostały podwyższone. Przemysłowcy liczyli na zwiększenie obrotów i wyrównanie zwyżki kosztów produkcji wywołanej podrożeniem surowca. W końcu roku okazało się, że popyt na towary włókiennicze był nieco sztuczny i kupcy musieli dużo towarów zwrócić.

Sytuacja w przemyśle papierniczym była pomyślna, produkcja celulozy, tektur i papieru wzrosła, zwiększyła się produkcja ligniny (waty papierowej).

W przemyśle drzewnym zanotowano znaczne zwiększenie produkcji, szczególnie zwiększyło się zatrudnienie tartaków.

Inne działy przemysłu przetwórczego również wykazują poprawę, przy czym szczególnie dużym wzrostem zatrudnienia w ostatnich miesiącach roku sprawozdawczego odznaczał się przemysł metalowy, nie mówiąc o przemyśle budowlanym, którego rozwój w drugim półroczu w okręgu przemysłowym przekroczył przewidywania.

Zwyżka obrotów w handlu obejmuje wszystkie branże, przy czym jednak najmniejszą zwyżkę wykazują obroty branży towarów spożywczych względnie tzw. składów artykułów mieszanych.

Po raz pierwszy w roku ubiegłym zauważono zwiększenie się popytu odbiorców na lepsze gatunki towarów, gdy do niedawna jeszcze konsument kierował się przy zakupach możliwie niską ceną towaru, nie patrząc zbyttnio na jego jakość.

Mimo wzrostu obrotów rentowność przedsiębiorstw nie wykazuje większej zwyżki, gdyż w wielu przedsiębiorstwach handlowych w roku ubiegłym zanotowano wzrost kosztów handlowych.

O ile chodzi o sytuację w poszczególnych branżach, to przedstawia się ona w przybliżeniu następująco:

W przedsiębiorstwach handlu węglem, wobec zwiększonego zapotrzebowania na węgiel na rynku krajowym, obroty wykazują zwyżkę.

W przedsiębiorstwach branży żelaznej, które w większości wypadków trudniły się jednocześnie handlem artykułów budowlanych, warunki

pracy w roku 1936 nie zmieniły się w porównaniu z rokiem 1935. Obniżone w końcu roku 1935 ceny żelaza sprawiły, że popyt na żelazo budowlane w roku ubiegłym był większy nawet w budownictwie wiejskim, gdzie żelazo częściowo wyparło drzewo. Jest to oczywiście związane również ze zwiększoną siłą nabywczą rolnika wskutek wyższości cen zbóż. Obroty przedsiębiorstw branży żelaznej i towarów żelaznych, która pracowała przeważnie na warunkach sprzedaży gotówkowych, w małym zaś stopniu sprzedawała tylko towar na krótkoterminowy kredyt wekslowy, wzrosły w roku 1936 w porównaniu z rokiem 1935 o 20%.

W branży materiałów budowlanych zanotowano również większe ożywienie, przy czym, jak zaznaczyliśmy poprzednio, ceny niektórych artykułów budowlanych, m. i. cegły, cementu i wapna hydraulicznego, zwyżkowały.

W branży drzewnej rok 1936 był pomyślniejszy od roku 1935, chociaż przedsiębiorstwa śląskie nie były specjalnie zainteresowane w zbycie drzewa na rynku angielskim, który przyczynił się w głównej mierze do wyższości cen eksportowych. Eksporterzy śląscy wysyłali swe towary do Holandii i Niemiec. Eksport holenderski, wobec dewaluacji guldena, nie był pomyślny. Eksport do Niemiec odbywał się tylko w miarę przyznaných szczupłych kontyngentów. Mimo wzrostu cen drzewa surowego ceny tarcicy nie wzrosły w takim samym stopniu, jak ceny surowca. Na rynku drzewnym wewnętrznym na Śląsku ceny były chaotyczne, konkurencja wzajemna składów drzewnych sprawiała, że składy te udzielały długoterminowych kredytów i sprzedawały towar po cenach, które w następstwie, wobec wyższości surowca nie mogły wystarczyć na zakupienie odpowiednich ilości nowego towaru.

W branży zbożowej wskutek wyższości cen obroty były żywsze niż w roku poprzednim, natomiast o ile chodzi o handel mąką, to mimo wyższości cen zbóż zwyżka cen mąki była przez pewien czas hamowana na skutek specjalnych zarządzeń władz administracyjnych, co się odbiło ujemnie na sytuacji handlu mącznego, który w niektórych wypadkach, wobec ogłaszania cenników niepokrywających kosztów zakupu, zmuszony był wstrzymać się od transakcji mąką.

W handlu tekstyliami obroty były przeważnie niższe niż w roku poprzednim. Ceny artykułów wełnianych i bawełnianych w drugim półroczu zwyżkowały o 5—8%.

W branży drogeryjnej i towarów aptecznych sytuacja również nieco się poprawiła, jednakowoż w porównaniu z rokiem poprzednim obroty wzrosły stosunkowo nieznacznie.

W innych branżach, jak papierniczym, skór i obuwia, obroty również wzrosły tylko nieznacznie.

W handlu artykułami kolonialnymi obroty były utrzymane mniej więcej na poziomie obrotów z roku poprzedniego, ewentualnie w nieznacznym stopniu wzrosły. Wskutek reglamentacji przywozu i wzrostu cen za granicą szereg artykułów kolonialnych wykazał zwyżkę cen.

W handlu dywanami, firankami, meblami i artykułami służącymi do dekoracji mieszkań obroty się ożywiły w związku z ruchem budowlanym.

Dość duże ożywienie zanotowano w przedsiębiorstwach handlu futrami i artykułami jubilerskimi, szczególnie w okresie, gdy wprowadzono ograniczenia dewizowe w Polsce i w okresie obniżenia wartości franków, guldena holenderskiego i innych walut zachodnioeuropejskich na jesieni roku 1936.

W większości wypadków przedsiębiorstwa handlowe starały się zbywać towar za gotówkę, aczkolwiek w wielu wypadkach stosowana była sprzedaż ratami.

Jeśli chodzi o ostatni okres po ostatnim Plenarnym Posiedzeniu Izby, to w związku z przyspieszonym zwyżkowym ruchem cen Pan Minister Przemysłu i Handlu zwrócił się dnia 10 marca do Związku Izb Przem.-Handlowych z apelem, aby Izby podjęły akcję, mającą na celu racjonalne lecz energiczne przeciwdziałanie zwyżkom cen artykułów przemysłowych. Pan Minister stwierdził, że dająca się zaobserwować na naszym rynku tendencja do nadmiernej zwyżki cen stanowi poważne niebezpieczeństwo, grożąc podważeniem równowagi budżetu państwowego, zmniejszając możliwości obronne naszego kraju, wreszcie unicestwiając częściowo korzyści ogólnogospodarcze, wynikające z nakreślonego planu inwestycyjnego.

Związek Izb nie omieszczał podać treści wezwania Pana Ministra do wiadomości wszystkich Izb, z tym, żeby zgodnie z życzeniem w tym wezwaniu wyrażonym Izby zaprojektowały u siebie odpowiednie prace.

Jesteśmy zdania, że musi istnieć w obecnej sytuacji naszego kraju ścisła zależność między polityką cen i polityką walutową i że gwałtowna zwyżka cen nie tylko nie leży w interesie warsztatów wytwórczych i handlowych, lecz utrudnia racjonalną kalkulację i stwarza nastrój niepewności. Ale umiarkowana i ewolucyjna zwyżka cen nie powinna zmniejszać wzrastającej chłonności rynku polskiego i może zapewnić wszystkim warstwom społecznym wykorzystanie poprawy gospodarczej.

Dotychczasowe nieraz nieskoordynowane wystąpienia władz administracyjnych w dziedzinie zwalczania gospodarczo nieuzasadnionych zwyżek cen niejednokrotnie wywołały gospodarczo niepożądane skutki. Toteż wiadomość o powołaniu do życia w dniu 7 kwietnia br. przy Prezesie Rady Ministrów Specjalnej Komisji Kontroli Cen, która ma zgłaszać do właściwych Ministrów wnioski w dziedzinie regulacji cen na artykuły, posiadające znaczenie dla gospodarstwa społecznego i dla ludności oraz zmierzające do zapewnienia należytej podaży tych artykułów na rynek wewnętrzny, koordynujące działalność poszczególnych działów administracji w tym zakresie i która ma zgłaszać wnioski do właściwych Ministrów, zmierzające do obniżenia kosztów produkcji i wymiany, przyjąć trzeba z zadowoleniem i Izba nasza za pośrednictwem Związku Izb zgłosiła współpracę z Komisją, powołując u siebie specjalną Komisję Badania Cen.

Zakończając niniejsze sprawozdanie nie mogę nie podkreślić, iż byliśmy zawsze zdania, że należy unikać wszelkich wystąpień, które mogą w życie gospodarcze wprowadzić nastrój niepewności, a takim czynnikiem były niewątpliwie niedawne wystąpienia szeregu dzienników przeciw sferom przemysłowym i handlowym, które treścią i formą swą wskazują na to, że szereg organów prasy polskiej nie jest dostatecznie zorientowanych w poszczególnych dziedzinach gospodarczych. Przyczynia się to do powstania i pogłębienia rozdzźwięków między ogółem społeczeństwa a grupą producentów i kupców, jak również między pracodawcami i pracownikami, rozdzźwięków tym bardziej niewskazanych, że żyjemy pod hasłem organizacji społeczeństwa, przy której spotkać się mają myśl polityczna i praca gospodarcza“.

Poza tym zebranie przyjęło do wiadomości sprawozdanie z działalności Biura Izby za rok 1936, sprawozdanie z wykonania budżetu oraz zatwierdziło zamknięcia budżetowe, kasowe

i majątkowe Izby, jak również zamknięcia Funduszu Emerytalnego i Funduszu Stypendialnego i uchwaliło absolutorium dla Zarządu i Prezesa Izby za r. 1936. Również dokonano wyboru członków Komisji Rewizyjnej dla zbadania zamknięcia rachunkowego za rok 1937 w składzie pp. radców: inż. Norberta Krotowskiego i inż. Leopolda Szefera z Sekcji Przemysłowej, oraz Tomasza Kowalczyka i Henryka Kleina z Sekcji Handlowej. Ponadto dokonano wyboru nowo wybranych radców do komisji stałych Izby, a mianowicie: p. inż. Bronisława Kolbego do Komisji Ogólnej Polityki Gospodarczej i Komisji Handlu Zagranicznego, zaś p. Ludwika Brody do Komisji Ogólnej Polityki Gospodarczej oraz Komisji Szkolnictwa Zawodowego.

W związku z podjętą przez czynniki rządowe akcją, mającą na celu przeciwdziałanie wyższości cen artykułów przemysłowych, plenarne zebranie Izby uchwaliło regulamin Izbowej Komisji Badania Cen, oraz dokonało wyboru członków tejże komisji. Weszli do niej: p. radca inż. Ciszewski jako przewodniczący, pp. radcowie: dr P. Choraży i dr J. Zieleniewski, jako zastępcy przewodniczącego, zaś na członków wybrano pp. radcę Leona Kułakowskiego, inż. W. Pogorzelskiego, szefa Biura Sprzedaży Firmy Giesche S. A. w Katowicach, J. Płochockiego, szefa Biura Sprzedaży Wspólnoty Interesów w Katowicach i dra Cieszyńskiego, prokurenta firmy Karol Jankowski i Syn, fabryka sukna w Bielsku.

Trzecie zebranie odbyło się pod przewodnictwem Prezesa Izby dnia 29. X. 1937 r. w obecności 44 radców, a mianowicie 26 z Sekcji Przemysłowej i 18 z Sekcji Handlowej.

Na zebraniu tym Prezes Izby złożył następujące sprawozdanie o sytuacji gospodarczej za czas od marca do września 1937 r.

„Dzisiejsze Plenarne Zebranie jest zwołane głównie w tym celu, ażeby omówić preliminarz budżetowy Izby, jednakże, zgodnie z dotychczasowym zwyczajem, pozwolę sobie w krótkim zarysie scharakteryzować rozwój sytuacji gospodarczej w Polsce i na Śląsku oraz wymienić ważniejsze prace naszej Izby w ciągu tego okresu czasu, jaki upłynął od ostatniego naszego Plenarnego Zebrania.

W ciągu roku bieżącego złoty polski nie był narażony na nagłe wahania, jakich świadkami byliśmy w roku poprzednim przed wprowadzeniem ustawodawstwa dewizowego. Stałość waluty odbiła się dodatnio na rozwoju naszej wewnętrznej kapitalizacji i wkłady w bankach prywatnych i państwowych w ciągu roku bieżącego wykazywały, jak widać z zestawień Instytutu Badania Koniunktur Gospodarczych i Cen, prawie stały wzrost. W związku z tym banki obniżyły od lipca oprocentowanie wkła-

dów od 0,3 do 1,0%, tak, iż obecnie stopa procentowa od wkładów w bankach wynosi 3,0 do 5,5% rocznie. Być może, że przez obniżenie tej stopy wolne kapitały zasilać częściowo przedsiębiorstwa przemysłowe, a częściowo zwrócą się w kierunku papierów procentowych, dających w wielu wypadkach wyższe oprocentowanie, ale w każdym razie obniżenie stopy procentowej samo przez się wskazuje na większą płynność na rynku kapitałowym.

Ogólny wskaźnik cen hurtowych wykazywał niejednorodną tendencję. O ile w pierwszych trzech miesiącach roku bieżącego podniósł się on z 58,2 do 60,6, to od kwietnia począł znów spadać, dochodząc w maju do 59,9; w czerwcu wzrasta on ponownie do 60,3, obniżając się w sierpniu do 59,7. Wskaźnik cen hurtowych zbóż w maju i czerwcu wykazywał dość poważną zwyżkę, podnosząc się w maju z 56,9 do 57,8 i dochodząc w czerwcu do 62,3. Wskutek tego zwyżkował również wskaźnik cen mąki i kasz, a ponieważ artykuły te są podstawowymi artykułami przy obliczaniu wskaźników kosztów utrzymania rodzin robotniczych, od wysokości których zależą bardzo często żądania podwyżek płac robotniczych i pracowniczych, przeto Rząd zmuszony był w okresie zwyżkowania cen tych produktów nie tylko do wprowadzenia ograniczenia przemiatu, ale także do wznowienia przerwanej od pewnego czasu akcji wyznaczania cen maksymalnych. Ceny te wyznaczano zresztą nie tylko na podstawowe artykuły spożywcze, ale także i na cegłę, której zwyżka mogła zahamować ew. pomyślny rozwój ruchu budowlanego. Tak samo przeprowadzono obniżenie cen niektórych gatunków mydła i popularnych gatunków kawy i herbaty. Wymieniona akcja administracyjnego obniżania wzgl. hamowania wzrostu cen nie mogła się nie odbić na sytuacji przedsiębiorstw naszego okręgu, szczególnie zaś tych, które wyłącznie trudniły się handlem, nie mając wpływu na wysokość cen zakupywanego do wyprodukowania danego towaru surowca. Izba nasza, będąc w zasadzie przeciwniczką administracyjnego regulowania cen, starała się dopomóc przedsiębiorstwom swego okręgu w ich walce o słuszne, uzasadnione kalkulacją kupiecką, ceny. Izba powołała do życia specjalną Komisję badania cen, w skład której wchodziłi nie tylko radcowie Izby, lecz także osoby obeznane praktycznie z zasadami kalkulacji cen oraz powoływani do poszczególnych spraw rzeczoznawcy branżowi. Na podstawie wniosków tej Komisji Izba przesyłała władzy wojewódzkiej żądania w sprawie wysokości cen w hurcie i detalu poszczególnych interesujących kupiectwo i ew. niektóre gałęzie przemysłu towarów. Niezależnie od tego, po stwierdzeniu, że władze niższych instancji przy ustalaniu cen maksymalnych w swoich okręgach, bardzo często wyznaczają ceny rażąco odbiegające od cen w sąsiednich okręgach, Izba prosiła Urząd Wojewódzki o powołanie do życia specjalnej Wojewódzkiej Komisji do Badania Cen, aby można było skoordynować działalność władz administracyjnych w tej dziedzinie i uniknąć licznych skarg i nieporozumień. Władze wojewódzkie w miarę możliwości szły Izbie na rękę i tego rodzaju Komisję powołały do życia. Odbyła ona tylko jedno posiedzenie, w którym wziął udział delegat naszej Izby, gdyż po pojawieniu się nowego zboża ceny zaczęły spadać i działalność Komisji okazała się zbędną.

Ogólny wskaźnik produkcji w Polsce według danych Instytutu Badania Koniunktur Gospodarczych i Cen podniósł się z 80,1 w styczniu na 86,4 w lipcu rb., gdy w lipcu roku ubiegłego równał się 71,7. Możemy więc stwierdzić, iż produkcja w tym okresie nieco wzrosła, lecz wzrost ten bardzo jeszcze odbiega od poważnych liczb, charakteryzujących rozwój produkcji przemysłowej w ostatnich latach w szeregu krajów zagranicznych.

Wskaźnik produkcji dóbr wytwórczych wzrósł w tym czasie z 80,4 do 88,6, a wskaźnik dóbr spożycia z 80,5 do 83,4. Wszystkie te wskaźniki obliczone zostały przy podstawie rok 1928 = 100.

Sytuacja poszczególnych gałęzi przemysłu śląskiego przedstawiała się następująco:

W górnictwie węglowym wydobycie za osiem miesięcy roku bieżącego wynosiło 17.485 tys. t, czyli o 4.081 tys. t więcej, niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Zbyt węgla w kraju wzrósł do 9.793 tys. t, tj. o blisko 2.100 tys. t. Wzrost zbytu węgla na cele przemysłu wynosił około 1.142 tys. t, na inne zaś cele około 964 tys. t. Wywóz na rynek gdański podniósł się o 31 tys. t, zaś eksport za granicę o 1.676 tys. t w porównaniu z analogicznym okresem czasu za rok poprzedni. Jak Panom wiadomo z prasy, niedawno odbyła się konferencja przemysłowców angielskich i polskich w Krakowie, mająca na celu omówienie zasad, na jakich mogłaby być prolongowana polsko-brytyjska umowa eksportowa. Konferencja ta, odbyta w korzystnej atmosferze, stanowi wstęp do dalszych pertraktacji na ten temat.

O ile chodzi o kwestię cen węgla na rynku krajowym, to, mimo podrożenia kosztów eksploatacji węgla i wprowadzenia drogą ustawy skróconego dnia pracy na kopalniach w Polsce, dekret węglowy z roku 1935, dotyczący cen, nie został zmieniony. Przy omawianiu sytuacji przemysłu węglowego stwierdzić należy w okresie ostatnich tygodni b. ujemne zjawisko kurczenia się zbytu zarówno na rynku krajowym, jak i w eksporcie. Dziś ocenić już możemy mies. październik, w którym popyt na węgiel jest mniejszy i w porównaniu z październikiem roku ub. i w porównaniu z mies. wrześniem rb., co biorąc pod uwagę koniunkturę zimową, jest zjawiskiem bardzo niepokojącym. Stan ten tylko częściowo da się wytłumaczyć nie-normalnym zapotrzebowaniem w obawie strajku w roku ubiegłym i intensywniejszym zaopatrywaniem się odbiorców w węgiel w obawie podniesienia taryf w roku bieżącym. W eksporcie ostatnio również dają się odczuwać trudności umieszczenia węgla, ceny na większości rynków spadają, a zawartych na rok 1938 transakcji posiada przemysł poważnie mniej, niż to było rok temu na rok 1937. Winno to być przestrogą dla przemysłu węglowego w kierunku prowadzenia przezornej i oszczędnej gospodarki.

Chcąc rozszerzyć zbyt węgla opałowego na wsi przemysł węglowy powołał ostatnio do życia specjalne przedsiębiorstwo pod nazwą „Paliwo“, Sp. z o. o., celem sprzedaży tego artykułu w tych miejscowościach, w których zbyt jego dotąd był nikły lub gdzie dotąd węgla nie zbywano. Akcja ta jest w początkach i trudno jest dziś przesądzać o jej rozwoju. Jedno wypada stwierdzić, iż powodzenie jej jest ściśle zależne od tego, czy z jednej strony przemysł węglowy będzie pracował w warunkach rentowności, pozwalających mu na podejmowanie jakichkolwiek akcji pionierskich i rozwojowych oraz z drugiej, czy polityka gospodarcza Państwa potrafi istotnie podnieść siłę nabywczą szerokich warstw ludności, od czego przecież ściśle zależy każdy wzrost spożycia tego lub innego artykułu.

Produkcja brykietów z węgla zwiększyła się w ciągu 8 miesięcy bieżącego roku do 124 tys. t, tj. o 31 tys. t w porównaniu z analogicznym okresem czasu za rok ubiegły. Również zwiększył się ich zbyt w kraju i do Gdańska, eksport zaś pozostał na niezmiennym poziomie.

Koksownice śląskie wyprodukowały w ciągu 8 miesięcy bieżącego roku 1.346 tys. t. koksu, tj. o 329 tys. t więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Zbyt koksu na rynku krajowym wzrósł w tymże czasie do 1.080 tys. t, tj. o 300 tys. t w porównaniu z takimże okresem czasu roku

poprzedniego, a eksport za granicę 257 tys. t, czyli o 51 tys. t więcej. Podkreślić tu należy, iż grozi nam brak koksu, który musiałby przede wszystkim odbić się na eksporcie, o ile nie będą poczynione poważne inwestycje w przemyśle koksowym. Przemysł koksowy polski od czerwca jest członkiem Międzynarodowej Konwencji Koksowej, która jednoczy eksporterów koksu W. Brytanii, Holandii, Niemiec, Belgii i Polski, przy czym kontyngent polski wynosi 3,20% kwoty zasadniczej. Konwencja ta przewiduje sposób regulowania cen koksu i ustala cenę minimalną.

W związku z powiększoną produkcją koksu wzrosła też produkcja smoły surowej, paku, benzolu surowego, siarczanu amonu i naftaliny surowej. Za wyjątkiem siarczanu amonu, którego zbyt wzrósł stosunkowo nieznacznie, zbyt innych produktów ubocznych koksowni wykazuje poważniejsze zwwyżki.

Poprawa w przemyśle cynkowym pociągnęła za sobą zwwyżkę wydobycia rud cynkowych na Śląsku. Wydobycie ich w ciągu 8 miesięcy bieżącego roku równało się 322 tys. t w stanie surowym, czyli o 94 tys. t więcej niż w ciągu 8 miesięcy roku poprzedniego. Rud cynkowych użytkowych i tlenków cynku wyprodukowano w tymże czasie 148 tys. t, tj. o 29 tys. t więcej niż w r. 1936 w takim samym okresie czasu. Produkcja hutnictwa cynkowego w roku bieżącym była wyższa niż w roku poprzednim, dane jednak, jakimi rozporządzamy, dotyczą tylko 7 miesięcy roku bieżącego. Z cyfr, ogłoszonych w Śląskich Wiadomościach Statystycznych, widzimy, że w ciągu okresu od stycznia do lipca bieżącego roku wyprodukowano na Śląsku 61.400 t cynku surowego i elektrolitycznego, tj. o 8.900 t więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Zbyt cynku w kraju wzrósł w tym samym czasie o 4.400 t, a eksport za granicę spadł o 1.600 t. Spadek eksportu cynku związany jest prawdopodobnie z tym, że ceny cynku, które zwyczajowo były dość raptownie do marca, w którym cena cynku na giełdzie londyńskiej wynosiła 19 funtów 17 szylingów i 5,2089 pensów w złocie (862,05 zł polskich), w kwietniu zaczęły raptownie spadać i mimo pewnej poprawy w sierpniu (14.4.10,5752 £ złotych = 639,61 zł polskich) we wrześniu spadły ponownie do 13.0.3,9672 £ zł = 564,66 zł polskich. Sprawozdanie październikowe z rynku cynkowego nakazuje pewną rezerwę w ocenie sytuacji tego przemysłu, gdyż ceny cynku miały tendencję zniżkową, a zapotrzebowanie Stanów Zjednoczonych poważnie spadło. Poszukiwano jedynie cynku wysokoprocentowego, w szczególności na eksport do Japonii.

Produkcja blachy cynkowej wzrosła do 8.300 t, tj. o 700 t. Zbyt w kraju wzrósł nieznacznie do 4.300 t, eksport zaś spadł do 3.300 t, tj. o 600 t.

Produkcja ołowiu surowego wzrosła do 9.800 t, czyli o 2.100 t, zbyt jego w kraju wzrósł do 5.400 t, czyli o 1.900 t, eksport zaś spadł do 100 t, czyli o 1.700 t. Ceny ołowiu wzrastały do kwietnia, a w kwietniu nastąpił podobny spadek cen, jak cen cynku.

Huty żelazne na Śląsku w ciągu 9 miesięcy roku bieżącego w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego zwiększyły swoją produkcję w dziale wielkich pieców do 373 tys. t, tj. o 75.209 t; w dziale stalowni do 669 tys. t, tj. o 116 tys. t; w walcowniach do 505 tys. t, tj. o 103 tys. t oraz w rurkowniach do 41 tys. t, tj. o 17 tys. t. Zwyczajka produkcji surówki wynosiła zatem około 25%, stali około 21%, wyrobów walcowniczych około 26% i rurkowni około 68%.

Zbyt wytworów walcowniczych hut śląskich w ciągu tegoż okresu czasu równał się około 304 tys. t, czyli wzrósł na rynku krajowym o 30%, a ich eksport, bez eksportu w obrocie uszlachetniającym, zwiększył się do

129 tys. t, tj. o około 23%. Ogólny zbył wyrobów walcownianych wynosił ze Śląska około 433 tys. t, czyli wzrósł w porównaniu z takimże zbytem za rok poprzedni o około 28%.

Zbył rur i ich części wzrósł w tym samym okresie czasu do około 29 tys. t, czyli o 105,0% w kraju, a do około 12,5 tys. t, czyli o około 14% więcej za granicę. Łączny zbył rur w tym okresie czasu zwiększył się do około 41 tys. t, tj. o około 65% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Poprawa w hutnictwie żelaznym wyraziła się w tym, że hutnictwo śląskie podjęło skuteczne wysiłki wyszukania nowych dróg rozwoju w oparciu o surowce krajowe i przystąpiło do poszukiwań rud, osiągając w tej dziedzinie poważne konkretne rezultaty oraz do rozszerzenia swojej działalności produkcyjnej, podejmując ważne inwestycje.

O ile w górnictwie węglowym sprawa ustalania cen w dalszym ciągu była związana z aprobatą Ministra Przemysłu i Handlu, gdyż odnośny dekret nie został uchylony, hutnictwo żelaza z dniem 12 lipca rb., w którym weszło w życie rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z 9 lipca 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 402), uchylające rozporządzenie tegoż Ministra z 4 grudnia 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr 89, poz. 565), mogło przystąpić do podniesienia cen wyrobów hutniczych przez Syndykat. Ceny te jednak po podwyżce zostały zrównane z poziomem wyznaczonym przez poprzedni dekret, nie dorównały więc cenom z okresu przeddekretowego.

Mówiąc o przemyśle hutniczym należy wspomnieć o powołaniu przez Rząd specjalnej Komisji pod przewodnictwem p. Min. Kozuchowskiego, która ma opracować szereg problemów związanych z organizacją hutnictwa żelaznego i polityką gospodarczą w tej dziedzinie. W pracach Komisji tej Izba nasza brała pośrednio udział, a mianowicie jeden z dwóch głównych referatów, na podstawie których Komisja obraduje, przypadł w udziale dyrektorowi naszej Izby p. Drozdowskiemu, który przewodniczył Podkomisji Handlowej Komisji p. Min. Kozuchowskiego. Podkomisja ta, złożona z wybitnych specjalistów zagadnienia zbytu wyrobów hutniczych, opracowała gruntownie materiały w tym zakresie. W najbliższym czasie prace Komisji p. Min. Kozuchowskiego zostaną przeniesione na parę dni do Katowic, gdzie będą prowadzone na terenie naszej Izby.

W przemyśle włókienniczym pod koniec okresu sprawozdawczego zanotowano zniżki cen wełny i przędzy. Zatrudnienie w tym przemyśle nie było jednolite, gdyż zależy ono od sezonu. Eksport odbywał się do wielu krajów, ale przeważnie w niewielkich ilościach, przy czym zamówienia opierały na krótkie terminy dostawy.

W innych przemysłach przetwórczych zatrudnienie było na ogół wyższe, niż w analogicznych miesiącach roku poprzedniego. W niektórych zakładach przemysłu metalowego odczuwało się nawet brak rutynowanych robotników, gdyż huty nieraz odbierały zakładom przetwórczym rutynowane siły, którym płaciły wyższe stawki zarobkowe. Brak tego rodzaju sił nieraz odbijał się ujemnie na pracy przedsiębiorstw i terminowym wykonaniu zamówień.

Sytuacja w handlu wykazywała częściowo dalszą poprawę, chociaż na przedsiębiorstwach sprzedających towary, których ceny podlegały reglamentacji, ujemnie się odbiły odnośne zarządzenia władz.

Ze względu na konieczność utrzymania salda dodatniego bilansu handlowego, który od kwietnia stale wykazywał przewyżkę wartości przywozu nad wartością wywozu, odbyła się w Warszawie w dniach 22 i 23 czerwca wielka Konferencja Eksportowa, na której zastanawiano się nad

tym zagadnieniem. P. dyr. M. Drozdowski wygłosił z ramienia naszej Izby referaty dotyczące zagadnień eksportowych w żelazie, cynku i węgla.

Jak zawsze, szczególnie zaś po wygaśnięciu Konwencji Genewskiej, Izba interesowała się sprawami, wynikającymi z umowy polsko-niemieckiej i jej delegat brał udział w konferencjach, podczas których ustalano plany eksportowe towarów z Polski, opracowywane na podstawie uzgodnionego zapotrzebowania firm śląskich.

W połowie bieżącego roku została, co prawda na razie prowizorycznie, ukonstytuowana Rada Handlu Zagranicznego, która jest emanacją samorządów: przemysłowo-handlowego, rolniczego i rzemieślniczego i ośrodkiem koncentrującym dyspozycję w zakresie całokształtu spraw związanych z naszą wymianą towarową z zagranicą.

Wskutek oświadczenia Pana Ministra Komunikacji, złożonego na Państwowej Radzie Komunikacyjnej na początku lata, iż może się odczuć poważniejszy brak wagonów towarowych w październiku i listopadzie, Izba nasza w porozumieniu ze Związkiem Izb Przemysłowo-Handlowych przeprowadziła badania odnośnie zapotrzebowania jej przemysłów na wagony w tych miesiącach i na ich podstawie Związek Izb wysunął szereg wniosków co do środków, mających zaradzić temu niebezpieczeństwu. Podkreślić pragnę bardzo rzeczową współpracę przy rozwiązywaniu tego zagadnienia Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Katowicach. Wprawdzie niebezpieczeństwo braku wagonów jeszcze nie minęło, lecz czynione są duże wysiłki w kierunku przeciwdziałania ew. brakowi.

W tym również okresie Izba nasza zaopiniowała szereg projektów ustaw i rozporządzeń, sama zaś opracowała projekt ustawy o biegłych księgowych, który rozpatrywany jest przez Związek Izb.

W swoim czasie p. poseł Snopczyński, prezes Związku Izb Rzemieślniczych, wniósł do Sejmu projekt noweli do prawa przemysłowego. Izba opracowała w tej sprawie szczegółowy referat, na podstawie którego nasza Komisja Polityki Gospodarczej uznała, iż projekt jest zbyt daleko idący w dziedzinie spraw przemysłu jako takiego. Po pewnym czasie Ministerstwo Przemysłu i Handlu projekt posła Snopczyńskiego uznało za nieaktualny wobec opracowania nowego projektu przez specjalną Komisję, złożoną z działaczy rzemieślniczych, na czele której stanął dyrektor Departamentu w Ministerstwie Przemysłu i Handlu p. Kandel. Projekt Komisji został rozesłany do opinii samorządu przemysłowo-handlowego i był rozpatrywany przez nasze Komisje Prawną oraz Ogólnej Polityki Gospodarczej.

W związku z uchwałą naszej Komisji w tej sprawie Zarząd Izby postanowił postawić ją na porządku dziennym dzisiejszego zebrania.

Na zakończenie pragnąłbym stwierdzić, iż prace naszej Izby zamierzamy prowadzić w takim kierunku, aby obejmowały one nie tylko ustosunkowywanie się do bieżących zagadnień gospodarczych, lecz dotyczyły również problemów szerszych, a mianowicie związanych z długofalową polityką gospodarczą.

W okresie kryzysu samorząd przemysłowo-handlowy, jak również i inne organizacje gospodarcze zostały obciążone szeregiem zadań i obowiązków, wynikających z narastającej reglamentacji życia gospodarczego. Stworzyło to niebezpieczeństwo, iż ośrodek dyspozycji i inicjatywy w sprawach programu gospodarczego, w sprawach działania na dalszą metę zostanie przesunięty poza samorząd oraz poza organizacje gospodarcze. To niebezpieczeństwo jest tym większe, iż skutki pewnych decyzji gospodar-

czych, dotyczących działania na dalszą metę, mogą ujawnić się w pełni dopiero w przyszłości, a w chwili obecnej bez przeprowadzenia dokładnej analizy i pogłębienia zagadnienia trudno zdać sobie sprawę z ich charakteru. Często w oparciu o przesłanki, które pozornie są bezsporne, mogą być realizowane przesunięcia, zmieniające układ sił gospodarczych w kraju, sięgające bardzo głęboko w rolę i rozwój tej lub innej dziedziny kraju.

Z tego też względu ciąży na nas obowiązek aktywnego ustosunkowywania się do wszelkich problemów związanych z kształtowaniem nie tylko bieżącej sytuacji, lecz również naszej przyszłości gospodarczej. Tego rodzaju aktywność wymaga gruntownego przepracowywania zagadnień, starannego doboru materiałów, które mogłyby posłużyć jako ważne argumenty w uzasadnieniu naszego stanowiska. Prace te zamierzamy podjąć na szerszą skalę niż dotychczas, preliniując odpowiednie kredyty w budżecie, gdyż musimy walczyć o to, aby samorząd gospodarczy nie stał się biernym widzem w kształtowaniu stosunków gospodarczych w kraju przez czynnik państwowy“.

Ponadto plenarne zebranie zaakceptowało uchwałę zarządu Izby w sprawie kredytów dodatkowych na rok 1937 w globalnej sumie zł 95.000 oraz uchwaliło preliminarz budżetowy Izby na rok 1938, zamykający się zarówno po stronie dochodów jak i wydatków kwotą 665.000 zł.

W związku z projektem noweli do prawa przemysłowego, opracowanym przez komisję specjalną, składającą się z działaczy rzemieślniczych, plenarne zebranie powzięło następującą uchwałę:

„Po zaznajomieniu się z projektem noweli do prawa przemysłowego, opracowanym przez komisję specjalną, składającą się z działaczy rzemieślniczych, i uchwałą połączonych Komisji Ogólnej Polityki Gospodarczej i Prawnej z dnia 15 października 1937 r. Plenarne Zebranie Izby Przem. Handlowej w Katowicach stwierdza:

- 1) że projekt ten, aczkolwiek formalnie ma zmienić postanowienia prawa przemysłowego o rzemiośle, to w rzeczy samej, dzięki swoim daleko idącym przepisom, właściwie zmierza do całkowitego przekształcenia ustroju organizacji przemysłowej Polski;
- 2) że projekt ten, wprowadzając nowe typy rzemiosła, utożsamianego z drobnym przemysłem, posługuje się przy podziale wytwórczości drobnej i fabrycznej kryteriami nie tylko nie spotykanymi w ustawodawstwach europejskich, ale mogącymi doprowadzić do tego, że szereg gałęzi przemysłu, które rzemiosłem nigdy nie były i nie zdradzały dotąd żadnych zamiarów w kierunku zaliczenia ich do rzemiosła, przestałyby być przemysłem fabrycznym z formalnego punktu widzenia;
- 3) że wprowadzając do pewnego stopnia dualizm władz przemysłowych nie przyczyni się do ułatwienia administracji przemysłowej, lecz wprost przeciwnie, wskutek skoncentrowania rejestrów przemysłowych, w których ma figurować większość drobnych i średnich zakładów przemysłowych, w izbach rzemieślniczych, znajdujących się przeważnie w centrach poszczególnych województw, utrudni tylko

nadzór nad prawidłowym wykonywaniem przepisów prawa przemysłowego;

- 4) że przenosząc bezkrytycznie część przemysłów koncesjonowanych do działu rzemiosła nie bierze pod uwagę postępu technicznego w szeregu przenoszonych przemysłów, a stawiając za zasadę, że dowodem umiejętności zawodowej w tego rodzaju przemysłach ma być zwykły rzemieślniczy dowód uzdolnienia, gdy od jednostek mających średnie i wyższe wykształcenie zawodowe żąda stosunkowo długiej praktyki w odnośnych gałęziach rzemiosła koncesjonowanego, sprawi, że nikt nie będzie się starał o podniesienie swych wiadomości zawodowych nad poziom przeciętnego rzemieślnika, tym samym więc przyczyni się do ogólnego obniżenia poziomu prowadzenia przedsiębiorstw koncesjonowanych, którego podwyższenie w interesie publicznym mają na względzie dotychczasowe przepisy o przemyśle koncesjonowanym;
- 5) że postanowienia o rzemieślniczym dowodzie uzdolnienia w rzemiosłach koncesjonowanych i kwalifikowanych i postanowienia o rzemiosle, wykonywanym przez osoby prawne, bez możliwości stosowania dyspens jakiegokolwiek rodzaju, tylko utrudnią powstawanie nowych drobnych przedsiębiorstw przemysłowych i nieraz uniemożliwią kształcenie narybku przemysłowego w dobrze postawionych warsztatach fabrycznych;
- 6) że projekt właściwie zmierza do podtrzymania rozszerzenia tych form organizacji prawnej życia gospodarczego, których celowość istnienia przekreśliła faktyczna ewolucja gospodarcza w świecie i w Polsce;
- 7) że wskutek tego projekt ten nosi cechy projektu niedostatecznie przemyślanego i nie może bez licznych i istotnych poprawek być akceptowany przez sfery przemysłowo-handlowe, jako projekt wprowadzający szereg postanowień szkodliwych dla rozwoju życia przemysłowego i administracji przemysłowej;

z drugiej zaś strony, zgadzając się z tym, że obecnie obowiązujące prawo przemysłowe polskie, wskutek licznych i zbyt pochopnie przeprowadzonych zmian, zawiera braki, które powinny być usunięte po przeanalizowaniu całości postanowień tego prawa, a nie tylko jednego z jego rozdziałów, uważa, że:

- 1) nowelizacja polskiego prawa przemysłowego nie może oprzeć się na cytowanym projekcie;
- 2) nowelizacja taka nie może być przeprowadzona zbyt szybko, lecz po gruntownej dyskusji, w której wziąć muszą udział przedstawiciele nie tylko pewnych odłamów przemysłu, jakimi są przemysły rzemieślnicze, lecz także i przedstawiciele przemysłu fabrycznego, niezależnie od jego wielkości, którego ustawową reprezentacją są izby przemysłowo-handlowe;
- 3) że muszą być przedyskutowane nie tylko postanowienia działu prawa, traktujące o rzemiosle, lecz dyskusja winna objąć całość postanowień tego prawa, którego braki ujawniły się podczas dziesięcioletniej praktyki władz, stosujących jego postanowienia;
- 4) że Związek Izb Przemysłowo-Handlowych winien energicznie przeciwstawić się dyskusji nad tym projektem i przystąpić do opracowania własnego projektu noweli, uwzględniającego w jak najszerszej mierze zarówno potrzeby przemysłu drobnego, jak i większych przedsiębiorstw przemysłowych, a w szczególności umożliwiającego powstawanie i rozwój wszelkiego rodzaju przedsiębiorstw przemysłowych.

wych i podkreślającego zasadę wolności przemysłowej, niejednokrotnie wskutek nowelizacji dotychczasowych naruszoną lub ograniczoną“.

W końcu plenarne zebranie na wniosek Sekcji Handlowej powzięło uchwałę w sprawie zbyt krótkich terminów wyznaczanych przez czynniki rządowe do zaopiniowania projektów ustaw i rozporządzeń, interesujących sfery gospodarcze w brzmieniu jak poniżej:

„Plenarne Zebranie Izby Przemysłowo-Handlowej stwierdza, że w dalszym ciągu projekty ustaw i rozporządzeń, interesujących sfery gospodarcze, nadsyłane są do zaopiniowania przez Izbę w bardzo krótkich terminach, co się ujemnie odbija na pracy opiniodawczej, odbywanej siłą rzeczy pośpiesznie i bez możliwości dostatecznie głębokiego przestudiowania tych projektów.

Uważając, że funkcje opiniodawcze Izb Przemysłowo-Handlowych w tej dziedzinie są jedną z najważniejszych ustawowo przewidzianych funkcji samorządu przemysłowo-handlowego, Izba podkreśla konieczność zmiany praktyki władz rozsyłających odnośne projekty ustaw i rozporządzeń w tym kierunku, by rozsyłano je znacznie wcześniej samorządowi gospodarczemu do zaopiniowania i poleca Zarządowi Izby podjęcie odpowiednich kroków zarówno na terenie Związku Izb, jak i Ministerstwa Przemysłu i Handlu“.

II. Sekcje Izby

Sekcja Przemysłowa odbyła 3 posiedzenia. Na posiedzeniu dnia 4. 3. 37 r. omówiono poza sprawami, znajdującymi na porządku obrad Plenarnego Zebrania, nast. sprawy: skrócenia czasu pracy w przemyśle węglowym, popierania inwestycji w drodze ulg podatkowych, projekty ustawodawcze o zapobieganiu zbiorowym zatargom pracy, projekt ustawy o obligacjach oraz sprawę polityki cen w przemyśle żelaznym i węglowym.

Drugie posiedzenie odbyło się dnia 23. 4. 37 r. Poświęcono je rozpatrzeniu spraw, znajdujących się na porządku obrad Plenarnego Zebrania Izby.

Trzecie posiedzenie odbyło się dnia 29. 10. 37. Omówiono na nim sprawy objęte porządkiem obrad Plenarnego Zebrania Izby.

Sekcja Handlowa odbyła ogółem 3 posiedzenia, a mianowicie dnia 9. III. 1937 r., 23. IV. 37. i 29. X. 37. Na posiedzeniach tych omówiono sprawy znajdujące się na porządku obrad Plenarnych Zebrań oraz działalność Międzysamorządowej Komisji Handlu Wewnętrznego.

III. Zarząd Izby

W roku sprawozdawczym Zarząd Izby odbył 12 posiedzeń w dniach: 11. I., 3. II., 18. II., 2. IV., 30. IV., 12. V., 9. VII., 3. IX., 18. X., 20. XI. i 27. XII. 37 r.

Przedmiotem obrad tych posiedzeń były sprawy organizacyjne Izby, poza tym omówiono na nich sprawy znajdujące się na porządku obrad Zebrań Plenarnych Izby, Związku Izb, Komisyj Międzyizbowych oraz inne ważniejsze wystąpienia Izby.

IV. Komisje Izby

Komisja Ogólnej Polityki Gospodarczej odbyła 7 posiedzeń, w tym 4 posiedzenia łącznie z Komisją Prawną.

Pierwsze posiedzenie odbyło się dnia *19 stycznia 1937 r.* Omówiono na nim następujące sprawy:

1) Projekt ustawy o kasach targowych. 2) Prawo wycieru kominów jako monopol gmin. 3) Projekt wystąpienia Związku Izb Przemysłowo-Handlowych w sprawie taryfy kominarskiej. 4) Ankietę w sprawie handlu domokrażnego. 5) Projekt ustawy o przeciwdziałaniu gospodarczo nieuzasadnionym cenom przedmiotów powszedniego użytku. 6) Rezolucje Zjazdu Delegatów Związku Zawodowego Pracowników Kupieckich, Przemysłowych i Handlowych w sprawie a) ustalenia cenzusu kupców uprawnionych do kształcenia uczniów, b) prowadzenia egzaminów na kwalifikowanych pracowników handlowych. 7) Projekt rozporządzenia ograniczającego liczbę uczniów w przemyśle elektroinstalacyjnym. 8) Kwestię interpretacji postanowień prawa przemysłowego o handlu starzyzną. 9) Sprawę uzupełnienia rozporządzeń wykonawczych do ustawy o nieuczciwej konkurencji. 10) Projekt rozporządzenia policyjnego m. Pszczyny w sprawie umieszczania reklam. 11) Wnioski cudzoziemców o dopuszczenie ich do wykonywania przemysłu w Polsce.

Dnia 23 lutego 1937 r. rozpatrywano:

1) Projekt rozporządzenia Śląskiej Rady Wojewódzkiej o dostawach i robotach dla związków komunalnych. 2) Sprawę polityki w sprawie tworzenia zrzeszeń przemysłowych. 3) Projekt międzynarodowej konwencji w sprawie spółek zagranicznych. 4) Sprawę szkód rolniczych, wyrządzanych przez przedsię-

biorstwa przemysłowe. 5) Sprawę Targów w Gdyni. 6) Sprawę wystawy prób i wzorów w Gdyni.

Dnia 22 kwietnia 1937 r. omówiono:

1) Projekt rozporządzenia o istotnych cechach przemysłu ludowego, domowego i pracy chałupniczej. 2) Zagadnienie przywileju egzekucyjnego dla rzemiosła. 3) Sprawę stosowania rozporządzenia o granicach Państwa. 4) Zagadnienia dotyczące polityki sprzedaży koksu. 5) Zagadnienia dotyczące polityki zrzeszeniowej i polityki taryfowej w stosunku do mąki i zboża. 6) Sprawę wprowadzenia egzaminów w zawodzie kominiarskim. 7) Projekt zmiany rozporządzenia w sprawie prowadzenia przemysłu kominiarskiego. 8) Wnioski cudzoziemców o dopuszczenie ich do uprawiania przemysłu.

Dnia 28 maja 1937 przedmiotem obrad były nast. sprawy:

1) Sprawa wytycznych przy udzielaniu zamówień na dostawy i roboty dla instytucyj publicznych. 2) Projekt ustawy o spółkach udziałowych. 3) Wybór kandydatów na ławników Kolegium Górniczego. 4) Zajęcie stanowiska w sprawie godzin handlu w sklepach z cukierkami i wodą sodową. 5) Sprawa ustalenia ilości uczniów w przedsiębiorstwach przemysłu instalacji elektrotechnicznych. 6) Sprawa opłat targowych w nowej hali targowej w Katowicach. 7) Sprawa sprzedaży drożdży w mniejszych paczkach. 8) Sprawa dopuszczenia do prowadzenia przemysłu cudzoziemców.

Dnia 4 czerwca 1937 obradowano nad projektem ustawy o spółkach udziałowych.

Dnia 17 września 1937 przedmiotem obrad były:

1) Sprawa noweli do prawa przemysłowego, projektowanej przez posła Snopeczyńskiego. 2) Sprawa określenia, na jakim systemie winna być oparta przyszła polska ustawa probiercza. 3) Określenie, czy parkieciarstwo należy traktować za przemysł wolny, czy za jeden z rodzajów przemysłu rzemieślniczego. 4) Sprawa utworzenia stałej wystawy prób i wzorów w Gdyni. 5) Sprawa wniosków Okręgowej Targowiskowej Komisji Nadzorczej w Katowicach, dotyczących uregulowania handlu mięsem na Śląsku. 6) Projekt noweli do rozporządzenia o wystawach i targach gospodarczych. 7) Sprawa stosowania obić papierowych w hotelach. 8) Sprawa uruchomienia nowych tar-

gów kramnych w Tarnowskich Górach. 9) Sprawa noweli o prawach i obowiązkach maklerów. 10) Podania obcokrajowców o dopuszczenie ich do prowadzenia przemysłu w Polsce.

Dnia 15 października 1937 r. omówiono:

1) Projekt noweli „rzemieślniczej“ do prawa przemysłowego. 2) Projekt rozporządzenia wykonawczego do art. 2 ust. 2 prawa przemysłowego. 3) Określenie, jakiego rodzaju przemysłem jest parkieciarstwo. 4) Sprawę nowych targów kramnych w Tarnowskich Górach.

Komisja Handlu Zagranicznego odbyła 2 posiedzenia. Pierwsze posiedzenie odbyło się dnia 17. 3. 37 z następującym porządkiem obrad:

1) Kwestia podziału kontyngentów regionalnych i indywidualnych. 2) Sprawa ustanawiania kontyngentów wagowych czy wartościowych. 3) Sprawa obrotów polsko-szwajcarskich. 4) Sprawa nowej umowy gospodarczej z Niemcami.

Drugie posiedzenie odbyło się dnia 18. 8. 37 r. Omówiono na nim:

1) Sprawę zmiany rozporządzenia Prezydenta R. P. o prawie celnym. 2) Sprawę tworzenia domów handlowo-eksportowych. 3) Organizację wywozu materiałów włókienniczych.

Komisja Szkolnictwa Zawodowego odbyła 3 posiedzenia. 13. 1. 37 r. omówiono sprawę wytycznych programów nauczania w liceach handlowych i administracyjnych, dnia 9. 2. obradowano nad sprawą przejściowości ze szkół stopnia niższego do szkół stopnia wyższego, dnia 30. 9. 37 r. rozpatrzono projekt ustawy o poradnictwie zawodowym i doborze zawodowym w Polsce.

Komisja Skarbowa odbyła w roku sprawozdawczym 9 posiedzeń, a mianowicie *dnia 15 lutego 1937* z następującym porządkiem obrad:

1) Popieranie inwestycji w drodze ulg podatkowych. 2) Sprawa biegłych. 3) Sprawa norm średniej dochodowości dla syropiarni i fabryk cukierków. 4) Sprawa świadectwa przemysłowego na skup nabiału.

Dnia 12 marca 1937 r. obradowano nad nast. sprawami:

1) Projekt ustawy o księgowych przysięgłych i ich asystentach. 2) Rozporządzenie o dozorze nad produkcją i obrotem na-

pojami winnymi. 3) Ustalenie kandydatów na członków Komisji Odwoławczej. 4) Ustalenie większej ilości partii skór. 5) Ulgi dla popierania inwestycji.

Dnia 16 kwietnia 1937 rozpatrzono sprawy:

1) Reformy świadectw przemysłowych, oraz sprawę 2) czynności przygotowawczych w rozumieniu ustawy o państwowym podatku przemysłowym.

Dnia 25 kwietnia 1937 obradowano nad reformą świadectw przemysłowych oraz normami średniej zyskowności.

Dnia 28 kwietnia 1937 r. na porządku obrad były sprawy:

1) Reforma świadectw przemysłowych. 2) Sprawa biegłych.

Dnia 2 czerwca 1937 r. rozpatrzono sprawę norm średniej dochodowości na rok 1937 dla przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych.

Dnia 30 sierpnia 1937 omówiono nast. kwestie:

1) Ustalenie większej ilości (partii) cieląt. 2) Ustalenie większej ilości żelaza, belek, blachy, rur, cementu, koksu, olejów i smaru. 3) Ustalenie większej ilości piwa, wódek, bananów i herbaty. 4) Ustalenie większej ilości (partii) skór surowych.

Dnia 29 października 1937 porządek obrad obejmował:

1) Sprawę ulg przy nabywaniu świadectw przemysłowych na rok 1938. 2) Ustalenie pojęcia większej ilości (partii) szeregu artykułów (jabłka, orzechy, sól, ryż, pieprz itd.). 3) Ustalenie charakteru czynności po myśli ustawy o państwowym podatku przemysłowym.

Dnia 23 grudnia 1937 rozpatrzono:

1) Projekt ustawy o opłatach rejestracyjnych od przedsiębiorstw i zajęć. 2) Projekt ustawy o podatku obrotowym. 3) Sprawę ulg podatkowych dla inwestycji.

Komisja Polityki Socjalnej odbyła 3 posiedzenia, w tym jedno połączone z Komisją Prawną.

Pierwsze posiedzenie odbyło się dnia 26. 1. 37 i poświęcone było rozpatrzeniu projektów ustaw o załatwianiu zbiorowych za-targów pracy oraz sprawie reformy ubezpieczeń społecznych, dnia 14. 6. 37. przedyskutowano tezy podstawowe reformy w zakresie ubezpieczenia na wypadek choroby, dnia 30. 8. obrado-

wano nad projektem ustawy o robotnikach portowych w Gdyni oraz nad tezami reformy ubezpieczeń społecznych.

Komisja Budżetowa odbyła jedno posiedzenie w dniu 18. 10. 37 r., na którym rozpatrzono dodatkowo preliminarz budżetowy na rok 1937 i preliminarz budżetowy na rok 1938.

Komisja Prawna poza 4 posiedzeniami połączonymi z Komisją Ogólnej Polityki Gospodarczej oraz jednym posiedzeniem połączonym z Komisją Socjalną, odbyła ponadto posiedzenie dnia 26. 1. 37 r., na którym omówiono:

1) Projekt międzypaństwowej umowy w sprawie spółek zagranicznych, przyjęty na posiedzeniu Komitetu Międzynarodowej Izby Handlowej w Paryżu dn. 30. 10. 36 r. 2) Sprawę rejestrowego zastawu na statkach śródlądowych. 3) Sprawę wprowadzenia na Śląsku ogólnopolskiej ustawy o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli. 4) Sprawę kar konwencyjnych w statutach zrzeszeń przemysłowych. 5) Zagadnienie dalszego rozwoju form organizacyjnych życia gospodarczego na tle jego obecnej struktury.

Komisja Komunikacyjno-Turystyczna odbyła jedno posiedzenie tj. dnia 15. 11. 37. z następującym porządkiem obrad:

1) Sprawozdanie z działalności ciał doradczych w dziedzinie komunikacji (Państwowa Rada Komunikacyjna, Komitety P. R. K. itd.). 2) Sprawa przewidywanej rewizji taryf towarowych. 3) Międzyzizbowa Podkomisja Motoryzacyjna — wnioski Izby w sprawie ulg celnych i podatkowych na pojazdy mechaniczne. 4) Budowa nowych linii kolejowych — połączenie Śląska z Okręgiem Centralnym i Wołyniem. Budowa sieci kolei w C. O. P. 5) Komunikacja drogami wodnymi, — plany uregulowania Przemyszy i Górnej Wisły. Wpływ otwarcia tych dróg na sytuację Górnej Śląska.

Podkomisja dla opiniowania wniosków o koncesje na prowadzenie przemysłów instalacyjnych odbyła ogółem 9 posiedzeń w dniach 13. 1., 15. 2., 25. 3., 7. 5., 2. 6., 24. 6., 22. 7., 7. 11. i 13. 10., na których rozpatrzono 63 podania, z tego 38 na prowadzenie przemysłu instalacyj siły i światła elektrycznego i 25 na prowadzenie przemysłu instalacyj wodociągowych, kanalizacyjnych i sanitarnych.

Podkomisja wyprzedażowa i targowa odbyła 2 posiedzenia a mianowicie 23. 4. i 27. 11., na których rozpatrzono wnioski o udzielenie zezwoleń na wyprzedaże likwidacyjne oraz regulaminy targowe i taryfy opłat targowych.

Podkomisja różnych koncesyj odbyła 3 posiedzenia tj. 15. 2., 30. 3. i 26. 5., na których rozpatrzono 27 wniosków, m. in. na handel starzyzną, na prowadzenie biur wynajmu filmów, na hale licytacyjne i inne przemysły.

Podkomisja włókiennicza odbyła 4 posiedzenia, a mianowicie dn. 25. 3. — celem ustalenia, jakie ilości wełny względnie czesanki uważać należy za partię, dn. 16. 4. — celem ustalenia większej ilości (partii) sukna oraz omówienia spraw eksportowych, dn. 9. 7. — w sprawie likwidacji zapasów wełny na aukcjach w Poznaniu i wiązania importu wełny zagranicznej z nabyciem wełny krajowej, dn. 29. 11. — w sprawie rozdziału kwoty wełny krajowej, jaką nabyć winni importerzy wełny i odpadków wełnianych pochodzenia zagranicznego.

Tymczasowa Komisja Badania Cen odbyła 5 posiedzeń.

V. Dni urzędowania Izby w ośrodkach prowincjonalnych

Analogicznie jak w latach poprzednich Izba urzędowała dni urzędowania w miejscowościach prowincjonalnych dla nawiązania bezpośredniego kontaktu z zainteresowanymi sferami gospodarczymi i wysłuchania ich postulatów i życzeń. Tego rodzaju dni urzędowania odbyło się 3, a mianowicie: w Cieszynie w dniach 10 marca i 10 listopada, zaś w Bielsku dnia 15 marca. Podczas wspomnianych dni urzędowania odbyto konferencje z przedstawicielami lokalnych organizacji gospodarczych i przedstawicielami władz i urzędów na tematy aktualnych zagadnień, interesujących sfery gospodarcze, m. in. w sprawach podatkowych, ustawodawstwa handlowego, statutów zrzeszeń przemysłowych, przepisów w sprawach importowo-eksportowych oraz przeprowadzono rozmowy z pojedynczymi petentami, udzielając na miejscu wyjaśnień na poruszone tematy.

VI. Referat prawny Izby Przem.-Handlowej w Katowicach

Referat Prawny w okresie sprawozdawczym opiniował projekty i zamierzenia ustawodawcze, odnoszące się tak do spraw ogólnopństwowych, jak do spraw ściśle śląskich.

Poza tym Referat Prawny wypowiadał opinie interpretacyjne odnośnie do poszczególnych przepisów prawa obowiązującego.

Dalej Referat Prawny w trybie art. 4 p. 10 prawa o izbach przemysłowo - handlowych wydawał władzom zaświadczenia o istniejących zwyczajach handlowych¹⁾.

Wreszcie Referat Prawny opiniował statuty zrzeszeń przemysłowych na żądanie Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

W zakresie opiniowania projektów względnie zamierzeń ustawodawczych Referat Prawny zajmował się między innymi następującymi sprawami:

a) z dziedziny prawa ogólnopństwowego

- 1) sprawą autonomii i zakresu terytorialnego Województwa Śląskiego,
- 2) projektem ustawy o rejestracji majątków zagranicznych,
- 3) sprawą rozporządzenia o granicach Państwa,
- 4) sprawą przepisów o dostawach publicznych oraz sprawą oddawania na terenie Woj. Śląskiego dostaw i robót, wykonywanych kosztem Związków Komunalnych,
- 5) projektem ustawy o układach zbiorowych pracy,
- 6) projektem rozporządzenia o budowie kinematografów,
- 7) projektem ustawy o ułatwieniach w poszukiwaniu i wydobywaniu minerałów bitumicznych,
- 8) nowelą prawa górniczego,
- 9) projektem ustawy o budowie i utrzymywaniu dróg publicznych,
- 10) projektem rozporządzenia o czasie pracy w górnictwie węglowym.
- 11) projektem ustawy o usuwaniu śmierci,
- 12) projektem ustawy o ściekach.

¹⁾ Zwyczaje ustalone w r. 1937 podane są w osobnym rozdziale niniejszego sprawozdania.

b) z dziedziny prawa przemysłowego

- 1) projektami noweli prawa przemysłowego (pos. Snopczyńskiego i komisji dyr. Kandla),
- 2) sprawą chałupnictwa,
- 3) nowelą rozporządzenia o dozorze nad wyrobem i obiegiem środków kosmetycznych,
- 4) projektem ustawy o przeciwdziałaniu gospodarczo nieuzasadnionym cenom,
- 5) projektem rozporządzenia o oznaczaniu wagi, miejsca pochodzenia i wymiaru świec w obrocie handlowym,
- 6) projektem rozporządzenia o dozorze nad produkcją i obrotem napojami winnymi,
- 7) ujednoliceniem przepisów probierczych,
- 8) projektem rozporządzenia wykonawczego do ustawy o sprzedaży wyrobów tytoniowych,
- 9) projektem rozporządzenia o maklerach przysięgłych,
- 10) projektem ustawy o izbach aptekarskich,
- 11) projektem ustawy o przedsiębiorstwach świadczenia niektórych usług,

c) z zakresu prawa handlowego

- 1) projektem ustawy o spółkach udziałowych,

d) z zakresu prawa zobowiązaniowego

- 1) nowelizacją art. 284 k. z.
- 2) projektem ustawy o rejestrowym zastawie na pojazdach mechanicznych,

e) z zakresu postępowania cywilnego

- 1) projektem konwencji o wykonywaniu wyroków arbitrażowych,
- 2) sprawą moratorium eksmisyjnego lokali handlowych,
- 3) nowelizacją przepisów o potrąceniach z emerytur wojskowych,
- 4) sprawą nadania przywileju eksmisyjnego należnościom za roboty rzemieślnicze i dostawy żywności.

W zakresie interpretowania przepisów prawnych Referat zajmował się między innymi:

- 1) interpretacją art. 269 k. z.,
- 2) interpretacją przepisów kodeksu handlowego w przedmiocie podpisywania firm,

- 3) interpretacją przepisów kodeksu handlowego w przedmiocie rejestrowania członków zarządów spółek akcyjnych i spółek z o. o., zamieszkałych poza granicami Państwa.

W zakresie opiniowania statutów zrzeszeń przemysłowych

Referat Prawny zaopiniował następujące statuty:

- 1) Polskiego Stowarzyszenia Dorożkarzy w Wiśle,
- 2) Stowarzyszenia Kupców Polskich,
- 3) Śląskiego Związku Skupujących Produkty Wiejskie,
- 4) Związku Kupców Bielska, Białej i okolicy.
- 5) Zrzeszenia Młynów Gospodarczych Zachodniej Polski,
- 6) Zrzeszenia Kupców Branży Żelaza i Towarów Żelaznych na Woj. Śląskie,
- 7) Zrzeszenia Kupców Gałęzi Radiotechnicznej,
- 8) Zrzeszenia Przemysłu Środków Kawowych w Polsce,
- 9) Ogólnopolskiego Zrzeszenia Winiarzy Chrześcijańskich,
- 10) Polskiego Związku Stowarzyszeń Kupieckich na Śląsku.
- 11) Ogólnopolskiego Zrzeszenia Kupców Gałęzi Fotograficznej i Kinematograficznej,
- 12) Związku Zrzeszeń Przemysłowców Ceramicznych,
- 13) Stowarzyszenia Chrześcijańskich Handlarzy Targowych w Katowicach,
- 14) Związku Producentów i Eksporterów WYROBÓW SZCZECIŃSKICH,
- 15) Zrzeszenia Przedstawicieli Handlowych i Komisantów w Woj. Śl.,
- 16) Zrzeszenia Przemysłu Gumowego i innych mas plastycznych,
- 17) Związku Fabryk Przemysłu Gumowego,
- 18) Związku Zrzeszeń Spedytorskich,
- 19) Zrzeszenia Biur Reklam Kinematograficznych,
- 20) Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych,
- 21) Zrzeszenia Producentów Cukru Skrobiowego,
- 22) Zrzeszenia Monopoli Państwowych w Polsce,
- 23) Związku Zrzeszeń Przemysłowców Ceramicznych,
- 24) Związku Browarów i Słodowni,
- 25) Zrzeszenia Właścicieli Montowni Mebli Giętych w Polsce,
- 26) Polskiego Zjedn. Związku Wszelkich Handlarzy Woj. Śląskiego,

- 27) Zrzeszenia Chrześcijańskich Wolnych Zawodów w Bielsku,
- 28) Związku Przemysłowców i Kupców Drzewnych Woj. Śląskiego,
- 29) Zrzeszenia Koncesjonowanych Przemysłowców Elektrotechnicznych i Gazo-Wodociagowych,
- 30) Polskiego Związku Ekspedytorów Woj. Śląskiego,
- 31) Przymusowego Zrzeszenia Koncesjonowanych Przedsiębiorstw Instalacji Wodociągu, Kanalizacji, Gazu i Przedsiębiorstw Instalacji Centralnego Ogrzewania w Chorzowie,
- 32) Związku Eksporterów Mebli,
- 33) Stowarzyszenia Kupców Żydowskich w Chorzowie,
- 34) Zrzeszenia Eksportowego Tekturowni w Polsce,
- 35) Zrzeszenia Przemysłu Terpentynowego,
- 36) Zrzeszenia Kupców Nawozów Sztucznych,
- 37) Gremium Kupców Rejestrowych w Cieszynie.

VII. Sprawy podatkowe

Rok sprawozdawczy nie przyniósł żadnych istotnych zmian na odcinku zagadnień podatkowych. Po olbrzymim wzroście obciążenia podatkowego na przełomie roku 1935 i 1936 nastąpiła jego pewna stabilizacja, prace więc Izby szły z jednej strony w kierunku rozbudzenia prywatnej inicjatywy gospodarczej i poparcia rozwoju motoryzacji kraju, z drugiej zaś strony w kierunku umożliwienia tworzenia rezerw w przedsiębiorstwach.

Pod koniec okresu sprawozdawczego Ministerstwo Skarbu opracowało szereg projektów zmian poszczególnych ustaw podatkowych, nazwanych łącznie projektem małej reformy podatkowej. Projekty te nie stanowią niestety wstępu do zasadniczej reformy podatkowej, nie są zaczątkiem budowy polskiego systemu podatkowego.

Izba Przemysłowo-Handlowa we wszystkich swych pracach w okresie sprawozdawczym kierowała się zasadą, że wobec olbrzymich zadań Państwa niższa globalnego obciążenia podatkowego nie jest możliwa, wysokość jednak obciążenia życia gospodarczego osiągnęła już szczytową granicę możliwości płatniczych i przekroczenie jej mogłoby pociągnąć za sobą załamanie się warsztatów gospodarczych, a przede wszystkim uniemożliwiłoby wykorzystanie poprawy gospodarczej.

Prywatna inicjatywa gospodarcza winna zdążać, zdaniem Izby, w dwóch kierunkach; w kierunku tworzenia nowych warsztatów, zwłaszcza takich, których w kraju brak, i w kierunku odbudowy i modernizacji istniejących.

Tworzenie nowych warsztatów ograniczyło się w głównych zarysach w okręgu Izby do tworzenia nowych gałęzi produkcji w istniejących już przedsiębiorstwach, natomiast problem odbudowy i modernizacji warsztatów wysunął się na pierwszy plan, zwłaszcza jeśli chodzi o przemysły kluczowe, tj. węgiel i żelazo.

Inwestycje w przemysłach kluczowych

W początku roku sprawozdawczego wystąpiła Izba z następującym memoriałem:

Przemysły kluczowe, a więc przemysł węglowy, żelazny i naftowy znajdują się w katastrofalnym położeniu. Zastanawiając się więc nad zagadnieniem inwestycyjnym, należy przede wszystkim rozpatrzyć zagadnienie inwestycji w tych trzech przemysłach.

Przemysł węglowy jest jednym z najważniejszych w Polsce przemysłów, a eksport jego stanowi jedną z głównych pozycji bilansu handlowego, a tym samym podstawę bilansu płatniczego i całej waluty. Przemysł ten jest w katastrofalnej sytuacji finansowej i technicznej.

Począwszy od r. 1930 ma on za sobą 6 lat gospodarki kryzysowej. Straty za cały wspomniany okres pod koniec I półrocza 1935 r. doszły na Śląsku do sumy ponad 240 mil. zł. Lata przed rokiem 1930 również nie obfitowały w zyski w przemyśle węglowym. Czysty zysk osiągnięty za lata 1925 i 1926 stanowił w stosunku do kapitałów zakładowych zaledwie 1,31%, w latach zaś 1927 i 1928 uzyskane ceny nie pokrywały kosztów własnych. Pozostaje więc zysk osiągnięty z roku 1929, który dla obu gałęzi wynosił łącznie 19.431.000 zł.

W sumie 240 mil. zł strat uwzględniona jest oczywiście potrącona w ciągu tego okresu amortyzacja oraz zapłacone odsetki od długów. Jak wykazały badania w latach 1925 i w następnych, niektóre kopalnie prawie wcale nie uwzględniały amortyzacji, albo uwzględniały ją w stopniu niedostatecznym. Jest ona w rzeczywistości tylko papierową fikcją. Przemysł ten bowiem nie zarobił ani grosza na realne pokrycie tej amortyzacji ani nie

odłożył na renowację swoich urządzeń kopalnianych, gdyż, jak widać z porównania sumy strat z sumą odpisów amortyzacyjnych, suma strat była jeszcze o kilkanaście milionów wyższa od sumy amortyzacyjnej. Tak więc przemysł węglowy od 6 lat zużywa systematycznie swoją substancję, bez żadnych widoków i żadnych możliwości odnowienia jej we właściwym czasie, co całą przyszłość naszego górnictwa węglowego stawia pod znakiem zapytania.

Przemysł węglowy już od początku kryzysu dokłada starań, aby swoją sytuację poprawić. Wysiłki w kierunku obniżenia poszczególnych elementów kosztów własnych, a w szczególności kosztów administracji własnych organizacyj zawodowych, dały bardzo poważne rezultaty. Nie doprowadziły one jednak do przywrócenia równowagi finansowej, ze względu na to, że niektóre ważne składniki kosztów własnych, których kształtowanie się nie zależy od przemysłu, mają charakter wybitnie sztywny i w ciągu całego kryzysu nie uległy zmianie. Świadczenia socjalne stosunkowo wzrosły i obciążają tonę wydobytego węgla w stopniu znacznie większym niż w r. 1929. Jeśli do tych ciężarów dodamy jeszcze ciężary podatkowe oraz ciężary z tytułu różnych opłat, to przekonamy się, do jakiego stopnia przemysł węglowy jest obciążony.

Z powyższego wynika, że wobec ujemnego stanu finansowego przemysłu węglowego, wobec niedostatecznej amortyzacji, wobec nadmiernego obciążania, przemysł węglowy nie inwestował należycie, nie modernizował swych urządzeń i znajduje się obecnie pod względem technicznym na znacznie niższym poziomie aniżeli przemysł ten na zachodzie Europy. Jego zdolność produkcyjna, a zwłaszcza na wypadek konieczności zwiększenia produkcji, stoi pod znakiem zapytania.

W tych warunkach inwestycje w przemyśle węglowym są zagadnieniem palącym i muszą być w najkrótszym terminie rozwiązane. Przemysł węglowy musi przeprowadzić wielkie inwestycje jak np. szyby, przekopy, komory maszynowe, drogi przewozowe, chodniki rurowe, maszyny i narzędzia, środki przewozowe i transportowe, kotłownie itd.

Inwestycje te są niezbędne dla odnowienia zakładów i ich urządzeń celem zabezpieczenia normalnej produkcji.

Istniejące koksownie wymagają również poważnych inwestycji, a ponadto konieczną jest budowa koksowni nowych.

Hutnictwo, aby uruchomić zatrzymane warsztaty pracy, lub stworzyć nowe, aby sprostać zwiększającym się potrzebom rynku wewnętrznego, wymaganiom eksportu i potrzebom obrony kraju, winno zainwestować w ciągu najbliższych 2 lat kilkadziesiąt milionów zł. Inwestycje te pozwolą stopniowo zwiększać produkcję stali i zapoczątkować inwestycyjny program hutnictwa.

Kopalnictwo rud w Polsce wymaga również bardzo poważnych inwestycji celem powiększenia jego zdolności eksploatacyjnych.

Zarówno uwagi jak i cyfry, podane zresztą w bardzo krótkiej i niewyczerpującej formie, ilustrują stan przemysłów omawianych. Wynika z nich niewątpliwie, że zarówno przemysł węglowy jak i żelazny znajdują się w położeniu bardzo ciężkim tak pod względem finansowym jak i pod względem technicznym i że wszystkie względy przemawiają za tym, by przemysły te doprowadzić w najbliższym czasie pod względem ich urządzeń do stanu pełnej zdolności produkcyjnej.

Do tej chwili zarówno polityka podatkowa jak i polityka socjalna nie brały pod uwagę albo zupełnie, albo tylko w znikomym stopniu sytuację tych przemysłów. Wyrwanie bowiem z samego przemysłu śląskiego w r. 1935 około 36 mil. zł i z hutnictwa śląskiego około 17 mil. zł na ubezpieczenia społeczne, niezależnie od podatku obrotowego oraz niezależnie od w wielu wypadkach wygórowanych wymiarów podatkowych, poderwało w wielkim stopniu ich egzystencję i uniemożliwiło zarówno tworzenie rezerw jak myśl o inwestowaniu.

Należy wobec tego stwierdzić, że omawiane przemysły potrzebują nie tylko natychmiastowej, ale i poważnej pomocy. Pomoc ta może być skuteczna, jeśli udzielona będzie w postaci zniżki stawki podatku obrotowego i redukcji ciężaru płynącego z tytułu ubezpieczeń społecznych oraz w reformie podatku dochodowego, która by pozwoliła na urentownienie przedsiębiorstw.

Zagadnienia inwestycji trzeciego przemysłu kluczowego, tj. przemysłu naftowego, z powodu braku tego przemysłu w swym okręgu, Izba nie poruszyła w swym opracowaniu.

Popieranie rozwoju motoryzacji kraju

Ulgi podatkowe przyznane nabywcom pojazdów mechanicznych przyczyniły się wprawdzie do wzrostu liczby tych pojazdów w kraju, ale ilość ich jest wciąż niedostateczna w porównaniu z potrzebami kraju. Izba doceniając doniosłe znaczenie motoryzacji, wystąpiła z wnioskiem nast. treści:

„Stan ilościowy pojazdów mechanicznych w Polsce nadal nie odpowiada faktycznym potrzebom kraju. Polska zajmuje pod koniec r. 1936 pod względem ilości samochodów ostatnie miejsce wśród 18 państw Europy i stan ten, aczkolwiek w r. 1937 uległ poprawie, to jednak daleko jeszcze odbiega od stanu, jaki jest choćby ze względu na obronność kraju konieczny.

Poprawę w dziedzinie motoryzacji spowodował niewątpliwie dekret Prezydenta R. P. z dnia 7 maja 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 39, poz. 284 z 15 maja 1936 r.). Jeśli jednak wzrost ilości pojazdów mechanicznych ograniczył się jedynie do wzrostu ilości małych samochodów osobowych, poprawa bowiem w stanie posiadania samochodów ciężarowych jest nieznaczna, to jest to wynikiem konstrukcji ulg dla nabywców pojazdów mechanicznych.

Dekret wyżej wspomniany przestaje obowiązywać z dniem 1 stycznia 1938 r. Zdaniem Izby Przem.-Handlowej ulgi podatkowe dla nabywców pojazdów mechanicznych winny być utrzymane i to co najmniej na okres dalszych 2 lat w rozmiarach jednak szerszych, aniżeli to czynił dekret z dnia 7 maja 1936 r.

W szczególności uważa Izba za wskazane przyznanie ulg nabywcom wszelkich pojazdów mechanicznych, a więc także nabywcom samochodów ciężarowych, autobusów i traktorów, a to z uwagi na to, że te trzy ostatnie rodzaje pojazdów mechanicznych mają dominujące znaczenie dla obronności kraju i przy nabyciu pojazdów mechanicznych tego typu ulga powinna przysługiwać bez względu na wysokość ceny nabycia. Nabywcom samochodów osobowych należy przyznać ulgę w granicach ceny nabycia do 12.000 zł, z tym jednak, że nabywca samochodu osobowego o cenie przekraczającej 12.000 zł miałby prawo potrącenia od dochodu jedynie kwoty 12.000 zł.

Jednocześnie Izba stwierdza, że ulgi powinny być przyznawane w drodze potrącenia sum wydatkowanych na nabycie pojazdów mechanicznych z opodatkowanego według działu I ustawy o państwowym podatku dochodowym dochodu, uzyskanego w roku, w którym należność za nabyty pojazd mechaniczny została całkowicie uiszczona, jak również z wynagrodzeń opodatkowanych podatkiem dochodowym wg działu II tej ustawy lub podatkiem specjalnym od wynagrodzeń, wypłacanych z funduszy publicznych i otrzymanych w roku nabycia pojazdów mechanicznych.

Konstrukcja tego rodzaju odpowiadałaby w zupełności konstrukcji przepisu art. 10 ustawy o państw. podatku dochodowym, który ustala, że odliczenia następują od dochodu, a następnie dopiero ustala się skalę podatkową. Taka sama praktyka stosowana jest w zakresie potrącenia od dochodu, podlegającego opodatkowaniu, tych sum, które zostały zużyte na budowę nowych domów mieszkalnych“.

Tworzenie rezerw w przedsiębiorstwie

Celem umożliwienia tworzenia rezerw w przedsiębiorstwach starała się Izba Przemysłowo-Handlowa zarówno w swych pracach badawczych, jak i drogą opiniowania projektów dostosować wysokość norm średniej zyskowności dla przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych do wysokości odpowiadającej stanowi rzeczywistości. W pracach tych, co należy podkreślić, znalazła Izba pełne zrozumienie u władz skarbowych i to wszystkich instancji, dzięki czemu normy średniej zyskowności na rok 1937 bodaj po raz pierwszy zostały ustalone w sposób słuszny z punktu widzenia gospodarczego.

Ponadto Izba domagała się skorygowania postanowień dekretu z 14 stycznia 1936 r. w formie obniżenia szeregu stawek podatku obrotowego, które, zdaniem jej, jako zbyt wysoko ustalone, w sposób nadmierny obciążają przedsiębiorstwa.

Mała reforma podatkowa

Na tak zw. małą reformę podatkową składa się, jak już powyżej zaznaczyliśmy, szereg projektów zmian poszczególnych ustaw podatkowych. Są to: projekt ustawy o zmianie ustawy o państw. podatku dochodowym, projekt ustawy o podatku obrotowym, projekt ustawy o opłatach rejestracyjnych od przedsię-

biorstw i zajęć, projekt ustawy o zmianie ustawy o opłatach stemplowych i wreszcie projekt ustawy o ulgach inwestycyjnych.

Projekt ustawy o zmianie ustawy o państw. podatku dochodowym

Projekt ustawy o zmianie ustawy o państw. podatku dochodowym może przynieść bardzo poważne skutki gospodarcze, w szczególności w kierunku zainteresowania kapitałów w lokatach w przemyśle. Z tego powodu Izba ustosunkowała się do tego projektu w sposób pozytywny, zgłaszając jedynie pewne uzupełnienia i poprawki, zresztą nie zasadniczej natury.

Projekt ustawy o zmianie ustawy o państw. podatku obrotowym

Projekt ustawy o podatku obrotowym wzbudził poważne zastrzeżenia, przede wszystkim z uwagi na nową definicję przedmiotów opodatkowania, która, zdaniem Izby, ze stanowiska gospodarczego i skarbowego nie byłaby celowa i przydatna. Zrywa ona bowiem z pojęciem przedsiębiorstw i taksatywnym wyliczeniem zajęć oraz zawodów, a ogranicza się jedynie do ogólnej formuły, iż podatkowi obrotowemu podlegają na obszarze R. P. zawodowe i odpłatne prywatno-prawne świadczenia rzeczy bądź usług. Ponadto szereg projektowanych przepisów wzbudził poważne zastrzeżenia, dzięki czemu projekt ten winien ulec zasadniczym zmianom. Izba postawiła szereg szczegółowych wniosków w tym kierunku.

Projekt ustawy o kartach rejestracyjnych od przedsiębiorstw

Rządowy projekt ustawy o opłatach rejestracyjnych od przedsiębiorstw i zajęć miał na celu rozwiązanie zagadnienia o niesłychanie doniosłym gospodarczo znaczeniu, tj. zagadnienia reformy świadectw przemysłowych. Instytucja świadectw przemysłowych jest z notorycznie znanych powodów instytucją niesłychanie dla życia gospodarczego szkodliwą. Dlatego też Izba Przem.-Handlowa od szeregu lat reprezentuje pogląd, że świadectwa przemysłowe winny być zupełnie zniesione. Zniesieniu świadectw przemysłowych, stawał na przeszkodzie względ zasadniczej natury, a to względ natury budżetowej. Wysiłki Skarbu szły raczej w kierunku zwiększenia dochodów skarbowych, aniżeli jakichkolwiek zasadniczych korektur w naszych ustawach podatkowych. Projekt Ministerstwa Skarbu ustalił nowe

zasady, na jakich winien się oprzeć systemat świadectw przemysłowych, stwierdzić bowiem należy, że mimo zmiany nazwy istota sama nie uległaby zmianie. Świadectwa przemysłowe nadal miałyby być utrzymane, a różnica polega na tym, że z opłaty za świadectwo, wzgl. kartę rejestracyjną, zostaje wyeliminowana kwota przypadająca na rzecz Skarbu Państwa, stanowiąca zasadniczą cenę świadectwa przemysłowego, natomiast dodatki na rzecz samorządu terytorialnego, gospodarczego i szkolnictwa zawodowego zostały ujęte w jedną opłatę, pobieraną w postaci kart rejestracyjnych. Ekwiwalent zaś dla Skarbu Państwa za powstały w ten sposób ubytek w dochodach zostałby wkalkulowany w stawkę podatku obrotowego.

Projekt tego rodzaju musiał wzbudzić poważne wątpliwości. Był on bowiem z jednej strony tylko połowicznym i niegruntownym załatwieniem sprawy, z drugiej zaś strony na skutek zbyt wysoko obliczonego ekwiwalentu dla Skarbu Państwa przyniósłby poważny wzrost obciążenia podatników.

Bardzo poważne zastrzeżenia budziło również przekazanie wymiaru i poboru opłat za karty rejestracyjne samorządowi terytorialnemu, powiększyłoby bowiem ilość źródeł wymiaru i poboru danin publicznych, przecząc zasadzie centralizacji tych czynności w ręku jednego organu, tj. władzy skarbowej. Te i szereg innych niedociągnięć projektu zmusiły Izbę do negatywnego ustosunkowania się do projektu i wysunięcia następującej koncepcji rozwiązania problemu świadectw przemysłowych:

Świadectwa przemysłowe winny być całkowicie zniesione. Ekwiwalent za wpływy z tytułu świadectw przemysłowych winien być całkowicie wkalkulowany w stawkę podatku obrotowego z tym jednak zastrzeżeniem, że kalkulacja ekwiwalentu musi być oparta na bardzo ścisłych i wyczerpujących materiałach statystycznych. Z uwagi na to, że przez sztywną podwyżkę stawki podatku obrotowego nastąpiłby wzrost obciążenia przedsiębiorstw o wyższych obrotach, przeto powinna być wprowadzona górna granica obrotów, do której obowiązywałaby podwyższona stawka. Stawki podatku obrotowego powinny ulec rewizji w kierunku zrealizowania postulatów życia gospodarczego, tj. obniżenia stawek dla szeregu rodzajów przedsiębiorstw. Winna być ustalona zasada terytorialności, polegająca na tym, że udział w wpływach podatku obrotowego miałby ten samorząd gospodarczy wzgl. terytorialny, w okręgu którego mieści się opodatkowo-

wywany podatkiem obrotowym zakład przemysłowy czy handlowy. Dla celów ewidencyjnych należało by wprowadzić kartę ewidencyjną po cenie minimalnej (kosztów własnych Ministerstwa Skarbu) z nałożeniem jednak bardzo surowych kar na osoby, które by się uchyliły od obowiązku ich wykupienia.

Projekt ustawy w sprawie zmian ustawy o opłatach stemplowych

System opłat stemplowych obecnie stosowany, domaga się daleko sięgającej rewizji. Ustawa dotychczas obowiązująca jest niezmiernie zawiła, nastrocza szereg wątpliwości, zawiera szereg przepisów, które można nazwać antygospodarczymi, i z tego powodu domaga się dostosowania jej do potrzeb życiowych. Projekt zmiany tej ustawy nie usuwał jednak wadliwości tej ustawy a raczej w wielu wypadkach czynił ją jeszcze bardziej zawiłą, aczkolwiek przewidywał pewną zniżkę. Jednak jeśli się dokładnie wczytało w jego treść, to, ogólnie rzecz biorąc, nastąpiłaby poważna zwyżka opłat stemplowych. Te wszystkie powody zmusiły Izbę do zajęcia negatywnego stanowiska w stosunku do projektu.

Projekt ustawy o ulgach podatkowych dla inwestycji

W odniesieniu do tego projektu Izba ustosunkowała się jak najbardziej pozytywnie, domagała się jednak uwzględnienia przede wszystkim swych postulatów, zgłoszonych w sprawie przemysłów kluczowych, o czym wspomnieliśmy na wstępie sprawozdania.

Pojęcie większej ilości czyli partii

Izba Przem.-Handlowa ustaliła w r. 1937 w swoim okręgu jako większą ilość, czyli partię następujące ilości wzgl. wagę poszczególnych poniżej wymienionych artykułów:

- 1) makuchów — 50 ton,
- 2) ziemniaków — 300 ton,
- 3) soli potasowej — 50 ton,
- 4) wapna — 50 ton,
- 5) skór wyprawionych podeszwowych — 10 ton,
- 6) skór wierzchnich — 1.500 m² do 2.000 m² przy transakcjach jednorazowych,
- 7) cukru — 10 ton,
- 8) sukna — jednorazowo sprzedaż kilku sztuk tkanin wełnia-

nych tej samej jakości, koloru i o tym samym deseniu,
o dług. sztuki powyżej 40 m,

- 9) kapeluszy 10 tuzinów tej samej jakości i tego samego koloru,
- 10) piwa — 100 hl, wódek — 500 l,
- 11) bananów — 10 ton,
- 12) herbaty — 500 kg,
- 13) skór surowych — 5 wagonów à 10 ton,
- 14) emulsji asfaltowych i smołowcowych — 5 wagonów à 15 ton,
- 15) jabłek, gruszek, pomarańcz, mandarynek, winogron, śliwek i orzechów — 1 wagon à 15 ton,
- 16) migdałów — 1 wagon à 5 ton,
- 17) soli — 1 wagon à 15 ton,
- 18) mąki — 3 wagony à 15 ton,
- 19) kaszy — 3 wagony à 15 ton,
- 20) ryżu — 3 wagony à 15 ton,
- 21) pieprzu — 3 wagony à 1 tona,
- 22) papryki — 3 wagony à 1 tona,
- 23) jaj — 3 wagony à 15 ton,
- 24) kapusty w główkach — 5 wagonów à 15 ton,
- 25) kapusty kiszonej — 5 wagonów à 15 ton,
- 26) ogórków — 5 wagonów à 15 ton,
- 27) kapeluszy damskich — 12—50 sztuk,
- 28) lnu — 5 wagonów à 10 ton,
- 29) ryb morskich — 5 wagonów à 10 ton,
- 30) ryb słodkowodnych — 5 wagonów à 5 ton.

Zagadnienia art. 7 ustawy o państw. podatku przemysłowym

W sprawie ustalenia zwyczajów handlowych dla celów podatku przemysłowego wydała Izba Przem.-Handlowa w szeregu wypadków swoją opinię:

- 1) układanie linoleum klientom przez przedsiębiorstwo sprzedaży linoleum uważać należy za czynność przygotowawczą handlową,
- 2) suszenie wszelkiego rodzaju ziarenek, dokonywane sposobem mechanicznym, należy uważać za przygotowawczą czynność handlową,
- 3) wyprawianie i farbowanie futer, dokonywane na zlecenie przedsiębiorstw handlowych przez przedsiębiorstwa przemysłowe, należy uważać za przerób,

- 4) oblewanie cukrem, waniliowanie i czyszczenie łupin kakao-
wych uważać należy za przerób,
- 5) składanie rowerów przy korzystaniu z wiertarki, frezów
walcowanych i sztancy uważać należy za przygotowawczą
czynność handlową,
- 6) wyprawianie i farbowanie skórek futrzanych przez przed-
siębiorstwo sprzedaży futer należy uważać za przerób,
- 7) nawijanie nici wełnianych (włóczki i wełny) na szpulki, na-
leży uważać za przygotowawczą czynność handlową,
- 8) zaopatrywanie papieru do opakowania w nadruk firmowy
przez firmy handlowe przed sprzedażą należy uważać za
przerób,
- 9) lakierowanie, wprawianie brakujących strun, wstawianie
brakujących młoteczków oraz strojenie fortepianów, pianin
i fisharmonii w przedsiębiorstwie handlowym, uważać na-
leży za przygotowawczą czynność handlową w wypadku,
gdy owe czynności dokonywane są przy własnych instru-
mentach, tj. zakupionych, używanych i przeznaczonych do
dalszej odsprzedaży, dokonywane jednak przy cudzych in-
strumentach na żądanie klienta uważać należy za odrębny
przemysł.

Projekty i opinie

Prócz wyżej wyszczególnionych projektów Izba Przem.-
Handlowa zaopiniowała w roku sprawozdawczym projekt nowe-
lizacji rozporządzenia o postępowaniu egzekucyjnym władz skar-
bowych, projekty szeregu wystąpień poszczególnych Izb Prze-
mysłowo-Handlowych w sprawach podatkowych, projekt wyka-
zu wartości świadczeń w naturze na rok 1937 itp. Do prac Izby
w zakresie spraw podatkowych należało również wystawianie
zaświadczeń poszczególnym przedsiębiorstwom, udzielanie opinii
w szeregu spraw władzom skarbowym itp.

VIII. Sprawy socjalne

W roku sprawozdawczym nastąpiło znaczne pogorszenie sy-
tuacji zarówno na odcinku ubezpieczeń społecznych, jak i w dzia-
le pracy.

Okres mocy obowiązywania dekretu o obniżce składek za ubezpieczenia społeczne, który miał być poświęcony pracom nad reformą tych ubezpieczeń upłynął z dniem 1 stycznia 1938 r., a prace te nie zostały nawet rozpoczęte. Specjalna komisja do zbadania zagadnień z zakresu ubezpieczeń społecznych, powołana do życia w r. 1936, zakończyła w r. 1937 swe prace. Wnioski przez nią wysunięte nie zostały zrealizowane.

Izba wykorzystała rok sprawozdawczy na przedstawienie swego projektu reformy ubezpieczeń społecznych, opracowanego w r. 1936, Związkowi Izb Przemysłowo-Handlowych R. P., który go z pewnymi zmianami w wrześniu 1937 r. na ogólnym zebraniu we Lwowie — akceptował.

Prócz prac natury ogólnej zaopiniowała Izba szereg projektów ustaw i wystąpiła z szeregiem wniosków w sprawach dotyczących zwłaszcza zagadnień pracy.

Klasyfikacja bezrobotnych w rejestrach bezrobotnych

Na żądanie Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego zaopiniowała Izba projekt klasyfikacji bezrobotnych w rejestrach bezrobotnych, prowadzonych przez urzędy pośrednictwa pracy, według grup zawodowych. W projekcie wprowadzono poprawki z punktu widzenia nomenklatury, uzupełnienia branżowe itp.

Rządowy projekt ustawy w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 27. X. 1933 r. o nadzwyczajnych komisjach rozjemczych do załatwienia zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami w przemyśle i handlu.

W tej sprawie przesłano memoriał o następującej treści:

„Projekt powyższy wymaga szeregu zmian, które podajemy poniżej:

W art. 1 rozporządzenia Prez. R. P. w brzmieniu zgłoszonego przez Rząd projektu noweli, należało by pozostawić dawne określenie charakteru zatargu, pociągającego za sobą przymusowy arbitraż. A więc zatarg musiałby mieć i nadal charakter zagrażający „ogólnopañstwowym interesom gospodarczym“, a spór nie podlega orzecznictwu instytucji rozjemczych, utworzonych na zasadzie odpowiednich postanowień ustawy o układach zbiorowych.

W art. 3 ust. 2 p. 2 nie dotkniętym projektem noweli, należy dokonać zmiany uzależniającej zatwierdzenie orzeczenia nie tyl-

ko od woli Ministra Opieki Społecznej, ale i Ministra Przemysłu i Handlu przez przyznanie prawa zatwierdzenia orzeczeń obydwu tym ministrom razem.

W art. 5 ust. 6 należy dla uniknięcia nieporozumień powiedzieć wyraźnie, że pracodawcę obowiązują albo orzeczenie albo lokalna umowa zbiorowa (jako całość a nie warunki najkorzystniejsze) w zależności od tego, czy orzeczenie czy też umowa jest dla pracownika korzystniejsza.

W art. 7 również nie dotkniętym zamiarem nowelizacji, należy skreślić słowa w nawiasie (uchyleniu), a to w związku z koniecznością skreślenia w art. 8, również nie dotkniętym zamiarem nowelizacji, ustępu 2 upoważniającego Ministra Op. Społ. do uchylenia orzeczenia przed upływem jego terminu.

Utrzymanie bowiem tego prawa nadal pozbawia życie gospodarcze tej pewności, jaką daje każda umowa zawarta na określony przeciąg czasu a jednocześnie przepis taki jest w naszym rozumieniu zachętą dla robotników do zrywania umów zbiorowych przed terminem pod pretekstem, że warunki gospodarcze uległy zasadniczej zmianie.

W art. 9 w brzmieniu projektowanym przez przedłożenie rządowe należy słowa „Minister Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu może“ zastąpić słowami „Minister Opieki Społecznej i Minister Przemysłu i Handlu mogą“.

Chodzi tutaj bowiem o to, aby orzeczenie Komisji stwarzające zmianę w dotychczasowej kalkulacji pracodawcy było zharmonizowane z cenami i warunkami zbytu produktów, wytworzonych w zakładzie danego pracodawcy. Do oceny, czy ten słuszny stosunek między uzyskaną ceną a kosztami nie został przez orzeczenie naruszony, powołany jest Minister Przemysłu i Handlu.

W art. 14 rozp. nieobjętym nowelizacją, należy dokonać zmiany stwierdzającej, że część III rozporządzenia z dnia 23 grudnia 1918 r. o umowach zbiorowych, wydziałach robotniczych i pracowniczych oraz rozjemstwie w zatargach pracy (Dz. U. Rzeszy str. 1456) zostaje uchylona, gdyż w przeciwnym razie obowiązywałyby na górnośląskiej części województwa dwojake przepisy prawne o rozjemstwie w zatargach pracy.

Szkodliwa ta dwoistość nie mogłaby być uzasadniona odrębnością instytucyj, przez te przepisy powołanych, gdyż istotne cechy i zadania obydwóch instytucyj są niemal identyczne.

W związku z powyższym należy dokonać również szeregu zmian w rozporządzeniu wykonawczym do wspomnianego rozporządzenia Prezydenta R. P., a w szczególności w § 1, ust. 1 w § 3, ust. 1, p. b. (dopuszczenie w charakterze uczestników zatargu delegacji pracowników a nie tylko związków).

Istniejący obecnie przepis przekracza ramy rozporządzenia wykonawczego, a stanowi zmianę rozporządzenia Prezydenta R. P.

W § 8 p. d. po słowach „oraz najliczniejsze zrzeszenia“ dodać „pracodawców i pracowników“ skreślając słowa „pracowniczych związków zawodowych (§ 12)“.

§ 9 uzgodnić z art. 1 rozporządzenia Prezydenta R. P.

W § 12 po słowach „liczniejszych“ dodać „zrzeszeń pracodawców i pracowników“, skreślając słowa „centralnych zrzeszeń pracowniczych związków zawodowych“.

W § 44 oraz w § 45, ust. 2 stwierdzić proponowane już wyżej przy poprawce do art. 3 ust. 2, p. 2 rozp. Prezydenta R. P. uprawnienia Ministra Przemysłu i Handlu.

§§ 46, 47 i 48 skreślić, a to z uwagi na proponowane przez nas skreślenie ustępu 2 art. 8 rozporządzenia Prezydenta R. P.

W § 52 dokonać zmiany w związku z rządowym projektem brzmienia art. 1 rozp. Prezydenta R. P. i naszą poprawką do art. 9 w brzmieniu rządowego przedłożenia przez skreślenie słów „Minister Opieki Społecznej może wystąpić do Rady Ministrów z wnioskiem o nadanie“, a wprowadzenie słów „Minister Opieki Społecznej i Minister Przemysłu i Handlu mogą nadać“.

Projekt ustawy złożony przez posła Tad. Kopcia o załatwianiu zbiorowych zatargów pracy, złożony Sejmowi R. P. dnia 2 grudnia 1936 r. druk nr 229.

Projekt wyżej wspomniany uważa Izba Przem.-Handlowa za wysoce szkodliwy dla życia gospodarczego, ponieważ doprowadzić może do powiększenia ilości konfliktów między pracodawcami a pracobiorcami i tą drogą odbić się ujemnie na ogólnym interesie Państwa.

Istotnym błędem projektu posła Kopcia jest całkowite wyeliminowanie resortowego czynnika gospodarczego tj. Ministerstwa Przemysłu i Handlu od udziału w polityce płac i z tego choćby tylko powodu należało by projekt ten w całości odrzucić.

Projektodawca rozszerza kompetencję Ministra Op. Społ. wzgl. jego organów tj. Inspekcji Pracy, oddaje więc pełną ini-

ejatywę w dziedzinie likwidacji konfliktów pracy czynnikom administracji państwowej, podczas gdy wszelkie zatargi wynikłe w dziedzinie płacy i pracy winny być załatwiane, zdaniem Izby, przez bezpośrednio zainteresowanych, tj. pracodawcę i pracobiorcę bez ingerencji czynnika administracji państwowej.

Projekt wprowadza w dziedzinie likwidacji konfliktów pracy w przeciwieństwie do stanu dotychczasowego tryb trzyinstancyjny postępowania: postępowanie pojednawcze i postępowanie rozjemcze z projektu omawianego oraz postępowanie przed nadzwyczajną komisją rozjemczą do załatwiania zatargów zbiorowych (rozp. Prez. R. P. z 27. X. 1933 r.). Stworzenie trzech instancji jest z punktu widzenia Izby zupełnie niepotrzebne.

Z powodów wyżej przedstawionych wypowiada się Izba Przem.-Handlowa jak najbardziej stanowczo przeciw projektowi p. posła Kopcia. Na uzasadnienie tych ogólnych uwag wskazuje Izba poniżej szereg usterek, zawartych w poszczególnych art. projektu.

I. Przepisy ogólne

Art. 1. Autor projektu ustala, że zatargiem zbiorowym pracy jest zatarg pomiędzy jednym lub wieloma pracodawcami a pracownikami, powstały w związku z zawieraniem układów zbiorowych lub też dotyczący uprawnień z obowiązków, wynikających z obowiązujących układów zbiorowych pracy, umów o pracę lub naukę zawodową, albo też mogących stanowić przedmiot tych układów i umów. W przekonaniu Izby zatargiem zbiorowym pracy jest jedynie zatarg, który powstaje z chwilą, gdy umowa zbiorowa o unormowanie warunków pracy albo nie istnieje, albo nie dochodzi do skutku, albo przestaje obowiązywać i równocześnie wysunięte zostaje żądanie, którego jedna ze stron nie chce uznać.

Tutaj należy podkreślić moment na wstępie zaznaczony, że projektodawca ma zamiar wprowadzić w postępowanie przed komisjami pojednawczo-rozjemczymi wszystkie konflikty z dziedziny płacy i pracy, podczas gdy zarówno rozporządzenie Prezydenta R. P. z 27. X. 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 32/33, poz. 604), jak i rządowy projekt noweli tego rozporządzenia (druk Nr 233 Sejmu R. P. kadencja IV, sesja zwyczajna 1936/37) poddaje orzecznictwu pojednawczo-rozjemczemu jedynie takie zatargi, których załatwienie polubowne (tj. bez ingerencji czynnika rzą-

dowego) okazało się niemożliwe i tylko wtedy, gdy zatarg nabiera charakteru, zagrażającego ogólnopństwowym interesom gospodarczym, wzgl., jak projekt noweli, normalnemu biegowi życia gospodarczego lub spokojowi publicznemu. Tą więc drogą projekt posła Kopcia umożliwia mnożenie się konfliktów i bezustanne powstawanie sporów między pracodawcami a pracownikami nawet z błahych powodów.

Teza w ustnej formie podana Izbie przez autora projektu, że projekt jego zredukuje ilość strajków okupacyjnych, zdaniem Izby nie jest trafna. Skierowanie konfliktów przed komisję pojednawczo-rozjemczą nadaje konfliktom nawet drobnym charakter konfliktów poważnych, a w razie trudności w porozumieniu stwarza nader przychylną sytuację dla strajków okupacyjnych.

Ponadto projekt posła Kopcia w przeciwieństwie do art. 2 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 27. X. 1933 r. nie wyłącza spod działalności komisji pojednawczo-rozjemczych zatargów powstałych w przedsiębiorstwach państwowych, monopolach itp., wskutek czego Państwo, zamiast zupełnie wyjątkowej interwencji w sprawach gospodarczych, wzięłoby na siebie obowiązek regulowania wszystkich zatargów, nie załatwionych w drodze bezpośrednich rokowań stron zainteresowanych. Ponieważ w naszych warunkach Państwo jest największym pracodawcą, posiadającym szereg różnorodnych przedsiębiorstw, instytucja państwowa, jaką byłyby komisje pojednawczo-rozjemcze, znalazłaby się w ogniu przeciwieństw gospodarczo-społecznych i nie mogłaby zachować charakteru nadrzędnego i obiektywnego, jaki bez wątpienia mieć powinna.

Art. 3. Wszystkie zastrzeżenia, jakie budzi art. 1, odnoszą się również do art. 3 ust. 1, który jest niejako rozwinięciem art. 1, ponieważ z ust. 1 art. 3 wynika niewątpliwie, że każdy konflikt o płace i prace winien być przedmiotem postępowania przed komisją pojednawczo-rozjemczą. Jednocześnie przepis tego ustępu przyznaje stronom uprawnienia w kierownictwie procesów, które to uprawnienia winny przysługiwać jedynie przewodniczącemu komisji i to na wniosek stron.

Ustęp 2 tego artykułu w zdaniu ostatnim przyznaje administracji państwowej zbyt dalekie kompetencje wprowadzając postępowanie komisji pojednawczo-rozjemczych z urzędu.

II. Organizacja komisji pojednawczo-rozjemczych

Art. 4 ust. 1. W ustępie tym winno utrzymać się jedynie postanowienie, że komisje pojednawczo-rozjemcze mają za zadanie załatwianie zatargów zbiorowych z uwagi na to, że art. 1 zawiera już definicję, co to jest zatarg zbiorowy.

Ustęp 3. Uprawnienie Ministra Opieki Społecznej do wyznaczania w poszczególnych wypadkach komisji pojednawczo-rozjemczej jednego okręgu do rozpatrywania sprawy w okręgu innym, jest, z uwagi na różną strukturę gospodarczą, niewskazane.

Art. 7. W art. 7 ust. 2 p. 5 wprowadza autor projektu zasadę szczególnej bezstronności, zapoznając zupełnie znajomość życia gospodarczego, którą w wysokim stopniu winien odznaczać się przewodniczący tego rodzaju komisji.

Art. 8 ust. 2. Jak już poprzednio zaznaczono, przedsiębiorstwa państwowe, monopole itp. winny być spod działania omawianego projektu ustawy wyeliminowane w każdym razie. Jeżeli autor projektu uważa, że zatarg w tych przedsiębiorstwach winien być poddany komisjom pojednawczo-rozjemczym, czyli zrównane w zupełności w tej dziedzinie z przedsiębiorstwami prywatnymi, to nie powinien im przyznawać specjalnych przywilejów w formie uprawnień zarządu tych przedsiębiorstw do składania odrębnych list na wypadek, gdyby nie uczyniły tego właściwe Izby Przemysłowo-Handlowe względnie Rzemieślnicze.

Art. 11. W ust. 3 art. 11 wyposaża przewodniczącego komisji we władzę służącą przewodniczącemu na posiedzeniach sądów w postępowaniu cywilnym. Artykuł ten pozostaje w sprzeczności z art. 34 omawianego projektu, w którym to artykule zakres władzy sesyjno-policyjnej przewodniczącego komisji ujęty jest w węższych ramach, niż przewiduje to kodeks postępowania cywilnego.

III. Postępowanie pojednawcze

Art. 15. Art. 15 rozszerza w bardzo poważnym stopniu zakres działania inspektora pracy, przyznaje mu bardzo szerokie uprawnienia i tą drogą pogłębia niesłusznie zasadę, że inspektor pracy winien wkraczać w każdy konflikt w dziedzinie płacy i pracy. Niesłuszną zasadę dlatego, że inspektor pracy powinien wkraczać dopiero w chwili, kiedy stało się niewątpliwym, że mię-

dzy stronami nie dojdzie w bezpośredniej drodze do porozumienia, a nie w chwili pertraktacji. Ingerencja tego czynnika władzy administracji państwowej, jak praktyka wykazuje, niejednokrotnie z uwagi np. na nieznaną sobie z jego strony stosunków lokalnych, utrudniała dojście do polubownego załatwienia sporu.

IV. i V. Postępowanie rozjemcze

Art. 19. Artykuł 19, zdaniem Izby, winien precyzować ilość ławników kompletu komisji pojednawczo-rozjemczej. Określenie projektu, że w skład kompletu wchodzi „równa liczba“ ławników ze strony pracodawców i pracobiorców, jest nieściśle i powodować by mogło tworzenie kompletów ze zbyt wielkiej liczby ławników, co niewątpliwie utrudniało by kompletowi spełnianie jego zadań rozjemczych.

Art. 23 i 24. Przyznanie prawa komisjom pojednawczo-rozjemczym wglądu w księgi zakładu pracy, tajemnic handlowych i technicznych przedsiębiorstw jest, zdaniem Izby, gospodarczo szkodliwe, mimo, że projektodawca wprowadza zasadę poufności, jednak w formie bardzo łagodnej, tj. nie wprowadzając żadnych rygorów karnych. Z uwagi na to, że ławnikami mogą być reprezentanci konkurencyjnych przedsiębiorstw oraz z uwagi na bardzo nisko do tej pory poszanowanie tajemnic handlowych i technicznych, zwłaszcza przez pracobiorców, Izba zmuszona jest wypowiedzieć się przeciw tym postanowieniom projektu.

Art. 26. Artykuł ten postanawia, że orzeczenie komisji pojednawczo-rozjemczej jest ważne, o ile podpisane zostało co najmniej przez większość członków komisji. Tak ujęty art. 26 może, w związku z tekstem art. 19 omawianego projektu, uniemożliwić dojście do skutku ważnego orzeczenia Komisji.

Art. 28—31. Jako środki prawne przeciwko orzeczeniu Komisji pojednawczo-rozjemczej projekt przewiduje 2 rodzaje sprzeciwów, zgłaszanych do Ministra Opieki Społecznej:

- 1) sprzeciw z art. 28 projektu składany za pośrednictwem prezesa komisji pojednawczo-rozjemczej,
- 2) sprzeciw z art. 30 projektu składany za pośrednictwem komisji pojednawczo-rozjemczej, przy czym ten sprzeciw odnosić się może jedynie „do legalności orzeczenia“ i przysługuje „w przypadku istotnego pogwałcenia przepisów prawa, nieprawidłowej jego wykładni, przekroczenia właściwości lub władzy komisji“.

Nie wiadomo, w jakim wypadku i na jakiej podstawie wniesiony ma być sprzeciw z art. 28 za pośrednictwem prezesa komisji pojednawczo-rozjemczej. Również nie wiadomo, dlaczego autor projektu odmawia uczestnikowi zatargu, na wniosek którego rozpoczęto postępowanie rozjemcze, prawa zgłaszania sprzeciwu z art. 28.

O sprzeciwie decyduje wg projektu sam Minister Opieki Społecznej (art. 31), który, mimo zgłoszenia sprzeciwu w wypadkach, jeśli interesy gospodarcze i społeczne wymagają tego, ma prawo nadać orzeczeniu rozjemczemu moc obowiązującą, a nawet moc powszechnie obowiązującą (art. 32). Izba uważa, że przy powzięciu tego rodzaju decyzji powinien z Ministrem Opieki Społecznej współdziałać co najmniej w każdym razie Minister Przemysłu i Handlu, o ile w ogóle decyzja przewidziana w art. 32 ust. 2 projektu nie powinna być zarezerwowana wyłącznie Radzie Ministrów.

VI. Postępowanie karne

Art. 33. Autor projektu przewiduje szereg rygorów karnych, nie wskazując jednak, kto je będzie wymierzał. Jedynie domyślić się można, że w pewnych wypadkach czynił to będzie inspektor pracy, w innych wypadkach przewodniczący komisji pojednawczo-rozjemczej. Zdaniem Izby Przemysłowo-Handlowej inspektor pracy w żadnym wypadku nie powinien mieć prawa stosowania kary aresztu. Kary w formie aresztu może nakładać jedynie sąd powszechny, a w żadnym wypadku inspektor pracy.

Art. 37. Artykuł 37 jest zbędny, ponieważ, zdaniem Izby, sprawy w nim poruszone uregulowane są przepisami kodeksu handlowego itp.

Projekty rozporządzeń skracających czas pracy w górnictwie węglowym

Wspólnie z Izbami w Krakowie i w Sosnowcu Izba przesłała następującą opinię w sprawie trzech projektów rozporządzeń Rady Ministrów opracowanych przez Ministerstwo Opieki Społecznej:

- 1) o skróceniu czasu pracy robotników, będących w pogotowiu do pracy na kopalniach węgla;

- 2) o skróceniu czasu pracy robotników zatrudnionych w kopalniach węgla pod ziemią;
- 3) o skróceniu czasu pracy robotników zatrudnionych pod ziemią w kopalniach węgla przy robotach szczególnie ciężkich lub niebezpiecznych dla zdrowia.

„Załatwiając w zakreślonym terminie pięciodniowym pismo Pana Głównego Inspektora Pracy Nr. Po 1/12 — 7 — z dnia 3 lipca 1937 r., otrzymane dnia 5 lipca 1937 r., Izby Przemysłowo-Handlowe w Katowicach, Krakowie i w Sosnowcu wypowiadają się jak następuje w sprawie projektów trzech rozporządzeń Rady Ministrów o skróceniu czasu pracy robotników zatrudnionych w kopalniach węgla.

Przewidziane w art. 1 ustawy 14. IV. 1937 r. o skracaniu czasu pracy w górnictwie węglowym (Dz. U. R. P. Nr 31/37 r. poz. 243) opiniowanie przez izby przemysłowo-handlowe wyżej wymienionych projektów Ministerstwa Opieki Społecznej Izby Przemysłowo-Handlowe oceniają nie tylko jako uprawnienie w stosunku do projektodawcy, lecz ponadto jako zobowiązanie w stosunku całości życia ekonomicznego Państwa, ciążyące na Izbach jako organach samorządu gospodarczego.

Dlatego Izby wbrew odmiennym sugestiom Głównego Inspektora Pracy nie są w stanie przy opiniowaniu omawianych projektów pominąć zasadniczych momentów natury ekonomicznej, socjalnej, politycznej i prawnej, jakie się z konieczności nasuwać przy rozpatrywaniu tak kapitalnego i podstawowego zagadnienia dla całokształtu życia gospodarczego Państwa, jakim jest problem skracania obecnie czasu pracy w górnictwie węglowym.

Powołując się w całej rozciągłości na treść deklaracji, jaką w sprawie skrócenia czasu pracy w przemyśle węglowym delegacja samorządu przemysłowo-handlowego pod przewodnictwem Pana Prezesa Związku Izb Przemysłowo-Handlowych złożyła dnia 21 lutego 1937 r. na ręce Panów Wicepremiera, Ministra Przemysłu i Handlu oraz Ministra Opieki Społecznej, — trzy bezpośrednio zagadnieniem zainteresowane Izby uważają, że projektowane rozporządzenia są ekonomicznie nie uzasadnione i dlatego socjalnie pozostaną bezskuteczne, niwecząc tym samym te polityczne korzyści, które przynieść by mogły niewątpliwie tylko dorywczo.

Intencją projektowanych rozporządzeń ma być niewątpliwie znaczne i trwałe wzmożenie zatrudnienia w przemyśle węglowym, by przyczynić się do rozładowania bezrobocia nie tylko przez pomniejszenie, a nawet zlikwidowanie obecnych świętówek i turnusów, lecz ponadto przez wprzągnięcie w proces produkcyjny rzesz długoletnich bezrobotnych górników.

Takie wzmożenie zatrudnienia w przemyśle węglowym spowodowane być może tylko jednym, jedynie skutecznym, bo gospodarczo zdrowym sposobem, tj. rozszerzeniem zagranicznego i wewnętrznego zbytu węgla. Jednym z podstawowych warunków możliwości powiększenia zbytu, a więc i zwiększenia wydobywania węgla jest jednak odpowiedni stan techniczny kopalń. Obecny stan techniczny kopalń wymaga akcji inwestycyjnej, zakrojonej na szeroką skalę. Przemysłowi węglowemu brak potrzebnych kapitałów inwestycyjnych. Przy obecnej sztywnej cenie węgla przemysł węglowy nie jest w stanie wygospodarować ani w części tych kapitałów. Zamierzone skrócenie czasu pracy powiększy koszty produkcyjne przemysłu węglowego — według własnych jego obliczeń przy uwzględnieniu skali zarobków i świadczeń dodatkowych za czas od stycznia do maja 1937 r. — o ca 9.900.000 zł w stosunku rocznym, biorąc pod uwagę tylko kategorie robotników, objęte trzema omawianymi projektami rozporządzeń.

Obecny wysoce niepokojący stan techniczny kopalń węglowych zarysowuje się w niedalekiej przyszłości katastrofalnie na skutek braku kapitału inwestycyjnego. Narastanie tego kapitału — koniecznie potrzebne nie tylko w interesie własnym kopalń, ale również w interesie tak potencjału ochronnego Państwa, jak z uwagi na likwidowanie bezrobocia w węglu — jest już zbyt powolne w następstwie sztywnej ceny węgla przy równoczesnym poważnym wzroście szeregu elementów kosztów produkcji, a w szczególności materiałów i robocizny (wozaków, dzionkarzy itp.). Obecnie zagrożone jest dalszym zahamowaniem w związku z wypowiedzeniem na Śląsku na dzień 31 lipca 1937 r. umów taryfowych dla robotników górniczych i urzędników przemysłowych oraz z zamierzonym skróceniem czasu pracy.

Wychodząc z założenia, że wzmożenie zatrudnienia w przemyśle węglowym jest uwarunkowane rozszerzeniem skali wydobywczej kopalń, zależnej przede wszystkim od ich stanu technicznego, dochodzi się nieuchronnie do wniosku, że bez odpo-

wiedniej, uprzedniej akcji inwestycyjno-technicznej, polskie kopalnie nie będą w stanie przez samo skrócenie czasu pracy powiększać znacznie i trwale, a gospodarczo celowo liczby zatrudnionych w nich robotników górniczych.

Wszczęta bez tego akcja pozostanie z konieczności bezskuteczną mimo najsluszniejszych intencji, dla jakich została podjęta.

Wprowadzenie w życie zamierzonego skrócenia czasu dać by mogło, według obliczeń przemysłu zainteresowanego, — zatrudnienie 8,7% obecnie pracujących załóg górniczych. Dodatkowe to zatrudnienie nie przekroczyłoby zatem rezerwy, jaką przedstawiały w r. 1936 świętówki z powodu braku zbytu. Zamierzone skrócenie czasu pracy w węglu tylko dorywczo i nieznacznie zlikwidowałoby bezrobocie, a równocześnie opóźniłoby przez wzmoczenie kosztów produkcji akcję inwestycyjno-techniczną kopalń, odsuwając na daleką metę doprowadzenie do takiego stanu technicznego kopalń, który jedynie umożliwiłby trwałą, skuteczną i znaczną likwidację bezrobocia w węglu.

Zainteresowane Izby wobec powyższego wypowiadają się przeciw skróceniu czasu pracy w węglu drogą rozporządzeń wykonawczych do ustawy z dnia 14. IV. 1937 r.

Powyższe stanowisko Izb potwierdza również załączona do niniejszego szczegółowa analiza nadesłanych do zaopiniowania rozporządzeń.

Analiza

projektu Rozporządzenia Rady Ministrów o skróceniu czasu pracy robotników, zatrudnionych w kopalniach węgla pod ziemią

Do § 1. Przyjęta w projekcie redakcja nie daje ścisłego określenia zakresu osób objętych rozporządzeniem. Np. niewiadomym jest, czy „robotnicy zatrudnieni w działach o ruchu ciągłym“ są to robotnicy wyłączeni spod działania rozporządzenia, czy robotnicy „zatrudnieni przy robotach szczególnie ciężkich“.

Zdaniem Izb należało by wyszczególnić kategorie robotników zatrudnionych pod ziemią, którzy wyłączeni są spod działania rozporządzenia, a mianowicie:

- a) robotników, zatrudnionych przy robotach szczególnie ciężkich lub niebezpiecznych dla zdrowia, określonych rozporządzeniem odrębnym,
- b) robotników, zatrudnionych przy robotach wymagających pracy ciągłej,

- c) robotników, zasadniczo zatrudnianych na powierzchni, a zjeżdżających pod ziemię dla wykonania robót związanych z utrzymaniem ruchu i wreszcie
- d) robotników, obsługujących na podszybiu, na stacjach zbiorczych oraz na przestrzeni pomiędzy stacjami zbiorczymi a podszybiem urządzenia służące do przewożenia węgla na powierzchnię.

Do § 2. Użycie określenia „czas pracy“ może być przyczyną wielu nieporozumień, gdyż pod „czasem pracy“ rozumieć można zarówno „normalny“ czas pracy, jak i „dodatkowy“ czas pracy wynikający z rozmaitych okoliczności przewidzianych w ustawach zasadniczych o czasie pracy. W rozumieniu Izby projektodawca miał na myśli tylko „normalny czas pracy“.

Koniecznym jest przy tym jednolite określenie stosunku czasu zjazdu i wyjazdu do normalnego czasu pracy. Szereg względów, których na tym miejscu nie ma potrzeby powtarzać, wymagałyby ujęcia zasady stosowanej w górnictwie angielskim, mianowicie, że czas pracy należy liczyć od ukończenia zjazdu całej załogi do rozpoczęcia wyjazdu tej załogi.

Do § 3. Co do § 3 ujęta redakcja tego paragrafu musi nasuwać przypuszczenie, iż rozporządzenie przez cały czas jego działania nie pozwala na zmniejszanie zarówno ogółu stawek płac, jak i poszczególnych kategorii robotników. Izby sądzą, iż taka interpretacja nie leżała w intencjach projektu.

Pojęcie „stawek zarobkowych“ jest niejasne. Nie wiadomo, czy chodzi tu o stawki godzinowe, dzienne, tygodniowe, akordowe czy inne i z tego powodu w wykonaniu rozporządzenia powstać by mógł szereg konfliktów. Izby sądzą, iż chodzi w danym wypadku o „dniówkowe podstawowe stawki zarobkowe“.

Do § 5. Przyjęty w omawianym paragrafie termin wejścia w życie rozporządzenia spowodować by musiał zakłócenia w normalnym obsłudze rynku w okresie największego zapotrzebowania. Poza tym nie daje możliwości takiego technicznego i organizacyjnego przygotowania się do reformy, aby ona na samym wstępie nie wywołała szeregu konfliktów.

Zwrócić bowiem należy uwagę, że w ciągu pozostałych 6 tygodni niemożliwym jest dla poszczególnych przedsiębiorstw opracowanie i przeprowadzenie koniecznych zarządzeń organizacyjnych i technicznych, związanych ze skróceniem czasu pracy. Również zwrócić uwagę należy, iż właśnie z dniem 1 września

rozpoczyna się sezon wzmożonego zapotrzebowania na węgiel. Ponadto w roku bieżącym spodziewane są poważne trudności w dostarczeniu przez koleje potrzebnej ilości wagonów wobec ujawnionego ostatnio braku taboru.

Wszelkie reformy w zakresie zmiany procesu produkcji powinny następować w okresie martwego sezonu, a więc w górnictwie węglowym począwszy nie wcześniej jak od kwietnia lub maja.

Projektowany okres obowiązywania rozporządzenia na przeszło dwa lata wydaje się zbyt długi wobec tego, że rozporządzenie powinno nosić wyraźny charakter zarządzenia tymczasowego, mającego na celu doraźne łagodzenie skutków bezrobocia. Z tych względów należało by ograniczyć ten czas do jednego roku, gdyż trudno z góry przewidzieć, jak będą się nadal kształtować stosunki zatrudnienia w okresie polepszającej się koniunktury.

Analiza

projektu rozporządzenia Rady Ministrów o skróceniu czasu pracy robotników zatrudnionych pod ziemią w kopalniach węgla przy robotach szczególnie ciężkich lub niebezpiecznych dla zdrowia

Do § 2. Przepisy tego paragrafu obejmują zbyt szeroki zakres robót, zaliczonych do ciężkich lub niebezpiecznych dla zdrowia. M. in. zaliczono do tej kategorii wszystkie roboty przy oczyszczaniu żompi oraz przy zgłębianiu szybów, gdy w rzeczywistości za roboty szczególnie ciężkie lub niebezpieczne dla zdrowia uważane być winno oczyszczanie żompi tylko w tych wypadkach, jeżeli robotnik stoi lub wchodzi do błota albo do wody, — a pogłębianie szybów tylko w tych wypadkach, jeżeli robotnicy muszą pracować w ubraniach nieprzemakalnych, a nie „wodoszczelnych“. (Ubraniami wodoszczelnymi są jedynie skafandry nurkowe, które w górnictwie nie mają zastosowania).

Do robót szczególnie ciężkich nie powinno być również zaliczane oczyszczanie osadników wodnych, chyba że znajdują się one pod wodą.

Skrócenie czasu pracy na wysokich filarach, których miąższość przekracza 9 m, nie tylko nie zmniejszy niebezpieczeństwa pracy, ale przeciwnie powiększy je. Dłuższe bowiem przerwy pomiędzy zmianami, jakie w razie skrócenia czasu pracy musiałyby

mieć miejsce, pogorszyłyby wytrzymałość stropu na filarze oraz wytrzymałość obudowy.

Do § 3, § 5 i § 7 odnoszą się uwagi, wypowiedziane do §§ 2, 3 i 5 analizy rozporządzenia o skróceniu czasu pracy pod ziemią.

Analiza

projektu rozporządzenia Rady Ministrów o skróceniu czasu pracy robotników będących w pogotowiu do pracy na kopalniach węgla

Wydanie tego rozporządzenia nie znajduje żadnego uzasadnienia w ustawie z dnia 14. IV. 1937 r., w szczególności w świetle uzasadnienia do projektu tej ustawy (druk sejmowy Nr 212 Sesji zwyczajnej 36/37). Uzasadnienie cytowane bowiem powiada, że

„skrócenie czasu pracy w górnictwie węglowym ma specjalne znaczenie ze względu na stosunkowo znaczną liczbę bezrobotnych w polskich zagłębiach węglowych. Bezrobotnych tych — z uwagi na ich fachowe wykwalfikowanie i ich specjalizację — trudno jest przerzucić do innych gałęzi pracy, należy więc dążyć do zatrudniania ich możliwie w największej liczbie w macierzystym zawodzie“.

Rozporządzenia wykonawcze, wydane na zasadzie ustawy z dnia 14. IV. 37 r., winny zatem odnosić się do fachowo wykwalifikowanych i wyspecjalizowanych robotników-górników. Objęci omawianym projektem rozporządzenia robotnicy będący w pogotowiu, wymienieni nominatywnie w § 1 tegoż rozporządzenia jak np. strażacy, telefoniści, łązienni, sanitariusze, odźwierni, posłańcy, szoferzy, woźnicy itp. w żadnym wypadku nie mogą być uważani za podpadających pod pojęcie wykwalifikowanych i wyspecjalizowanych robotników górniczych.

Niezależnie od powyższej zasadniczej obiekcji nasuwają się odnośnie do omawianego rozporządzenia zastrzeżenia te same, jakie omówione zostały w analizie projektu rozporządzenia o skróceniu czasu pracy pod ziemią, a mianowicie do §§ 2, 3 i 5 tego ostatniego rozporządzenia.

Sprawa zatrudnienia inwalidów na Górnym Śląsku

W sprawie tej Izba przesłała Związkowi Izb Przemysłowo-Handlowych memoriał następującej treści:

Na obszarze Górnego Śląska kwestię zatrudnienia inwalidów reguluje:

1) Ustawa pruska z dnia 6 kwietnia 1920 r. nakładająca na każdego pracodawcę obowiązek zatrudniania inwalidów wojskowych, wojennych i wypadkowych w wysokości 2% stanu załogi.

Należy zaznaczyć, że w innych dzielnicach Rzeczypospolitej nie ma obowiązku zatrudniania inwalidów wypadkowych.

2) Ustawa z dnia 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim (Dz. U. R. P. Nr 5 z 1935 r. poz. 31) ze zmianami wprowadzonymi przez dekret Prezydenta R. P. z 22. XI. 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr 85 z 1935 r. poz. 522) oraz zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 14 kwietnia 1937 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim (Dz. U. R. P. Nr 30 z 1937 r. poz. 225).

Ustawa ta nakłada obowiązek zatrudniania inwalidów wojennych i wojskowych w wysokości 3% załogi — czyli na Górnym Śląsku o 3% więcej.

Wreszcie nadmienić należy, że po myśli wspomnianej ustawy pruskiej istnieje obowiązek zatrudniania inwalidów z utratą zdolności zarobkowej powyżej 45 wzgl. 50%, podczas gdy po myśli ustawy polskiej istnieje obowiązek zatrudniania inwalidów z utratą zdolności zarobkowej od 15 do 65%.

W ten sposób przedsiębiorstwa na Górnym Śląsku zmuszone są do zatrudniania inwalidów w nierównie większej ilości, aniżeli to ma miejsce w innych dzielnicach Polski.

W okresie zmniejszania się stanu załóg wobec sprzeciwu zwalniania inwalidów, w praktyce wytworzyła się w przemyśle śląskim sytuacja tego rodzaju, że ilość zatrudnionych inwalidów wzrosła ponad 10% załóg.

Wydajność pracy inwalidy jest niewątpliwie mniejsza, aniżeli zwyczajnego robotnika, zatrudnianie go przeto w takich ilościach jak wyżej wskazano połączone jest z poważnym uszczerbkiem dla przedsiębiorstw Górnego Śląska.

Izba Przemysłowo-Handlowa nie neguje, że zatrudnianie inwalidów w przedsiębiorstwach przemysłowych i handlowych jest z punktu widzenia społecznego rzeczą słuszną i uzasadnioną, uważa jednak, że nie ma absolutnie żadnej przyczyny, dla której by przedsiębiorstwa Górnego Śląska miały ponosić większe ciężary w tym kierunku, aniżeli przedsiębiorstwa położone w innych dzielnicach.

Zdaniem Izby w obecnej sytuacji nie ma istotnych przeszkód do uchylenia przytoczonej u wstępu niniejszego pisma ustawy ponemieckiej i zrównania w ten sposób przedsiębiorstw Górnego Śląska pod względem obowiązku zatrudniania inwalidów z przedsiębiorstwami położonymi w innych dzielnicach Polski.

Sprawa zatrudniania uczestników walk o niepodległość

Związkowi Izb Przemysłowo-Handlowych przesłano pismo następującej treści:

W myśl art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 1937 (Dz. U. R. P. Nr 59, poz. 464 z 1937 r.) o zapewnieniu pracy i o zaopatrzeniu uczestników walk o niepodległość Państwa Polskiego, każda instytucja i zakład o charakterze publiczno-prawnym oraz każde przedsiębiorstwo i zakład pracy, niezależnie od tego, czy jest własnością państwową, samorządową czy prywatną, ma obowiązek zatrudnić na każdych 33 pracowników co najmniej jedną osobę, posiadającą warunki określone w art. 2 ust. 1, poszukującą pracy, zdolną do niej i skierowaną przez właściwy urząd lub instytucję pośrednictwa pracy.

Z brzmienia wspomnianej ustawy, a w szczególności jej art. 3 ustęp 5 a) i b) wynika, że pod pojęcie pracowników podpadają:

- 1) pracownicy umysłowi — art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr 35/28 poz. 323) oraz
- 2) robotnicy — art. 2 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. U. R. P. Nr 35/28, poz. 324),

a nie także i uczniowie. Właściwe jednak władze, ustalając obowiązek zatrudnienia uczestnika walk o niepodległość, do pracowników zaliczają także i uczniów.

Zdaniem Izby Przemysłowo-Handlowej, włączenie do ogólnej liczby pracowników w przedsiębiorstwie, mającej stanowić podstawę do ustalenia obowiązku zatrudnienia uczestników walk o niepodległość, jest niezgodne z brzmieniem ustawy, ponieważ:

- a) Rozporządzenie Prezydenta R. P. o umowie o pracę pracowników umysłowych w art. 4 eliminuje spod tego rozporządzenia uczniów i praktykantów.

- b) Rozporządzenie Prezydenta R. P. o pracę robotników w art. 2 normuje szczegółowo, kto jest robotnikiem w rozumieniu tego rozporządzenia, wskazując, że są to pracownicy, zatrudnieni na podstawie umowy o pracę.
- c) Prawo przemysłowe nie zawiera żadnego określenia, kogo i w jakich warunkach można wzgl. należy uważać za ucznia przemysłowego. Faktem jednak jest, że stosunek ucznia do pryncypała oparty jest nie na umowie o pracę, lecz na umowie o naukę, zawartej w formie pisemnej (art. 116) i podciągnięcie pojęcia ucznia pod pojęcie pracownika w świetle prawa przemysłowego w pełnej rozciągłości nie jest możliwe, a fakt ten potwierdził i Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 16. X. 1931. II. S. N. 650/3, podobnie jak umowy o naukę nie można identyfikować z umową o pracę.

Izba Przemysłowo-Handlowa uważa, że zaliczanie uczniów do pracowników i tworzenie w ten sposób fikcyjnej podstawy do nakładania obowiązku zatrudniania szerszych rzesz uczestników walk o niepodległość jest nie tylko prawnie nieuzasadnione, lecz także i gospodarczo wręcz szkodliwe, gdyż doprowadzi w konsekwencji do ucieczki przedsiębiorstw przed zawieraniem umów o naukę i w ten sposób utraci możliwość stworzenia potrzebnych gospodarstwu polskiemu kadr kwalifikowanych robotników.

Taryfa składek za ubezpieczenie od wypadków i chorób zawodowych

Izba wzięła udział w pracach nad projektem taryfy na terenie komisji branżowych, Związku Izb Przemysłowo-Handlowych R. P. i Ministerstwa Opieki Społecznej. Wnioski wysunięte przez Izbę dotyczyły przede wszystkim górnictwa, hutnictwa, przemysłu metalowego i maszynowego, przemysłu chemicznego oraz grupy XVI taryfy, traktującej o handlu, biurach itp.

Inne wystąpienia w sprawach socjalnych

Prócz wymienionych projektów zaopiniowała Izba w roku sprawozdawczym szereg projektów o mniejszym znaczeniu. Do prac o mniejszym znaczeniu należały również opinie i interwencje w poszczególnych sprawach socjalnych, zaświadczenia, wyjaśnienia udzielane zakładom pracy itp.

IX. Obrót handlowy z zagranicą

Zagadnienia ogólne

Rok sprawozdawczy, będący dalszym rokiem zapoczątkowanej w roku 1936 poprawy koniunktury, przyniósł, podobnie jak w innych działach handlu, także i w eksporcie dalsze ożywienie obrotów. Wywóz śląski, którego udział wartościowy w wywozie ogólnopolskim wynosił około 20%, docierał w roku ubiegłym nie tylko na rynki europejskie, lecz i na najodleglejsze nawet rynki zamorskie.

Wydział Handlu Zagranicznego Izby ze szczególną uwagą śledził rozwój wywozu, starając się swą działalnością w tej dziedzinie jak najwydatniej przyczynić się do podtrzymania i wzmocnienia prężności eksportowej firm śląskich.

Jeżeli chodzi o poszczególne działy eksportu, to na czoło wysuwa się hutnictwo żelazne. Koniunktura eksportowa hutnictwa osiągnęła swój punkt kulminacyjny w połowie roku ubiegłego i od tej pory obserwujemy jej stopniowe pogarszanie się.

Należy z uznaniem podkreślić, iż hutnictwo polskie w sposób możliwie jak najlepszy wykorzystało hauszę cen na rynku żelaznym światowym, wzmacniając swą ekspansję eksportową w okresie dobrej koniunktury i uzyskując w ten sposób wydatny przypływ dewiz, tak potrzebny w chwili obecnej na pokrycie wydatków związanych z importem złomu i rud.

Wydział Handlu Zagranicznego Izby przywiązywał szczególną wagę do spraw związanych z eksportem hutniczym. Pozostając w bliskim kontakcie ze Związkiem Eksportowym Polskich Hut Żelaznych, Izba wnikała we wszystkie istotne kwestie wywozu hutniczego, starając się akcją swą przyjść temu przemysłowi z pomocą i udzielić jak najwydatniejszego poparcia dla tej tak ważnej dla obronności Państwa gałęzi produkcji.

W roku sprawozdawczym Izba zabiegała o rozbudowę wywozu całego szeregu innych artykułów w ogólnej liczbie 19, a mianowicie:

- 1) blachy cynkowej
- 2) naczyń emaliowanych
- 3) celulozy sodowej
- 4) żelazokrzemu
- 5) żelazochromu
- 6) żarówek

- 7) farb ziemnych
- 8) farb cementowych
- 9) sadzy
- 10) salmiaku
- 11) papieru
- 12) siarczanu miedzi
- 13) drutu żelaznego
- 14) maszyn włókienniczych
- 15) maszyn do szycia
- 16) zamknięć błyskawicznych
- 17) wyrobów konopnych
- 18) ceraty
- 19) skór chromowych.

Mającą miejsce w roku ubiegłym poprawa koniunktury światowej, której punkt szczytowy obserwowaliśmy w połowie roku sprawozdawczego, skłoniła Izbę do przedsięwzięcia szczegółowych badań nad ruchem cen poszczególnych artykułów na rynkach zagranicznych.

Niezależnie od wyżej wyszczególnionych prac, Izba przeprowadzała na swym terenie badania co do rezultatów akcji eksportowej. W wyniku badań tych stwierdziła Izba wzrost eksportu i to zarówno ilościowy, jak i kierunkowy żarówek, farb, zamknięć błyskawicznych, wyrobów włókienniczych, maszyn włókienniczych i salmiaku.

O ile chodzi o zasięg geograficzny wywozu śląskiego, podnieść należy również wejście towarów śląskich na niektóre nowe rynki: np. żarówek do Indii Bryt., Kolumbii, salmiaku do U. S. A., sadz do Czechosłowacji itd., — dokąd eksportu nie było w ogóle lub też obserwować mogliśmy jego zanik w ostatnim czasie.

W ramach prac Związku Izb Przem.-Handlowych przeprowadziła Izba na swym terenie również szczegółowe i wnikliwe badania w przedmiocie możliwości zwiększenia wywozu oraz uruchomienia eksportu artykułów dotychczas nie wywożonych. Uzyskane tą drogą materiały stanowią dla Izby podstawę do dalszej pracy na tym odcinku.

Gdy mowa o eksporcie wspomnieć wypada, że dawne porozumienie, obejmujące sprzedaż krajową i zagraniczną wszystkich polskich walcowni blachy cynkowej, zostało w pierwszej połowie ubiegłego roku rozwiązane. Stworzono natomiast nową

organizację, grupującą tylko walcownie górnośląskie i obejmującą swą działalnością jedynie eksport.

Współpraca ze Związkiem Izb Przemysłowo-Handlowych i Radą Handlu Zagranicznego

Biorąc żywy udział w pracach związanych z eksportem Izba uczestniczyła prawie we wszystkich posiedzeniach Komitetu Finansowo-Wywozowego Rady Handlu Zagranicznego, powołanego do życia w miejsce istniejących do dnia 30 września ub. r. Komitetu Finansowania Wywozu oraz Komitetu Ścisłego dla spraw transakcji związanych.

Z kwestyj natury bardziej ogólnej, poruszanych na tym Komitecie względnie na obu dawnych odrębnych Komitetach, a będących przedmiotem specjalnego zainteresowania Izby, wymienić należy:

- 1) sprawę udziału W. M. Gdańska w kontyngentach przywozowych, w akcji eksportowej oraz transakcjach kompensacyjnych;
- 2) sprawę objazdu poszczególnych ośrodków przez powołaną do życia Międzyministerialną Komisję dla Spraw Eksportowych pod przewodnictwem p. dyr. Turskiego;
- 3) sprawy wywozu hutniczego;
- 4) sprawy związane z reprezentacją Rady Handlu Zagranicznego, zwłaszcza zaś z ustaleniem zakresu czynności i kompetencji ulegających przekształceniu Komitetu Finansowania Wywozu oraz Komitetu Ścisłego do spraw transakcji związanych;
- 6) wszelkie sprawy dotyczące pogłębienia i rozszerzenia wywozu;
- 7) sprawy transakcji kompensacyjnych.

W zakresie wszystkich powyższych spraw Izba występowała z własnymi wnioskami, wysuwając liczne dezyderaty, idące po linii słusznych uwag i spostrzeżeń sfer gospodarczych jej obwodu, a mających na celu znalezienie jak najlepszych rozwiązań w odniesieniu do wszystkich aktualnych problemów.

Izba poświęcała szczególną uwagę i brała żywy udział w obradach nie tylko nad problemami ogólnymi, związanymi z systemem transakcji związanych, ale również nad całym szeregiem wniosków, dotyczących konkretnych interesów kompensacyjnych.

Podobnie, jak w zebraniach Komitetu Finansowo-Wywozowego, uczestniczyła też Izba w posiedzeniach Międzyizbowej Komisji Obrotu Towarowego. Z ważniejszych zagadnień, w których Izba była szczególnie zainteresowaną, poruszanych w ciągu roku sprawozdawczego na posiedzeniach tej Komisji, wymienić należy:

- 1) sprawę reorganizacji Centralnej Komisji Przywozowej;
- 2) sprawę podziału kontyngentów wywozowych;
- 3) sprawę reorganizacji Rady Handlu Zagranicznego;
- 4) sprawę reglamentacji przywozu;
- 5) sprawę realizacji uchwał konferencji eksportowych;
- 6) sprawę kredytów eksportowych;
- 7) sprawę domów handlowo-eksportowych.

W zakresie powyższych spraw najwięcej uwagi i zainteresowania przejawiała Izba do prac związanych z uporządkowaniem i koordynacją działalności poszczególnych instytucji w kwestiach eksportowo-importowych, występując z własnymi koncepcjami uregulowania poszczególnych zagadnień.

Stwierdzić należy, że we wszystkich odnośnych sprawach bez udziału naszej Izby nie zapadła prawie żadna uchwała ani postanowienie, mające jakiegokolwiek zasadnicze znaczenie.

Handel kompensacyjny

Wprowadzony do naszej polityki w handlu zagranicznym w roku 1936 system transakcji wiązanych, jako instrument mający służyć do wyrównania kształtujących się deficytowo naszych bilansów handlowych z krajami zamorskimi, kontynuowany był również i w roku sprawozdawczym. Liczne jednak ujemne strony tego systemu, — choć niewątpliwie posiadał on także swoje zalety, — spowodowały, że w połowie roku ubiegłego doszło do zasadniczej rewizji stosunku czynników miarodajnych i samorządu gospodarczego do systemu transakcji wiązanych, która doprowadziła do jego zawieszenia, poczynając od dnia 19 lipca ubiegłego roku.

Z uwagi na duże rozbieżności w poglądach na ten do pewnego stopnia nowy rodzaj międzypaństwowej wymiany towarowej, w roku sprawozdawczym pomimo całego szeregu pomysłów reorganizacyjnych nie doszło wszakże do uzgodnienia stanowiska w odniesieniu do systemu transakcji wiązanych.

Jeżeli chodzi o Izbę naszą, to stwierdzić należy jej na ogół pozytywne ustosunkowanie się do systemu transakcji związanych, wynikające z wybitnie eksportowego charakteru obwodu Izby, bowiem system ten z punktu widzenia interesów eksportowych, zwłaszcza zaś prymatu eksportu nad importem, okazał się instrumentem i elastycznym i skutecznym dla forsowania eksportu artykułów wytwórczości śląskiej, umożliwiając nie tylko ilościową, ale i kierunkową rozbudowę dotychczasowych ram eksportu śląskiego.

Prace Izby w zakresie handlu kompensacyjnego poza tym polegały na zgłaszaniu i opiniowaniu transakcji jej okręgu, względnie innych okręgów, gdzie towarem eksportowym były artykuły interesujące lub produkowane przez przemysł śląski.

Zgłoszone przez Izbę w liczbie kilkudziesięciu transakcje kompensacyjne, z których znakomita większość została zatwierdzona w myśl wniosków Izby, obejmowały po stronie eksportu, podobnie jak w roku 1936, przede wszystkim blachę cynkową, maszyny włókiennicze, wyroby włókiennicze, węgiel, artykuły chemiczne, naczynia emaliowane. Do najważniejszych artykułów importowych, z którymi powiązany był w transakcjach kompensacyjnych eksport śląski, odnieść należy w pierwszym rzędzie kawę i herbatę, a następnie ziarno kakaowe, banany, artykuły kolonialne, kawior itp.

Konferencje eksportowe

Dające się zaobserwować w początkach roku sprawozdawczego „zmęczenie eksportowe“, spowodowane trudnościami w otrzymywaniu pozwoleń na przywóz surowców oraz wzrostem cen gotowych wyrobów, będących rezultatem z jednej strony zwiększonego zapotrzebowania na rynku wewnętrznym, z drugiej zaś strony podrożenia importowanych z zagranicy surowców i półfabrykatów, które w początkach 1937 r. wykazywały wybitnie zwyżkową tendencję, jak również będący konsekwencją tego „zmęczenia eksportowego“ spadek naszych obrotów zagranicznych, zwłaszcza po stronie wywozu — doprowadziły w pierwszym kwartale ubiegłego roku sprawozdawczego do powołania specjalnej Międzyministerialnej Komisji dla Spraw Eksportowych. Głównym jej zadaniem miało być przedłożenie Rządowi, po zbadaniu stanu rzeczy na miejscu, tych środków i sposobów,

jakimi można było by piętzące się na odcinku eksportowym trudności jeżeli nie usunąć, to przynajmniej złagodzić.

Zdając sobie sprawę z doniosłości osobistego kontaktu eksporterów z przedstawicielami sfer miarodajnych, Izba spowodowała, iż wszyscy niemal zainteresowani w eksporcie zgłosili wobec Komisji swe aktualne bolączki i postulaty. Wysunięte przez przedsiębiorstwa eksportowe obwodu Izby dezyderaty i życzenia szły w pierwszym rzędzie w kierunku usprawnienia techniki wywozowej i zabezpieczenia odpowiednich możliwości wywozowych dla naszego eksportu z góry, już w samych zawieranych wzgl. rewidowanych umowach handlowych, czy też porozumieniach kontyngentowo-celnych.

Z ważniejszych zgłoszonych przez tut. eksporterów postulatów wymienić należy poza postulatami z dziedziny dewizowej, kompensacyjno-clearingowej, celnej, szczególnie liczne życzenia z zakresu spraw taryfowo-komunikacyjnych, zmierzające bądź do obniżek zbyt wysokich, uniemożliwiających eksport, stawek przewozowych, bądź też do usprawnienia przewozów w ogóle, jako też do usunięcia różnych trudności zachodzących w gospodarce kolejowej na terenie Gdyni.

Podnieść należy, iż wiele z poruszonych a niejasnych kwestyj zostało wyjaśnionych od razu przez przewodniczącego Komisji p. dyr. Turskiego, bądź też poszczególnych jej członków.

W konkluzji obrad przyrzekł p. dyr. Turski eksporterom obwodu Izby przychylne rozpatrzenie i załatwienie tych ze zgłoszonych postulatów, które nie mogły być na miejscu załatwione.

Jako zamknięcie prac tej Komisji zwołana została w czerwcu r. ub. w Warszawie specjalna Konferencja Eksportowa przy udziale p. Wicepremiera, p. Ministra Przemysłu i Handlu oraz p. Ministra Rolnictwa, jak również całego szeregu wyższych urzędników z resortów gospodarczych.

Zgodnie z uprzednio dokonanym podziałem referatów na tę Konferencję, na Izbę Katowicką przypadło w udziale zobrazowanie całokształtu sytuacji w eksporcie górnictwym i hutniczym. W opracowanych w sprawie tej referatach dyrektor Izby p. M. Drozdowski po wyczerpującym omówieniu kwestii związanych tak z produkcją węgla, cynku i żelaza, jak i z eksportem tych artykułów w odniesieniu do poszczególnych z wyżej wymienionych gałęzi produkcji wysunął poniższe wnioski.

Jeśli chodzi o węgiel, to z uwagi na wielkie znaczenie tego eksportu dla gospodarstwa polskiego p. dyr. Drozdowski podniósł konieczność stworzenia dla tego eksportu w drodze właściwej polityki odpowiednich warunków do ekspansji. Istotą tych warunków byłoby zapewnienie zbytu polskiego węgla za granicą przez odpowiednie układy handlowe, kontyngentowe i rozrachunkowe, gdzie uregulowane byłyby kwestie transportowo-tranzytowe, sprawy kwot kontyngentowych, tonażowych, czy wartościowych, jak również zapewniony naszemu przemysłowi wpływ w zakresie dystrybucji naszego węgla na niektórych zagranicznych rynkach.

Szczególny nacisk w węglu położony winien być na zapewnienie stabilizacji warunków eksportowych, zależnych w pierwszym rzędzie od wewnętrznej polityki transportowej, zwłaszcza właściwego układu kolejowych taryf przewozowych, zdolności przewozowej kolei oraz zdolności przeładunkowej portów.

Odnosnie do cynku, to biorąc pod uwagę niebywałą spadkę produkcji polskiej w ostatnich 7 latach (w przeciwieństwie do zagranicy, gdzie wielu producentów w tym okresie zdołało swą produkcję znacznie powiększyć), jak również licząc się z przemijającym znaczeniem haussy na giełdzie cynkowej, należało by, zdaniem p. dyr. Drozdowskiego, już obecnie dążyć przez właściwą politykę handlową i traktatową do zapewnienia przemysłowi cynkowemu zdobycia nowych możliwości zbytu, względnie odzyskania rynków dotychczasowych, utraconych w czasie złej koniunktury.

Co do żelaza, to p. dyr. Drozdowski podkreślił reorganizację aparatu eksportowego hutnictwa, jego przystąpienie do karteli międzynarodowych, co umożliwiło nie tylko utrzymanie wywozu, ale nawet i pewne jego powiększenie oraz utrwalenie wywozu na najdogodniejszych rynkach.

W zakresie żelaza politykę naszą winno cechować dążenie do zapewnienia trwałości i stabilizacji, — nie może ona być uzależniona od okoliczności przejściowych, lecz musi być prowadzona na dalszą metę, aby w całej pełni mogły być zdyskontowane i utrwalone przez hutnictwo korzyści wynikające z dotychczasowej polityki sprzedaży, a w szczególności z tytułu należenia do międzynarodowych porozumień.

Szczególnie ważnym dezyderatem jest utrzymanie eksportu na odpowiednim preliminarzowanym przez huty poziomie, będą-

cym naturalnym uzupełnieniem zamówień krajowych i umożliwiającym przez to układanie racjonalnych programów produkcji pod kątem widzenia utrzymania kosztów produkcji na jak najniższym poziomie.

W interesie normalnego rozwoju stosunków w eksporcie żelaza hutnictwo winno mieć zapewnione trwałe podstawy kalkulacyjne w postaci utrzymania zarówno zwrotów cel, jak i akceptowania przez miarodajne czynniki we właściwym czasie planów wywozu hutniczego.

Akcja propagandowa i interwencyjna

Jeśli chodzi o informacje ogólniejszej natury tj. takie, jakie były udzielane firmom wielu różnych branż, to należy nadmienić, iż — wzorem lat ubiegłych — Izba systematycznie informowała eksporterów jej okręgu o kontyngentach przyznawanych przez inne państwa na eksport z Polski.

Dalej wspomnieć należy o wyjeździe do Australii i N. Zelandii wysłannika Izby Warszawskiej, o czym zawiadomiono eksporterów. Dzięki pośrednictwu Izby w tym wypadku wiele firm zainteresowało się bliżej tymi odległymi rynkami zbytu.

Okolo 30 firm różnych branż zawiadomiono o możliwościach wywozu do Ekwadoru, Brazylii i Chin.

Poszczególne firmy, w liczbie okolo 8, poinformowano o poważnym zapotrzebowaniu na trawę leśną w Holandii, na litopon w Brazylii, na naczynia emal. i ligninę w Unii Połudn. Afryki, na wagony w Turcji, na stal surową w Anglii oraz na cynk i blachę cynkową w Mandżurii.

Obrót z Niemcami

Obrót z Niemcami, charakteryzuje znaczny wzrost. Mianowicie podczas gdy clearing towarowy polsko-niemiecki w roku 1936 zbilansował się mniej więcej na poziomie przeszło 140 mil. zł (ściślej mówiąc po stronie importu z Niemiec w wysokości 143 mil. zł i eksportu do Niemiec 145 mil. zł), — to za rok 1937 wywóz Polski do Niemiec wykazuje cyfrę 182 mil. zł. Z tego wynikało by pozornie, że w Polsce powstają zamrożenia należności niemieckich z eksportu towarów do Polski. Tak jednak nie jest i to ujemne dla Polski saldo wykazane przez statystykę za rok 1937 nie oznacza w rzeczywistości braku równowagi płatniczej, gdyż zwiększony import z Niemiec maszyn i urządzeń fa-

brycznych znajduje swe pokrycie w należności Polskich Kolei Państwowych zablokowanych do niedawna w Niemczech, a obecnie dość szybko odmrażanych wspomnianym importem inwestycyjnym.

Jeśli chodzi o ocenę rozwoju polsko-niemieckich stosunków gospodarczych, to stwierdzić należy, że od chwili zawarcia umowy gospodarczej obrotu towarowe polsko-niemieckie stale wzrastają, a clearing obustronny funkcjonuje na ogół sprawnie i wypłaty następują szybko i w przewidzianych terminach. Wprawdzie wymóg stałej równowagi obrotów po obu stronach wpływa ujemnie na pełne wykorzystanie strukturalnych możliwości wymiany towarowej między obu krajami i eksport polski, mający tendencję do przekraczania rozmiarów importu z Niemiec, musi być ograniczany, to jednak przypuszczać należy, iż rozwój międzynarodowych stosunków gospodarczych pozwoli w przyszłości na pełniejsze wykorzystanie istniejących możliwości eksportowych Polski.

Izba nasza rozwijała żywą działalność w roku sprawozdawczym w kierunku należytego kształtowania się obrotów towarowych polsko-niemieckich. Okręg nasz jako wybitnie przemysłowy zainteresowany jest, jeśli chodzi o import z Niemiec, w przywozie koniecznych surowców dla hutnictwa żelaznego i cynkowego oraz w przywozie maszyn i urządzeń fabrycznych, natomiast w eksporcie występują na pierwszy plan artykuły tego rodzaju jak wyroby hutniczo-żelazne, cynk i węglopochodne.

Jakkolwiek plafony eksportowe do Niemiec ujęte są w planie rocznym, to jednak życie wysuwało szereg postulatów, których uwzględnienie stanowiło często dość znaczne modyfikacje w ustalonym z góry planie wywozowym. Izba nasza opracowywała i zgłaszała postulaty eksportowe firm i koncernów swego okręgu, które następnie przez swego delegata, biorącego udział w posiedzeniach obu Komisji Rządowych w charakterze rzeczoznawcy uzasadniała i broniła. Z ważniejszych spraw wchodzących w powyższy zakres wymienić należy: ustalenie wysokości globalnych kontyngentów eksportowych na żelazo na rok 1937, sprawy związane z eksportem cynku i z obrotem uszlachetniającym polsko-niemieckim na ten artykuł, sprawa dodatkowych kontyngentów wywozowych na benzol, podwyższenie kontyngentu wywozowego na benzol oczyszczony, postulat hutnictwa żelaznego w kierunku ustalenia prymatu clearingu przed tak zwa-

nymi kontami Aski w rozrachunku, sprawa stałych kontyngentów wywozowych na stal szlachetną i wiertła, sprawa kosztów przeróbki rud cynkowych w obrocie uszlachetniającym oraz postulaty kontyngentowe, sprawa upłynnienia zatrzymanych przekazów na konto clearingowe jednej z hut, sprawa pokrywania przez jedną ze spółek z bieżącego konta Aski własnych należności finansowych, kwestia pokrywania z konta Aski kosztów handlowych biur sprzedaży polskich przedsiębiorstw hutniczych w Niemczech, sprawa regulowania należności za importowane przez huty śląskie żelazostopy, cały szereg spraw związanych z upłynnieniem zamrożonych z tytułu dokonanego eksportu hut śląskich oraz inne wystąpienia pozostające w związku z eksportem drobniejszych artykułów, jak: kadm, tlenki ołowiu, siarczany miedzi, pierze i puch, włosie, szczecina, jagody itd.

Do czasu wejścia w życie umowy gospodarczej polsko-niemieckiej z dnia 4. XI. 1935 r. eksport do Niemiec płodów rolnych jak i drewna produkcji górnośląskiej części Województwa Śląskiego opierał się wyłącznie na przepisach zawartych w art. 218 Konwencji Genewskiej.

Wywóz płodów rolnych, drewna oraz innych artykułów zastrzeżonych przepisami Konwencji Genewskiej uzależniony był wyłącznie od decyzji Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego, który regulował ten wywóz przez wystawianie odnośnym eksporterom tzw. zaświadczeń pochodzenia wzgl. „przeznaczenia“.

Jakkolwiek do chwili wejścia w życie umowy gospodarczej tj. do dnia 20 listopada 1935 r. nie były przewidziane kontyngenty wywozowe względnie przywozowe, Urząd Wojewódzki Śląski w porozumieniu z odnośnymi władzami niemieckimi ustalał corocznie z góry pewien tonaż przy- i wywozowy dla poszczególnych płodów rolnych, przestrzegając równocześnie by obrót konwencyjny mieścił się w ramach uzgodnionego tonażu.

Uzgodnienie wywozowego tonażu uzależnione było przede wszystkim od bieżących potrzeb gospodarczych sfer rolniczych Śląska oraz od urodzaju i produkcji z poprzedniego roku gospodarczego.

Do artykułów wywożonych w obrocie konwencyjnym, a dysponowanych względnie regulowanych wyłącznie przez Urząd Wojewódzki Śląski należały:

- 1) zboża (pszenica, żyto, jęczmień, owies);
- 2) ziemniaki (jadalne i fabryczne);

- 3) pasza (siano, koniczyna, słoma);
- 4) buraki cukrowe;
- 5) jarzyny świeże;
- 6) jagody świeże;
- 7) drewno nieokorowane i nieobrobione w dłużycach;
- 8) dolomit;
- 9) piasek itp.

Ten swobodny stan obrotu konwencyjnego polsko-niemieckiego, zwanego również obrotem górnośląskim, trwał do chwili wejścia w życie umowy gospodarczej, tj. do 20 listopada 1935 r.

Od tego czasu wywóz ten włączony został w ogólny clearing polsko-niemiecki z tym jednak, że wysokość kwot przyznawanych dla Śląska na eksport przez Komisję Kontr. Obr. Tow. Polsko-Niem. ze względu na obowiązujące Polskę przepisy Kon. Gen. wyodrębniana była oddzielnie w poszczególnych protokołach obu Komisji Rządowych jako tzw. „kontyngenty śląskie“.

Równocześnie zgodnie z obowiązującymi przepisami clearingowymi, Urząd Woj. Śląski obok „zaświadczeń pochodzenia“ służących do bezcłowego wywozu na zasadach Konwencji upoważniony był do wystawiania świadectw rozrachunkowych na wywóz do Niemiec dla wszystkich artykułów zastrzeżonych konwencją.

Ten stan obrotu konwencyjnego trwał do dnia 15 lipca 1937 r., tj. do chwili wygaśnięcia terminu ważności Konwencji Genewskiej.

Podział i administracja pewnych kontyngentów śląskich (jak piasek, dolomit, buraki i drewno), przeszły częściowo automatycznie, częściowo natomiast na skutek porozumienia się wszystkich zainteresowanych czynników do kompetencji tut. Izby.

Gwarantowana do niedawna przepisami Konwencji Genewskiej pewna swoboda wywozu płodów rolnych do Niemiec, a w szczególności drewna i zboża, wytworzyła specyficzne warunki i nastawienie się tut. rolnictwa, dążącego nadal do utrzymania wywozu tych artykułów do Niemiec.

Za utrzymaniem dla Śląska kontyngentów wywozowych, a w szczególności zboża, przemawia wybitnie nie tylko fakt korzystnego położenia Śląska wobec rynku niemieckiego, ale przede wszystkim to, że dotychczas rolnictwo śląskie nie przeszło jeszcze z uprawy zbóż na płody okopowe.

Rada Handlu Zagranicznego — udział i rola Izby w pracach przed i po zorganizowaniu tej instytucji

Z inicjatywy i staraniem samorządu gospodarczego została w roku sprawozdawczym powołana do życia Rada Handlu Zagranicznego. Jest to instytucja o charakterze prywatnym, a statut jej został zatwierdzony przez władze administracyjne. Członkami założycielami Rady są: Związek Izb Przemysłowo-Handlowych, Związek Izb i Organizacji Rolniczych, Związek Izb Rzemieślniczych, Centralny Związek Przemysłu Polskiego, Centralny Związek Średniego i Drobnego Przemysłu, Naczelna Rada Zrzeszeń Kupiectwa Polskiego i Centrala Związku Kupców. Ponadto członkiem Rady jest Izba dla Handlu Zagranicznego w Gdańsku.

W skład Rady Handlu Zagranicznego wchodzi zatem szereg instytucyj o charakterze publiczno-prawnym i okoliczność ta zapewnia poważny wpływ Rady na sprawy handlu zagranicznego.

R. H. Z. opiera się na zasadzie parytetu poszczególnych grup samorządu gospodarczego, a mianowicie liczebność przedstawicieli grupy przemysłowo-handlowej, rolniczej i rzemieślniczej wyraża się stosunkiem 18 : 18 : 6. Ponadto posiada w Radzie 2 przedstawicieli Izba dla Handlu Zagranicznego w Gdańsku.

Zadaniem Rady Handlu Zagranicznego jest współdziałanie w sprawach dotyczących obrotu gospodarczego z zagranicą i popieranie rozwoju handlu zagranicznego, a w szczególności koordynowanie działalności samorządów i organizacyj gospodarczych w dziedzinie handlu zagranicznego oraz ustalanie wspólnej opinii tych czynników w zakresie programu polityki handlu zagranicznego i jego realizacji, podejmowanie i wykonywanie zleconych przez władze państwowe i instytucje samorządowe czynności w zakresie handlu zagranicznego oraz wydawanie opinii na wezwanie władz lub z własnej inicjatywy we wszystkich sprawach związanych z polityką, administracją lub organizacją handlu zagranicznego.

Dla prowadzenia spraw dotyczących zagadnień o specjalnym zakresie posiada Rada następujące Komitety stałe: Komitet Traktatowy, Organizacji Wywozu, Finansowo-Wywozowy z Sekcją Przemysłową, Rolną i Gdańską, Komitet Dewizowo-Rozrachunkowy, Morski i wreszcie Komitet Przywozowy, który objął agendy dawnej Centralnej Komisji Przywozowej przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Izba nasza brała żywy udział zarówno we wszelkich pracach i obradach poprzedzających utworzenie R. H. Z. jako też w zakresie zagadnień, związanych z należytą i najbardziej celową organizacją prac Rady oraz jej Komitetów i posiada swoich delegatów i ich zastępców w następujących Komitetach:

Komitet Traktatowy.

Delegat: Marian Drozdowski, dyrektor Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach.

Komitet Finansowo-Wywozowy.

Delegat: inż. Józef Dangel, wiceprezes Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach, dyrektor „Huty Pokój“, Śl. Zakł. Górn.-Hutnicze.

Zastępca: inż. Adam Rojewski, wicedyrektor Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach.

Komitet Dewizowo-Rozrachunkowy.

Delegat: inż. Michał Bajer, radca Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach, dyrektor Śląskich Kopalń i Cynkowni S. A. w Katowicach.

Zastępca: inż. Adam Rojewski, wicedyrektor Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach.

Komitet Morski.

Delegat: dr Stanisław Wachowiak, radca Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach, dyrektor gen. firmy „Robur“, Związek Kopalń Górnośląskich.

Zastępca: Marian Drozdowski, dyrektor Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach.

Eksport artykułów standaryzowanych

a) Jaja.

W roku sprawozdawczym podobnie jak w latach poprzednich firmy śląskie nie brały żadnego udziału w eksporcie jaj.

b) Pierze, puch, pióra ozdobne, szczecina, włosie, sierść.

Rozwój eksportu pierza i puchu z okręgu Izby charakteryzuje poniższe zestawienie:

r. 1931	przerobiono i wyeksportowano pierza i puchu	276.325 kg
r. 1932	„ „ „ „	224.521 „
r. 1933	„ „ „ „	585.849 „
r. 1934	„ „ „ „	239.624 „
r. 1935	„ „ „ „	69.516 „

r. 1936	„	„	„	„	92.329 „
r. 1937	„	„	„	„	75.480 „

Załamanie się eksportu pierza i puchu przerobionego w r. 1935 i w latach następnych spowodowane zostało wprowadzeniem przez szereg państw cel prohibicyjnych na puch i pierze oczyszczone w celu popierania własnego przemysłu oczyszczania pierza i puchu.

Kształtowanie się ilościowe oraz kierunki eksportu pierza w roku sprawozdawczym obrazuje poniższa tabela.

Kraj	pierze kg	puch kg	Razem kg
Anglia	2.171	—	2.171
Austria	32.350	2.608	34.958
Francja	—	745	745
Niemcy	20.157	307	20.464
U. S. A.	4.422	12.720	17.142

Eksport piór ozdobnych i szypulek z okręgu Izby kierowany był przeważnie do Anglii i osiągnął w roku sprawozdawczym kwotę ca 285.000,— zł.

Oprócz pierza i puchu i piór ozdobnych prowadził punkt kontroli Izby w Dziedzicach nadzór nad wywozem włosia, sierści, i szczeciny wystawiając 161 zaświadczeń. Wywóz tych artykułów kierowany był do Czechosłowacji, Niemiec, Jugosławii, Austrii, Estonii, Holandii i Węgier.

W związku z projektem wprowadzenia cła wywozowego oraz standaryzacji wywozu konserw rybnych, ogórków i grzybów, suszu grzybowego oraz szmat i skrawków tkanin, Izba nadesłała swe uwagi i spostrzeżenie w odniesieniu do samego zagadnienia standaryzacji tych artykułów jak i jej technicznego przeprowadzenia. Należy zaznaczyć, że z wymienionych artykułów Izba jest bezpośrednio zainteresowana jedynie w wywozie szmat i skrawków tkanin ze względu na ośrodek bielski.

Wizyty konsularne

Izba służyła jak najdalej idącą pomocą odwiedzającym okręg Izby urzędnikom naszej służby dyplomatyczno-konsularnej oraz przedstawicielom firm zagranicznych.

Program pobytu starała się Izba układać w sposób dający jak najwięcej korzyści osobom odwiedzającym Śląsk.

W roku sprawozdawczym odwiedzili Izbę:

- 1) p. Tadeusz Szumański, referent handlowy Poselstwa R. P. Ateny,
- 2) p. H. S. Mahomed, kupiec z Bombaju,
- 3) p. J. J. Wierink, handlowiec i konsul holend. w Kantonie,
- 4) p. dr Z. Przybyłkiewicz, wicekonsul w Batawii,
- 5) p. B. Telatycki, referent handlowy Poselstwa R. P. Tehere,
- 6) p. M. Domaszewicz, urzędnik M. S. Z., przeb. w Afganistanie,
- 7) p. A. Wiesiołowski, referent handlowy Konsulatu R. P. Bogota,
- 8) p. L. Rigollet, konsul honorowy R. P. w Algierze,
- 9) p. Z. Czudec, urzęd. konsula honor. R. P. w Oranie,
- 10) p. I. D. Seth, agent handlowy przy Konsul. R. P. Bombaj,
- 11) p. K. J. Giżycki, urzęd. M. S. Z., udający się do Abisynii.

Sprawy traktatowe

W dziedzinie prac traktatowych zarówno ofensywnych jak i defensywnych w roku sprawozdawczym rozwijała Izba żywą działalność. Podobnie jak w latach poprzednich tak i w roku sprawozdawczym Izba komunikowała postulaty przemysłu swego okręgu początkowo Radzie Traktatowej Samorządów i Organizacji Gospodarczych, a z chwilą ukonstytuowania się Rady Handlu Zagranicznego — Komitetowi Traktatowemu R. H. Z. współpracującej z Rządem w dziedzinie zawierania układów handlowych.

Korzystając z możliwości rewizji list kontyngentowych polsko-tureckich Izba zakomunikowała Komitetowi Traktatowemu postulaty ofensywne co do maszyn włókienniczych, zgrzebeł i wyrobów technicznych ze skóry, tkanin wełnianych, wyrobów konopnych i jutowych, cynku, blachy cynkowej, rur oraz artykułów chemicznych. Jednocześnie Izba zgłosiła postulat obniżki cła przywozowego przez Turcję na cynk i blachę cynkową.

W odniesieniu do Łotwy postulaty Izby szły w kierunku uzyskania kontyngentów na węgiel, farby ziemne, chemikalia, wełnę ponowną, maszyny włókiennicze, zgrzebla i rzemyki rozdzielcze, ałuny chromowy i potasowy, cement glinowy. Na żądanie Komitetu Traktatowego Izba określiła możliwości zbytu towarów łotewskich w swym okręgu.

Żądania kontyngentowe Izby do rokowań z Węgrami dotyczyły węgla, cynku, chemikalii, żelazofosforu, maszyn włókien-

nicznych, stożków do kapeluszy i produktów węglpochodnych. Poza tym Izba podkreśliła konieczność uregulowania sprawy nadpłat oraz wysunęła żądanie obniżki cła na maszyny włókiennicze i załatwienia sprawy importu bauksytu. Należy zaznaczyć, że w rokowaniach z Węgrami brał udział dyrektor Izby p. M. Drozdowski w charakterze delegata Rady Traktatowej.

Z okazji mających się odbyć rozmów nad ustaleniem listy wzajemnych kontyngentów w obrocie towarowym polsko-sowieckim zgłoszone przez Izbę postulaty ofensywne dotyczyły: maszyn włókienniczych, węgla oraz maszyn i aparatów dla kopalń. Postulat defensywny dotyczył maszyn do szycia. Poza tym Izba poparła dezyderaty w tej sprawie hutnictwa żelaznego, przedłożone bezpośrednio czynnikom miarodajnym.

Załamanie się równowagi w obrotach polsko-rumuńskich pociągnęło za sobą konieczność zapewnienia wyrównania obrotów co jest niezbędne w obrocie clearingowym. Z okazji przygotowywania materiałów do rozmów w tej sprawie Izba przesłała gruntowne oświecenie przyczyn zahamowania eksportu szeregu artykułów wywożonych z okręgu Izby.

Brak umów handlowych z krajami Południowej Ameryki dawał się silnie odczuć eksporterom polskim, stawiając ich w gorszym położeniu od eksporterów państw, których stosunki handlowe z krajami Ameryki Południowej opierały się na umowach handlowych. Aby temu zaradzić Rada H. Z. przygotowała obszerny materiał do ew. rozmów czynników rządowych co do zawarcia umów.

W związku z tym Izba poparła postulaty przemysłu węglowego i żelaznego zgłaszając ze swej strony żądania w odniesieniu do wywozu chemikalii, maszyn włókienniczych, szpagatu, ceraty, tkanin wełnianych, cynku, materiałów wybuchowych i żelazokrzemu, określając przy tym zapotrzebowanie swego okręgu na art. importowane z Południowej Ameryki, jak: kawa, herbata, herwa matte, skóry surowe i rudy żelazne.

W związku z rewizją list kontyngentowych przyznanych wzajemnie w traktacie polsko-czeskim z dnia 10. II. 1934 r. żądania Izby, poza postulatem powiększenia kontyngentu eksportowego na tkaniny wełniane, szły w kierunku utrzymania status quo.

Żądania co do eksportu węgla i importu trawy morskiej zgłosiła Izba przy ustalaniu plafonu wymiany towarowej polsko-francuskiej na pierwszy kwartał 1938 r.

Izba starała się o to, aby w czasie powszechnych wysiłków do ograniczania się wszelkimi sposobami od obcego importu, przemysły eksportowe Izby miały zawsze zapewnioną możliwość wywozu w zawieranych lub rewidowanych umowach Polski z państwami obcymi.

Sprawy zamrożonych należności

Wprowadzenie ograniczeń dewizowych w szeregu państw spowodowało zablokowanie należności polskich eksporterów. Szczególnie dotkliwą i przewlekłą była sprawa zamrożeń rumuńskich. Izba kilkakrotnie występowała o uregulowanie tej sprawy, przysyłając czynnikom kompetentnym materiały i informacje uzyskane we własnym zakresie. Działalność Izby w tym kierunku przyczyniła się z pewnością немало do rozwiązania sprawy odmrożeń przez układ polsko-rumuński, zawarty w końcu roku sprawozdawczego.

Sprawy celne

Ze spraw celnych o ogólnym zasięgu należy wymienić prace czynników rządowych nad rewizją taryfy celnej zapoczątkowane w roku sprawozdawczym. Izba zgłosiła dwa wnioski dotyczące podwyżki, względnie wprowadzenia cła przywozowego na czerwień tlenkowo-żelazną oraz ziemie okrzemkowe.

Żywe zainteresowanie Izby wywołała akcja wprowadzenia w życie art. 23 punkt 1 c prawa celnego, co objawiło się w szeregu badań przeprowadzonych przez Izbę na swym terenie. Zaznaczyć wypada, że wśród sfer gospodarczych okręgu Izby z wielkim zadowoleniem przyjęto widoki na zliberalizowanie dotychczasowej praktyki w zakresie obrotu uszlachetniającego. Zainteresowane firmy były zdania, że możliwość wcześniejszego wywozu za granicę gotowych produktów i ew. późniejszego w czasie bezcłowego dokończenia sobie na zasadzie art. 23 p. 1 c surowców i półfabrykatów użytych do produkcji eksportowej winna przyczynić się bardzo wydatnie do usprawnienia działalności eksportowej oraz do wzmożenia eksportu w ogóle. Dalsza sprawa, to zagadnienie obniżki kosztów związanych z kontrolą zużycia towaru odprawianego za cłem ulgowym. Koszta kontroli

celnej w szeregu artykułów były niewspółmiernie wysokie w stosunku do wartości towaru i w znacznym stopniu niwelowały uzyskaną ulgę w cle. Izba zebrała odpowiednie materiały i wystąpiła z wnioskami o obniżkę kosztów kontroli celnej zużycia szeregu artykułów odprawianych za cłem ulgowym.

Nadesłany do zaopiniowania projekt ustawy o zmianie rozporządzenia Prez. R. P. z dnia 27 października 1933 r. o prawie celnym był przedmiotem gruntownych badań Izby, a przesłana przez Izbę opinia uwzględniała w najszerszej mierze głosy sfer gospodarczych Śląska.

Poza licznymi informacjami z zakresu taryfikacji towarów, wysokości stawek celnych, możliwości i warunków uzyskania ulg celnych i innych, Izba zaopiniowała w roku sprawozdawczym 275 podań w sprawie ulg celnych oraz wydała 93 zaświadczenia na ulgi celne.

W myśl okólnika Ministra Skarbu z dnia 8. VIII. 1929 r. L. dz. IV 7070/4/28 Izba wystawiła 115 zaświadczeń dla urzędów celnych w sprawie przywozu modeli i wzorów dla produkcji krajowej.

Na podstawie pisma Ministra Skarbu z dnia 26. X. 1936 r. Nr B IX 34/36/1934 Izba wystawiła 29 zaświadczeń dla urzędów celnych w sprawie dopuszczenia do wolnego obrotu etykiet nadsyłanych przez firmy zagraniczne.

W myśl § 74 przepisów wykonawczych do prawa celnego, Izba zaopiniowała 66 podań w sprawie odprawy warunkowej rzeczy przeznaczonych do czasowego użytku, wypróbowania lub nadszadowania.

Poza tym Izba poparła 83 wnioski firm swego okręgu w sprawie zezwoleń na obrót uszlachetniający i reparacyjny z czego 75 przypada na obrót bierny, a 8 na obrót czynny.

Działalność wysłannika Izby p. inż. K. Millera

Doceniając pozycję Brazylii, jaką to państwo zajmuje i mając może po uregulowaniu stosunków handlowych w drodze traktatu w handlu zamorskim Polski, i to nie tylko jako rynek stwarzający duże możliwości dla ekspansji eksportowej, ale także jako źródło licznych i ważnych surowców, Izba Katowicka wraz z Izbą P. H. w Warszawie uznały za pożądane delegowanie osoby, która by służyła jak najdalej idącą pomocą oraz pośred-

nictwem przy nawiązaniu kontaktów między sferami gospodarczymi obu państw.

Wysłannikiem obu Izb został p. inż. K. Miller przebywający od kilkunastu lat w Południowej Ameryce i znający doskonale zarówno język, jak i tamt. stosunki polityczne i gospodarcze oraz zwyczaje handlowe. Działalność p. inż. K. Millera, datująca się dopiero od połowy roku sprawozdawczego, oczywiście ograniczyć się musiała, ze względu na krótki okres czasu, do działań wstępnych i żadnych realnych wyników w postaci dokonanych transakcji w roku sprawozdawczym przynieść nie mogła. Z dotychczasowej działalności p. inż. Millera podnieść należy starania, zresztą bezowocne, nad ulokowaniem polskiego węgla w Brazylii, dalej sprawę wyszukania odbiorców w Brazylii na chemikalia, siarczan glinu, aluny potasowy i chromowy, zamknięcia błyskawiczne oraz zainteresowanie naszych hut żelaznych sprawą dostaw rud brazylijskich.

Podział kontyngentów przywozowych

Celem usprawnienia techniki opiniowania podziału kontyngentów i wystawiania pozwoleń przywozu, Min. Przem. i Handlu upoważniło z dniem 8 stycznia 1937 r. wszystkie Izby P. H. do wydawania pozwoleń przywozu importerom swego okręgu w ramach przyznanych przez C. K. P. poszczególnym Izdom ilości tzw. kontyngentów regionalnych.

Równocześnie Ministerstwo uruchomiło pierwszą listę kontyngentów dzielonych regionalnie opracowaną pod kątem widzenia przede wszystkim artykułów kolonialnych oraz niektórych surowcowych, np. tłuszcze dla przemysłu mydlarskiego oraz część surowców włókienniczych, resztę zaś artykułów niezbędnych do produkcji pozostawiono do podziału indywidualnego w oparciu o fachowe komisje branżowe, które znają potrzeby fabryk na terenie całego państwa, ich okresowe zapotrzebowanie itp.

Jednocześnie prawie z tą listą ustalona została druga, stanowiąca zupełnie odrębną grupę artykułów, a mianowicie lista nowych zakazów niemieckich, w zakresie których izby zostały uprawnione do liberalnego wydawania pozwoleń przywozu. Lista ta obejmuje z górami 100 artykułów z różnych działów, jak dział kamieni i minerałów, dział chemiczny i farmaceutyczny, skóry surowe i wyprawione, drewno i wyroby z niego, wyroby kamie-

niarskie, szklane, żeliwne, art. techniczne, metale, maszyny włókiennicze, maszyny i aparaty rolnicze, części do maszyn, przyrządy laboratoryjne, lecznicze, pomiarowe oraz niektóre artykuły galanteryjno-konfekcyjne.

W ciągu całego prawie roku 1937 lista art. dzielonych regionalnie była stale uzupełniana nowymi surowcami, jak np.: śrutą sojową, przędzą wełnianą, trawą morską, jelitami itp. Do najdonioślejszych zalet wspomnianej wyżej reformy prac C.K.P., zaliczyć należy skrócenie czasu załatwiania podań o pozwolenia przywozu w zakresie kontyngentów regionalnych z 4—5 tygodni do kilku dni, najpóźniej zaś jednego tygodnia.

Do innych ważniejszych ułatwień odnieść należy możliwość bezpośredniego porozumienia się importerów z Izłą w sprawie jakichkolwiek zmian w prowadzeniach przywozu i ew. załatwienia tego rodzaju spraw na miejscu.

Ogromną dogodnością dla firm jest również możliwość każdorazowego informowania się na miejscu odnośnie do różnego rodzaju formalności przywozowych np. czy dana pozycja T. C. dzielona jest przez Izłą, czy też przez C. K. P., kiedy będzie dzielona, jaki jest kontyngent itp. Pozwala to importerowi zamawiać towar z zagranicy w odpowiednim czasie, dysponować swobodnie jego wysyłką w zależności od napływu zamówień klientów, układać program prac produkcji na przyszłość itp.

Bardzo ważną inowacją w dziedzinie ubiegania się o pozwolenia przywozu okazało się posiadane przez Izby uprawnienie do dokonywania takich zmian jak zmiana urzędu celnego, pozycji, względnie punktu pozycji T. C. na towary o łącznym kontyngencie oraz zmiana kraju pochodzenia na towary przydzielane z kontyngentów ogólnych. W tych wszystkich wypadkach możliwość łatwego porozumienia się z Izłą, która w sposób możliwie szybki stara się wspomniane zmiany załatwić, jest dla importera ogromnym udogodnieniem. Unika on przez to kosztów postojowego, składowego i kar za niedotrzymanie terminu dostawy.

W roku sprawozdawczym z powodu ożywienia koniunktury zanotować należy b. znaczny wzrost ilości wniesionych do Izby podań o pozwolenie przywozu. Jeśli chodzi o podania indywidualne tj. podania po zaopiniowaniu przesyłane do załatwienia do Komitetu Przywozowego — dawniej C. K. P., to podań tych wpłynęło do Izby 13.481 (w tym 3.100 przyjętych przez Ekspozyturę Izby w Bielsku). Ogólna ilość podań regionalnych tzn.

załatwianych na miejscu, wyniosła w roku sprawozdawczym 8.510 (w tym 2.300 Ekspozytury w Bielsku), razem zatem wpłynęło do Izby 21.991 podań, co w porównaniu z rokiem ubiegłym stanowi wzrost o 4.698 podań.

W konsekwencji tak znacznie zwiększonej ilości przyjętych przez Izbę podań o przywóz wzrosła również ilość spraw załatwianych przez Izbę związanych z importem towarów, a w pierwszym rzędzie korespondencja dotycząca opiniowania i załatwiania podań, jak również informowania importerów o wygaśnięciu pewnych kontyngentów, o możliwościach nabycia towarów zagranicznych na nowych rynkach w miejsce rynków posiadających niedostateczne kontyngenty itp.

Izba informowała importerów o kontyngentach przyznanych poszczególnym krajom oraz interweniowała w Min. P. H. o uruchomienie tychże. Większość zapotrzebowania firm tut. okręgu mieściła się w ramach kontyngentów. Wyjątek stanowiły tylko pewne maszyny, narzędzia, niektóre środki farmaceutyczne, chemiczne i surowce.

Gros importu w obrocie naszej Izby stanowiły surowce, a więc: zaprawy do produkcji technicznej, gliny ogniotrwałe i szlamowane, metale nieszlachetne, skóry bydlęce surowe, jeli-ta, kalafonia, oleje, tłuszcze roślinne i zwierzęce, masło i ziarno kakaowe, wełna, bawełna, surowce hutnicze żelazne i cynkowe. Następną pozycję zajmowały maszyny wszelkiego rodzaju, jak maszyny elektryczne, do pisania i liczenia, maszyny graficzne, do domowego użytku itp. oraz artykuły techniczne. Za nimi z kolei szły artykuły konsumcyjne, jak towary kolonialne i owoce południowe świeże i suszone, wreszcie wyroby tekstylne, galanteryjne, papiernicze i inne.

W związku z podziałem regionalnym niektórych artykułów oraz wydawaniem pozwoleń przywozu Izba w ca 156 wypadkach informowała firmy swego okręgu o sprawach z tym związanych, względnie o procedurze postępowania.

W ca 85 wypadkach Izba skierowała wraz ze swoją Ekspozyturą podania firm importerskich do Min. P. H. i Kom. Przywóz. R. H. Z. w sprawie różnych nie podlegających kompetencji Izby zmian na pozwoleniach przywozu, jak to klauzul wartości i wagi towaru, pozycji T. C., kraju pochodzenia, przedłużenia terminu ważności, upoważnienia do przekazania należności za sprowadzony towar osobie trzeciej itp.

Nadto należy zaznaczyć, iż w kilku wypadkach Izba zwracała się telefonicznie do Min. P. H. w sprawie zmian na pozwoleniach przywozu, na co zawsze prawie uzyskiwała zgodę, a w 6 wypadkach z decyzji Ministerstwa wystawiła pozwolenia przywozu na art. dzielone indywidualnie.

Izba załatwiła ca 214 spraw związanych z obsługą podań dotyczących przyspieszenia wydania pozwoleń przywozu. Bliżko w 570 wypadkach Izba informowała firmy importerskie swego okręgu o zmianach w procedurze postępowania przy składaniu podań, udzielając równocześnie wyjaśnień co do taryfikacji sprowadzonych towarów, oraz zwracała się do importerów o różne uzupełnienia złożonych podań.

Prócz podań wysyłanych codziennie do C. K. P., Izba bądź to na specjalne życzenie importerów, bądź też ze względu na charakter sprawy przesyłała indywidualnie do C. K. P. 288 wniosków o pozwolenia przywozu.

Odrębną grupę spraw stanowią po wprowadzeniu reglamentacji dewizowej w 1936 r. sprawy wydawania zaświadczeń o wartości towarów sprowadzanych za pozwoleniami przywozu. Izba wydała takich zaświadczeń przeszło 590, a w 225 wypadkach musiała przeprowadzać z firmami dodatkową korespondencję, odnoszącą się, czy to do nadesłania brakujących znaczków stemplowych, czy to dodatkowych dowodów, na podstawie których można było by określić dokładną wartość sprowadzonych towarów.

Prócz wydawania powyższych zaświadczeń Izba zgodnie z obecnymi wymaganiami Komisji Dewizowej poświadczyła ceny rynkowe na 1.640 fakturach zagranicznych za towary sprowadzone w inny sposób niż za pozwoleniami przywozu.

Działalność oddziału wykonawczego wydawania pozwoleń przywozu w roku sprawozdawczym 1937

Zgodnie z zarządzeniem Min. Prz. i Handl. do podziału kontyngentów regionalnych przy tut. Izbie powołany został do życia tzw. Regionalny Komitet Przywozowy w składzie dyrektora Izby Przemysłowo-Handlowej lub jego zastępcy jako przewodniczącego, 2 przedstawicieli przemysłu, 2 przedstawicieli handlu, 2 przedstawicieli rzemiosła oraz 1 przedstawiciela rolnictwa. W roku sprawozdawczym Komitet odbył 9 posiedzeń, dokonując podziału pomiędzy importerów Izby.

w okresie	styczeń—luty różnych artykułów	z 40 poz. tar. celn.
„ „	marzec—kwiecień „ „	72 „ „ „
„ „	maj—czerwiec „ „	51 „ „ „
„ „	lipiec—sierpień „ „	72 „ „ „
„ „	wrzesień—paźdz. „ „	77 „ „ „
„ „	listopad—grudz. „ „	73 „ „ „

Wydział wykonawczy wydawania pozwoleń przywozu na podstawie dokonanych przez Reg. Kom. Przyw. przydziałów oraz z tzw. kontyngentów liberalnych, dotyczących głównie przywozu z Niemiec, wystawił ogółem 8.405 pozwoleń przywozu w tym 560 z tzw. „Kontyngentu Dyrektora“ utworzonego dla umożliwienia załatwiania pilnych drobnych przesyłek dla potrzeb produkcji i dla osób prywatnych.

Liczba wystawionych pozwoleń przywozu w poszczególnych miesiącach przedstawia się jak następuje:

w m.	styczniu—lutym	wystawiono	680	pozwoleń przyw.
„	marcu	„	650	„ „
„	kwietniu	„	687	„ „
„	maju	„	535	„ „
„	czerwcu	„	666	„ „
„	lipcu	„	849	„ „
„	sierpniu	„	794	„ „
„	wrześniu	„	881	„ „
„	październiku	„	1024	„ „
„	listopadzie	„	816	„ „
„	grudniu	„	823	„ „
O g ó ł e m		„	8405	„ „

W związku z wystawianiem pozwoleń wysłano 2.472 zawiadomienia do firm o przyznanych przydziałach artykułów z poz. tar. celn. obciążonych podwójną opłatą: na rzecz Ministerstwa Przemysłu i Handlu i na R-k Organizacji Zbytu. Daje to przeciętnie liczbę 412 zawiadomień na okres kontyngentowy obejmujący 2 miesiące. Niezależnie od wysłanych zawiadomień o opłatach wyeskpediowano 328 zawiadomień o odłożonych podaniach oraz 252 zawiadomienia o podaniach załatwionych negatywnie.

Prace statystyczne obowiązujące wydział wydawania pozwoleń przywozu przedstawiały się jak niżej:

wysłano: 88 wykazów talonów statystycznych w tym 6 dotyczących „Kontyngentu Dyrektora“

- 312 sprawozdań z wykonania przydzielonych kontyngentów
- 12 sprawozdań okresowych dot. liberalnego importu z Niemiec
- 43 sprawozdań okresowych z pozostałych krajów
- 24 wykazy akt załatwionych podań regionalnych, w tym 6 „z Kontyngentu Dyrektora“
- 18 wykazów dokonywanych zmian w pozwoleniach przywozu.

*Działalność w zakresie polityki reglamentacyjnej
i kontyngentowej*

Izba wystąpiła do Ministerstwa Przem. i Handlu o uruchomienie nadkontyngentu na żywicę z Francji ze względu na to, iż wskutek gwałtownej zwyżki cen na ten artykuł na rynkach zagranicznych przyznane kontyngenty wartościowe przedstawiały pod względem wagowym wielokrotnie mniejsze ilości kalafonii od prelimitowanego nawet w bardzo skromnych rozmiarach zapotrzebowania tutejszych fabryk mydła.

Izba poparła wystąpienie do Ministerstwa sfer przemysłowych swego obwodu o zwiększenie udziału okręgu Izby w przywozie nasion egzotycznych dla olejarni, znajdujących się na Śląsku, ze względu na zwiększenie zdolności przetwórczych tychże olejarni.

W związku z dobrą opinią, jaką cieszą się wśród nabywców kasy rejestracyjne produkcji firmy „Aristo“ Polska fabryka kas rejestracyjnych w Bielsku, Izba wystąpiła do Ministerstwa Przem. i Handlu z wnioskiem o zmianę dotychczasowej liberalnej polityki przywozowej w zakresie kas rejestracyjnych z poz. T. C. 1169 p. 4 i wprowadzenia daleko idących nawet ograniczeń w tym artykule, zwłaszcza w stosunku do Niemiec, skąd sprowadza się kasy konkurujące z krajową produkcją. Poza tym Izba zaproponowała wprowadzenie ochrony celnej dla kas rejestracyjnych, a mianowicie dodanie do poz. T. C. 1169 p. 4 litery c „kasy rejestracyjne, wagi poniżej 50 kg“ ze stawką celną 600 zł za 100 kg.

W związku z niedostatecznymi przydziałami surowców z Czechosłowacji gliny, łupku i kwasu siarkowego dla jednej z tut. fabryk porcelany, Izba wystąpiła z wnioskiem do Ministerstwa

o specjalny przydział powyższych surowców dla produkcji porcelany, wyrobów ogniotrwałych i mufli dla hut cynkowych, gdyż wskutek braku surowców groziło przedsiębiorstwom śląskim wstrzymanie normalnego biegu produkcji, a nawet zamknięcie zakładów.

Izba poparła również wniosek jednego z przedsiębiorstw o przyznanie mu specjalnego dodatkowego kontyngentu na przywóz tranów ciekłych z uwagi na sprowadzanie tego surowca dla celów próbnej fabrykacji i kontroli nowo zmontowanych urządzeń i aparatury do utwardzania tłuszczów.

Dla okręgu bielskiego Izba wystąpiła o uruchomienie kontyngentu przywozowego na śliwki suszone z U. S. A., gdyż wobec braku w roku bieżącym normalnych kontyngentów na ten artykuł oraz niemożności sprowadzenia go w transakcjach wiązanych, jedyny istniejący na tamtym terenie zakład uszlachtowania owoców został zupełnie pozbawiony podstawowego surowca do produkcji.

Na prośbę jednej z firm, produkującej na naszym terenie ołówki oraz wieczne pióra z mas plastycznych, galalitowych, trolitowych i bakelitowych, nie ustępujące w niczym co do swej jakości wyrobom zagranicznym, Izba zawnioskowała ograniczenie wydawania pozwoleń przywozu na powyższe artykuły, jako mogące w zupełności być zastąpione przez krajową produkcję.

Z uwagi na znikomą pozycję, jaką stanowi import herva-matte w obrocie towarowym z Brazylią, oraz na fakt dużego skupienia produkcji tego artykułu w rękach polskich kolonistów w Brazylii, Izba poparła wniosek jednej z firm handlowych o uruchomienie specjalnego kontyngentu na przywóz herva-matte z Brazylii.

Mając na względzie, że dzięki zainstalowanym nowoczesnym urządzeniom i wykwalifikowanemu personelowi zdolna jest jedna z tutejszych fabryk pokryć całkowite zapotrzebowanie krajowe w zakresie oprawek okularowych, Izba wystąpiła z wnioskiem o całkowite ograniczenie importu tego artykułu do Polski.

Wobec dużego zapotrzebowania na terenie Izby na śledzie solone, zwłaszcza dla ubogiej ludności robotniczej w okresie postu, Izba wystąpiła do Ministerstwa z wnioskiem o uruchomienie dla Śląska dodatkowego kontyngentu na ten artykuł z Holandii.

Izba zwróciła się również do Ministerstwa Przem. i Handlu o uruchomienie dodatkowego kontyngentu na części kołowców z Anglii, gdyż montownie na jej terenie otrzymały cały szereg zamówień na rowery, do produkcji których jedynie nadawały się specjalne części rowerowe, fabrykowane w Anglii.

Wobec przyznania Belgii bardzo wysokiego kontyngentu na tlenki ołowiu, Izba wystąpiła do Ministerstwa z wnioskiem o wydatne ograniczenie importu tego artykułu ze względu na istnienie na jej terenie produkcji, zdolnej pokryć całkowite zapotrzebowanie rynku polskiego.

Działalność informacyjna w zakresie importu

Jak w latach poprzednich, tak i w roku sprawozdawczym Izba starała się informować importerów bądź to pisemnie, bądź telefonicznie lub ustnie o różnych zmianach, zachodzących w dziedzinie przywozu towarów reglamentacyjnych z zagranicy, ułatwiając tym samym orientowanie się zainteresowanym firmom w przepisach i zarządzeniach odnośnie całego przywozu względnie przepisów, dotyczących się pewnej grupy towarów lub krajów.

Spośród najważniejszych tego rodzaju informacji wymienić należy poniższe:

- 1) o wydawaniu pozwoleń przywozu na pomarańcze z Hiszpanii z kontyngentu umownego pod warunkiem sprowadzenia przez importera partii towaru, odpowiadającej wysokości przydziału w drodze clearingu;
- 2) o uruchomieniu kontyngentów włoskich na okres styczeń—marzec 1937 w wysokości 75% poprzednio uruchomionych kontyngentów na okres wrzesień-grudzień 1936;
- 3) o zarządzeniu Ministerstwa P. i H. dot. udzielania pozwoleń przywozu tylko firmom prowadzącym księgi handlowe, choćby uproszczone;
- 4) o przyznawaniu przydziałów na trany lecznicze z poz. T. C. 216 p. 2 tylko aptekom, ubezpieczalniom, instytucjom charytatywnym itp.;
- 5) o uruchomieniu rocznej listy kontyngentowej dla Belgii z podziałem dwumiesięcznym;
- 6) o uruchomieniu przez Ministerstwo kontyngentu celnego w okresie od 1. III. 37 r. do 1. III. 38 r. na części kołowców

- z Anglii z nast. podziałem: 85% kontyngentu na okres 1. I. — 31. V. 37 r. i 15% na okres 1. VI. — 31. VII. 37 r.;
- 7) o zmianach wartości różnych towarów branych za podstawę do obliczania opłat manipulacyjnych od pozwoleń przywozu i zmianach wartości towarów na Rachunek Organizacji Zbytu jak: kwasu mlekowego, blachy aluminiowej, formalinowych połączeń wodorosiarczyny sodu, kawy, herbaty, ostrzy do golenia, konserw rybnych, rurek plecionych itp.;
 - 8) o ustaleniu przez Ministerstwo specjalnych kontyngentów surowcowych przeznaczonych na wykonanie zamówień eksportowych;
 - 9) o uruchomieniu kontyngentów przewozowych dla Szwajcarii od 1. I. 37 r. i o uzyskiwaniu pozwoleń przywozu tylko na podstawie świadectw rozrachunkowych, wydawanych importerowi przez Polski Instytut Rozrachunkowy w Warszawie po przeprowadzeniu prywatnej transakcji kompensacyjnej;
 - 10) o rozszerzeniu listy kontyngentów dzielonych regionalnie na następujące artykuły: owoce suszone z Italii, orzechy ziemne z Indii Hol., kawę z bryt. kolonii w Afryce, śledzie świeże z Anglii, Niemiec, Norwegii, jelita solone z Anglii, Austrii, Belgii, Czechosłowacji, Danii, Finlandii, Kanady, Niemiec, Szwecji, Chin i U. S. A.;
 - 11) o konieczności umieszczania na zawiadomieniach o przydziale, w związku z wprowadzeniem nowych warunków obrotu towarowego polsko-szwajcarskiego, następującej klauzuli: „Przywóz może być dokonany tylko po uzyskaniu świadectw rozrachunkowych w Polskim Towarzystwie Handlu Kompensacyjnego w Warszawie, Moniuszki 10, które wydawane będą na podstawie uprzedniego wywozu do Szwajcarii lub po złożeniu „zobowiązania importera do dokonania wywozu w ciągu trzech miesięcy“;
 - 12) o zwrocie opłat na Rachunek Organizacji Zbytu od pozwoleń przywozu wina w stanie nieskażonym przeznaczonym do przerobu na winiak;
 - 13) o uruchomieniu z dniem 1. III. 37 r. rocznej listy kontyngentowej dla Niemiec z podziałem dwumiesięcznym;
 - 14) o dalszym rozszerzeniu listy kontyngentowej regionalnej na poniższe artykuły: trawę morską z Francji, tłuszcze i oleje

- roślinne z Anglii, Czechosłowacji, Danii, Holandii i Grecji, perły nieprawdziwe z Czechosłowacji, przędzę wełnianą z Anglii i z Austrii, śrutę sojową z Danii, Szwecji i Norwegii;
- 15) o stosowaniu klauzuli morskiej na pozwoleniach przywozu srebra z Anglii;
 - 16) o konieczności zaopatrywania z dniem 1. IV. 37 r. pozwoleń przywozu na pomarańcze i mandarynki z Palestyny w klauzulę o świadectwie pochodzenia;
 - 17) o uruchomieniu jednorazowego kontyngentu na pieprz z Travancore na specjalnych warunkach;
 - 18) o umieszczaniu na pozwoleniach przywozu na wełnę praną, przydzielaną z kontyngentów specjalnych z Anglii, Francji i Belgii w warunkach specjalnych klauzuli „Ważne przy bezpośrednim przewozie z (kraj);
 - 19) o konieczności przekazywania należności za samochody z Francji w 2 ratach: 50% wartości przyznanego przydziału po 4. VI. 37 r. i 50% po 4. VIII. 37 r.;
 - 20) o wyeliminowaniu począwszy od okresu maj—czerwiec kaoliny szlamowanej z poz. T. C. 150;
 - 21) o konieczności dołączania faktur do podań na poz. T. C. 490 „przetwory chemiczne osobno niewymienione“;
 - 22) o konieczności podawania w wnioskach o pozwolenie przywozu obuwia z Czechosłowacji wagi i ilości par obuwia;
 - 23) o uruchomieniu kontyngentu zniżki celnej na śledzie solone od 1. IX. 37 r. z Danii i Islandii;
 - 24) o formalnościach importowych przy przywozie towarów z Palestyny w drodze rozrachunku;
 - 25) o wydawaniu pozwoleń na przywóz towarów z listy surowcowej z kontyngentu Anglii, Holandii i Belgii również i dla Kolonii wymienionych w traktatach zawartych z tymi krajami;
 - 26) o uruchomieniu wolnego kontyngentu na owoce świeże z Italii;
 - 27) o zwolnieniu przez Ministerstwo od klauzuli morskiej pozwoleń przywozu na śledzie solone z Niemiec, przywożone w okresie od 1. VII. — 1. X. 37 r.;
 - 28) o zwolnieniu przez Ministerstwo pozwoleń przywozu na toluol, importowany z krajów zamorskich, od klauzuli morskiej i o bezpośrednim konosamencie;

- 29) o zmianie blankietu podaniowego;
- 30) o zniżce celnej (Dz. U. 49/37) na owoce świeże z Italii, Rumunii i Węgier i w związku z tym procedurze postępowania przy przywozie;
- 31) o zezwoleniu Ministerstwa na wydawania pozwoleń przywozu zakładom rzemieślniczym pomimo nieprowadzenia ksiąg handlowych;
- 32) o artykułach zwolnionych od pozwoleń przywozu;
- 33) o wydawaniu pozwoleń przywozu na artykuły służące do produkcji przeznaczonej na eksport z klauzulą eksportową;
- 34) o warunkach przydziału kukurydzy z Rumunii;
- 35) o możliwości zamiany masła kakaowego na ziarno kakaowe;
- 35) o zawieszeniu przez Ministerstwo na okres kontyngentowy wrzesień — październik konieczności wiązania przydziałów wełny importowanej z zakupem wełny krajowej;
- 37) o uruchomieniu kontyngentów na kukurydzę, koński ząb, otręby i makuchy słonecznikowe bez ograniczeń z krajów clearingowych;
- 38) o zwolnieniu importerów od obowiązku zakupu wełny krajowej przy przywozie wełny zagranicznej, jeśli ta ostatnia służyć ma do produkcji przeznaczonej na eksport;
- 39) o konieczności umieszczania klauzuli o świadectwie pochodzenia na pozwoleniach przywozu tłuszczów z Norwegii;
- 40) o trybie postępowania przy przywozie makulatury na podstawie zezwoleń na zniżkę celną;
- 41) o zniesieniu klauzuli o świadectwie pochodzenia na pozwoleniach przywozu tłuszczów uwodornionych z Norwegii;
- 42) o zniżce celnej na przywóz pieprzu (Dz. U. R. P. Nr 76/37);
- 43) o trybie postępowania przy ubieganiu się o zezwolenie przywozu za ulgą celną quebracho z Argentyny;
- 44) o otwarciu kontyngentów autonomicznych z ważnością od dn. 25. XI. 37 r. — 31. V. 38 r. na nasiona do siewu;
- 45) o wprowadzeniu klauzuli o świadectwie pochodzenia na pozwoleniach przywozu na masło kakaowe z Belgii.

Pośrednictwo handlowe w eksporcie i imporcie

W okresie sprawozdawczym Izba otrzymała szereg zapytań z zagranicy o adresy tak eksporterów jak i importerów w ogólnej liczbie 220.

W szczególności napłynęły zapytania o adresy eksporterów: cynku, ołowiu, żelaza wszelkiego rodzaju i wyrobów żelaznych, art. chemicznych, drzewa, węgla, wyrobów włókienniczych, skór, technicznych wyrobów skórzanых, zboża i innych artykułów.

Zapytania o import do Polski dotyczyły m. in. towarów kolonialnych, maszyn biurowych, śledzi, konserw, olejów i tłuszczów, celulozy sulfitowej, szmat, złomu żelaznego, wełny, maszyn górniczych, paszy treściwej, jelit itp.

Przy załatwianiu odnośnych zapytań Izba posługiwała się przede wszystkim materiałami znajdującymi się w katastrze. Poza tym w indywidualnych wypadkach przeprowadzała ankietę wśród zainteresowanych przedsiębiorstw lub organizacji gospodarczych, zaś w braku odpowiednich producentów w jej okręgu z innymi terytorialnie właściwymi Izbami.

Zapytania wpłynęły m. in. z Indii, Argentyny, Stanów Zjednoczonych A. P., Palestyny, Malty, Grecji, Niemiec, Anglii, Czechosłowacji, Egiptu, Holandii, Szwajcarii, Turcji, Italii, Francji, Jugosławii, Łotwy i innych państw.

Z innych ważniejszych prac Izby należy wspomnieć o kwestii zaopatrzenia w zagraniczne surowce tłuszczowe przemysłu garbarskiego, chemicznego, włókienniczego, a przede wszystkim mydlarskiego. Szczególnie ten ostatni przemysł uskarżał się stale na niedostateczne przydziały tłuszczów importowanych. Izba badała sytuację na tym odcinku i następnie występowała niejednokrotnie do Ministerstwa Przemysłu i Handlu z wnioskami, mającymi na celu zapełnienie luk w zaopatrzeniu w surowiec tego przemysłu, jak np. w sprawie przydziału dla mydlarstwa oleju sojowego dla wyrównania niedoboru powstałego ze skąpych przydziałów oleju kokosowego, w kwestii znaczniejszych przydziałów kopry i pestek palmowych dla jednej z olejarni naszego okręgu wskutek chwilowego braku na rynku krajowym nasion oleistych itd.

Jeśli chodzi o udział okręgu Izby w kontyngentach przywozowych na tłuszcz kostny, łój zwierzęcy, kwasy roślinne i tłuszcz utwardzony, to udało się utrzymać procentowy udział naszego okręgu w globalnych kontyngentach na te artykuły na poziomie zeszłorocznym.

Zapotrzebowanie na tran zwiększyło się w naszym okręgu więcej niż dwukrotnie z powodu uruchomienia przez Zjednoczone Zakłady Materiałów Wybuchowych i Azotu S. A. w Łaziskach

Górnych trzeciej w Polsce, a drugiej w naszym okręgu, utwardzalni tłuszczów. Izba interweniowała w Ministerstwie pisemnie i przez swego delegata w sprawie uzyskania przydziału tranu najpierw dla celów doświadczalnych w trakcie budowy utwardzalni, a następnie po jej uruchomieniu w kierunku stałych przydziałów.

Dla zrealizowania wytycznych polityki tłuszczowej, uchwalonych przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów w lipcu roku sprawozdawczego, Ministerstwo Przemysłu i Handlu powołało do życia Komisję Surowców Tłuszczowych, działającą przy Związku Izb Przem. Handlowych R. P. Komisja ta ma za zadanie czuwanie i kontrolę nad realizacją preferencji dla surowców krajowych i nad słusznym i równomiernym rozdziałem importowanych surowców tłuszczowych. W związku z wspomnianą akcją preferencyjną dla surowców krajowych nastąpiło z końcem roku sprawozdawczego przymusowe powiązanie tłuszczów krajowego pochodzenia z zakupem i odbiorem wszelkich zagranicznych surowców tłuszczowych.

X. Sprawy komunikacyjne

Sprawy samochodowe

W roku sprawozdawczym Izba poświęciła specjalną uwagę sprawom motoryzacji.

W dziale koncesjonowania zarobkowego przewozu samochodami towarów i osób w miesiącu grudniu 1936 r. ukazało się rozporządzenie Ministra Komunikacji wprowadzające szereg zmian do rozporządzenia z dn. 6. 7. 1932 r. i wydano instrukcję dla urzędów wojewódzkich, będącą niejako wykładnią nowego rozporządzenia. Zasady nowych zarządzeń Izba omówiła w sprawozdaniu za rok ubiegły; niemniej Izba zaznacza, że skreślenie nowym rozporządzeniem § 39 rozporządzenia z 1932 r. eliminowało Izby Przemysłowo-Handlowe z współudziału w opiniowaniu koncesji. Izby Przemysłowo-Handlowe uważając, że samorząd gospodarczy powinien być wysłuchany przy wydawaniu koncesji ze względu na coraz to bardziej rozpowszechniający się przewóz samochodami i jego znaczenie gospodarcze, wszczęły starania o przywrócenie dawnego stanu rzeczy. Starania te odniosły czę-

ściowy skutek, tzn., że aczkolwiek nowe rozporządzenie nie zostało znowelizowane, to jednak Ministerstwo obiecało porozumiewać się nadal z Izbami P. H. w sprawie koncesji, co znalazło wyraz, jeśli chodzi o Izbę, w nadsyłaniu przez Urząd Wojewódzki Śląski podań o koncesje do zaopiniowania przez Izbę.

Sądząc z ilości nadsyłanych podań ruch wniosków o koncesje był w roku sprawozdawczym mniejszy niż w latach ubiegłych. W 1937 r. Izba otrzymała od Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego ogółem 10 wniosków na przewozy zarobkowe towarów. Na określone linie wniosków było 4, z czego dwa na linię Katowice—Cieszyn, zaopiniowane przez Izbę negatywnie, i dwa na linię Katowice—Bielsko zaopiniowane pozytywnie. Wniosków na koncesje ogólne Izba otrzymała 6, z czego 5 na ruch w obrębie województwa śląskiego i jeden na obszarze całej Polski z wyłączeniem linii zastrzeżonych. Z powyższych wniosków Izba zaopiniowała pozytywnie 5 wniosków, negatywnie 1.

Poza tym Izba otrzymała trzy zapytania od innych Izb Przemysłowo-Handlowych w sprawach petentów z ich okręgów chcących otworzyć linie, które miały wiązać pewne ośrodki ze Śląskiem. We wszystkich wypadkach opinie Izby były pozytywne.

W opiniowaniu wniosków Izba kierowała się wytycznymi uchwalonymi w 1935 roku przez Komisję Komunikacyjną Izby.

Jeśli chodzi o ocenę wpływu nowych rozporządzeń na rozwój przewozów, to nie odczuły one specjalnie na Śląsku. Niewątpliwie zniesienie koncesji liniowych i swoboda kursowania samochodów zarobkowo-towarowych po całej Polsce doprowadziła do penetracji koncesjonariuszy z innych ośrodków w Polsce na Śląsk, ale stosunki te ograniczyły się do relacji między większymi ośrodkami województwa, a resztą Polski, nie wchodząc w komunikację w obrębie województwa. Koncesjonariusze śląscy kategorii dawnych „liniowców“ również nie rozszerzali swej działalności na inne odcinki w Polsce. W roku sprawozdawczym dał się zauważyć objaw, że zamożniejsze firmy, zarówno w dziale przewozu towarów jak i osób, powiększały swój tabor i rentowność ich na ogół wzrosła. Natomiast koncesjonariusze kategorii dawnej „obszarowej“ znaleźli się w gorszej sytuacji. Szczególnie ożywiony ruch przewozowy panował na Śląsku Cieszyńskim, gdzie pewna ilość firm przemysłowych przerzuciła przewóz swojej produkcji z kolei na samochody.

Na dzień 31 sierpnia 1937 r. w Województwie Śląskim znajdowało się 54 koncesjonariuszy, dysponujących ca 100 samochodami. Według dawniejszego podziału można ich podzielić na koncesjonariuszy liniowych (11) i obszarowych (3); w 1937 r. przewieźli oni koło 100.000 ton towarów. W stosunku do przewozów drobnicy przez kolej jest to cyfra bardzo niska (poniżej ½%) niemniej należy zaznaczyć, że są to towary wysokowartościowe. Samochodami przewożone były: wyroby żelazne, blacha, złom metali półszlachetnych, owoce, jarzyny, artykuły żywnościowe, mydło, papier, wyroby techniczne i chemiczne, konserwy, przędza, tkaniny, czekolada i wyroby cukiernicze.

Jeśli chodzi o komunikację samochodową osobową to w województwie śląskim kursowało 38 regularnych linii autobusowych, obsługiwanych przez 95 autobusów. Linie te pokrywały trasę 872 km ($\frac{1}{3}$ dróg w województwie), a dzienny przebieg wynosił około 13.500 km. Rocznie przewożą one ca 12 milionów pasażerów, czyli ca 25% ogółu ruchu pasażerskiego w województwie, względnie $\frac{1}{3}$ ilości pasażerów kolejowych. Należy z uznaniem podkreślić punktualność komunikacji autobusowej.

W ramach spraw związanych z ruchem samochodowym Izba zapytywana była przez Urząd Wojewódzki Śląski o wnioski dot. usprawnienia i rozszerzenia sieci istniejących linii autobusowych i ciężarowych w województwie. Izba nadmieniwszy, że połączenia ruchu towarowego wydają jej się wystarczające, wyraziła zapatrywanie, że byłoby pożądanym otwarcie następujących połączeń autobusowych:

1. Katowice — Siemianowice — Sosnowiec — Będzin
2. Siemianowice — Chorzów I.
3. Tarnowskie Góry — Lubliniec
4. Rybnik — Żory — Pszczyna
5. Katowice — Rybnik — Wodzisław — Jastrzębie Zdrój
6. Rybnik — Knurów
7. Wodzisław — Łaziska (pow. rybnicki) — Godów — Skrzyszów — Mszana
8. Michałkowice — Siemianowice Śląskie
9. Mikołów — Kostuchna

Poza tym Izba wniosła o usprawnienie ruchu na niektórych liniach, względnie o wyznaczenie przystanków. W roku sprawozdawczym ustalono w Katowicach nowe miejsce postoju auto-

busów dalekobieżnych, budując prowizoryczną budkę przystankową.

Kwestia motoryzacji była przedmiotem niejednokrotnych dyskusji na terenie Związku Izb P. H., w wyniku których została wybrana tzw. Podkomisja dla spraw motoryzacyjnych. W skład tej Podkomisji weszła również Izba P. H. w Katowicach, będąc referentką tego zagadnienia na terenie międzyizbowym. Podkomisja powyższa zebrała się w lipcu 1937 r. we Lwowie i w grudniu w Krakowie. Izba P. H. w Katowicach opracowała obszerny memoriał obejmujący następujące zagadnienia w związku z motoryzacją: celne, podatkowe, utrzymania aut, systemu ratalnego zakupu, garaży, warsztatów, mechaników samochodowych, stacji obsługi, stacji benzynowych i spraw policyjno-drogowych. Szereg zagadnień, a w szczególności z zakresu podatkowo-celnego, wymagało dodatkowych naświetleń ze strony czynników miarodajnych. Na grudniowym posiedzeniu w Krakowie Podkomisja zleciła Izdom P. H. w Katowicach i w Warszawie przeprowadzenie dalszych rozmów i opracowanie ostatecznej redakcji poglądów naszego samorządu na sprawy motoryzacji. Sprawy te są w opracowaniu. W wyniku obrad Podkomisji uznano za bardzo pożądane, aby do Komisji Motoryzacyjnej przy Ministerstwie Komunikacji został powołany przedstawiciel samorządu przemysłowo-handlowego.

Sprawy pocztowe

W roku sprawozdawczym na czoło prac Izby z działu pocztowego wysuwają się prace nad reformą opłat pocztowych i telefonicznych.

W dziale opłat pocztowych Izba wypowiedziała się za wprowadzeniem na terenie powiatu katowickiego i świętochłowickiego opłat taryfy miejscowej, za liberalniejszym traktowaniem druków i za zniżką taryfy przy ich nadawaniu w większych ilościach, za podwyższeniem wagi próbek bez wartości dla niektórych artykułów z 500 do 1.000 gramów, za zwolnieniem przesyłek nadchodzących z zagranicy przez pierwsze 3 dni od opłaty, za obniżeniem opłat za nadawanie telegramów telefonem i za wprowadzeniem telegramów z upomnieniami płatniczymi.

Odnosnie opłat telefonicznych Izba wystąpiła o podwyższenie miesięcznego kontyngentu rozmów na zautomatyzowanych sieciach do 150, obniżenia opłat za rozmowy ponadkontyngen-

towe, o umożliwienie przyłączenia się zakładów przemysłowych, położonych w nieautomatyzowanych powiatach do centrali automatycznej na koszt własny, o zezwolenie na połączenia międzyzakładowe nad drogami publicznymi, o знижение opłat dzierżawnych za prywatne obwody rozmowne na sieci z taryfą licznikową itd.

Izba brała bardzo czynny udział w opracowaniu memoriału w sprawie uprawnienia właścicieli pól górniczych do zakładania telefonów.

W związku z Międzynarodową Konferencją Pocztową w Kairze Izba przesłała swe uwagi w sprawie usprawnienia międzynarodowego ruchu pocztowego.

Na skutek skarg sfer gospodarczych Bielska na późne doręczanie poczty z Warszawy, Łodzi i portów polskiego obszaru celnego, Izba interweniowała w Dyrekcji Okręgu Pocht i Telegrafów z prośbą o zmianę biegu ambulansów pocztowych.

Poza tym Izba wypowiedziała się w następujących sprawach: spisu abonentów pocztowych, paczek żywnościowych, chodów listonoszy, listów z drukowanymi znaczkami wypuszczonych przez M. P. i T.

Dla Międzynarodowej Izby Handlowej Izba opracowywała stale ankiety w sprawie opłat i nadawania telegramów w swym okręgu.

Wzorem lat ubiegłych Izba podawała drogą komunikatów prasowych i pism do organizacji gospodarczych informacje nadsyłane przez Dyrekcję Okręgu Pocht i Telegrafów w Katowicach w sprawie otwierania względnie zamykania urzędów oraz agencji pocztowych i czasu ich urzędowania oraz wykazy przedmiotów zabronionych do przewozu, wydawanych przez Międzynarodowe Biuro Światowego Związku Pocztowego w Bernie, a nadsyłane przez M. P. i T.

Sprawy morskie i żegluga śródlądowej

Po raz pierwszy w rocznym sprawozdaniu z działalności Izby do dotychczasowego tytułu „sprawy morskie“ Izba załącza zagadnienie żegluga śródlądowej. Zagadnienie to stało się jednym z najbardziej palących problemów w Polsce, w rozwiązaniu którego okręg Izby, jako najpoważniejszy producent towarów masowych, jak węgiel, koks czy cynk i jednocześnie konsument rud, złomu itd. jest bardzo zainteresowany.

Dzięki ponownemu wyborowi Rady Izby p. dra Stanisława Wachowiaka na stanowisko przewodniczącego Komitetu Morskiego Rady Handlu Zagranicznego oraz pełnieniu przez Dyrektora Izby p. M. Drozdowskiego obowiązków delegata Związku Izb P. H. R. P. w Komisji Opiniodawczej dla Spraw Ekonomicznych z zakresu Polityki Morskiej przy Dep. Morskim Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz w Radzie Portu w Gdyni, Izba, jak i w latach ubiegłych, brała żywy udział w opracowywaniu zagadnień związanych z morzem.

W roku sprawozdawczym powołano do życia Komitet Morski Rady Handlu Zagranicznego R. P., w miejsce b. Komitetu dla Spraw Portowych. Zakres prac nowego Komitetu jest prawie identyczny z zakresem Komitetu Portowego.

W ciągu roku 1937 były prowadzone rokowania między Senatem W. M. Gdańska, a delegacją sfer gospodarczych, stojącą pod przewodnictwem dra S. Wachowiaka. Izba żywo śledziła przebieg rokowań, gdyż okręg śląski mający nie tylko zainteresowanie w pracy w porcie, lecz i szereg siostrzanych firm na terenie W. M. Gdańska, jest bardzo zainteresowany w całym i zgodnym unormowaniu stosunków z Gdańskiem. Rokowania, zakończone w grudniu 1937 r., aczkolwiek nie zostały uwieńczone całkowitym uwzględnieniem życzeń polskich sfer gospodarczych przez Senat, przyniosły odprężenie atmosfery gospodarczej.

Izba czyniła dalsze starania o zniesienie range additional z portów p. o. c. *) do Indii Brytyjskich.

W dążności do należytego wykorzystania portów p. o. c. i statków pływających pod polską banderą Izba badała przyczyny wysyłek towaru przez obce porty lub koleją z pominięciem portów p. o. c. W większości wypadków przyczyna leżała w zbyt wysokim przewoźnym na P. K. P. do portów lub wskutek sprzedaży loco fabryka w Polsce zamiast cif port odbiorczy, przez co eksporter nie dysponował drogą wysyłki.

Izba służyła firmom w swym okręgu informacjami co do morskich stawek frachtowych i ubezpieczeniowych, jak np. w wypadku eksportu syntetycznej surówki żelaznej do Antwerpii.

Na zapytania czynników miarodajnych Izba wypowiadała swą opinię co do taryf portowych oraz warunków pracy w porcie.

*) p. o. c. — polski obszar celny.

Poza tym Izba doprowadziła w swym lokalu do skontaktowania eksporterów swego okręgu z przedstawicielem firmy Gdyńska, który wygłosił odczyt o ubezpieczeniach morskich.

W uznaniu pożytecznej pracy, jaką wykonywa na odcinku morskim Gospodarcze Archiwum Morskie Instytutu Bałtyckiego w Gdyni, Izba zaznajomiła poważniejsze firmy swego okręgu o celach i pracach G. A. M. 'u oraz o jego serwisie prasowym.

Armatorzy oraz firmy maklerskie nadsyłali Izbie regularnie zawiadomienia o ruchu statków i o zmianach frachtowych czy w żegludze. Biuletyny te były podstawą informacji udzielanych klientom Izby.

Komisja Opiniodawcza dla Spraw Ekonomicznych z zakresu polityki morskiej przy Dep. Morskim M. P. i H. odbywała regularnie posiedzenia w Warszawie. Posiedzenia jej są traktowane poufnie. W Izbie Przemysłowo-Handlowej w Katowicach, dzięki pełnieniu przez jej dyrektora obowiązków delegata Związku Izb Przemysłowo-Handlowych R. P. do tej Komisji, opracowywane były wnioski Izb Przemysłowo-Handlowych w zakresie spraw omawianych na powyższej Komisji.

Należy również zaznaczyć, że na początku roku Izba gościła oficjalną wycieczkę Rady Portu i Dróg Wodnych w Gdańsku.

Górnośląski okręg przemysłowy jest wyjątkiem spośród innych tego rodzaju okręgów nie mając należycie uregulowanego połączenia z centrum kraju i portami żegluga śródlądową. Dotychczasowy spław węgla Przemszą, a dalej Wisłą, odbywa się w niewielkich ilościach. Ekscentryczne położenie Śląska w stosunku do portów i głównych centrów odbiorczych i w związku z tym wysokie obciążenie wywozowych, czy przywozowych towarów kosztami przewozu zwróciło już dawno uwagę sfer gospodarczych na najtańszy sposób przewozu towarów masowych, jakim jest transport wodą. Sprawa ta stała się o tyle aktualniejszą, że nowo budujący się Centralny Okręg Przemysłowy, będzie prawdopodobnie poważnym konsumentem węgla. Wisła zaś i Przemsza łącząca Śląsk z C. O. P. są w chwili obecnej najlepszą drogą komunikacyjną, wobec braku sieci linii kolejowych i dróg kołowych na terenie C. O. P.

Objąwszy na terenie prac Związku Izb Przemysłowo-Handlowych R. P. koreferat z dziedziny żeglugi śródlądowej, Izba w roku sprawozdawczym przeprowadzała badania nad stanem

dotychczasowej żeglugi i spławu węgla. Badania te są jeszcze w toku.

Izba uczestniczyła również w naradzie gospodarczej zorganizowanej przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Gdyni, a poświęconej budowie kanału Bydgoszcz—Gdynia. Izba na powyższej konferencji wypowiedziała pogląd, że zanim aktualną będzie sprawa budowy powyższego kanału przede wszystkim należy uporządkować sieć dróg wodnych, z uwzględnieniem regulacji górnej Wisły i Przemszy w pierwszym rzędzie.

Sprawy rozkładów jazdy P. K. P.

W związku z zaprowadzonymi przez P. K. P. czterema zmianami rozkładów jazdy rocznie, Izba zajmowała się często kwestią usprawnienia komunikacji w swym okręgu, biorąc stale udział w konferencjach urządzanych bądź to przez D. O. K. P. Katowice, bądź przez sąsiednie dyrekcje w sprawie zmian rozkładu. Na konferencjach tych Izba wniosła o usprawnienie komunikacji na następujących odcinkach:

- 1) Oświęcim—Mysłowice,
- 2) Katowice—Ruda Śląska,
- 3) Katowice—Siemianowice,
- 4) Katowice—Tarn.-Góry,
- 5) Tarn.-Góry—Strzybnica,
- 6) Katowice — Kraków,
- 7) Katowice—Kalety, Lubliniec,
- 8) Rybnik—Rydułtowy,
- 9) Rybnik—Wodzisław—Olza,
- 10) Wodzisław—Jastrzębie Zdrój.

Szczególne starania Izba poświęciła przedłużeniu biegu pociągu motorowego idącego z Warszawy do Katowic aż do Bielska i odwrotnie, niestety usiłowania Izby nie osiągnęły pozytywnych rezultatów.

Izba na konferencjach wyrażała również zapatrywanie, że czterokrotne w roku zmiany rozkładów jazdy są zbyt uciążliwe i podnosiła nieprzejrzystość wydawanych rozkładów jazdy.

Państwowa Rada Komunikacyjna

Na początku roku 1937 rozpoczęła działalność Państwowa Rada Komunikacyjna w swej nowej kadencji. Skład jej, jeśli

chodzi o izby przemysłowo-handlowe, został nieco zmieniony w tym sensie, że do P. R. K. nie delegowały poszczególne Izby swych przedstawicieli, lecz Związek Izb Przem.-Handl. R. P. w ilości 10 delegatów i tyluż zastępców. Na terenie Związku Izb została omówiona kwestia delegatów i ustalona w ten sposób, że w skład ogólnej delegacji Związku Izb wchodziłi przedstawiciele i zastępcy z poszczególnych okręgów Izb. Skład delegacji Izby pozostał nie zmieniony, to zn., że do nowej kadencji Izba wydelegowała do ogólnego składu przedstawicieli Związku Izb, p. radcę inż. Leopolda Szefera, przewodniczącego Komisji Komunikacyjnej Izby, i jako zastępcę p. inż. Franciszka Grossa.

Na posiedzeniu Związku Izb poświęconym przyszłym pracom nowej kadencji P. R. K. Izba wyraziła zapatrywanie, że prace P. R. K. powinny iść w dwóch kierunkach. Pierwszym zadaniem P. R. K. powinna być konsultacja Ministerstwa Komunikacji w związku z zamierzonymi planami, czy pracami tegoż ministerstwa i dyskusja nad kapitalnymi programowymi pracami wysuniętymi przez członków Rady, drugim zaś zadaniem powinno być forsowanie tych dezyderatów z życia gospodarczego, które nie zostały załatwione przez Ministerstwo Komunikacji w bezpośrednich stosunkach z życiem gospodarczym.

Państwowa Rada Komunik. wyłoniła sześć komitetów, a mianowicie: Komitet Taryfowy, do Spraw Koordynacji Eksploatacji Kolei Żelaznych, Publicznych Dróg Kołowych, Dróg Wodnych i Nowobudujących się Kolei Żelaznych. Przedstawiciele Związku Izb zgłosili akces do wszystkich komitetów, wśród nich zaś p. radca inż. Szefer do Komitetu Taryfowego, Dróg Wodnych, Nowobudujących się Kolei i Koordynacji.

Starania Związku Izb, aby w nowej kadencji P. R. K. otrzymała uprawnienia dawnej Państw. Rady Kolejowej nie zostały uwzględnione. Niemniej należy zaznaczyć, że obecna kadencja P. R. K. zapowiada się daleko owocniej niż kadencje ubiegłe. Świadczyć o tym może częste zwoływanie poszczególnych komitetów, jak i zasadnicze referaty wygłaszane na nich.

Izba była szczególnie zainteresowana w roku sprawozdawczym w pracy dwóch komitetów, a mian. dróg wodnych i nowo budujących się kolei. Izba opracowywała uwagi dla swego delegata, który z kolei przedkładał je przewodniczącym Komitetów.

Sprawy turystyczne

W sprawozdaniu za rok 1936 Izba sygnalizowała powstanie Związku Propagandy Turystyki Woj. Śląskiego przy czynnym współudziale Izby. Izba mając w myśl statutu zapewnione dwa miejsca w zarządzie powyższego Związku delegowała doń konsultenta Izby Senatora J. J. Kowalczyka i radcę Izby p. L. Kułakowskiego. Senator J. J. Kowalczyk pełni obowiązki Prezesa Związku. Prace organizacyjne nad powstaniem powyższej instytucji jak i jej biuro w pierwszych miesiącach istnienia spoczywały w rękach referatu turystycznego Izby. Powołany do życia Związek Propagandy Turystyki przejął na siebie wszystkie drobniejsze sprawy turystyki, które były dotąd w opracowaniu Izby.

W roku sprawozdawczym w dalszym rozwoju Związku Ziem Górskich został stworzony oddział krakowsko-śląski tegoż Związku. Do Rady Oddziałowej i Zarządu Oddziału weszli z ramienia Izby p. dyr. Adamecki i mgr Miłobędzki. Na terenie Izby odbył się również w roku sprawozdawczym doroczny zjazd Związku Ziem Górskich, a mianowicie w Wiśle. W ramach tego zjazdu odbywały się narady gospodarcze, w których uczestniczyli wyżej wymienieni delegaci. W sekcji przemysłowej tegoż zjazdu delegaci Izby zabierali głos w sprawach możliwości rozwoju hodowli owiec, jako dostarczycielek surowca (wełny) dla krajowego przemysłu włókienniczego oraz co do stanu przemysłów ludowego i chałupniczego w okręgu Izby.

Uważając ruch turystyczny za mający wybitne znaczenie gospodarcze, Izba badała stan hoteli i pensjonatów w swym okręgu. W tym celu Izba przeprowadziła ankietę hotelową, którą przekazała dalej Naczelnej Organizacji Hotelarskiej R. P., biorąc również udział w pierwszym walnym zjeździe tej organizacji.

W zrozumieniu zadań turystyki i badań nad nimi Izba subydiuje studium tyryzmu Uniwersytetu Jagiellońskiego i Związek Propagandy Turystyki Woj. Śląskiego.

Sprawy taryfowe

Ogólna poprawa sytuacji gospodarczej, zwiększenie obrotów handlowych i poniekąd zwiększone utargi sprawiły, że sprawy związane z taryfami kolejowymi nie wysuwały się do tego stopnia na plan pierwszy, co w latach ubiegłych. Niemniej Izba

rozpatrzyła cały szereg spraw związanych z problemem taryfowym bądź to w formie starań o obniżki przewoźnego dla niektórych towarów, które nie mogły znieść wysokich stawek taryfowych, bądź to z zakresu ogólnego.

W szczególności Izba w roku sprawozdawczym zajmowała się następującymi sprawami:

- 1) Taryfą PN 35 na przewóz papieru pakowego z Mikołowa do Gdyni;
- 2) Sprawą włączenia stacji Żory do taryfy PN 30 na przewóz surówki syntetycznej;
- 3) taryfą eksportową na siarczan cynku;
- 4) taryfą eksportową na forniery z drzewa egzotycznego;
- 5) taryfą GF 30 na przewóz papierówki przez granice lądowe;
- 6) taryfą wa 1 na przewóz jęczmienia;
- 7) taryfą WM 70 na przewóz złomu;
- 8) taryfą na zboże i mąkę;
- 9) taryfą na przewóz żużli Thomasa;
- 10) przedłużeniem ważności taryf wewnętrznych na przewóz cegieł;
- 11) stworzeniem taryfy na przewóz złomu w odległościach do 100 km;
- 12) włączeniem stacji Wapiennica do Taryfy pr 1.

Ponieważ klasyfikacje towarów okazały się w niektórych wypadkach niezyciowe Izba występowała o przeklasyfikowanie niektórych z nich, jak np. mebli giętych, okuć budowlanych, zamków, gazów skroplonych i sprężonych itd.

W dziale taryf międzynarodowych Izba na zapytanie Dyrekcji Okręgowych bądź Ministerstwa Komunikacji wypowiedziała się w następujących sprawach:

- 1) za dopuszczeniem przesyłek ekspresowych w taryfie polsko-francuskiej na pociągi pośpieszne, podając 7 przedmiotów, które powinny być dopuszczane;
- 2) zbadała kwestię eksportu drobiu w ramach taryfy polsko-belgijskiej;
- 3) wypowiedziała się za rozszerzeniem taryfy polsko-jugosłowiańskiej;
- 4) dała wyraz zapatrywaniom w sprawie zamknięcia 4 przejść granicznych w komunikacji między polskim a niemieckim Górnym Śląskiem;

- 5) zebrała materiały w sprawie taryfikacji i obrotów jagodami, żołądkami cielęcymi i włosiem końskim, w zakresie obrotu tych towarów z Niemcami w ramach polsko-niemieckiej taryfy związkowej;
- 6) czyniła starania o włączenie stacji Kutry do polsko-niemieckiej taryfy związkowej.

Z innych działów związanych z zagadnieniami taryfowymi należy wymienić następujące prace Izby:

- 1) w związku z rozpatrywanym zagadnieniem wagonów przestrzennych i towarów w nich przewożonych Izba wniosła, aby do wykazu towarów zostały włączone: wełna wszelkiego rodzaju, pustaki ceglane, naczynia blaszane i przedmioty gospodarstwa domowego;
- 2) w związku z utrudnieniami taryfowymi na zwrotny przewóz opakowań, jak beczki, worki itd., Izba zbadała powyższe zagadnienie w tym okręgu, konstatując, że jedynie sprawa worków powoduje pewne komplikacje w zakresie taryfy wyjątkowej wd 5;
- 3) w związku z zapotrzebowaniem przez niektóre przedsiębiorstwa wagonów 10-ciotonowych i ich notorycznego braku, Izba przeprowadziła korespondencję z władzami kolejowymi w tej sprawie, z której wynikało, że P. K. P. prowadzi politykę przesyłek bądź to drobnicowych, bądź to całowagonowych w wagonach 15 ton. Nie popierając polityki średnich przewozów, tzn. 5-cio lub 10-ciotonowych nie są zainteresowane w budowie wagonów o mniejszych nośnościach;
- 4) Izba zbadała zagadnienie taryf reekspedycyjnych, których zagadnienie dla sfer gospodarczych okręgu Izby nie przedstawiało zasadniczych problemów;
- 5) w związku z badaniami na terenie międzyizbowym sprawy odmowy Kolei stosowania ulg taryfowych, przy przesyłkach korzystających z nich, przy nadawaniu listami na okaziciela, Izba zbadawszy to zagadnienie, domagała się zmiany stanowiska Kolei;
- 6) w roku sprawozdawczym zauważano częste zmiany taryf z ważnością z dniem ogłoszenia. System ten powodował często straty dla kupców i pewną dezorganizację w handlu. W niektórych wypadkach, jak np. przy śrucie soi, Izba występowała do Ministerstwa o zwrot strat poniesionych wskutek tego przez kupców i prosiła generalnie, aby ważność

taryf rozpoczynała się co najmniej w dwa tygodnie po ich ogłoszeniu.

Poza tym Izba zajmowała się szerzej trzema problemami.

Pierwszym z nich była sprawa zebrania materiałów odnośnie pożądaných zniżek taryfowych, czy ułatwień transportowych w związku z konferencją eksportową, która odbyła się w czerwcu 1937 r. Izba zebrawszy odpowiednie materiały przekazała je Izbie Przem.-Handl. w Gdyni, która organizowała powyższą konferencję.

W związku z ogólną poprawą gospodarczą z jednej strony i stratami Min. Komunikacji, które nastąpiły wskutek generalnej obniżki taryfy pod koniec 1935 r., Min. Komunikacji sondało na terenie samorządu gospodarczego kwestię generalnej podwyżki taryfy. W dyskusji, która toczyła się na ten temat na terenie Związku Izb, Izba wypowiedziała pogląd, że generalna podwyżka wydaje się jej niemożliwa i niecelowa, natomiast jedyną formą dyskusji w sprawie podwyższenia taryf byłoby rozpatrzenie taryfikacji poszczególnych towarów.

Pod koniec roku sprawozdawczego wypłynęła sprawa przedłużenia niektórych taryf wyjątkowych na rok następny. Zbadawszy powyższe zagadnienie na swym terenie Izba wypowiedziała się za zniesieniem taryf wc-1 na spirytus oczyszczony, wc-2 na wódki monopolowe, wd-1 na włókna z poszarpanych szmat, postronków oraz odpadki przedzalniane, we-12 na niemielone żużle Thomasa i pm-5 na szlakę i rajmówkę cynkową oraz muł zawierający ołów.

Poza tym Izba wniosła o szereg uzupełnień do załącznika A Regulaminu Przewozu Towarów.

Izba wydała również opinię co do wysokości taryf w komunikacji lotniczej.

Różne sprawy kolejowe i komunikacyjne

Przemówienie Pana Ministra Komunikacji na otwarciu nowej kadencji Państwowej Rady Komunikacyjnej, w którym zostało podane do wiadomości sfer gospodarczych, że w związku z wzmożonymi przewozami w sezonie jesiennym 1937 roku może zabraknąć wagonów towarowych do przewozu, żywo zaniepokoiło sfery gospodarcze Izby, a w szczególności przemysł węglowy. Izba zbadała w związku z polepszeniem koniunktury prawdopo-

dobne zapotrzebowanie wagonów przez przemysł swego okręgu, komunikując wyniki badań za równo Związkowi Izb, który zajmował się powyższą sprawą na miarę ogólnopolską, jak i D. O. K. P. w Katowicach. Z drugiej strony Izba powiadomiła firmy przemysłowe w swym okręgu o możliwościach braku wagonów, zalecając, aby w miarę możliwości przyspieszyły manipulację towarami. Dzięki wysiłkom Ministerstwa Komunikacji i większości firm przemysłowych, które zastosowały się do powyższych wskazań Izby, grożący brak wagonów w jesieni przeszedł bez poważniejszych perturbacji.

Sfery gospodarcze Izby często komunikowały Izbie o przetrzymywaniach na stacjach kolejowych zaliczeń kolejowych. Sprawa ta rozpatrywana była również na terenie międzyizbowym. Izba miała okazję stwierdzić, że D. O. K. P., Katowice wywiązywała się z przekazywania zaliczeń bardzo poprawnie.

Sfery gospodarcze Śl. Cieszyńskiego komunikowały Izbie niejednokrotnie o nieporządkach w zakresie odpraw przesyłek drobnicowych na stacji Bielsko. Izba interweniowała w powyższej sprawie otrzymawszy zapewnienie ze strony D. O. K. P., Kraków, że nieporządki zostaną usunięte.

D. O. K. P., Katowice w związku z niedostateczną przepłotnością katowickiego dworca kolejowego i szczupłością torów towarowych rozpatrywała w roku sprawozdawczym możliwość przeniesienia dworca towarowego na tereny b. Huty „Marta“ w Katowicach. W tej sprawie odbyły się dwie konferencje, na których Izba wypowiedziała się za przeniesieniem tegoż dworca.

W związku z szczupłością torów towarowych, jak też bardzo ograniczoną pojemnością magazynów kolejowych, D. O. K. P., Katowice była zmuszoną w roku sprawozdawczym skrócić parę razy terminy postojowego, jak i podnieść składowe w magazynach. Sfery gospodarcze w Katowicach czuły się pokrzywdzone powyższymi zarządzeniami i zwracały się do Izby o interwencję. Izba uznając trudne położenie D. O. K. P., prosiła, ażeby podwyższone postojowe, które wprowadzono wskutek dużej ilości zgromadzonych wagonów, zostało obniżone do minimum.

D. O. K. P., Katowice zapytywała, czy byłoby pożądane stworzenie Ekspozytury ekspedycji towarowej i pośpiesznej w hali targowej w Katowicach. Izba w porozumieniu ze sferami gospodarczymi projekt ten żywo poparła.

Związek Izb badał w roku sprawozdawczym możliwości usprawnienia ruchu kolejowego i przeładunków. Izba zbadawszy powyższe zagadnienie na terenie Śląska podkreśliła konieczność przyspieszenia transportów, usprawnienia awizów służby kolejowej o nadejściu przesyłek i konieczności sprawdzenia wag kolejowych.

W związku ze skargami hutnictwa żelaznego na bardzo nierównomierny co do długości czasu przebieg wagonów między hutami a portami p. o. c., Izba zwróciła się do Ministerstwa z prośbą o usprawnienie tego stanu rzeczy. Odwrotnie na skutek uwag Ministerstwa Komunikacji, że huty zbyt wolno wyładowują wagony z rudami i złomem, Izba zwróciła hutom uwagę na fakt powyższy.

Poza tym Izba badała na swym terenie kwestię przewozu towarów w wagonach niekrytych, zbyt wolnego przewozu wapna palonego i konieczności usprawnień przelotowych na niektórych stacjach.

Biuro Kolejowe Izby

Wzorem lat ubiegłych Izba prowadziła Biuro Kolejowe, którego zadaniem było przeprowadzanie reklamacji kolejowych, badanie listów przewozowych i informowanie sfer gospodarczych o stawkach, połączeniach i innych sprawach związanych z przewozem.

Działalność biura w roku sprawozdawczym była bardzo ożywiona. Biuro zbadało około 15.000 listów przewozowych, wnosząc 116 reklamacji na ogólną sumę 23.493,76 zł. Z powyższej cyfry zostało załatwionych już 96 reklamacji, przy których P. K. P. zwróciły 14.505,41 zł, 20 reklamacji jest jeszcze w toku załatwiania na sumę zł 4.623,05. Poza tym Biuro udzieliło około 50 porad taryfowych głównie z zakresu komunikacji międzynarodowej.

XI. Zwyczaje handlowe

Handel śledziami

Izba nie stwierdziła istnienia zwyczaju handlowego, na podstawie którego umowa o dostawę śledzi, zawarta między importerem-hurtownikiem śledzi a kupującym miałyby moc wiążącą pod warunkiem, że śledzie w ogóle do kraju bez przeszkód na-

dejda. Przeszkody przy imporcie śledzi, powstałe niezależnie od importera-hurtownika, zwalniają tegoż od obowiązku dostarczenia zakontraktowanej ilości śledzi tylko w tym wypadku, jeżeli odnośne zastrzeżenie strony w umowie wyraźnie ustanowiły. (L. 404/37 Gr.).

Kolekcja ozdób choinkowych

Izba stwierdziła, że skompletowanie ozdób choinkowych przez przedsiębiorstwo w kolekcję jako zwartą całość nie jest zwyczajowo uważane za tajemnicę handlową tegoż przedsiębiorstwa w rozumieniu postanowień art. 10 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. (L. 5023/37 Gr.).

Określenie wymiarów kostki brukowej zwyczajnej

Wedle zwyczaju handlowego przyjętego w okręgu Izby kostka brukowa zwyczajna o wymiarach $12 \times 12 \times 12$ wzgl. $12 \times 12 \times 18$ cm uchodzi za kostkę drobną.

Kostką grubą jest kostka o wymiarach 16×16 do 24 cm.

Kostka o wymiarach $12 \times 12 \times 18$ cm jest drobną kostką łącznikową. Ilość kostek łącznikowych winna wynosić normalnie 10—15% ogólnej ilości kostek.

Terminy „drobna“ lub „gruba“ w odniesieniu do kostek brukowych nie są w obrocie handlowym w użyciu. Zazwyczaj mówi się o kostce „małej“ lub „dużej. (L. 7284/37 Gr.).

Totalpreis Reichsmark X franco Danzig

Według zwyczaju handlowego przy sprzedaży handlowej z przesłaniem uważa się w braku odmiennej umowy przesłanie za czynność kupującego, stąd też i cło winien kupujący ponosić.

Jeżeli natomiast kupujący zamawia towar włącznie z przesłaniem i ocleniem oraz z wszelkimi innymi kosztami, na to zaś otrzymuje odpowiedź „Totalpreis Reichsmark X franco Danzig“, to w razie braku innych przesłanek, pozwalających na ustalenie wyraźnej lub dorozumianej woli kontrahentów, przyjąć by należało, że termin „Totalpreis franco Danzig“ obejmuje również i cło.

W pierwszym rzędzie jednak decyduje tu dorozumiana wola stron, wynikająca z korespondencji lub dotychczasowych stosunków handlowych. (L. 8956/37 Gr.).

Normy manka przy różnych towarach

W okręgu Izby przy sprzedaży detalicznej przyjęte są następujące normy manka: dla kwasu węglowego, karbidu, kwasu cytrynowego, syropu i oleju jadalnego do 5%, dla kałafonii, łożu, oleju kokosowego, oleju kokosowego surowego i nofalitu 1%, zaś dla ziarna kakaowego do 2% manka. (L. 9150/37 Gr.).

Pojemność wagonu drzewa

Według zwyczaju, panującego w branży drzewnej okręgu Izby, należy przy umowach o dostawę kilku wagonów drzewa tartaczego bez wymienienia ilości tego drzewa w metrach kubicznych czy też sztukach wzgl. pojemności wagonów przyjąć za obowiązujące w handlu drzewnym wagony o nośności 15 ton. (L. 7509/Gr.).

Prowizja agentów filmowych

Izba stwierdziła, że w branży filmowej istnieje zwyczaj handlowy, według którego umówioną prowizję agent otrzymuje dopiero po zgraniu filmu, o ile umowa prowizyjna nie ustaliła innego terminu wypłacenia prowizji. (L. 13220/37 Gr.).

Umowy o dostawę śledzi

Izba nie stwierdziła zwyczaju, na podstawie którego importerzy śledzi zmuszeni by byli do wpłacania firmom zagranicznym pieniędzy za śledzie przed rozpoczęciem połowu. Za towar ten płaci się dopiero przy jego odbiorze w porcie polskim (Gdynia). (L. 13137/37 Gr.).

Sprawa miejsca płatności weksla kaucyjnego

Na zapytanie jednego z sądów, czy w razie nieoznaczonego specjalnie miejsca płatności weksla kaucyjnego, wręczonego kasie oszczędności in blanco, jego miejscem płatności jest zwyczajowo lokal danej kasy oszczędności, Izba nie stwierdziła, by w okręgu jej istniał zwyczaj, na podstawie którego wszystkie weksle, a więc i weksle kaucyjne płatne w miejscowości siedziby danej kasy oszczędności, — w razie nieoznaczonego specjalnie umową miejsca płatności — miały miejsce płatności w lokalu danej kasy oszczędności. (L. 12735/37 Gr.).

Prowizja za pośredniczenie przy kupnie-sprzedaży mebli

Izba nie stwierdziła, by w okręgu jej istniał zwyczaj pośredniczenia przy kupnie-sprzedaży mebli. Dawne firmy miejscowe w każdym razie z pośrednictwa takiego nie korzystają, zwalczając pośrednictwo to, wprowadzone przez firmy nowopowstałe. Według zebranych danych prowizja na rynku katowickim waha się w granicach od 2 do 10%. (L. 15357/37 Gr.).

Obowiązki komisanta względem towaru komisowego

W powyższym wypadku Izba stwierdziła istnienie następującego zwyczaju handlowego:

Jeżeli komitent wysłał na adres komisanta towar ze zleceniem wydania tego towaru odbiorcy za zapłatą gotówki podanej w inkasie i odbiorca odmawia wykupienia nadesłanego towaru, a komitent nie dał uprzednio komisantowi wyraźnego zlecenia, co ma zrobić z towarem w tym wypadku, — to komisant winien bezzwłocznie zawiadomić telegraficznie lub telefonicznie komitenta i zaczekać na jego zlecenie.

Gdyby po za tym zachodziła konieczność uchronienia komitenta od większych strat lub zaoszczędzenia mu niewspółmiernie wysokich kosztów, w takim razie komisant może także bez wyraźnego polecenia komitenta złożyć w jego interesie towar na skład na jego rachunek, w którym to wypadku komisant odpowiada tylko za wybór odnośnego składu, dokonany z troskliwością sumiennego kupca. O takim zamagazynowaniu towaru komisant winien również niezwłocznie zawiadomić komitenta. (L. 18873/37 Gr.).

W sprawie płatności rymes kupieckich

Na zapytanie jednego z Sądów, czy są w praktyce przyjęte rymesy kupieckie z płatnością 4½-roczną od daty wystawienia, Izba oświadczyła, że rymesy kupieckie są płatne zazwyczaj w 90 do 120 dni od daty wystawienia. Płatność jednoroczna zachodzi jeszcze na przykład w interesach ratalnych. Płatność rymes kupieckich 4½-roczna od daty wystawienia byłaby zjawiskiem zupełnie wyjątkowym. Teoretycznie możliwa, stanowiłaby ona już formę kredytu długoterminowego. W żadnym wypadku nie można twierdzić, by w praktyce przyjęte były rymesy kupieckie z płatnością 4½-roczną od daty wystawienia. (L. 21437/37 Gr.).

Izba stwierdziła, iż nie ma w handlu zwyczaju, by pomocnicy handlowi obowiązani byli zjawiać się w składzie handlowym około $\frac{1}{2}$ godziny przed jego otwarciem i pozostawać w nim 1 wzgl. $\frac{1}{2}$ godziny po zamknięciu. — Według umowy taryfowej, zawartej między związkami kupieckimi a związkami zawodowymi pracowników handlowych, pomocnicy handlowi są obowiązani zjawić się w składzie na parę minut przed jego otwarciem, tak, by byli gotowi do sprawnego i szybkiego obsłużenia klienta, który bezpośrednio po otwarciu w składzie się zjawi. — W tym celu muszą jednakże już poprzedniego dnia porządkowane towary uprzątnąć i uporządkować celem zapobiegnięcia zepsuciu towaru i nieporządkom, uniemożliwiającym sprawną obsługę klienta. — O ile zatem wykonanie powyższych czynności ze względu na rodzaj i rozmiar przedsiębiorstwa (skł. towarów krótkich, składy spożywcze itp.) jako też wzmożony ruch (przedsięwzięczny lub w pełni sezonu) nie jest możliwe w czasie godzin otwarcia sklepu, pomocnicy handlowi zobowiązani są uprzątnąć, uporządkować i zabezpieczyć towary przed zepsuciem po zamknięciu sklepu.

Praca ta w myśl postanowień powyżej cyt. umowy taryfowej nie jest pracą nadliczbową, o ile nie trwa długo.

Oдноśne postanowienia interpretacyjne do cyt. umowy taryfowej zawierają bowiem wyjaśnienia, że „konieczne uporządkowanie składów po godzinach pracy nie należy uważać za nadliczbową pracę i nie należy się za nią osobne wynagrodzenie nawet gdyby czynności te były wykonane poza 8 godzinami pracy, o ile prace te nie mogą być wykonane podczas godzin pracy. Do tego zalicza się sprzątanie i wyjmowanie z okien wystawnych lub wynoszenie ze sklepu towarów ulegających zepsuciu“.

Przyjęto, że okres czasu, przeznaczony na одноśne czynności przed otwarciem składu i po jego zamknięciu nie powinien wynosić łącznie więcej jak pół godziny. (L. 17445/37 Gr.).

Sprawa tantiem miesięcznych dla kierowników spółdzielczych składów spożywczych.

Izba nie stwierdziła, by w okręgu jej istniał zwyczaj, według którego kierownicy spółdzielczych składów spożywczych pobierałyby tantiemę miesięczną. Tantiemę pobierają tylko wtenczas,

o ile jest to przewidziane w ich umowach służbowych. (L. 24059/37 Gr.).

XII. Sprawy wystaw i targów krajowych i międzynarodowych

W okresie sprawozdawczym Izba prowadziła tak jak w latach poprzednich akcję propagandową na rzecz krajowych i zagranicznych targów i wystaw.

Ogółem Izba zajmowała się 15 targami i wystawami krajowymi, m. in. Targami Poznańskimi, Wschodnimi we Lwowie, Katowickimi, Gdyńskimi, Wołyńskimi w Równem, Chmielarскими w Lublinie, jarmarkami: Poleskim w Pińsku, wełny w Poznaniu i innymi, udzielając tak bezpośrednio przedsiębiorstwom, jak również za pośrednictwem organizacji gospodarczych i prasy lokalnej bliższych informacji o tych imprezach.

Szczególną uwagę poświęciła Izba odbywającym się co roku Targom Katowickim, przeprowadzając szeroką propagandę tak wśród przedsiębiorstw na jej terenie, jak również na terenach innych dzielnic Polski za pośrednictwem Izb Przemysłowo-Handlowych i wydziałów przemysłowych Urzędów Wojewódzkich.

O ile chodzi o targi i wystawy zagraniczne, to Izba prowadziła akcję propagandową na rzecz 23 targów i wystaw, a mianowicie: w sprawie Targów Brytyjskich w Londynie, Międzynarodowych Targów Wiedeńskich, Targów Lipskich, wystawy w Nowym Yorku, Rio de Janeiro, w Paryżu, Rzymie, Targów w Utrechcie, Wrocławiu, Brukseli, Królewcu i innych.

Niezależnie od akcji propagandowej Izba wydała opinię w następujących sprawach:

W sprawie urządzenia wystawy znormalizowanych przedmiotów biurowych Izba oświadczyła się zasadniczo za celowością urządzenia tego rodzaju wystawy, wysuwając jednak postulat, by termin tej wystawy ułożyć w ten sposób, aby nie kolidowała ona z innymi imprezami krajowymi.

Co do urządzenia Jarmarku Krakowskiego wypowiedziała się Izba przeciw urządzeniu go w projektowanym terminie, gdyż kolidowałoby to z Targami Katowickimi, które co roku odby-

wają się w terminie proponowanym przez organizatorów jarmarku krakowskiego.

Związkowi Izb Przemysłowo-Handlowych wydano opinię w sprawie utworzenia aukcji wełny krajowej w Łodzi i Białymstoku, w sprawie organizacji stałej wystawy prób i wzorów w Gdyni oraz w sprawie ujednolicenia stoisk na targach gospodarczych.

Poza tym Izba zaopiniowała nadesłane jej przez Urząd Wojewódzki Śląski regulaminy targowe różnych gmin Woj. Śląskiego, m. in. regulaminy targów małych w gminach Kalety i Nowa Wieś, regulaminy targów wielkich na zwierzęta: w Mikołowie, Kończycach Małych, Żorach, Rybniku, Starym Bieruniu, Nowej Wsi, Wodzisławiu, Rydułtowach, Skoczowie i Tarnowskich Górach.

Ponadto opracowała Izba uwagi do projektu wzorowego regulaminu targowiskowego targów wielkich na zwierzęta, opracowanego przez Okręgową Targowiskową Komisję Nadzorczą.

XIII. Inne wystąpienia w sprawach gospodarczych

Związkowi Izb na skutek wystąpienia fabryk tapet w Polsce wydano opinię w sprawie dopuszczenia obić papierowych do wyklejania ścian w hotelach i pensjonatach, wypowiadając się ze względów higienicznych przeciw wnioskowi.

W sprawie rozciągnięcia na Śląsk mocy obowiązującej rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 22 marca 1928 r. o godzinach handlu i godzinach otwarcia zakładów handlowych, w znowelizowanym brzmieniu (Dz. U. R. P. Nr 38 poz. 364 z roku 1928 i Dz. U. R. P. Nr 90 poz. 575 z roku 1935) Izba zakomunikowała Urzędowi Wojewódzkiemu Śląskiemu, że opinia większości sfer handlowych jest przeciwną rozciągnięciu wspomnianego rozporządzenia do czasu znowelizowania tego rozporządzenia w myśl życzeń wysuwanych swego czasu w Sejmie R. P. przez posła Szczepańskiego.

Starostwu w Cieszynie przedstawiła Izba uwagi sfer gospodarczych w odniesieniu do projektu zarządzenia dot. godzin handlu i godzin otwarcia zakładów handlowych i niektórych przemysłowych w Cieszynie.

W związku z rozważanym przez Państwowy Bank Rolny w Katowicach zagadnieniem finansowania eksportu sło-
du, po-
dano mu dane informacyjne, dotyczące obecnego eksportu i moż-
liwości eksportowych tego artykułu.

Związkowi Izb Przemysłowo-Handlowych zakomunikowano
opinię w sprawie zniesienia okólnika Min. Przemysłu i Handlu
z 19 stycznia 1931 r., Nr P. A. III/5/5 dot. maksymalnych taryf
kominiarskich dla budynków państwowych, wojskowych i samo-
rządowych.

W związku ze skargami w sprawie opóźnień w dostawach
koksu zakładom przemysłowym, w szczególności odlewniom że-
laza, Izba interweniowała u producentów koksu, prosząc o wy-
danie zarządzeń, by tego rodzaju wypadkom zaradzić na przy-
szłość.

Na skutek memoriału Związku Pracodawców Przemysłu Ce-
glarskiego Woj. Śląskiego, złożonego Wojewodzie Śląskiemu,
Izba przeprowadziła badania wśród szeregu cegielń jej okręgu
i przedstawiła Urzędowi Wojewódzkiemu Śląskiemu uwagi w
sprawie sytuacji gospodarczej tego przemysłu, podając jedno-
cześnie szczegółowe dane dotyczące kalkulacji cen cegły w po-
szczególnych ośrodkach prowincjonalnych Woj. Śląskiego.

Wobec zamiaru Państwowego Banku Rolnego w Katowicach
udzielania kredytów warrantowych pod zabezpieczenie złożo-
nych w domach składowych towarów Izba przeprowadziła an-
kietę wśród sfer gospodarczych i zakomunikowała Państwowemu
Bankowi Rolnemu zebrane w wyniku ankiety uwagi jak rów-
nież swoje sugestie w odniesieniu do tego zagadnienia.

W związku z podjętą przez Związek Izb Przemysłowo-Han-
dlowych akcją zwalczania wszelkiego rodzaju zbiórek na cele
społeczne, prowadzonych przez różne instytucje społeczne wśród
przedsiębiorstw przemysłowo-handlowych, Izba przedstawiła
Związkowi Izb zebrane w drodze ankiety postulaty i uwagi sfer
gospodarczych w tej sprawie.

W sprawie projektu reformy kalendarza zgłoszonego Lidze
Narodów zakomunikowano Związkowi Izb, że ankieta przepro-
wadzona w tej sprawie wśród sfer gospodarczych ujawniła ne-
gatywne ustosunkowanie się życia gospodarczego do tego pro-
jektu.

XIV. Opinie w sprawach związanych z wykonaniem prawa przemysłowego

Koncesje przemysłowe, ustalanie rodzaju przemysłu itp.

W roku sprawozdawczym Izba otrzymywała do opinii podania poszczególnych petentów o udzielenie koncesji na prowadzenie przemysłów wymienionych w art. 8 prawa przemysłowego.

Ogółem otrzymano 118 tego rodzaju wniosków, które zaopiniowane zostały przy pomocy specjalnych podkomisyj, wyłonionych przez Komisję Ogólnej Polityki Gospodarczej. W szczególności zaopiniowała Izba 38 wniosków o koncesje na przemysł instalacyj elektrycznych siły i światła, z których przychylnie załatwiono 15, o koncesje na prowadzenie przemysłu instalacyj wodociągowych kanalizacyjnych względnie gazowych 27 wniosków, z czego załatwiono przychylnie 19, na handel starzyzną 30 wniosków, na prowadzenie biura podróży 1, na przemysł oprawczy 1, przemysł kominiarski 1, domy noclegowe 1, na wyrób i naprawę broni 1, na wyrób i sprzedaż materiałów i przedmiotów pirotechnicznych 1, na uruchomienie oddziałów agencji filmowych i biur wynajmu filmów 6, na przemysł tragarzy 2, na prowadzenie przemysłu budowniczego w myśl przepisów ustawy austriackiej z 26 grudnia 1897 r. 5, na przedsiębiorstwa trudniące się dochodzeniem roszczeń, powstających z umów o przewóz towarów do zarządów kolejowych i innych zakładów przewozowych, 2 oraz 1 podanie na uruchomienie wywiadowni handlowej.

Poza tym Izba zaopiniowała 20 podań w sprawie zezwolenia na prowadzenie przemysłu przez cudzoziemców, 5 podań w sprawie przydziału soli dla celów przemysłowych, 2 w sprawie poboru spirytusu dla celów przemysłowych, 2 w sprawie zezwolenia na skup i sprzedaż złota dla celów dentystycznych, 13 wniosków o wyprzedaże likwidacyjne oraz jedno podanie w sprawie nabywania nieruchomości w pasie granicznym na rozszerzenie zakładu fabrycznego.

Również wydano w myśl art. 143 prawa przemysłowego opinię co do zaliczenia 3 przedsiębiorstw, znajdujących się na liście rzemiosł, do przemysłu fabrycznego.

Na skutek zapytań władz przemysłowych Izba wydawała opinie w sprawach wątpliwych, czy dany rodzaj przemysłu uważać należy za przemysł wolny, czy też za przemysł koncesjonowany, wzgl. za rzemiosło. W szczególności Izba wydała następujące opinie:

W sprawie określenia, czy parkieciarstwo jest rzemiosłem samoistnym, czy też stanowi samodzielną gałąź rzemiosła stolarskiego, Izba podała, że zasadniczo parkieciarstwo jest osobnym zawodem, nie stanowiącym ani części rzemiosła stolarskiego, ani ciesielskiego. Ze względu na to, że przy układaniu parkietów potrzebne są pewne wiadomości fachowe, a raczej pewna wprawa w wykonywaniu robót parkieciarskich, zawód ten nosi charakter zbliżony do zawodu rzemieślniczego. Tym niemniej, wobec tego, że do samoistnego wykonywania rzemiosła wymagany jest dowód uzdolnienia, przy czym za taki dowód służy co najmniej świadectwo 3-letniej nauki ze zdaniem egzaminu czeladniczego i 3-letniej pracy w charakterze czeladnika, gdy czynności parkieciarskie nie są tak skomplikowane, aby wymagały tak długiej nauki i praktyki, sądzi Izba, że najlepszym wyjściem z sytuacji byłoby zaliczenie parkieciarstwa do tych przedsiębiorstw przemysłu wolnego, których prowadzenie w drodze rozporządzenia, wydanego na podstawie art. 30 a, może być uzależnione od określonych w rozporządzeniu kwalifikacji zawodowych.

W sprawie uznania przemysłu odkażania aparatów telefonicznych za przemysł koncesjonowany, Izba wypowiedziała się przeciw wprowadzaniu przymusu koncesyjnego, gdyż zdaniem jej przemysł odkażania aparatów telefonicznych jest przemysłem o tak małym znaczeniu praktycznym, że najzupełniej wystarczą dotychczasowe przepisy prawa przemysłowego, stosowane do wszystkich przedsiębiorstw.

Na zapytanie, czy przemysłowiec posiadający zezwolenie na sprzedaż aparatów radiowych z Dyrekcji Pocz i Telegrafów, a nie posiadający zezwolenia na wyrób aparatów, wydawanego przez Min. Pocz i Telegrafów, ma prawo dokonywać napraw aparatów radiowych, Izba, po rozpisaniu ankiety wśród Izb Przem.-Handlowych, zaznaczyła, że rozporządzenie Min. Pocz i Telegrafów z 10 października 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr 99 poz. 915) mówi o produkcji i sprzedaży aparatów radiowych. Jeśliby więc dane przedsiębiorstwo wykonywało tylko naprawy, to, zdaniem Izby, nie podpadałoby pod postanowienia tego rozporzą-

dzenia, bo aparaty, oddawane temu przedsiębiorstwu, musiały być zarejestrowane poprzednio przy kupnie w sklepie lub wytwórni i podatek od nich powinien być być pobrany. W każdym jednak razie przemysłowiec, posiadający potwierdzenie zgłoszenia na handel aparatami radiowymi, o ile chce trudnić się także ich naprawą, powinien dokonać dodatkowego zgłoszenia nowego rodzaju przemysłu — naprawy aparatów radiowych.

Na zapytanie, czy przedsiębiorstwo „elektrycznej służby samochodowej“ (reparacja elektryczności u samochodów, naprawy i ładowania akumulatorów, przewijanie motorów elektrycznych) należało by traktować jako przemysł koncesjonowany po myśli art. 8 prawa przemysłowego, Izba, po zasięgnięciu opinii wszystkich Izb Przemysłowo-Handlowych, podała, że w danym wypadku nie ma się do czynienia z przemysłem instalacyj elektrycznych siły i światła w rozumieniu pr. prz., ponieważ instalacje samochodowe nie są dołączane do istniejących sieci zakładów elektrycznych. Tego rodzaju instalacje siły i światła przy których prąd elektryczny ma napięcie 8 volt, nie są niebezpieczne ani dla życia, ani też dla mienia ludzkiego i wskutek tego ich wykonywanie nie podpada, zdaniem Izby, pod postanowienia art. 8 prawa przemysłowego i w danym wypadku odnośne przedsiębiorstwa należy traktować jako przemysł wolny.

W sprawie przedsiębiorstw reparacji broni myśliwskiej Izba doniosła, że w myśl okólnika Min. Przemysłu i Handlu z 5 marca 1928 r. Nr P. A. 559 w określeniu „wyrób broni“ mieści się również reparacja broni. Wobec tego na ten rodzaj przemysłu należy otrzymać koncesję w myśl art. 8 p. 4 prawa przemysłowego ze względów bezpieczeństwa oraz ze względu na to, iż prowadzenie przedsiębiorstwa naprawy broni na podstawie koncesji może ułatwić walkę z kłusownictwem.

Na zapytanie, czy na sprzedaż śrutu i kapiszonów przedsiębiorstwo posiadać winno specjalne zezwolenie, Izba zaznaczyła, że w myśl art. 1 ust. 2 rozp. Prezydenta R. P. z 27 października 1932 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych amunicją są gotowe naboje i pociski do broni palnej oraz pociski wybuchowe wszelkiego rodzaju. Natomiast w myśl ust. 3 tegoż rozporządzenia gotowe lub obrobione istotne części broni lub amunicji uważane są za broń lub amunicję. Niezawodnie śrut i kapiszony są istotnymi częściami amunicji i dlatego sprzedaż ich podpadać winna pod postanowienia cytowanego rozporządzenia.

W myśl art. 6 pozwolenia na handel bronią wydaje władza wojewódzka administracji ogólnej.

Wobec braku jednak odpowiednich rozporządzeń wykonawczych do cytowanego rozporządzenia, wyjaśniających sprawę handlu bronią i amunicją (istniejące bowiem jedyne rozporządzenie wykonawcze z 23 marca 1933 r. Dz. U. R. P. Nr 22 poz. 179 dotyczy tylko sprawy pozwoleń na broń do użytku osobistego) byłoby wskazanym urzędowe wyjaśnienie tej sprawy.

W sprawie przedsiębiorstw trudniących się wyrobem proszku i płynu do czyszczenia przy użyciu grafitu, żywicy, ziemi okrzemkowej, wapna chemicznie czystego itp. Izba podała, że, zdaniem jej, przemysł ten traktować należy jako przemysł wolny, gdyż nie figuruje on ani w art. 8 prawa przemysłowego, ani też w art. 142 tegoż prawa. Nie jest to również przemysł wyłączony spod przepisu prawa przemysłowego i uregulowany ustawami specjalnymi.

Na zapytanie, czy wyrób patentowanego preparatu chemicznego, służącego do zapobieżenia tworzeniu się kamienia kotłowego w kotłach parowych zaliczyć należy do przemysłu wolnego, Izba oświadczyła, że nie znając dokładnie, w jaki sposób ma być ów preparat chemiczny wyrabiany, nie może wypowiedzieć się z całą pewnością, czy wyrób jego zakwalifikować należy do przemysłów wolnych, czy też do przemysłu koncesjonowanego w myśl art. 8 p. 14 prawa przemysłowego. Ze względu na to, że będzie to przedsiębiorstwo, które przed zgłoszeniem winno otrzymać zatwierdzenie projektu urządzenia zakładu, sądzi Izba, że w czasie badania projektu urządzenia zakładu uda się stwierdzić, czy towar produkowany w zakładzie jest półproduktem organicznym, na wyrób którego potrzebna jest koncesja, czy też wystarczy zwykłe zgłoszenie przemysłu po otrzymaniu zatwierdzonego projektu urządzenia.

W sprawie rejestru przedsiębiorstw ochrony mienia (stróżów nocnych), które nie podpadają pod postanowienia prawa przemysłowego oraz wobec braku jakichkolwiek innych przepisów w tym względzie, Izba, na zapytanie Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego po zasięgnięciu opinii Izb P. H. byłego zaboru pruskiego, podała, że według praktyki władz w Wojew. Poznańskim i Pomorskim stosuje się do tych przedsiębiorstw postanowienia ordynacji przemysłowej niemieckiej. O ile chodzi o rejestr tego

rodzaju przedsiębiorstw, to prowadzi go w Poznańskim władza administracji ogólnej I instancji jako odrębny rejestr, nie włączając tych przedsiębiorstw do któregośkolwiek z rejestrów uprawnień przemysłowych prowadzonych na podstawie polskiego prawa przemysłowego. Izba uważa, że do czasu wydania ustawy polskiej należało by zastosować analogiczną praktykę na terenie Woj. Śląskiego.

W sprawie rozciągnięcia obowiązku uzyskiwania koncesji w myśl art. 8 prawa przemysłowego na przedsiębiorstwa instalacyj centralnego ogrzewania Izba podała, że w interesie bezpieczeństwa publicznego pożądanym byłoby wprowadzenie tego przymusu. Jeśli do prowadzenia przemysłu instalacyj wodociągowych jest wymagana koncesja, gdzie w rachubę wchodzi jedynie możliwość zniszczenia części budynku wskutek wylewu zimnej wody, to tym bardziej potrzebnym jest koncesjonowanie przy urządzeniach centralnego ogrzewania, gdzie wadliwe wykonanie urządzeń może spowodować śmierć osób obsługujących te urządzenia, jak też znajdujących się w lokalach ogrzewanych centralnie.

W sprawie urządzania wystaw przez przedsiębiorstwo handlowe ze stałą siedzibą w różnych miejscowościach, mających na celu propagandę towarów prowadzonych przez dane przedsiębiorstwo, Izba, po zebraniu opinii od Izb Przem.-Handlowych, wyraziła pogląd, że o ile wystawione towary nie mają być sprzedawane na miejscu, to nie ma podstaw do traktowania tego rodzaju przedsiębiorstwa za prowadzone w sposób okrężny. Jeśli natomiast jednak po za wystawianiem samych towarów i przeprowadzaniem ich propagandy jednocześnie zbierane są zamówienia na towary dostarczane wprawdzie nie na miejscu, w którym są wystawione, lecz z samego sklepu jako zakładu głównego, to należało by, zdaniem Izby, zastosować postanowienia art. 7 prawa przemysłowego, traktując prosto wystawę jako przedsiębiorstwo handlowe o siedzibie stałej, zameldowywane w odpowiednim Starostwie, zależnie od miejsca urządzenia wystawy. Jeżeli wystawa ma się odbywać w różnych miejscowościach jednego powiatu, to należy po prostu dokonywać zgłoszenia o każdej zmianie siedziby wystawy w Starostwie.

Na zapytanie, czy i jakie przepisy regulują na Górnym Śląsku sprawę nadzoru i odpowiedzialności fachowej za zakład

wytwórczy i rozdzielczy prądu elektrycznego, który zasadniczo podpada dotąd pod przepisy ordynacji przemysłowej niemieckiej, Urząd Wojewódzki Śląski wyjaśnił, że nie ma przepisów w ordynacji przemysłowej niemieckiej, które by regulowały sposób wykazania umiejętności zawodowych i wykształcenia do prowadzenia i nadzorowania zakładu elektrycznego wytwórczego i rozdzielczego.

Na zapytanie, czy prowadzenie przemysłu — biura ogłoszeń, przepisywania na maszynie i powielania — podlega zgłoszeniu po myśli art. 7 prawa przemysłowego względnie czy należy traktować je na równi z biurami pisania podań, Izba podała, że z treści art. 1 i 2 ustawy z dnia 28. III. 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 31 poz. 269) wynika, że chodzi o koncesjonowanie biur pisania podań do władz administracyjnych i sądowych. Zwykle zatem biura przepisywania na maszynie tekstów dostarczonych w rękopiśmie, a nie będących podaniami do wymienionych władz, nie podpadałyby pod pojęcie pisania podań i tym samym przedsiębiorstwo, trudniące się wyłącznie przepisywaniem tego rodzaju tekstów na maszynie, należało by, zdaniem Izby, tylko zgłosić w myśl art. 7 prawa przemysłowego. Inaczej by było, gdyby biuro nie trudniło się tylko przepisywaniem dostarczonych mu rękopisów na maszynie, ale samo sporządzało podania do władz, gdyż w takim wypadku mielibyśmy do czynienia rzeczywiście z biurem pisania podań.

XV. Zgłoszenia procederu

W roku sprawozdawczym władze przemysłowe I instancji, prowadzące rejestry uprawnień przemysłowych nadesłały ogółem 7.578 zawiadomień (w roku 1936 — 7.540), o zmianach w rejestrach uprawnień przemysłowych, z tego zgłoszeń firm nowych 4.905 (4.881), zmian 531 (343), odmeldowań 2.142 (2.181).

Dla ilustracji podaje się poniżej tabelę, przedstawiającą szczegółowe dane, dotyczące ilości zgłoszeń nadesłanych przez władze przemysłowe.

Miejscowość	Zgłosze- nia firm nowych	W t y m		Zmiany	Odmeldo- wania	Razem
		handel obnośny	komiwo- jażerowie			
Katowice miasto .	1.203	126	298	5	372	1.580
Katowice powiat .	290	74	3	—	55	345
Chorzów	650	86	24	274	356	1.280
Świętochłowice i powiat	580	—	—	26	357	963
Rybnik i powiat .	490	91	8	42	183	715
Tarnowskie Góry i powiat	168	21	4	5	62	235
Lubliniec i powiat	55	10	—	1	18	74
Mysłowice	53	—	—	2	33	88
Mikołów	68	—	—	—	45	113
Siemianowice . . .	100	—	—	1	89	190
Pszczyna i powiat	168	54	—	4	43	215
Bielsko miasto . .	572	—	48	82	365	1.019
Bielsko powiat . .	264	8	23	31	54	349
Cieszyn miasto . .	69	41	24	32	38	139
Cieszyn powiat . .	175	6	14	26	72	273
	4.905	517	446	531	2.142	7.578

XVI. Rejestr umów o naukę

W roku sprawozdawczym wpisano do rejestru umów o naukę ogółem 909 (r. 1936 — 894) umów, nadesłanych bądź przez poszczególne przedsiębiorstwa, bądź też za pośrednictwem branżowych organizacji gospodarczych. Poniższa tabela ilustruje udział poszczególnych branż w ogólnej sumie zarejestrowanych umów:

Branża	Ilość zarejestro- wanych umów
Huty żelaza	62
Fabryki chemiczne	7
Fabr. art. elektrotechn. i warsztaty instal. elektr.	246
Warsztaty instal. wodoc. i centr. ogrzew.	32
Fabryki kafli	15
Fabryki narzędzi	2
Drukarnie	16
Młyny	2
Banki	6
Drogerie	42

Restauracje i kawiarnie	22
Składy spożywcze i kolonialne	146
Handel żelazem i tow. żel.	45
Handel konfekcją	23
Handel tow. bławat., tekst. i krótkich	57
Handel obuwem	12
Handel rowerami, gramofon. i maszyn. do szycia	2
Handel art. galanter.	12
Księgarnie i handel papierem	13
Handel artykułów sportowych	1
Handel prod. olej. i min.	2
Handel drzewem	7
Handel art. opt. i fotogr.	1
Handel wyrob. cukierniczymi	4
Warsztaty naprawy aparatów radiowych	11
Przemysł kominiarski	2
Uczniowie biurowi	39
Przemysł szlifier. i galwanizacyjny	22
Przemysł dentystyczny	2
Handel tow. mieszan.	28
Przemysł tkacki	1
Przemysł spedytorski	1
Przedsiębiorstwa kinowe	3
Modelarstwo	3
Handel art. budowl.	1
Różne	19

r a z e m: 909

Poza tym Izba wydała opinie: w sprawie wprowadzenia egzaminów kwalifikacyjnych w przemyśle kominiarskim, definitywnego określenia kompetencji izb przy rejestrowaniu umów o naukę oraz w sprawie rozciągnięcia umów zbiorowych również na uczniów przemysłowych.

Izba opracowała referat w sprawie odroczenia służby wojskowej dla uczniów zatrudnionych w bankowości.

Wreszcie Izba udzielała pisemnych i ustnych informacji w sprawie warunków spisywania umów, obowiązków ciążących na pryncypałach i uczniach oraz udzielała na żądanie władz informacji odnośnie uczniów, zatrudnionych w poszczególnych przedsiębiorstwach i zarejestrowanych w Izbie.

XVII. Rejestr handlowy

W roku sprawozdawczym dział rejestrowy Izby otrzymał od Sądów Rejestrowych w Katowicach i w Cieszynie ogółem 1.895 (1.486) zmian rejestrowych, z czego na Sąd w Katowicach przypada 1.364, zaś w Cieszynie 531. Z tej liczby wpisano firm nowych 330 (269), przeprowadzono zmiany w 755 (708) wypadkach, zanotowano otwarcie likwidacji 122 (103) firm, ukończono likwidację 95 (61) firm i stwierdzono wygaśnięcie firm w 198 (208) wypadkach, z urzędu wykreślono 304 (126) firm.

Dla charakterystyki podajemy dane rejestrowe ilustrujące poszczególne rodzaje firm.

W dziale firm jednoosobowych zanotowano 563 zmian rejestrowych, z czego wpisano firm nowych 138, przeprowadzono zmian 114, stwierdzono wygaśnięcie firm w 122 wypadkach oraz wykreślono firm z urzędu 189.

W dziale spółek jawnych zanotowano 231 zmian, a mianowicie wpisano 48 nowych spółek, uskutecznilo 92 zmiany, otwarto likwidację w stosunku do trzech firm, ukończono likwidację 3 firm, stwierdzono wygaśnięcie 41 firm oraz wykreślono z urzędu 44 firmy.

Spółek komandytowych wpisano 5.

Innych osób prawnych, nie będących spółkami handlowymi wpisano do rejestru ogółem 9. Wpisy te odnoszą się do komunalnych kas oszczędności, które na podstawie art. 2 ust. 2 rozp. Prez. R. P. z dnia 24 października 1934 r. o komunalnych kasach oszczędności (Dz. U. R. P. Nr 95 poz. 860) nabywają osobowość prawną przez zarejestrowanie.

W dziale spółek z ogr. odp. zanotowano 449 zmian rejestrowych, a mianowicie wpisano 98 nowych spółek, przeprowadzono zmiany w 172 wypadkach, zanotowano otwarcie likwidacji odnośnie 67 firm, ukończono likwidację 72 firm, zanotowano wygaśnięcie 8 firm, oraz wykreślono z urzędu 32 firmy. Do wykazu firm nieczynnych wpisano 86 spółek.

O ile chodzi o spółki akcyjne i komandytowo-akcyjne, to otrzymano 175 zawiadomień rejestrowych, z czego przypada na wpis firm nowych 8, na zmiany 144, na otwarcie likwidacji 3, na ukończenie likwidacji 2, na wygaśnięcie 10 oraz na wykreślenie z urzędu 8 firm. Do wykazu firm nieczynnych wpisano 5 spółek akcyjnych.

W dziale spółdzielni otrzymano 349 zawiadomień rejestrowych, tj. wpisano 23 nowe, przeprowadzono zmian 219, otwarto likwidację 49, ukończono likw. 18, stwierdzono wygaśnięcie 17 oraz wykreślono z urzędu 31 spółdzielni.

W dziale „C” rejestru oddziałów zagranicznych spółek zanotowano 1 nowy wpis oraz przeprowadzono 10 zmian.

W dziale „D” rejestru przedsiębiorstw państwowych uskutecznilo 5 zmian. Ponadto dokonano 7 zmian przy gwarectwach.

Na podstawie przepisów wprowadzających kodeks handlowy (art. LXIV) Izba zgłaszała w sądach rejestrowych wnioski o przeprowadzenie zmian rejestrowych, w szczególności o wezwanie firm do przeprowadzenia zmian odpowiadających faktycznemu stanowi rzeczy, jak również o wykreślenie firm nieistniejących. Ogółem wysłano 471 wniosków z czego 117 wniosków sądy rejestrowe załatwiły w roku sprawozdawczym pozytywnie.

W związku z rozporządzeniem Min. P. i H. z dn. 23 października 1936 r. w sprawie określenia przedsiębiorstw, prowadzonych w większym rozmiarze (Dz. U. R. P. Nr 84 poz. 590), zmieniającym pierwotne rozporządzenie o przedsiębiorstwach prowadzonych w większym rozmiarze z dn. 2 lipca 1934 r., Izba wysłała do sądów rejestrowych 559 zawiadomień w sprawie rejestracji przedsiębiorstw handlu detalicznego, komisowych, ekspedycyjnych, przewozowych i biur pośrednictwa handlowego, wykupujących świadectwa przemysłowe kat. A II., a zaliczonych w myśl § 1 ustęp b. cytowanego rozporządzenia do przedsiębiorstw prowadzonych w większym rozmiarze. Na skutek odnośnych wniosków Izby wpisano 54 nowe firmy. Ponadto otrzymano do opinii z sądów rejestrowych 23 wnioski firm w sprawie zaliczenia ich do przedsiębiorstw prowadzonych w mniejszym rozmiarze i zwolnienia od obowiązku rejestracji.

Również udzielała Izba bądź pisemnych bądź też ustnych informacji w sprawach dotyczących procedury zgłoszenia firmy do rej. handl., względnie wykreślenia firmy z rejestru handlowego, zwracała uwagę poszczególnym przedsiębiorstwom na niewłaściwe z przepisami kodeksu handlowego i prawa przemysłowego oznaczania firmy oraz przypominała kupcom rejestrowanym za pośrednictwem komunikatów prasowych i okólników wysyłanych do organizacji gospdarczych o obowiązku przedkładania sądom rejestrowym inwentarzy i bilansów.

Dla uzupełnienia katastru Izby w związku z nowymi wpisami do rejestru handlowego, jak też na podstawie wykazu wykupionych świadectw przemysłowych, Izba wysłała ogółem 767 kwestionariuszy, z których 586 zwróciły firmy wypełnione, 148 nie nadeszłały w ogóle, 16 wróciło z dopiskiem urzędu pocztowego, że adresat jest nieznan, zaś 18 zwrócono z powodu zlikwidowania przedsiębiorstwa.

XVIII. Opinie w sprawach otwarcia postępowania układowego

Na zasadzie art. 21 prawa o postępowaniu układowym Wydziały Handlowe Sądów Okręgowych w Katowicach i Cieszynie nadeszły Izbie do opinii 11 podań (8) *) petentów, ubiegających się o otwarcie postępowania układowego.

Zapytania te dotyczyły 4 firm przemysłowych oraz 6 firm handlowych. W szczególności zapytania te dotyczyły jednego przedsiębiorstwa instalacyj kanalizacyjnych, centralnego ogrzewania i urządzeń zdrowotnych, 2 przedsiębiorstw budowlanych, jednej fabryki mydła, dwóch przedsiębiorstw handlowych branży towarów krótkich, konfekcji męskiej i towarów tekstylnych, jednej spółdzielni kredytowej, jednego przedsiębiorstwa sprzedaży samochodów i części oraz dwóch przedsiębiorstw branży spożywczej.

Na 11 (17) *) wniosków złożonych do sądów o otwarcie postępowania układowego sądy załatwiły przychylnie 4 wnioski, zaś 7 załatwiły negatywnie.

O ile chodzi o postępowanie upadłościowe, to wniesiono ogółem 12 wniosków (25) *), z tego wdrożono postępowanie upadłościowe w stosunku do 4 przedsiębiorstw, a mianowicie w stosunku do jednego przedsiębiorstwa budowlanego, jednej restauracji, jednego przedsiębiorstwa kinowego oraz jednego przedsiębiorstwa sprzedaży samochodów i części.

XIX. Interwencje o polubowne załatwienie sporów

W sprawie polubownego załatwienia zatargów między kupcami interweniowała Izba w 18 wypadkach, z czego w 14

*) Cyfry w nawiasie — dane z roku poprzedniego.

wypadkach na skutek skarg firm zagranicznych oraz w 4 wypadkach na podstawie skarg firm krajowych. Skargi firm zagranicznych dotyczyły między innymi nieuregulowania rachunków za dostawy skór, artykułów spożywczych, technicznych, owoców, kakao oraz nieprzyjęcia zamówionych towarów. Skargi zaś przedsiębiorstw krajowych dotyczyły przeważnie bonifikaty cen za towary dostarczone w gatunku nieodpowiadającym zamówieniu oraz nieuregulowania zobowiązań za dostarczone towary.

Interwencje w tych sprawach w większości wypadków odniosły pozytywny skutek.

XX. Dział informacyjny¹⁾

W roku sprawozdawczym dział informacyjny Izby otrzymał ogółem 1.026 zapytań piśmiennych o różnego rodzaju informacje. Zapytań krajowych o źródła zakupu, adresy eksporterów i importerów oraz w sprawie objęcia zastępstw otrzymano 669.

Zapytań o opinie o firmach otrzymano od instytucji państwowych, samorządowych, placówek konsularnych, banków, samorządu gospodarczego i innych instytucji i firm ogółem 137.

Niezależnie od powyższego referat informacyjny udzielał codziennie, bądź telefonicznie, bądź też ustnie różnego rodzaju informacji w sprawie źródeł zakupu różnych artykułów tak w kraju jak i za granicą.

XXI. Rzeczoznawcy, biegli, rewidenci itp.

W okresie sprawozdawczym Izba ustanowiła ogółem 88 biegłych dla poszczególnych dziedzin życia gospodarczego według poniższego zestawienia:

- 1) Stanisław Geniusz, Katowice, Drzymały 18 — w sprawach wyrobu przeźroczy reklamowych, wykonywania rysunków i klisz do druku, nr dekr. nom. 5239/37.
- 2) Juliusz Hampel, Lipiny Śląskie, Matylda 5 — w sprawach przemysłu restauracyjnego, nr dekr. nom. 5248/37.

¹⁾ Patrz także rozdział — Sprawozdanie Wydziału Handlu Zagranicznego.

- 3) Paweł Jagoda, Rybna, p. Tarn. Góry, nr domu 3 — w sprawach przemysłu restauracyjnego, nr dekr. nom. 5247/37.
- 4) Bernard Eichner, Bielsko, ul. Krótka 8 — w sprawach przemysłu restauracyjnego, nr dekr. nom. 5246/37.
- 5) Albin Herzyk, Bielsko, Sobieskiego 28 — w sprawach przemysłu restauracyjnego, nr dekr. nom. 5212/37.
- 6) Jan Jójko, Rybnik, Sobieskiego 3 — w sprawach przemysłu meblarskiego i handlu meblami, nr dekr. nom. 5252/37.
- 7) Franciszek Pletnicki, Wisła-Obłaziec — w sprawach przemysłu drzewnego, nr dekr. nom. 5201/37.
- 8) Inż. Władysław Michejda, Brzezinka 215 — w sprawach przemysłu węglowego, nr dekr. nom. 8116/36.
- 9) Dr inż. Wacław Olszak, Katowice, 3 Maja 33 — w sprawach budownictwa nad- i podziemnego, konstrukcji stalowych i żelbetonowych oraz szkód górniczych, nr dekr. nom. 5238/37.
- 10) Wacław Malinowski, Rybnik, Grażyńskiego 14 — w sprawach budownictwa nad- i podziemnego i robót żelbetonowych, nr dekr. nom. 8871/37.
- 11) Inż. Robert Lewak, Cieszyn, 3 Maja 12 — w sprawach budownictwa nad- i podziemnego i architektonicznych, nr. dekr. nom. 5203/37.
- 12) Eryk Jacobsen, Szopienice, Towarowa 1 — w sprawach fabrykacji i sprzed. papy dachowej, nr dekr. nom. 20517/36.
- 13) Jan Wyk, Katowice, M. Piłsudskiego 10 — w sprawach przemysłu optycznego, nr dekr. nom. 7964/36.
- 14) Teodor Ludyga, Katowice, Stawowa 9 — w sprawach branży drukarskiej oraz handlu papierem i artykułami biurowymi, nr dekr. nom. 17622/36.
- 15) Paweł Tschentschel, Katowice, Szopena 7 — w sprawach przemysłu instalacyj elektrycznych siły i światła niskiego napięcia, nr dekr. nom. 5240/37.
- 16) Artur Dygacz, Chorzów I, Styczeńskiego 1 — w sprawach przemysłu instalacyj elektrycznych siły i światła niskiego napięcia, nr dekr. nom. 5242/37.
- 17) Augustyn Schmatloch, Chorzów I, Powstańców 22 — w sprawach przemysłu instalacyj elektrycznych siły i światła niskiego napięcia, nr dekr. nom. 5241/37.
- 18) Rudolf Mirsch, Bielsko, Przekop. 9 — w sprawach przemysłu instalacyj elektrycznych siły i światła niskiego napięcia, nr dekr. nom. 5243/37.
- 19) Robert Brandis, Aleksandrowice 162 — w sprawach przemysłu instalacyj elektrycznych siły i światła niskiego napięcia, nr dekr. nom. 5244/37.
- 20) Mgr Jan Smoła, Lubliniec, Rynek 6 — w sprawach handlu artykułami farmaceutyczno-drogeryjnymi, nr dekr. nom. 7787/36.
- 21) Józef Kasprowski, Żory, Drzewna 3 — w sprawach handlu artykułami drogeryjnymi 5225/37.
- 22) Wilhelm Prokop, Wodzisław Śl., Rynek — w sprawach handlu artykułami drogeryjnymi, nr dekr. nom. 5214/37.
- 23) Alojzy Prokop, Pszczyna, Piastowska 3 — w sprawach handlu art. drogeryjnymi, przyborami fotograficznymi i produktami naftowymi, nr dekr. nom. 5221/37.
- 24) Emil Darda, Rybnik, Polna 4 — w sprawach handlu art. drogeryjnymi, technicznymi, i produktami naftowymi, nr dekr. nom. 5227/37.

- 25) Jan Polaczek, Bielsko, Kolejowa 5 — w sprawach handlu art. drogeryjnymi i przyborami fotograficznymi, nr dekr. nom. 5208/37.
- 26) Teodor Bógdoł, Siemianowice Śl., Powstańców 34 — w sprawach handlu tow. spożywczo-kolonialnymi, nr dekr. nom. 5235/37.
- 27) Wawrzyniec Mucha, Piotrowice Śl., Piłsudskiego 56 — w sprawach handlu tow. spożywczo-kolonialnymi, nr dekr. nom. 5237/37.
- 28) Alojzy Joško, Żory, Dworcowa 1 — w sprawach handlu tow. spożywczo-kolonialnymi, nr dekr. nom. 5236/37.
- 29) Jan Thomas, Żory, Mikołowska 18 — w sprawach handlu tow. spożywczo-kolonialnymi, nr dekr. nom. 5222/37.
- 30) Jerzy Christ, Siemianowice, Sobieskiego 7 — w sprawach handlu towarami kolonialno-spożywczymi, nr dekr. nom. 7916/36.
- 31) Jerzy Nowak, Katowice, Młyńska 7 — w sprawach handlu drobiem, dziczyzną i owocami na targach, nr dekr. nom. 5223/37.
- 32) Roman Brawański, Wodzisław Śl., Rynek 10 — w sprawach handlu art. męskimi oraz konfekcją męską i kapeluszami, nr dekr. nom. 5233/37.
- 33) Franciszek Penkała, Pszczyna, ul. Sobieskiego 1 — w sprawach handlu konfekcją męską, damską, tow. bławatnymi i krótkimi, nr dekr. nom. 5232/37.
- 34) Franciszek Malik, Radlin I, Biertułtowy kop. Emma, — w sprawach handlu konfekcją męską, damską, dziecięcą, tow. krótkimi i bławatnymi, nr dekr. nom. 5228/37.
- 35) Zygmunt Gliński, Rybnik, Sobieskiego 34 — w sprawach handlu konfekcją damską i kapeluszami damskimi, nr dekr. nom. 5220/37.
- 36) Adolf Kasner, Katowice, Kochanowskiego 10 — w sprawach handlu tow. tekstylnymi i krótkimi, nr dekr. nom. 5229/37.
- 37) Józef Szewczyk, Rybnik, ul. Sobieskiego 1 — w sprawach handlu tow. bławatnymi i galanteryjnymi, nr dekr. nom. 5231/37.
- 38) Alojzy Schindler, Skoczów, Ustrońska 294 — w sprawach handlu tow. bławatnymi, nr dekr. nom. 5206/37.
- 39) Otmar Horak, Cieszyn, Legionów 41 — w sprawach handlu art. zegarmistrzowsko-jubilerskimi, nr dekr. nom. 5204/37.
- 40) Wincenty Modlich, Rybnik, ul. Piłsudskiego 7 — w sprawach handlu skórami garbowanymi, obuwiem oraz obuwiem ortoped., nr dekr. nom. 5234/37.
- 41) Wacław Zdenek, Skoczów 79 — w sprawach handlu skórami, obuwiem przyb. szewskimi, siodlarskimi, maszynami do szycia i rowerami, nr dekr. nom. 5207/37.
- 42) Tomasz Kubiak, Chorzów I, Dworcowa 1 — w sprawach handlu gazetami i czasopismami, nr dekr. nom. 5215/37.
- 43) Ludwik Opolski, Chorzów II, Bytomska 3 — w sprawach handlu gazetami i czasopismami, nr dekr. nom. 5216/37.
- 44) Wilhelm Zacher, Hajduki Wielkie, Chorzowska 2 — w sprawach handlu złomem żelaznym, nr dekr. nom. 5217/37.
- 45) Paweł Padwiszczak, Siemianowice Śl., Poczтова 2 — w sprawach handlu złomem żelaznym, nr dekr. nom. 5218/37.
- 46) Paweł Kroemer, Katowice II, Mikołaja Reja 5 — w sprawach handlu złomem żelaznym, nr dekr. nom. 5219/37.
- 47) Paweł Beczała, Pszczyna, Mickiewicza 31 — w sprawach handlu rowerami i ich częściami, nr dekr. nom. 5226/37.

- 48) Ernest Kreiss, Bielsko, Kaz. Wielkiego 29 — w sprawach handlu węglem, koksem i drzewem opałowym, nr dekr. nom. 5202/37.
- 49) Józef Kubica, Wodzisław Śl., Stara Wodzisławska 12 — w sprawach handlu materiałami budowlanymi i drzewem, nr dekr. nom. 5224/37.
- 50) Mikołaj Łakota, Pszczyna, Piastowska 13 — w sprawach handlu materiałami budowlanymi, tow. żelaznymi, maszynami rolniczymi, sprzętami kuchennymi oraz przyb. malarskimi, nr dekr. nom. 5254/37.
- 51) Franciszek Konopka, Knurów, Wilsona 12 — w sprawach teatrów świetlnych (kin), nr dekr. nom. 5251/37.
- 52) Rudolf Sprenzel, Cieszyn, Mała Łąka 7 — w sprawach ogrodnictwa i handlu produktami ogrodniczymi w szczególności kwiatami, nr dekr. nom. 5209/37.
- 53) Mgr Jan Zbigniew Morsztynkiewicz, Katowice, Wandy 5 a m. 10 — w sprawach księgowości i rewizji ksiąg handlowych, nr dekr. nom. 19484/36.
- 54) Franciszek Piesch, Bielsko, Sukiennicza 8 — w sprawach tkactwa wełn. oraz tkaln. zarobkowych, nr dekr. nom. 8343/37.
- 55) Józef Damek, Bielsko, Sukiennicza 8 — w sprawach tkactwa wełn. oraz tkaln. zarobkowych, nr dekr. nom. 8755/37.
- 56) Mgr Jerzy Drancz, Bielsko, Republikańska 5 — w sprawach przem. kosmet. farmaceut. oraz handlu art. farm. drog., nr dekr. nom. 5486/37.
- 57) Władysław Bałda, Bielsko, Reymonta 2 — w sprawach budownictwa, nr dekr. nom. 9880/37.
- 58) Karol Then, Bielsko, Rynek 24 — w sprawach budowy, naprawy i instalacyj, odbiorników radiowych oraz handlu samochodami, motocykl. rowerami, aparat. radiow. i ich częściami, nr dekr. nom. 5251/37.
- 59) Jerzy Witoszek, Skoczów 336 — w sprawach handlu węglem, koksem i brykietami, nr dekr. nom. 4588/37.
- 60) Inż. Daniel Immerglück, Bielsko, Nad Ścieżką 14 — w sprawach handlu skórą surowymi, nr dekr. nom. 5210/37.
- 61) Fryderyk Tiras, Bielsko, Grażyńskiego 4 a — w sprawach handlu tow. tekstyln. białatn. krótkimi i dodatkami krawieck., nr dekr. nom. 3661/37.
- 62) Maurycy Feliks, Bielsko, Jagiellońska 10 — handlu konfekcją damską, nr dekr. nom. 5249/37.
- 63) Rudolf Paszka, Jasienica 352 p. Jaworze — w sprawach handlu tow. mieszanymi, nr dekr. nom. 9236/37.
- 64) Adolf Gamrot, Ligota 183 ad Bielsko — w sprawach handlu tow. spożywczo-kolon., nr dekr. nom. 8187/37.
- 65) Jan Kukucz, Czechowice 684 — w sprawach handlu tow. spożywczo-kolon., nr dekr. nom. 8188/37.
- 66) Franciszek Kieloch, Dziedzice, Rynek 232 — w sprawach handlu tow. spożywczo-kolon., nr dekr. nom. 8186/37.
- 67) Franciszek Fijak, Kamienica 302 — w sprawach handlu tow. spożywczo-kolonialnymi, nr dekr. nom. 8236/37.
- 68) Inż. Marian Czechowski, Katowice, Astrów 8 — w sprawach górnictwa węglowego, a w szczególności w sprawach odszkodowań górniczych, nr dekr. nom. 9411/37/T.
- 69) Karol Bazan, Tarnowskie Góry, Sienkiewicza 11 — w sprawach budownictwa nad- i podziemnego, nr dekr. nom. 9464/37/T.

- 70) Stefan Banko, Wodzisław Śl., Korfantego 8 — w sprawach przemysłu instalacji elektrycznej siły i światła niskiego napięcia oraz handlu materiałami elektrotechnicznymi, nr dekr. nom. 5270/37/T.
- 71) Paweł Stebel, Lipiny Śl., Bytomska 30 — w sprawach przemysłu restauracyjnego, nr dekr. nom. 10931/37/T.
- 72) Konrad Kluge, Lubliniec, Piłsudskiego 4 — w sprawach przemysłu restauracyjnego, nr dekr. nom. 17738/37/T.
- 73) Jan Pyszny, Paniowy, Kolonia Wygoda — w sprawach przemysłu restauracyjnego, nr dekr. nom. 17336/37/T.
- 74) Adolf Oczko, Siemianowice Śl., Barbary 13 — w sprawach przemysłu restauracyjnego, nr dekr. nom. 17334/37/T.
- 75) Ludwik Siwek, Siemianowice Śl., Bytomska 9 — w sprawach przemysłu restauracyjnego, nr dekr. nom. 17337/37/T.
- 76) Józef Zymła, Orzesze — w sprawach przemysłu restauracyjnego, nr dekr. nom. 17339/37/T.
- 77) Józef Felis, Chorzów I, Szopena 12 — w sprawach przedsiębiorstw teatrów świetlnych i biur wynajmu filmów, nr dekr. nom. 10233/37/T.
- 78) Paweł Flak, Wodzisław Śl., Raciborska 19 — w sprawach handlu produktami rolniczymi, nawozami sztucznymi i nasionami, nr dekr. nom. 17327/37/T.
- 79) Edmund Baranowski, Hajduki Wielkie, Kościelna 11-13 — w sprawach handlu artykułami farmaceutyczno-drogerskimi, nr dekr. nom. 10541/37/T.
- 80) Franciszek Mikołajec, Żory, Drzewna 2 — w sprawach handlu towarami żelaznymi i materiałami budowlanymi, nr dekr. nom. 5332/37/T.
- 81) Baltazar Szaflik, Katowice, Słowackiego 19 — w sprawach handlu futrami i skórkami zwierząt futerkowych, nr dekr. nom. 9284/37/T.
- 82) Teodor Ryszka, Pszów G. Śl., Wodzisławska 27 — w sprawach handlu towarami spożywczo-kolonialnymi, nr dekr. nom. 10847/37/T.
- 83) Ryszard Lipina, Gierałtów — w sprawach handlu towarami spożywczo-kolonialnymi, nr dekr. nom. 9085/37/T.
- 84) Aleksander Małota, Katowice, Sienkiewicza 37 m. 8 — w sprawach księgowości i rewizor ksiąg handlowych, nr dekr. nom. 16916/37/T.
- 85) Juliusz Kohn, Cieszyn — w sprawach przemysłu garbarskiego, w szczególności w sprawach produkcji skór miękkich, nr dekr. nom. 18318/37/T.
- 86) Tadeusz Badowski, Katowice, Miarki 22 — w sprawach handlu tow. spożywczo-kolonialnymi, nr dekr. nom. 1565/37/T.
- 87) Inż. Odo Józef Litawski, Katowice, Wandy 45 m. 9 — w sprawach dekoracji wnętrz, nr dekr. nom. 13116/37/T.
- 88) Inż. Eryk Jerzy Cienciala, Dziedzice-Czechowice 356 — w sprawach przemysłu naftowego i rafineryjnego, nr dekr. nom. 27901/37/Go.

Z listy biegłych skreślono bądź to na skutek śmierci, bądź też przeniesienia poza okręg Izby 10 biegłych. Skreśleni zostali:

- 1) Władysław Strzałkowski, Katowice, 3 Maja 34 — w sprawach handlu rowerami, maszynami do szycia, instrumentami muzycznymi i wózkami dziecięcymi, nr i data dekr. nom. 9010/35, 25. 6. 1935.
- 2) Dawid Felix, Katowice, Opolska 5 — w sprawach handlu szkłem i marmurem, szlifierstwa szkła i marmuru i fabrykacji luster, nr i data dekr. nom. 7131/35, 28. 5. 1935.
- 3) Inż. Benedykt Wiszniewski, Katowice, 3-go Maja 32 — w sprawach górniczych, nr i data dekr. nom. 16808/36 12. 10. 1936.

- 4) Dr Edward Pastor, Kopalnia-Dębieńsko — w sprawach badania środków żywności, produktów spożywczych, rolnych i ich przetworów oraz nawozów sztucznych, nr i data dekr. nom. 7157/35, 25. 6. 1935.
- 5) Roman Bochenek, Katowice, 3-go Maja 25 — w sprawach handlu artykułami sportowymi, nr i data dekr. nom. 14105/35, 9. 10. 1935.
- 6) Ludwik Sławiński, Katowice II, Krakowska 9 — w sprawach księgowości i rewizor ksiąg handl., nr i data dekr. nom. 7415/35/Go, 28. 5. 1935.
- 7) Inż. Stanisław Holewiński, Nowy Bytom, Niedurnego 27 — w sprawach handlu rudami żelaznymi, nr i data dekr. nom. 7176/35/Go 28. 5. 1935.
- 8) Inż. Maksymilian Mieses, Katowice, Powstańców 3 — w sprawach przemysłu naftowego i handlu produktami mineralnymi, nr i data dekr. nom. 7199/35/Go, 28. 5. 1935.
- 9) Karol Borgiel, Tychy, Damrota — w sprawach przemysłu papierniczego, nr i data dekr. nom. 7401/35/Go, 28. 5. 1935.
- 10) Inż. Stanisław Gryger, Katowice, Piłsudskiego 44 — w sprawach budowy maszyn i kotłów parowych oraz handlu maszynami, kotłami parowymi i art. technicznymi, nr i data dekr. nom. 7166/35/Go, 28. 5. 1935.

Ponadto Izba podawała w indywidualnych wypadkach poszczególnym urządům i firmom nazwiska biegłych dla różnych branż m. in.

- 1) urządům skarbowym podano w 11 wypadkach biegłych dla przemysłu papierniczego, garbarskiego, kominiarskiego, produktów naftowych, guzikarskiego, przeźroczy reklamowych, kominiarskiego, furmaństwa, instalacyj elektrotechnicznych oraz handlu gazetami i czasopismami.
- 2) Sądóm Okręgowym i Grodzkim podano biegłych w 25 wypadkach, m. in. w dziedzinie cynkowania blach żelaznych, układania posadzek terazzowych, wyrobu dykt i fornierów, szacowania szkód ogniowych, urządzeń kopulaków, przemysłu włókienniczego, budowy pieców piekarskich, wyrobu instrumentów sanitarnych i chirurgicznych, funkcjonowania aparatów sygnalizacyjnych, przemysłu cynkowego, konstrukcji drzwi pulmanowskich, przemysłu maszynowego, ceramicznego oraz handlu rudami żelaznymi, aparatami radiowymi i ich częściami oraz w sprawach księgowości.
- 3) Bankom podano biegłych w 4 wypadkach w sprawie budownictwa, przemysłu włókienniczego, maszynoznawstwa i nasion oleistych.
- 4) Wydziałowi Skarbowemu Urzędowi Woj. Śl. podano biegłych w 5 wypadkach — w sprawach przemysłu materia-

łów wybuchowych, produktów naftowych, artykułów technicznych ze skóry oraz handlu skórami i żelazem.

- 5) Izbowi Przemysłowo-Handlowym podano biegłych w dwóch wypadkach — w sprawach przemysłu cynkowego i maszynownictwa.
- 6) Dyrekcji Ciel podano biegłych w sprawie produkcji papierów pergaminowych.
- 7) Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych podano biegłego w sprawach samochodowych.
- 8) Firmom przemysłowo-handlowym podano biegłych w 12 wypadkach — w sprawach przemysłu maszynowego, odlewni żelaza, handlu rudami żelaznymi, meblami, farbami i artykułami chemicznymi, handlu samochodami oraz w sprawach księgowości.

Również podała Izba Ministerstwu Przemysłu i Handlu kandydata na inspektora suszu grzybowego, zaopiniowała 4 podania w sprawie biegłych sądowych z dziedziny księgowości i górnictwa, 3 podania kandydatów na syndyków upadłości, nadzorców sądowych i zarządców przymusowych.

Urzędowi Wojew. Śląskiemu (Wydział Skarbowy) przesłała listę osób dla wydania władzom skarbowym opinii w sprawie norm średniej zyskowności na rok 1937.

Poza tym wydano opinię w dwóch wypadkach w sprawie wysokości wynagrodzenia biegłych Izby oraz przesłano uzupełnienie do listy biegłych rewidentów z art. 313 Kodeksu Handlowego.

Wobec upływu 3-letniej kadencji sędziów handlowych, Izba przedstawiła prezesom Sądów Okręgowych w Katowicach i Cieszynie listę kandydatów na sędziów handlowych na okres 1938 — 1940.

XXII. Referat statystyczny

W roku sprawozdawczym analogicznie jak w latach poprzednich Referat Statystyczny, poza zbieraniem danych statystycznych, dotyczących produkcji i zbytu, zatrudnienia, cen itp. w przemysłach i handlu na terenie okręgu Izby, które wykorzystane były dla sporządzanych sprawozdań eksportowych

i gospodarczych, wysyłanych miesięcznie czynnikom rządowym, jak również dla prac Izby, w szczególności na odcinku eksportowym, udzielał informacji z tej dziedziny sądom, władzom administracyjnym oraz poszczególnym osobom i firmom.

W szczególności sporządzono dla Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie zestawienie cen rynkowych surowca drzewnego, notowanych w poszczególnych okresach roku 1936.

W związku z rewizją stawek wynagrodzenia za środki przewozowe, zajmowane na rzecz wojska w czasie pokoju, podano Magistratowi miasta Katowic dane, dotyczące kalkulacji utrzymania środków przewozowych (konie, wozy, samochody i motocykle).

Bankowi Gospodarstwa Krajowego zakomunikowano wyniki ankiety przeprowadzonej wśród zrzeszeń przedsiębiorstw budowlanych w sprawie wysokości kosztów budowy, jakie kształtowały się w latach 1927—1936.

Urzędowi Wojewódzkiemu Śląskiemu podano ceny słodu i chmielu, notowane na rynku krajowym i zagranicznym w roku 1932.

Instytutowi Rzemieślniczo-Przemysłowemu sporządzono statystykę umów uczniowskich w przemyśle instalacyj elektrycznych, zarejestrowanych w latach 1935—1937.

Jednej z Izb Przemysłowo-Handlowych podano wyniki ankiety w sprawie zmiany kalkulacji cen benzyny.

D. O. K. P. w Katowicach udzielono informacji w sprawie przeciętnego dziennego zarobku netto przy sprzedaży truskawek na targu w Katowicach oraz podano ceny śliwek suszonych pochodzenia zagranicznego i skór podeszwowych pochodzenia krajowego.

Urzędowi pocztowemu podano ceny łomu żelaznego i zużytych dętek samochodowych.

Ministerstwu Przemysłu i Handlu sporządzono zestawienie cen rud żelaznych i metali w poszczególnych okresach 1937 r.

Sądom podano w trzech wypadkach ceny margaryny, mąki pszennej, rodzynek, nabiału, smalcu wieprzowego oraz żołądków cielęcych.

Funduszowi Pracy sporządzono zestawienie cen materiałów budowlanych, notowanych przez Komisję Cennikową Materiałów Budowlanych Izby w poszczególnych miesiącach 1937 r.

Urzędowi Wojewódzkiemu (Red. Wiadomości Statystycznych) podano dane dotyczące obrotu towarowego stacji kolejowych, położonych w obrębie powiatów bielskiego i cieszyńskiego.

Jednej z Izb P. H. sporządzono zestawienie zbytu węgla kamiennego według poszczególnych województw za lata 1931 — 1936.

Jednej z fabryk papieru, w związku z zamiarem uruchomienia produkcji papieru kablowego, podano dane cyfrowe, zebrane w drodze ankiety wśród Izb Przem.-Handlowych, odnośnie zapotrzebowania i zużycia tego artykułu.

Jednej z Izb Przem.-Handlowych przesłano wyniki ankiety w sprawie kalkulacji cen cegły.

Poza tym podano różnym firmom dane dotyczące przeciętnej ceny drzewa płaconej loco stacja załadownicza na Śląsku Cieszyńskim, ceny metali, nabiału, kopalniaków oraz dane co do zużycia przez odlewnie żelaza łomu żelaznego pochodzenia krajowego i zagranicznego.

Ponadto zwrócono uwagę firmom na konieczność wypełniania rozesłanych przez G. U. S. formularzy ankietowych, dotyczących danych produkcji i zbytu za rok 1936, przy czym w wypadkach wątpliwych udzielano bądź telefonicznych, bądź też ustnych informacji co do sposobu wypełnienia poszczególnych rubryk tej ankiety.

Przy pomocy specjalnych Komisyj Cennikowych opracowano 12 cenników miesięcznych artykułów budowlanych oraz 48 cenników masła i mleka na Śląsku, które rozsyłane były licznym urzędom i zrzeszeniom, jak również ogłaszane w prasie lokalnej i w organie urzędowym Izby.

Izbie Przem.-Handlowej w Warszawie oraz Dyrekcji Monopoli Spirytusowego, Oddział w Katowicach podawano ceny benzyny na stacjach benzynowych notowane w poszczególnych miesiącach roku sprawozdawczego.

Niezależnie od powyższego Referat Statystyczny udzielał informacji w sprawach statystycznych poszczególnym interesantom tak na zapytania ustne jak i telefoniczne.

Izba brała udział w pracach nad referatami dotyczącymi zmniejszenia obciążenia przedsiębiorstw obowiązkami statystycznymi w hutnictwie żelaznym i przemyśle węglowym.

XXIII. Zawiadomienia o dostawach i przetargach

W roku sprawozdawczym Izba otrzymała od poszczególnych władz i instytucyj państwowych, samorządowych i innych 71 zawiadomień o przetargach na różne roboty i dostawy. Między innymi otrzymała Izba 40 zawiadomień z D. O. K. P. Katowice, 3 z Wojewódzkiego Biura Rolnego, 7 z D. O. K. P. Poznań, po 2 zawiadomienia z Wydziału Powiatowego w Świętochłowicach, Nadleśnictwa Wojskowego w Brześciu, Urzędu Drogowego w Katowicach, Kierownictwa Zaopatrzenia Intendentury w Warszawie, Ministerstwa Komunikacji, Magistratu miasta Siemianowic oraz po 1 zawiadomieniu z D. O. K. P. Lwów, Państwowe Monopoli Spirytusowego, Wytwórni Sprzętu Przeciwigazowego w Radomiu, Centralnego Biura Zakupów P. K. P. w Warszawie, Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Katowicach, Sądu Okręgowego we Lwowie oraz Szefostwa Intendentury D. O. K. 5 w Krakowie. Przetargi te dotyczyły dostaw węgla, materiałów budowlanych, artykułów technicznych ze skóry, lakieru, pokostu, drzewa, okuć budowlanych, cegieł ogniotrwałych, materiału nawierzchni kolejowej, różnych wyrobów metalowych i żelaznych, części do parowozów, tkanin lnianych itp. oraz wykonania robót budowlanych, budowy mostów, robót kanalizacyjnych, montażu blachownic, i innych.

O przetargach tych Biuro Izby informowało zainteresowane przedsiębiorstwa swego okręgu, przy czym, jak wynika z otrzymanej korespondencji, w większości wypadków przedsiębiorstwa korzystały z tych zawiadomień i uczestniczyły w przetargach.

XXIV. Zaświadczenia

Poza zaświadczeniami pochodzenia towarów wywożonych za granicę, zaświadczeniami w sprawach dewizowych, paszportowych, wystawiono ogółem 400 różnego rodzaju zaświadczeń, m. i. 101 zaświadczeń rejestrowych i legitymacyjnych, 63 zaświadczenia dla różnych władz i instytucji w sprawach przetargów i dostaw, 25 w celu uzyskania odroczenia służby wojskowej, 6 dla sądów rejestrowych w sprawie przedsiębiorstw prowadzo-

nych w większym rozmiarze, 5 dla Monitora Polskiego co do własnoręczności podpisów, 9 w sprawie przydziału soli dla celów przemysłowych, 25 w sprawie notowań cen, 10 zaświadczeń o notowaniach kursów walut, 23 zaświadczeń stwierdzających konieczność zatrudniania obcokrajowców specjalistów itp.

XXV. Sprawy patentowe

W roku sprawozdawczym Izba udzieliła Urzędowi Patentowemu R. P. w Warszawie opinii w 12 wypadkach na zapytania, czy dany znak towarowy znany jest w obrocie handlowym, jak dawno i jako znak której firmy.

Izba przeprowadziła ankiety w sprawie następujących znaków towarowych: „Primavera“ względnie „Prima-Vera“ na oznaczenie prezerwatyw, „Piesch“ na oznaczenie przędzy i tkanin wełnianych, „B. K. S.“ i „B. K. C.“ na oznaczenie zawiasów okiennych, zasuvek, zamków itp. towarów, liczby „100“ dla oznaczania wyrobów nożowniczych, specjalnie zaś brzytw, „Polo-Lux“ jako oznaczenia na ostrzach do golenia (nożyki do aparatów do golenia typu „Gilette“), „Madeleine“ i „Madelon“ do oznaczania preparatów kosmetycznych i perfumeryjnych.

Również wydano opinie na zapytania Urzędu Patentowego, a mianowicie, czy rysunek, przedstawiający trzy koła koncentryczne z zawieszonymi wewnątrz napisami jest znany jako powszechnie stosowane oznaczenie papierów szmerglowych; czy kolor pomarańczowy w zastosowaniu do opakowań cykorii i domieszek do kawy jest charakterystyczny dla wyrobów danej firmy; czy słowo „Bitumastic“ w obrocie handlowym wskazuje na pochodzenie towarów, a mianowicie substancyj chemicznych do celów przemysłowych, fotograficznych, naukowych i przeciwkorozyjnych z pewnego określonego przedsiębiorstwa; czy zabarwienie na kolor czerwony i jego odcienie nasady i górnej części narzędzi rolniczych i ogrodniczych, jak widły, grabie, kopaczki itp., jest stosowane powszechnie przez wytwórnie tego rodzaju przedmiotów, a jeżeli tak, to czy oznaczenie to wskazuje na pochodzenie towaru z pewnego, ściśle określonego przedsiębiorstwa; czy oznaczenie lamp przeciwwiatrowych przez umieszczanie na nich kolorowego otoku znane jest jako znak to-

warowy ściśle określonych firm; oraz czy znak towarowy obrazowy z rysunkiem kucharza dla oznaczania octu wskazuje na pochodzenie towaru wytwórcy.

Ponadto udzielono prokuraturze Sądu Okręgowego w Katowicach opinii w sprawie oznaczenia rowerów marką „Royal“.

XXVI. Śląskie Wiadomości Gospodarcze

W 15-tym roku istnienia Śląskich Wiadomości Gospodarczych pismo to utrzymało się na dotychczasowym poziomie. Współpracowali z redakcją pp. dr Teofil Adamecki, dr Piotr Choraży, inż. Julian Cybulski, dyr. Henryk Drozdowski, dyr. Marian Drozdowski, dr Aleksander Dubieński, mgr Jerzy Godlewski, dyr. Stanisław Gryziewicz, mgr Michał Hałas, Andrzej Jałowicki, mgr Mieczysław Kamieniecki, dr Bolesław Kasprowicz, mgr Marcin Krzymuski, mgr Zbigniew Miłobędzki, dyr. Alfons Ślosarczyk, mgr Jerzy Ziemięcki i inni. Artykuły powyższych osób dotyczyły różnych problemów gospodarczych i prawnych, związanych z przemysłem i handlem, ze szczególnym uwzględnieniem stosunków okręgu śląskiego.

Zarówno zamieszczane na łamach pisma przemówienia prezesa Izby, wygłoszone na Plenarnych Zebraniach Izby, jak kroniki: węglowa, żelazna i metalowa, włókiennicza obrazowały stan rozwoju gospodarczego okręgu śląskiego. Uzupełniały ten obraz informacje z dziedziny ustawodawstwa gospodarczego, polityki gospodarczej, podatkowej, komunikacyjnej, celnej, eksportowej i importowej oraz orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego w sprawach podatkowych i celnych, dotyczących szczególnie terenu Katowickiej Izby Przemysłowo-Handlowej.

W okresie sprawozdawczym wydano specjalne numery, poświęcone Targom Poznańskim i Katowickim.

XXVII. Własność nieruchoma Izby Przemysłowo-Handlowej

Izba Przemysłowo-Handlowa jest właścicielką dwóch nieruchomości, położonych w Katowicach przy pl. Wolności 8 i 12 a, oraz jednej, położonej w Bielsku przy ul. Piłsudskiego 4.

Prócz tego ulokowała Izba fundusz emerytalny pracowników Izby w wybudowanym na ten cel domu czynszowym przy ul. Zamkowej 58 w Katowicach.

Nieruchomość w Katowicach przy pl. Wolności 8 należy do Izby od roku 1927 i do roku 1934 mieściły się w niej biura dawnej Izby Handlowej. Wartość bilansowa tej nieruchomości wynosiła w roku sprawozdawczym zł 225.489,90.

Nabyta w roku 1934 nieruchomość przy pl. Wolności 12-a mieści od dnia 15 kwietnia 1935 r. biura Izby. Wartość bilansowa tej nieruchomości wynosiła w okresie sprawozdawczym zł 267.763,40.

Nieruchomość przy ul. Piłsudskiego 4 w Bielsku, mieszcząca biura Ekspozytury Izby oraz Jednoroczną Szkołę Przystosowania Kupieckiego, przedstawiała w roku sprawozdawczym wartość bilansową zł 144.205,60.

Koszta remontu budynków, będących własnością Izby, wyniosły w okresie sprawozdawczym sumę zł 27.161,83.

Dochód z czynszów za wynajęte mieszkania i lokale w powyższych nieruchomościach osiągnął w roku sprawozdawczym sumę zł 20.576,58.

XXVIII. Paszporty handlowe

Do biura Izby wpłynęło w roku sprawozdawczym 587 wniosków o paszporty handlowe (w roku 1936 ilość wniosków wyniosła 471). Z tej liczby 156 wniosków dotyczyło paszportów rocznych lub z ważnością powyżej 1 miesiąca, z czego Izba poparła 144 wnioski, zaś 431 wniosków dotyczyło paszportów jednorazowych, względnie z terminem ważności, nie przekraczającym 1 miesiąca. Jak wiadomo, cena paszportu zarówno jednorazowego jak i miesięcznego wynosi obecnie jednolitą kwotę zł 80,—, natomiast cena paszportu rocznego zł 960,—. Władze udzielały zasadniczo zniżki tylko przy paszportach rocznych, i to zazwyczaj do 50%.

W sprawie przyjazdu obywateli obcych do Polski w celach przemysłowych lub handlowych zaopiniowała Izba 21 wniosków (w roku ubiegłym 66), w tym 14 na wizę wielokrotną, z czego Izba poparła 11 wniosków, zaś 7 na wizę jednorazową (negatywnie załatwiono 1 wniosek).

Prócz tego zaopiniowała Izba 22 wnioski o udzielenie stałej przepustki granicznej, popierając 17 wniosków.

Ekspozytura Izby w Bielsku zaopiniowała w roku sprawozdawczym 327 wniosków o paszporty handlowe, w czym 211 na okres do 1 miesiąca i 116 na okres 1 roku.

Prócz tego wydała Ekspozytura 24 opinie w sprawie przyjazdu obywateli obcych do Polski w celach przemysłowo-handlowych.

XXIX. Akcja na rzecz różnych zbiórek

W roku sprawozdawczym tak jak w latach poprzednich Izba brała czynny udział w przeprowadzaniu zbiórek, m. in.: na rzecz pomocy zimowej dla bezrobotnych, na Fundusz Obrony Narodowej, na pomoc Polakom za granicą i uczącej się młodzieży śląskiej oraz na „Święto Gór“, przy czym przeprowadziła w tej sprawie szereg konferencji z przedstawicielami lokalnych organizacji gospodarczych, jak również wysłała do poszczególnych przedsiębiorstw przemysłowo-handlowych i organizacji gospodarczych odezwy z apelem o wzięcie czynnego udziału w tych zbiórkach. Niezależnie od tego Izba brała czynny udział przez swych delegatów w posiedzeniach i pracach odnośnych Komitetów i jego sekcji.

XXX. Kancelaria Izby

W roku sprawozdawczym wpłynęło ogółem 73.610 (w r. 1936 — 44.256) pism, z czego przypada na:

dziennik główny	37.572
„ świadectw pochodzenia	4.461
„ spraw przywozow.	21.518
„ spraw rejestr.	1.895
„ spraw dot. zgłosz. i zmian w rejestr. u- prawnień przemysł.	7.578
„ kwest. dla katastru Izby	586

Kancelaria wysłała 160 paczek i 47.347 (w r. 1936 — 41.394) pism, a mianowicie:

zwyczajnych przesyłek wolnych od opłaty pocztowej	20.378
poleconych listów wolnych od opłaty	5.807

opłaconych przesyłek zwykłych	7.948
opłaconych przesyłek poleconych	204
doręczono przez gońców	13.040

Poza tym w związku ze stwierdzeniem zgodności cen potwierdzono 1.840 faktur dla celów dewizowych.

XXXI. Działalność w dziedzinie oświaty zawodowej

Komisja Szkolnictwa Zawodowego obradowała w roku sprawozdawczym trzy razy.

Na pierwszym z tych zebrań (13 stycznia 1937 r.) oprócz radców Izby był dyrektor Izby, kierownik wydziału szkolnego Izby, przedstawiciele szkół oraz Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Zawodowych.

Komisja wyraziła opinię niecelowości tworzenia odrębnych liceów administracyjnych, stworzenia natomiast liceum handlowego typu jednolitego w zakresie pierwszych 2 lat nauki z zastosowaniem specjalizacji na trzecim roku podług warunków regionalnych, przy czym na terenie Górnego Śląska byłoby celowe zorganizowanie wydziału administracji przemysłowej.

Na zebraniu tym omówiono również projektowany plan godzin w dwuletnim liceum handlowym oraz programy nauczania na poszczególnych wydziałach, projektowanych przez Ministerstwo W. R. i O. P. na trzecim roku nauki liceów handlowych i administracyjnych.

Na drugim zebraniu (9 lutego 1937 r.) omówiono bieżące sprawy Izby w dziedzinie szkolnictwa zawodowego, tematy opracowywane przez Międzyizbową Komisję Kształcenia Zawodowego oraz sprawę przejściowości uczniów ze szkół stopnia niższego do szkół stopnia wyższego. W tej ostatniej sprawie wyrażono jednomyślnie pogląd, iż do osiągnięcia wyższych stopni wykształcenia byłoby wskazane dopuszczać nie masy młodzieży, lecz tylko jednostki zdolniejsze. Zbyt liberalne potraktowanie uprawnień przejściowości wpływałoby na dążenie szerokich mas młodzieży do kończenia liceów i wyższych uczelni, a nie zaspakajałoby potrzeb gospodarczych w obsadzaniu stanowisk niższych oraz stałoby na przeszkodzie w popieraniu wytwarzania średniego stanu samodzielnych kupców, przemysłowców i rzemieślników.

Komisja postanowiła wyrazić opinię, iż konieczna jest selekcja młodzieży, przy czym najwłaściwsza będzie koncepcja kończenia szkół bez egzaminów (na podstawie ocen postępów w nauce), przyjmowanie natomiast kandydatów do szkół stopnia wyższego po przeprowadzeniu egzaminów wstępnych.

Zasady przejściowości, jakie będą ustalone dla uczniów szkół zawodowych, powinny być stosowane analogicznie w szkołach ogólnokształcących, gdyż w wypadku stworzenia w tych szkołach większych ułatwień w przejściowości młodzież kierowałaby się do nich chętniej, niż do szkół zawodowych.

Na trzecim zebraniu Komisji Szkolnictwa Zawodowego Izby (dnia 30 września 1937 r.) omówiono projekt ustawy o poradnictwie i doborze zawodowym w Polsce. Wyrażono opinię, aby zadań, celów, funkcji i organizacji instytucji poradnictwa zawodowego oraz doboru zawodowego nie krępować ramami ustawy. Zagadnienia te są bowiem obecnie dopiero w początkowym stadium rozwoju i jako takie wymagają w metodach pracy dużo indywidualności, inicjatywy oraz samodzielności naukowego traktowania. Ustawa w projektowanym przez Polskie Towarzystwo Psychotechniczne w Warszawie zakresie działań będzie hamującą na rozwój poczynąń prywatnych w tej dziedzinie. Natomiast celowe będzie uregulowanie drogą ustawy sprawy kwalifikacji, wymaganych od osób zatrudnionych w omawianej dziedzinie na odpowiedzialnych stanowiskach, oraz sprawy kontroli nad działalnością odnośnych instytucji.

Na zebraniu tym omówiono również bieżące sprawy Izby w dziedzinie kształcenia zawodowego oraz plan prac na rok szkolny 1937/38. Uznano za celowe kontynuowanie dotychczasowych prac Izby w zakresie szkolnictwa (starania o lokale szkolne, inwestycje w szkołach, badanie warunków zatrudnienia absolwentów szkół przysposobienia kupieckiego, propagowanie szkolnictwa zawodowego, badanie szkół górniczych, hutniczych oraz kupieckich doksztalających, popieranie statutów i regulaminów dla szkół i kursów Izby), a oprócz tego uznano za bardzo aktualne następujące postulaty:

1. zbadanie zagadnienia warunków pracy, wynagrodzenia nauczycieli szkół zawodowych (również i szkół własnych);
2. opracowanie materiału na konferencję, jaką zamierzał zorganizować Urząd Wojew. Śląski, Wydział Oświecenia Publicznego;

3. poczynienie starań o zorganizowanie praktyk wakacyjnych w sklepach dla uczniów gimnazjów kupieckich z Kresów Wschodnich.

W y d z i a ł S z k o l n y Izby, jako organ wykonawczy prac Izby w dziedzinie kształcenia zawodowego, obejmował całość kształt spraw tego zakresu i przejawiał swoją działalność

1. w staraniach o zapewnienie szkołom i kursom Izby możliwie dobrych warunków działalności (lokale szkolne, wyposażenie w pomoce naukowe, dobór personelu pedagogicznego, środki finansowe);
2. w zorganizowaniu kursów stenografii i pisania na maszynach w Katowicach i w Chorzowie;
3. w spełnianiu stałego nadzoru nad działalnością szkół i kursów Izby w zakresie ich organizacji i administracji;
4. opracował regulamin egzaminu końcowego na kursach handlowych;
5. udzielał pomocy młodzieży szkół Izby przez przyznanie dotacji na dożywianie i na organizowanie wycieczek oraz przez propagandę zatrudniania absolwentów szkół Izby;
6. subwencjonował akcję organizowania i prowadzenia świetlic dla młodzieży zatrudnionej w handlu;
7. poparł wniosek Szkoły Izby w Rybniku, aby przyjąć na bezpłatną naukę 4 uczniów z Kresów Wschodnich;
8. propagował kształcenie zawodowe;
9. ułatwiał nauczycielom dokończanie się przez przyznawanie zasiłków finansowych na ten cel oraz przez kompletowanie w Izbie biblioteki pedagogicznej;
10. propagował akcję pisania podręczników dla uczniów szkół zawodowych i udzielał autorom pomocy finansowej;
11. ułatwiał poszczególnym jednostkom specjalizację drogą przyznawania przez zarząd Izby stypendiów na wyjazdy za granicę na studia teoretyczne i praktyczne;
12. opracowywał na wnioski władz szkolnych oraz instytucji opinie o zamierzonym uruchamianiu na terenie województwa śląskiego szkół i kursów zawodowych;
13. reprezentował Izbę na wszystkich odbytych w roku sprawozdawczym zebraniach Międzyizbowej Komisji Kształcenia Zawodowego (22 stycznia, 24 lutego, 12 czerwca i 13 października) i referował na tych zebraniach następujące sprawy:

- a) programy nauczania na liceach handlowych;
 - b) zatrudnienie absolwentów szkół handlowych przez pośredników handlowych;
 - c) odraczanie służby wojskowej uczniom zatrudnionym w bankach;
 - d) organizację praktyk dla młodzieży, przygotowującej się do pracy w dziedzinie handlu zagranicznego;
14. prócz tego opracował na zlecenie Związku Izb Przemysłowo-Handlowych opinię o programach nauczania w szkołach kształcących zawodowych oraz o projekcie rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. o kwalifikacjach, wymaganych od kandydatów na nauczycieli techniki reklamy oraz stenografii i pisania na maszynach;
15. na życzenie Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego zebrał informacje o potrzebie szkolenia fachowców dla przemysłu metalowo-przetwórczego;
16. brał udział w zebraniach w sprawach szkolnictwa zawodowego;

Wydział Szkolny Izby współpracował stale z Ministerstwem W. R. i O. P. oraz z Urzędem Wojewódzkim Śląskim, uzgadniając z władzami szkolnymi wiele postulatów i uzyskując niejednokrotnie pomoc w swych poczynaniach.

Szkoły Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach

W roku sprawozdawczym, obejmującym drugie półrocze roku szkolnego 1936/37 i pierwsze półrocze roku szkolnego 1937/38, dane statystyczne dotyczące szkół Izby przedstawiają się następująco:

W roku szkolnym 1936/37 Izba prowadziła 7 koedukacyjnych jednorocznych szkół przysposobienia kupieckiego (w Katowicach, Chorzowie, Mysłowicach, Tarnowskich Górach, Rybniku, Bielsku i Cieszynie) oraz 3-klasową koedukacyjną szkołę handlową ze specjalną klasą czwartą o kierunku ekonomiczno-handlowym w Rybniku.

Od września 1937 roku uruchomiono w Rybniku pierwszą klasę gimnazjum kupieckiego, jednocześnie rozpoczynając stopniową likwidację szkoły handlowej. Reorganizacja ta została wprowadzona w związku z realizacją nowego ustroju szkolnictwa.

W zakresie pomieszczeń dla szkół Izby poważniejsza poprawa warunków nastąpiła w Rybniku, gdzie wynajęto dodatkowo dwupiętrowy budynek. Sprawa budowy specjalnego gmachu dla szkół handlowych w Rybniku przyjęła formę konkretną. Magistrat nabył plac i rozpoczął budowę. Izba przeznaczyła z tytułu subwencji na ten cel zł 30.000.

Stan wyposażenia szkół Izby w urządzenia i pomoce naukowe, stopniowo w miarę posiadanych środków finansowych, poprawia się, lecz są jeszcze poważne braki.

W roku szkolnym 1936/37 wszystkie szkoły przysposobienia kupieckiego Izby liczyły 12 oddziałów. Ilość uczniów i uczenic wynosiła 624. Świadectw ukończenia wydano 513. Do szkoły handlowej w Rybniku (o 4 klasach i 8 oddziałach) uczęszczało 317 młodzieży. Świadectw rocznych — promocji — wydano 201, świadectw ukończenia szkoły 45. Personel pedagogiczny szkół Izby składał się z 79 osób.

Organizując działalność szkół Izby w roku szkolnym 1937/38 postanowiono zasadniczo nie powiększać ilości oddziałów, lecz wybierać spośród kandydatów na uczniów lepszy element. We wszystkich 7 szkołach przysposobienia kupieckiego ilość oddziałów pozostała bez zmiany (12), jedynie w szkole handlowej w Rybniku ilość oddziałów powiększyła się o 2 (do 10) ze względu na znaczną liczbę młodzieży promowanej z klasy I do II oraz z klasy II do III.

W roku szkolnym 1937/38 (pierwsza połowa tego roku szkolnego) we wszystkich szkołach przysposobienia kupieckiego Izby pobierało naukę 614 uczniów i uczenic (o 10 mniej niż w roku poprzednim), w gimnazjum kupieckim i w szkole handlowej w Rybniku 401 uczniów i uczenic (o 84 więcej niż w roku poprzednim).

Personel pedagogiczny składał się z 80 osób (prócz personelu administracyjnego).

Ze względu na liczny napływ kandydatów we wszystkich szkołach Izby uzależniano przyjęcie kandydatów od wyniku egzaminu wstępnego. Z powodu ograniczonej ilości miejsc nie przyjęto do szkół Izby 412 kandydatów i kandydatek.

Bliższe dane wynikają z następujących tabel statystycznych:

Szkoły przysposobienia kupieckiego
rok szkolny 1936/37

Miejscowość (siedziba szkoły)	Ilość oddziałów	Ilość uczn. na początku roku szkoln.	Ilość uczn. w końcu roku szkoln.	Ilość wydanych świadectw ukończenia
Katowice	3	165	147	136
Chorzów	2	111	103	77
Mysłowice	2	106	105	100
Tarnowskie Góry	2	98	94	76
Rybnik	1	46	45	35
Bielsko	1	52	51	48
Cieszyn	1	46	46	41
Razem:	12	624	591	513

3-klasowa Szkoła Handlowa
ze specjalną klasą czwartą o kierunku ekonomiczno-handlowym
w Rybniku

za rok szkolny 1936/37

Klasy	Ilość uczn. na początku roku szkoln.	Ilość uczn. w końcu roku szkoln.	Wydano świadectw rocznych	ukończenia
I A	42	39	34	—
I B	42	38	33	—
I C	54	46	41	—
II A	34	29	26	—
II B	44	42	36	—
II C	41	38	31	—
III	50	45	—	35
IV	10	10	—	—
Razem:	317	287	201	45

Szkoły przysposobienia kupieckiego
rok szkolny 1937/38

Miejscowość (siedziba szkoły)	Ilość oddziałów	Uczęszczało na początku roku szkolnego		
		chłopców	dziewcząt	ogółem
Katowice	3	51	100	151
Chorzów	2	51	51	102
Mysłowice	2	31	73	104
Tarnowskie Góry	2	58	45	103
Rybnik	1	17	37	54

Bielsko	1	15	35	50
Cieszyn	1	29	21	50
Razem:	12	252	362	614

Gimnazjum Kupieckie w Rybniku
rok szkolny 1937/38

Klasy	Uczęszczało na początku roku szkolnego		
	chłopców	dziewcząt	razem
I A	—	51	51
I B	52	—	52
I C	55	—	55
Razem:	107	51	158

3-klasowa Szkoła Handlowa
ze specjalną klasą czwartą o kierunku ekonomiczno-handlowym
w Rybniku
rok szkolny 1937/38

Klasy	Uczęszczało na początku roku szkolnego		
	chłopców	dziewcząt	razem
II A	—	33	33
II B	41	—	41
II C	44	—	44
III A	—	26	26
III B	37	—	37
III C	35	—	35
IV	26	1	27
Razem:	183	60	243

Kursy Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach

Sprawozdanie z działalności kursów Izby obejmuje, jak sprawozdanie z działalności szkół Izby, drugą połowę roku szkolnego 1936/37 i pierwszą połowę roku szkolnego 1937/38 (do końca grudnia 1937 r.).

W roku szkolnym 1936/37 Izba prowadziła Roczne Koedukacyjne Kursy Handlowe w Katowicach, Chorzowie i Bielsku. Kursy Izby mieściły się w lokalach szkół przysposobienia kupieckiego i korzystały z umeblowania i pomocy naukowych tych szkół. Na kursy handlowe uczęszczały osoby od 18 lat

wzwyż, pragnące nabyć wiadomości z zakresu handlowo-biurowego. Okres nauki trwał do drugiej połowy września, wzgl. od 1 października 1936 roku do końca roku szkolnego (czerwiec 1937 r.). Zajęcia odbywały się w godzinach popołudniowych, wzgl. wieczornych. Nauczanie odbywa się podług planu (przedmioty i wymiar godzin) uzgodnionego przez Izbę z Urzędem Wojewódzkim Śląskim, Wydziałem Oświecenia Publicznego. Świadectwa ukończenia kursów wydaje się na podstawie wyniku egzaminu końcowego.

W roku szkolnym 1937/38 uruchomiono kursy handlowe Izby w Katowicach (3 oddziały typu normalnego, 1 oddział dla zaawansowanych), w Bielsku i w Rybniku (po 1 oddziale typu normalnego).

Dane statystyczne dotyczące słuchaczy kursów handlowych przedstawiają się następująco:

Rok szkolny 1936/37

Miejscowość (siedziba kursów)	Ilość oddzia- łów	Ilość słuchaczy		Wydano
		na pocz. roku szk.	w końcu roku szk.	świadectw ukończenia
Katowice (oddz. normalny)	2	79	68	61
„ („ dla zaawans.)	1	20	20	20
„ (sten. i pisanie na masz. wyłącznie)	1	5	5	5
Chorzów (oddz. normalny)	1	20	18	12
„ (sten. i pisanie na masz. wyłącznie)	1	6	5	1
Bielsko (oddz. normalny)	1	28	18	17
„ (sten. i pisanie na masz. wyłącznie)	1	3	2	2
Razem:	8	161	136	118

Rok szkolny 1937/38 (październik)

Miejscowość (siedziba kursów)	Ilość oddział.	Uczęszczało		
		słuchaczy	słuchaczek	razem
Katowice (oddz. normalny)	3	85	38	123
„ (oddz. dla zaawans.)	1	24	4	28
Bielsko (oddz. normalny)	1	16	13	29
„ (sten. i pisanie na masz. wyłącznie)	1	3	9	12

Rybnik (oddz. normalny)	1	21	2	23
„ (sten. i pisanie na masz. wyłącznie)	1	3	3	6
Razem:	8	152	69	221

Izba zorganizowała i uruchomiła od października 1937 roku koedukacyjne kursy stenografii i pisanie na maszynach w Katowicach i Chorzowie. Na kursy te przyjmuje się kandydatów w wieku od 17 lat wzwyż. Okres nauki przewidziany jest na pół roku. Inne zasady organizacyjne kursów stenografii i pisanie na maszynach są analogiczne do zasad organizacyjnych kursów handlowych Izby.

Przedmioty nauczania i tygodniowy wymiar godzin lekcyjnych ustanowiono w sposób następujący:

Przedmioty:	październik listopad grudzień styczeń	lutymarzec
Stenografia w jęz. polskim	3 godz. tygodn.	4 godz. tygodn.
Stenogr. w jęz. niemieckim	— „ „	4 „ „
Pisanie na maszynach . .	3 „ „	2 „ „

Dane statystyczne, dotyczące słuchaczy kursów stenografii i pisanie na maszynach, przedstawiają się następująco:

Rok szkolny 1937/38 (październik)

Miejscowość (siedziba kursów)	słuchaczy	Uczęszczało słuchaczek	razem
Katowice	10	44	54
Chorzów	7	22	29
Razem:	17	66	83

Dane statystyczne, dotyczące personelu pedagogicznego kursów handlowych oraz kursów stenografii i pisanie na maszynach, przedstawiają się następująco:

Rok 1937/38 (październik)

Miejscowość (siedziba kursów)	Ilość osób personelu
Katowice	11
Chorzów	2

Rybnik	8
Bielsko	4

Razem: 25

Pod względem finansowym kursy Izby są prowadzone na zasadach samowystarczalności.

Sprawozdanie finansowe szkół Izby

W roku szkolnym 1936/37 wydatki faktyczne w szkołach Izby były dość ściśle przystosowane do skali wydatków preliminowanych, co wynika z następującego zestawienia.

	Preliminowano zł	Wydano zł
Szkoła Izby w Katowicach	34.640,—	35.500,86
„ „ w Chorzowie	22.770,—	23.413,96
„ „ w Mysłowicach	23.460,—	22.650,30
„ „ w Tarn. Górach	21.980,—	23.820,20
„ „ w Rybniku	107.930,—	110.902,05
„ „ w Bielsku	17.910,—	16.983,75
„ „ w Cieszynie	10.450,—	11.960,07
Ogólne koszty administr.	—	608,60
Razem:	239.140,—	245.839,79

Wpływy z opłat za naukę uczniów w wyniku dużej frekwencji, bardzo nielicznych wypadków zaprzestania uczęszczania, jak również w wyniku usilnych starań o regularność uiszczania zobowiązań finansowych uczniów wobec szkół — były w praktyce większe od sum preliminowanych, a mianowicie:

	Prelim. zł	Otrzymano zł	Plus zł
w Szkole w Katowicach	25.700,—	29.309,—	3.609,—
„ w Chorzowie	17.010,—	19.939,—	2.929,—
„ w Mysłowicach	17.200,—	20.028,50	2.828,50
„ w Tarn. Górach	15.930,—	18.049,—	2.119,—
„ w Rybniku	62.140,—	68.279,—	6.139,—
„ w Bielsku	7.740,—	9.587,—	1.847,—
„ w Cieszynie	7.740,—	7.838,—	98,—
Razem:	153.460,—	173.029,50	19.569,50

Poza tym w roku szkolnym 1936/37 pobrano od uczniów jednorazową opłatę na „Fundusz Inwestycyjny“ w wysokości zł 6,— od ucznia, co dało ogólny wpływ (nieprzewidziany w planach finansowych szkół) w sumie zł 5.412,—.

Bliższe szczegóły, dotyczące wykonania planów finansowo-gospodarczych szkół Izby w okresie od 1 września 1936 roku do 31 sierpnia 1937 roku, uwidocznione są w zamknięciu rachunkowym, zamieszczonym w niniejszym sprawozdaniu.

W prowadzeniu szkół Izba otrzymuje pomoc materialną nie tylko w formie subwencji państwowych władz szkolnych, gdyż władze miejskie dostarczają zwykle bezpłatnie lokalu lub też pokrywają czynsz za lokal.

Opłaty uczniów wynosiły w Szkole Handlowej w Rybniku: czesne zł 200,— za rok szkolny, egzamin końcowy zł 3,— od ucznia.

Zestawienie planów finansowo-gospodarczych szkół Izby na okres od 1 września 1937 roku do 31 sierpnia 1938 roku, zamieszczone w niniejszym sprawozdaniu, pozwala na ogólnikowe zorientowanie się w gospodarce finansowej szkół Izby.

*Zestawienie planów finansowo-gospodarczych szkół Izby
na rok szkolny 1937/38*

Wpływy zł		Wydatki zł
25.110	Szkoła w Katowicach	31.500
16.740	„ w Chorzowie	22.770
16.740	„ w Mysłowicach	23.480
16.740	„ w Tarnowskich Górach	23.160
72.882	„ w Rybniku	142.823
8.380	„ w Bielsku	17.250
8.380	„ w Cieszynie	13.140

Subwencje:

15.000	Izba Przemysłowo-Handlowa
4.000	Skarb Śląski
7.200	Magistrat m. Rybnika
1.200	Magistrat m. Cieszyna
500	Magistrat m. Mysłowic

Zamknięcie rachunkowe 4-kl. Koedukacyjnej Szkoły Handlowej w Rybniku i Jednorocznych Koedukacyjnych Szkół Przysposobienia Kupieckiego Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach za czas od 1 września 1936 do 31 sierpnia 1937

D O C H O D Y		zł	zł	W Y D A T K I		zł	zł
I. Subwencje				Niedobór z 31. VIII. 1936			15 665,11
Ministerstwo W. R. i O. P.		60 000,—		Ogólne koszty administracyjne		608,60	
Urząd Wojewódzki Śląski		4 291,65		Szkoła w Katowicach		35 500,86	
Izba Przemysłowo-Handlowa		14 200,—		„ w Chorzowie I		23 413,96	
Magistrat w Rybniku		5 000,—		„ w Tarnowskich Górach		23 820,20	
„ w Mysłowicach		410,—		„ w Bielsku		16 983,75	
„ w Cieszynie		1 200,—		„ w Mysłowicach		22 650,30	
Ogólne koszty admin. za odsetki		613,71	85 715,36	„ w Rybniku		110 902,05	
				„ w Cieszynie		11 960,07	245 839,79
II. Czesne i wpłaty za druki szkolne i fund. inwest.				Nadwyżka			2 845,85
Czesne, wpisowe i taksy cgz. Szkoła w Katow.		29 309,—					
„ „ „ „ „ w Chorz.		19 939,—					
„ „ „ „ „ w T. Gór.		18 049,—					
„ „ „ „ „ w Bielsku		9 587,—					
„ „ „ „ „ w Mysłow.		20 028,50					
„ „ „ „ „ w Rybniku		68 279,—					
„ „ „ „ „ w Cieszyn.		7 838,—	173 029,50				
Druki i odsetki Szkoła w Katowicach		27,44					
„ „ „ w Chorzowie		14,20					
„ „ „ w Tarnowskich Górach		86,80					
„ „ „ w Mysłowicach		35,61					
„ „ „ w Rybniku		29,84	193,89				
Fundusz inwest. Szkoła w Katowicach		948,—					
„ „ „ w Chorzowie		622,—					
„ „ „ w Tarn. Górach		594,—					
„ „ „ w Bielsku		315,—					
„ „ „ w Mysłowicach		596,50					
„ „ „ w Rybniku		2 100,—					
„ „ „ w Cieszynie		236,50	5 412,—				
			264 350,75				264 350,75

Fundusz Specjalny

81.251

(z dodatku do ceny świad. przem.)

274.123

R a z e m:

274.123

Oprócz dotacji na prowadzenie swoich szkół Izba wydatkowała na cele oświaty zawodowej w roku 1937 następujące kwoty (w zaokrągleniu):

na utrzymanie Wydziału Szkolnego Izby	zł 17.400,—
na budowę gmachu w Rybniku	„ 22.500,—
na dożywianie młodzieży, wycieczki szkolne, płace praktykantów itp.	„ 8.400,—
na stypendia na przeprowadzenie studiów specjalnych za granicą	„ 7.750,—
na stypendium na specjalizację nauczyciela za granicą	„ 1.000,—
na doksztalcanie się nauczycieli szkół własnych	„ 700,—
na świetlice dla młodzieży zatrudnionej w handlu	„ 2.000,—
na kursy dla kupiectwa	„ 1.000,—
na wydawnictwa książek szkolnych	„ 1.000,—
na bibliotekę pedagogiczną w Izbie	„ 500,—

R a z e m:

zł 62.250,—

Na rok 1938 wydatki Izby na cele związane z akcją kształcenia zawodowego przewidziane są podług następującego zestawienia:

subwencja na prowadzenie szkół	zł 15.000,—
subwencja na budowę szkoły w Rybniku	„ 7.500,—
czynsz za szkołę w Bielsku	„ 2.400,—
koszt prowadzenia Wydziału Szkolnego w Izbie	„ 14.550,—
na zapomogi, akcję dożywiania, wyciecz. szkolne, gwiazdkę, płace praktykantów, organizację praktyk dla uczniów gimnazjów kupieckich z Kresów Wschodnich	zł 10.000,—
stały fundusz stypendialny	„ 5.000,—
fundusz stypendialny dla nauczycieli	„ 1.500,—
wydawnictwa książek o treści pedagogicznej	„ 2.000,—
subwencje na prowadzenie świetlic młodzieży kupieckiej	„ 2.000,—
koszt książek do biblioteki pedagogicznej w Izbie	„ 500,—

R a z e m:

zł 60.450,—

XXXII. Badania dystrybucyjne

Narzekania sfer spożywców na wysokie ceny różnych towarów na rynku wewnętrznym z jednej strony, narzekania zaś producentów tych towarów na ceny przez nich uzyskiwane, które okazywały się często niższymi od kosztów produkcji z drugiej, sprawiły i sprawiają jeszcze nieraz, że opinia publiczna wkłada winę za tego rodzaju stan rzeczy na handel, jako pośrednika, czerpiącego nadmierny zysk. Narzekania te nie są zjawiskiem ograniczonym wyłącznie do Polski i dlatego też już parę lat temu Międzynarodowa Izba Handlowa zajęła się tak zwanym zagadnieniem dystrybucji towarów, celem ustalenia sposobów ich rozdziału i kosztów tego rozdziału. Badaniami dystrybucji interesuje się między innymi Międzysamorządowa Komisja dla Handlu Wewnętrznego, dla której referaty opracowują poszczególne Izby. Izba Katowicka w roku sprawozdawczym rozpoczęła badania dystrybucji węgla kamiennego, powierzając kierownictwo tych badań Wicedyrektorowi St. Gryziewiczowi i angażując siły pomocnicze. W ciągu roku sprawozdawczego Izba opracowała szereg wzorów formularzy ankietowych, potrzebnych przy tego rodzaju badaniach, którymi winny były się posługiwać pozostałe Izby, dostarczające Izbie Katowickiej materiałów ze swoich terenów, ponadto zbierała sama materiały zarówno w drodze ankiet pisemnych, jak też ankiet ustnych podczas objazdów terenu przez jednego ze swych urzędników.

Ponadto Izba prowadziła badania dystrybucji żelaza w swoim okręgu dla generalnego referatu o handlu żelazem, który opracowuje Izba Przemysłowo-Handlowa w Sosnowcu.

Część III.

Tabele statystyczne

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy.

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
	żelazo płynne, w gąskach, blokach, odlewach, wyrobach walcowanych, kutych i ciągniętych (krytych i surowych).									
	Surówka:									
101-105	Ogółem	1936 1937	— 6	ton ton	413 478 507 901	49 380 77 455	91 310 134 274	12 870 153 22 563 560	—	8 074
101	Surówka odlewnicza	1936 1937	3 3	ton ton	29 559 51 621	3 960 7 227	34 490 46 379	4 622 470 6 500 343	5 219 1 608	1 608 1 417
102	„ martinowska	1936 1937	3 3	ton ton	296 008 351 013	29 317 38 857	16 323 48 183	1 622 836 5 333 904	—	7 520 4 277
103	„ hematytowa	1936 1937	2 2	ton ton	16 705 17 782	2 404 3 188	11 298 14 410	1 625 854 2 583 035	660 3 743	3 743 239
104	„ inna oprócz wyż. wym.	1936 1937	4	ton	87 365	28 158	25 230	8 131 518	1 558	2 141
105	Stopy żelaza		1	ton	—	—	—	—	—	—
	Stal, żeliwo:									
106-140	Ogółem	1936 1937	—	ton	780 698 954 174	— —	42 285 24 315	12 730 649 5 942 437	— —	16 047 21 534
106-111,2	Stal	1936 1937	9	ton	757 434 918 702	— —	29 261 15 978	5 903 314 3 155 438	— —	15 725 20 056
106	bloki martinowskie zwykłe . .	1936 1937	7 8	ton ton	731 318 848 811	106 645 101 348	26 871 14 530	3 918 510 1 734 818	— —	11 740 13 003

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

108	z pieców elektrycznych	1936	2	ton	21 061	—	—	—	—	3 639
		1937	2		30 362	—	—	—	—	4 362
109	odlewy ze stali zwykłej	1936	3	ton	4 736	3 808	2 307	1 855 547	104	263
		1937	4		6 946	6 356	1 324	1 211 571	263	321
	węglistej — z pieców elektr. . .	1937	1	ton	—	—	—	—	—	—
113—135	Żeliwo	1936	1	ton	23 264	10 104	17 024	6 827 335	—	322
		1937	—		35 472	19 553	8 337	2 786 999	—	1 478
113	rury wodociągowe i kształtki	1936	4	ton	1 135	517	1 135	517 316	—	—
	do nich	1937	3		1 060	492	1 057	490 891	—	3
117	odlewy budowlane, kanalizacyjne	1936	5	ton	89	30	86	29 102	80	11
		1937	4		168	56	169	56 653	11	10
120	„ piecowe (kuchenne)	1936	5	ton	800	234	787	229 506	—	86
		1937	5		845	283	845	283 734	—	89
121	„ piecowe montowane									
	(drzwiczki, piecyki)	1937	1	ton	—	—	—	—	—	—
123	naczynia niepokryte	1937	1	ton	—	—	—	—	—	—
126	odważniki (nieobrobione) . . .	1937	1	ton	—	—	—	—	—	—
127	klocki hamulcowe	1936	6	ton	2 704	367	2 707	366 523	—	—
		1937	8		3 983	679	3 627	618 642	1	275
129	inne odlewy dla kolejnictwa,	1936	2	ton	17	10	17	10 267	—	—
	oprócz osobno wymienionych .	1937	3		281	85	281	85 117	—	—
130,1	odlewy maszynowe rolnicze . .	1936	3	ton	111	61	55	30	—	8,0
		1937	4		218	129	80	47 245	—	6
130,2	odlewy maszynowe kwalifikowa-									
	ne (według specjalnych wa-	1936	2	ton	317	171	216	116 110	23	21
	runków technicznych)	1937	3		2 871	2 320	253	204 466	21	25
130,3	inne odlewy maszynowe oprócz	1936	14	ton	3 392	1 874	1 352	747 130	—	73
	wyżej wymienionych	1937	13		6 677	3 073	1 373	631 856	—	94
131	walce utwardzone		1	ton	—	—	—	—	—	—

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
132	inne odlewy utwardzone oprócz wyżej wymienionych	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
133	wlewnice	1936	2	ton	9 328	3 927	8 012	3 369 629	43	30
		1937	4	ton	8 694	6 492	67	50 031	30	388
135	inne odlewy żeliwne oprócz oso- bno wymienionych	1937	7	ton	5 369	2 945	160	87 755	16	382
	Półwytwór walcowniany na sprze- daż:									
	Ogółem	1936	5		54 100	9 488	54 078	9 484 380	—	—
141		1937	6	ton	56 319	12 362	55 748	12 238 969	—	571
	Wyroby gotowe gorąco obrabiane:									
143—158	Ogółem	1936	—	ton	597 080	192 943	508 951	158 486 447	—	37 124
		1937	—	ton	736 643	278 235	601 410	222 238 678	—	44 969
143—153	Wyroby walcowane	1936	—	ton	546 782	157 831	165 213	130 184 080	—	32 790
		1937	—	ton	662 384	215 560	536 663	169 953 917	—	40 422
143	stal specjalna	1936	2	ton	7 087	12 405	4 706	8 237 177	—	2 790
		1937	2	ton	11 874	16 159	8 338	11 346 873	—	2 391
144	blacha grubości 1 mm i więcej	1936	4	ton	87 498	25 517	64 833	18 907 078	2 985	5 980
		1937	4	ton	96 881	35 672	69 756	25 684 292	5 980	7 013
145	blacha grubości poniżej 1 mm .	1936	3	ton	54 199	25 035	41 844	19 331 116	—	3 814
		1937	4	ton	59 183	30 361	39 016	20 016 823	—	4 038
146	bednarka	1936	3	ton	33 671	12 466	12 466	3 480 341	2 255	977
		1937	3	ton	35 758	11 278	12 035	3 795 387	975	1 916
147	druć walcowany (walcówka) . .	1936	1	ton	.	.	.	.	.	.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

148	szyny kolejowe normalnotorowe (powyżej 115 mm)	1936	2	ton	58 933	14 270	56 846	13 764 268	—	2 544
		1937	2		89 293	23 002	83 067	21 397 572	—	3 665
149	szyny kolejowe wąskotorowe (115 mm i mniej)	1936	3	ton	577	115	713	142 523	—	30
		1937	2		3 521	1 056	2 362	708 355	—	249
150	szyny tramwajowe (żłobkowane)	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
151	podkłady kolejowe	1936	4	ton	15 787	5 806	15 336	5 640 163	—	1 081
		1937	5		16 731	6 114	16 057	5 867 855	—	1 212
153	inne żelazo i stal walcowana o-prócz wyżej wymienionych . .	1937	4	ton	315 132	82 848	273 491	71 889 138	—	19 360
155—157	Rury bez szwu i spawane . . .	1936	—	ton	34 626	19 592	34 750	19 401 816	—	2 661
		1937	—		54 545	39 251	52 342	37 545 146	—	2 617
155	bez szwu o osi prostej	1936	3	ton	27 905	15 836	28 202	15 447 669	—	2 122
		1937	4		45 502	32 966	44 000	31 878 454	—	1 703
156	spawane o osi prostej	1936	2	ton	6 474	3 341	6 627	3 418 874	641	423
		1937	2		8 450	5 364	7 938	5 039 547	416	729
157	fasonowe i łączniki do rur . . .	1937	3	ton	593	921	404	627 145	180	185
158	Wyroby kute, prasowane (również walcowane koła i obręcze wagonowe (z wlewków lub półwyrobu walcowanego) . .	1936	5	ton	15 672	15 520	8 988	8 900 601	944	1 771
		1937	7		19 714	23 424	12 405	14 739 615	1 766	1 930
Wytwory dalszej obróbki niepokryte metalami:										
159—165	Ogółem	1936	—	ton	28 405	15 056	25 553	13 552 748	1 051	1 728
		1937	—		40 673	24 132,2	37 037	22 164 319	1 727	1 329
159—161	Rury	1936	—	ton	3 188	2 030	2 780	1 775 789	51	365
		1937	—		8 039	5 900,2	8 190	6 011 150	355	203
159	spawane z blachy i żebrowe (również kute)	1937	5	ton	.	.	.	.	.	.
160	faliste (proste i fasonowe) . .	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

[illegible]

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

201—204	Ogółem	1936	.	ton	115 171	49 212	67 938	29 720 393	6 882	2 063
		1937	.		127 093	77 458	79 158	49 098 003	1 925	4 197
201—201,3	Cynk wyprodukowany z rudy .	1936	.	ton	104 913	42 165	58 435	23 545 572	5 613	1 733
		1937	.		114 071	65 423	69 831	40 041 906	1 595	3 352
201,1	cynk surowy	1937	4	ton	86 118	49 268	44 343	25 495 697	1 148	2 833
201,2	cynk elektrolityczny	1937	2	ton	19 569	11 315	19 211	11 107 141	195	113
201,3	pył cynkowy	1936	3	ton	6 594	2 492	4 112	1 555 714	1 839	301
		1937	3		8 384	4 594	6 277	3 439 068	252	406
202	Ołów (łącznie z ołowiem cynkowym)	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
203	Srebro	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
204	Inne metale hutnicze oprócz wyżej wymienionych	1937	3	ton	168	2 738	154	2 510 082	7	20
Metale rafinowane i przetopione w blokach, płytach itp.:										
205—210	Metale nieszlachetne	1936	.	ton	7 017	3 105—	6 808	3 028 530	995	246
		1937	.		7 750	4 126,3	5 292	3 103 785	372	478
205	miedź	1937	2	ton	108	155	110	158 000	3	1
206	aluminium	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
207	cynk rafinowany	1936	3	ton	6 425	2 621	6 203	2 533 045	956	233
		1937	3		4 941	2 777	4 696	2 639 629	233	401
208	cynk przetapiany (remelted) . .		2	ton	2 272	909	65	26 000	89	22
209	ołów	1936	4		527	406	540	417 071	39	13
		1937	5	ton	424	276	416	270 853	47	54
210	inne metale rafinowane oprócz wyżej wymienionych	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
211—212	Metale szlachetne	1937	.	ton	.	.	.	.	.	.
211	srebro	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
	Stopy metali w blokach, płytach, pałeczkach itp.:									
213—220	Ogółem	1936	—	ton	490	912	446	844 313	4	13
		1937			831	1 270	547	1 035 298	20	18
213	Mosiądz	1937	2	ton	142	144	145	147 000	8	5
214	Brąz	1937	3	ton	129	205	134	212 750	6	1
216	Inne stopy miedzi (spiż, miedź fosforowa, manganowa, krzemowa)	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
217	stopy aluminium	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
218	stopy o ośnwie ołowianej (o przeważającej zawartości ołowiu)	1936	2		87	100	58	67 501	1	1
		1937	3	ton	359	247	75	51 687	3	9
219	Stopy o ośnwie cynowej (o przeważającej zawartości cyny)	1936	3		155	504	145	473 091	2	6
		1937	3	ton	148	481	146	474 153	—	1
220	Inne stopy oprócz wyżej wymienionych	1937	3	ton	21	133	14	88 750	1	1
	Odlewy z metali:									
221—228	Ogółem	1936	—	ton	901	1 686	500	696 839	359	296
		1937			1 518	2 896	780	1 118 311	299	373
221	Z mosiądzu	1936	6		62	118	47	89 200	—	—
		1937	9	ton	106	230	68	147 601	1	—
222	Z miedzi i jej stopów (prócz mosiądzu)	1936	11		415	1 005	123	297 838	18	18
		1937	12	ton	530	1 387	135	353 338	20	19

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

223	Z aluminium i jego stopów . . .	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
225	Plomby ołowiane	1936	3	ton	38	34	34	32 963	6	5
		1937	3	ton	46	47	44	44 715	5	6
227	Inne odlewy z ołowiu i jego sto- pów	1937	2	ton	549	486	476	421 723	273	346
228	Z innych metali i stopów oprócz wyżej wymienionych	1936	2		206	163	266	211 031	.	273
		1937	4	ton	286	740	56	144 934	.	2
Wyroby walcowane, prasowane i ciągnięte:										
229—259	Ogółem	1936			26 419	19 213,—	20 129	16 731 565	—	707
		1937	—	ton	21 408	24 977,8	20 379	24 443 671	—	582
229—234	Z miedzi	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
229	drut (również walcówka prze- znaczona na sprzedaż) . . .	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
230	pręty i profile	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
231	rury	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
233	inne blachy (arkusze, pasy, krążki)	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
234	taśmy	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
235—239	Z mosiądzu, tombaku	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
240—241	Z nowego srebra	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
242—246	Z aluminium	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
248—249	Z cynku	1936	.		15 514	9 170	15 625	9 328 155	862	523
		1937	.	ton	14 880	9 947	14 875	9 943 487	523	466
		1936	2		5	4	5	4 247	1	1
248	pręty	1937	3	ton	7	10	6	8 685	1	2
		1936	3		15 509	9 166	15 620	9 323 908	861	522
249	blachy	1937	3	ton	14 873	9 937	14 869	9 934 802	522	464
		1936			1 757	1 372	1 222	909 888	78	60
250—252	Z ołowiu	1937	—	ton	2 329	2 168	1 708	1 596 096	60	23

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
250	druk	1936	2		49	52	24	25 647	4	5
		1937	2	ton	22	26	22	26 641	5	2
251	rury	1936	2		559	489	460	351 616	66	32
		1937	2	ton	889	862	712	690 506	32	12
252	blachy (również taśmy) . . .	1936	3		1 149	831	738	532 585	8	23
		1937	4	ton	1 418	1 280	974	878 949	23	9
253—255	Z cyny	1937	.	ton	6	56	6	56 001	.	.
256—259	Z metali i stopów wyżej niewymienionych		1	ton	.	.	.	.	.	.
	Wytwory dalszej obróbki:									
263—265	Ogółem	1936	.		49	26	49	25 752	.	.
		1937	.	ton	72	113	72	113 317	.	.
264	Wełna ołowiana	1936	2		49	26	49	25 752	.	.
		1937	2	ton	72	113	72	113 317	.	.
	Części maszyn, aparatów itp.									
	Odlewy obrobione:									
301—325	Ogółem	1936	.		4 725	6 057,—	4 504	5 644 481	.	113
		1937	.	ton	7 808	12 191,3	4 776	7 068 695	.	362
301—308	Części maszyn	1936	.		4 042	4 743,—	3 834	4 365 136	121	184
		1937	.	ton	6 327	10 139,6	3 347	5 091 020	185	257
301	łożyska kulkowe, rolkowe i wszelkie części pędni żeliwne i z innych metali	1936	7	ton	457	739	397	624 307	104	169
		1937	13	ton	1 217	2 168	1 091	1 943 406	175	244

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

302	pierścienie tłokowe i wszelkie części silników (prócz samochodowych) pomp, obrabiarek	1936	7		94	187	91	181 350	—	—
		1937	5	ton	43	255	43	254 695	—	—
303	części maszyn rolniczych . . .	1937	1	ton					—	—
304	części taboru kolejowego (hamulce automatyczne i ich części oraz wszelkie części wagonów, parowozów)	1937	2	ton	67	203	67	203 000	—	—
305	części samochodów (silników i wozów)	1937	1	ton						
307	walce hutnicze i inne (utwardzone, obrobione)	1937	1	ton						
308	części innych maszyn, oprócz wyżej wymienionych	1937	14	ton	2 154	3 458	1 153	1 851 008	10	13
315—317	Armatura	1936			647	1 237	636	1 208 000	—	27
		1937	—	ton	940	1 652	927	1 607 341	—	53
315	armatura pożarnicza	1936	2		8	38	8	37 000	—	—
		1937	2	ton	18	38	19	40 433	—	1
316	armatura wodna, parowa, gazowa żelazna	1936	6		583	952	576	940 784	16	23
		1937	4	ton	812	995	805	986 675	18	21
317	armatura wodna, parowa, gazowa z innych metali	1936	5		56	247	52	229 316	—	4
		1937	8	ton	110	619	103	580 233	24	31
318—325	Inne odlewy oprócz wyżej wym.	1937	—	ton	36	77,—	34	71 345	—	2
					541	399,7	502	370 334	13	52
319	budowlane	1937	1	ton						
320	kuchnie, kuchenki, piecyki (obrobione zmontowane)	1937	1	ton						
324	żelazka do prasowania	1936	4		26	61	24	65 176	—	2
		1937	3	ton	31	84	27	73 471	2	6
325	inne odlewy oprócz wyżej wymienionych	1937	5	ton	105	92	105	92 135	1	1

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
	Wyroby kute, prasowane, walcowane, obrobione:									
329—346	Ogółem	1936	.	ton	5 841	5 351,—	5 382	4 858 748	—	448
		1937	.	ton	8 405	8 550,5	7 044	7 277 147	—	527
329	Części taboru kolejowego (osie, koła, obręcze, zestawy do kół i inne części obrobione) . . .	1936	6	ton	3 659	3 099	3 086	2 614 107	32	59
		1937	5	ton	5 614	5 674	4 460	4 508 062	59	30
335—338	Części maszyn rolniczych . . .	1936	.	ton	714	476	737	488 514	290	267
		1937	.	ton	556	583	519	578 667	206	243
335	lemiesze, odkładacze, płozy . .	1937	2	ton	.	.	.	.	.	.
338	inne części kute oprócz wyżej wymienionych	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
340—341	części innych maszyn oprócz wyżej wymienionych	1936	.	ton	327	1 002,—	325	996 049	—	2
		1937	.	ton	332	1 088,5	333	1 091 837	2	1
340	samochodów, samolotów (silników, wozów i płatowców) . .	1936	2	ton	.	.	.	.	.	.
		1937	2	ton	.	.	.	.	.	.
341	silników, obrabiarek, pomp . .		1	ton	.	.	.	.	.	.
345—346	Inne wyroby	1936	.	ton	1 141	774	1 232	760 078	.	160
		1937	.	ton	1 903	1 205	1 732	1 098 581	.	253
345	osie wozów konnych	1936	5	ton	973	464	1 061	505 635	.	147
		1937	4	ton	1 826	1 069	1 661	972 621	.	235
346	resory (prócz kolejowych i samochodowych), butle na gazy sprężone i inne wyroby (prócz narzędzi)		5	ton	77	136	71	125 960	12	18

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Inne wyroby obrobione:										
350—354	Ogółem	1936			11 170	4 283,—	1 018	3 735 404	23	103
		1937	.	ton	512	9 640,6	1 371	8 742 042	103	50
350	Części samochodów (silników i wozów) prócz chłodziw . . .	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
354	Części innych maszyn oprócz wyżej wymienionych	1937	10	ton	.	.	.	.	.	.
Masowe wyroby z prętów, drutu i blachy.										
Wyroby z drutu i prętów (prócz galanterii:										
401—435	Ogółem	1936	.	ton	8 916	9 315,—	8 785	9 179 916	1 339	
		1937	.	ton	12 134	13 076,2	11 621	12 487 311	1 398	1 573
401—405	Gwoździe	1936	.	ton	100	57	59	33 173	16	21
		1937	.	ton	137	151,1	33	36 492	22	18
401	druciane, żelazne i sztyfty . .	1937	3	ton	.	.	.	.	.	.
402	kute z blachy, teksy	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
408—410	Haki, podkowyy, strzemiona . .	1936	.		1 863	921	1 862	927 658	576	576
		1937	.	ton	1 988	1 279,1	2 089	1 349 501	582	474
408	podkowyy	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
409	podkówki	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
410	haki kolejowe i inne, strzemiona, wędzidla, ostrogi	1936	5		1 059	562	1 142	606 152	386	303
		1937	6	ton	1 281	907	1 374	973 315	309	216
411—417	Śruby, nity, części toczony . .	1936	.		5 055	5 117	4 992	5 057 455	718	691
		1937	.	ton	7 196	7 078	6 936	6 823 285	699	895
412	nity, sworznie, wyroby śrubowy żelazny	1936	3		5 009	4 904	4 946	4 844 594	718	691
		1937	8	ton	7 110	6 486	6 852	6 250 250	696	890
413	nity, sworznie, wyroby śrubowy z innych metali	1937	2	ton	30	279	28	259 947	3	5

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
416	ośki i inne części rowerów toczonych	1937	2	ton	54	309	54	309 088	—	—
417	wrzeciona i części fasonowe	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
418—420	Liny, drut koleczasty, tkaniny	1936	.	ton	127	202	130	207 382	3	—
		1937	.	ton	234	291	237	294 218	15	12
418	liny druciane	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
420	tkaniny, siatki żelazne i z innych metali	1936	2	ton	52	104	54	108 424	2	—
		1937	3	ton	87	97	90	99 904	15	12
424—426	Łańcuchy	1936	.	ton	1 479	1 095	1 453	1 083 293	26	36
		1937	.	ton	2 078	1 645	1 856	1 481 169	36	104
424	rowerowe	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
425	inne łańcuchy stawowe (Gall itp.)	1936	6	ton	1 455	988	1 427	968 262	23	35
		1937	5	ton	2 049	1 516	1 827	1 351 972	35	103
426	łańcuchy kute, prasowane i inne	1937	5	ton	.	.	.	.	.	.
428—435	Inne wyroby, oprócz wyżej wymienionych	1937	.	ton	501	2 632	470	2 502 646	44	70
428	grempie tkackie	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
430	szprychy rowerowe	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
432	sprężyny spiralne	1937	2	ton	105	168	94	150 317	8	18
433	sprężyny meblowe	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
435	inne wyroby z drutu i prętów (prócz galanterii i wyrobów wyżej wymienionych	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Wyr. z blachy (prócz galanterii):									
441—455	Ogółem	1936	ton	.	9 919	.	9 737 358	—	—
		1937	ton	.	15 587,8	.	12 501 991	.	895
441—448	Naczynia	1936	.	.	3 116	5 883	3 164	5 992 361	— 319
		1937	ton	.	3 730	8 211	3 587	7 017 889	. 388
441	żelazne szlifowane	1937	1	ton	.	.	.	.	—
442	„ cynowane, cynkowane	1937	4	ton	1 082	1 418	937	1 227 799	. 102
443	„ emaliowane	1937	1	ton	.	.	.	.	—
445	aluminiowe	1937	1	ton	.	.	.	.	—
448	bańki do mleka	1937	1	ton	.	.	.	.	—
450—453	Części rowerów, motocykli	1937	.	ton	532	1 015,8	506	964 630	. 93
450	obrace	1937	1	ton	.	.	.	.	—
451	blotniki	1937	1	ton	.	.	.	.	—
452	pompki	1937	1	ton	.	.	.	.	—
453	inne czesci z blachy, bednarki oprócz osobno wymienionych	1937	2	szt. ton	1 230) 123)	222 —	1 200) 120)	216 230	. 10 13
454—455	Inne wyroby oprócz wyzej wymienionych	1937	.	ton	5 505	6 009	3 809	4 179 606	464 414
454	chlodnice samochodowe	1937	1	ton	.	.	.	.	.
455	wyroby niewymienione (blachy dziurkowane, rury i kolana do do nich, lyzki i wszelkie inne wyroby z blachy cienkiej i bednarki oprócz wyzej wymienionych	1937	17	ton	.	.	.	.	.
Wyroby zlozone (prócz galanterii):									
456—470	Ogółem	1936	.	.	202	880,—	196	800 333	— 6,0
		1937	.	ton	379	1 687,1	356	1 599 917	25 47
456—460	Okucia	1936	.	.	146	439,—	140	418 880	— 6,0
		1937	.	ton	162	784,4	147	675 400	11 26

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
456	budowlane żelazne i z innych metali	1936	2	ton	28	36	28	36 400	—	—
		1937	4	ton	62	77	62	76 657	4	4
457	meblowe	1936	3		118	403	112	382 480	—	6,0
		1937	3	ton	91	698	77	590 410	7	21
458	zamki do okien (baskwile) . .	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
459	zamki do drzwi	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
460	kłódki wszelkie, okucia rymarskie, do walizek i inne oprócz wyżej wymienionych	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
463—470	Lampy, maszynki do gospodarstwa domowego	1936	.		56	441	56	441 453	—	—
		1937	.	ton	217	902,7	209	884 517	14	21
463	latarnie i latarki (prócz elektrycznych), lampy naftowe i żarowe	1937	2	1000 szt ton	150) 150)	458	142) 142)	433 573	13	20
464	palniki gazowe, naftowe, spirytusowe i armatura oświetleniowa	1936	2		13	140	13	140 231	—	—
		1937	3	ton	17	213	17	213 282	—	—
467	maszynki spirytusowe i naftowe (z palnikami i bez) . . .	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
469	maszynki do lodów	1937	3	ton	63) 0)	1,7	105) 0)	2 814	0	0
470	młynki do kawy	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Galanteria odzieżowa, toaletowa, przybory kancelaryjne:										
471—484	Ogółem	1936	.	ton	.	243	.	322 000	.	.
		1937	.	ton	.	157	.	157 487	.	.
471	Galanteria odzieżowa	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
476—481	Przybory kancelaryjne	1936	.			76		76 000		
		1937	.	ton	.	100	.	100 543	.	.
476	pióra wieczne	1937	.	1000 szt.	3	9	3	9 000	.	.
481	skoroszyty i inne przybory kan- celaryjne	1937	2	.	.	91	.	91 543	.	.
483—484	Zabawki i przybory sportowe .	1936	.	.	.	24	.	16 000	.	.
		1937	.	.	.	57	.	56 944	.	.
484	inne przybory sportowe i zabaw- ki oprócz wyżej wymienionych	1937	2	.	.	57	.	56 944	.	.
Wyroby ozdobne:										
501—509	Ogółem	1936	.	.	.	254	.	175 000	.	.
		1937	3	.	.	232	.	215 000	.	.
Meble										
601—613	Ogółem	1936	.	.	.	271,2	.	273 820	.	.
		1937	.	.	.	347,7	.	360 773	.	.
601	Łóżka z prętów i rur	1936	3		1 560	51	1 488	48 907	.	.
		1937	3	szt.	2 175	70	2 234	72 050	.	.
603	Materace sprężynowe, siatki do łózek	1937	1	szt.	.	.	.	.	.	.
605	Stoły, krzesła, umywalki . . .	1936	3		971	15	777	11 285	.	.
		1937	3	szt.	438	5,4	545	6 745	.	.
607	Szafy	1937	2	szt.	50	4,4	50	4 358	.	.
608	Szafy, chłodnie	1937	1	szt.	.	.	.	.	.	.
609	Urządzenia mieszkaniowe (wie- szaki, półki itp.)	1937	1	szt.	.	.	.	.	.	.

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
610	Stoły operacyjne, fotele lekarskie, fryzjerskie i inne meble i urządzenia szpitalne	1936	3	.	.	50	.	50 568	.	.
		1937	3	szt.	.	100	.	101 100	.	.
612	Kasy i szafy ogniotrwałe	1937	1	szt.	.	.	.	.	.	.
613	Kasetki i skarbonki	1937	1	szt.	.	.	.	.	.	.
Wytwory produkcji rzemieślniczej										
701—713	Ogółem	1936	.	ton	563	1 477	802	1 467 817	14	20
		1937	.	ton	1 228	1 994	1 196	1 954 085	21	49
701	Wyroby ślusarskie i kowalskie (kraty, bramy, drzwi, okna, balustrady, okucia piecowe, narożniki, ramy piecowe, okucia do wrót, płotów, wozów konnych, galanteria budowlana)	1937	21	ton	650	799	653	802 511	7	4
		1936	.	.	323	951	317	941 803	14	20
712—713	Wyroby blacharskie i kotlarskie	1937	.	ton	578	1 195	543	1 151 574	14	45
		1936	2	.	4 555	537	4 546	537 154	.	.
712	piece kąpielowe	1937	2	szt.	4 631}	604	4 551}	593 995	.	.
				ton	71}		69}		1	3
713	inne wyroby (trumny, pudła, piece blaszane, pieczniki, kotły wszelkie blaszane, przybory kuchenne prócz naczyń, oprócz wyżej wymienionych) .	1937	10	ton	507	591	474	557 579	13	42

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Narzędzia i wyroby nożownicze.											
Narzędzia:											
801—847	Ogółem	1936	.	ton	2 185,—	4 588,—	2 096,—	4 327 590	.	394	
		1937	.	ton	2 672,7	6 297,9	2 386,6	6 011 276	.	651,7	
801—811	Narzędzia lane, kute i prasowane (prócz łopat i wiertniczych)	1936	.	ton	362,—	567,—	359,—	571 967	.	48,—	
		1937	.	ton	388,3	689,6	379,8	668 801	.	42,5	
801	cegi, szczypce, kleszcze, żabki .	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.	
802	imadła	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.	
803	klucze do śrub z ruchomą szczęką	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.	
		1936	.	.	23	52	20	46 439	3,9	6,4	
804	klucze do śrub inne	1937	2	ton	37	90	37	90 404	7	7	
		1936	3	.	77	138	77	138 747	8,0	7,0	
806	młoty i młotki	1937	3	ton	63	146	57	128 940	7,5	3,8	
807	kowadła, babki do kos, kowawadełka	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.	
		1936	2	.	15	23	15	23 227	—	—	
808,1	przecinaki (messle), przebijaki .	1937	2	ton	12	20	11	19 575	—	—	
		1936	3	.	46	71	46	71 086	—	—	
809	siekierzy i topory	1937	3	ton	24	33	20	28 484	0,2	0,4	
		1936	3	.	81	85	71	74 367	3,2	13	
810	kilofy, oskardy	1937	3	ton	54	49	57	50 397	13	5,5	
		1936	1	ton	.	.	.	.	.	.	
811	łomy, łapy stalowe	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.	
		1936	.	.	1 025	601	986	637 703	230	201	
813—814	Łopaty, widły	1937	.	ton	958	891	858	797 999	261	350	
		1936	2	.	1 025	601	986	637 703	230	201	
813	łopaty, szpadle, motyki	1937	4	ton	958	891	858	797 999	261	350	
		1936	2	.	113	156	107	148 052	—	6,0	
816	Narzędzia i przybory do wierceń ziemnych	1937	2	ton	161	271	84	141 361	6	83	
		1936	.	.	337,—	1 086,—	329	1 061 886	43	44	
817—822	Piły	1937	.	ton	434,6	1 428,2	377,1	1 240 116	46,8	93,3	

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	7. I	31. XII
817	do drzewa jednoręczne (pilki stolarskie)	1936	2	ton	1,0	5,6	1,0	5 649	1,4	1,3
		1937	2	ton	0,4	1,8	0,9	4 026	0,9	0,4
818	do drzewa poprzeczne i pałkowe	1936	3	ton	189	398	186	391 563	28	30
		1937	4	ton	208	438	190	404 666	32	47
819	„ „ trackie i trakowe . .	1936	3	ton	82	327	81	325 134	12	11
		1937	4	ton	123	479	94	368 331	12	41
820	„ „ taśmowe	1936			.	.	.	.	.	.
		1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
821,1	„ „ tarczowe	1936	3	ton	23	124	19	103 940	0,7	0,8
		1937	4	ton	21	103	20	99 871	0,7	1,4
822	do metali i inne (pilki i piły do szyn)	1936								
		1937	2	1000 szl.	1 622}	405	1 448}	361 822	1,2	3,5
				ton	82}		72}			
824—825	Pilniki i tarniki	1936	.	ton	51,—	131	15,—	39 700	0,4	0,4
		1937	3	ton	49,2	92	49,2	92 047	0,4	0,3
824	nacinane (regenerowane) . . .	1937	3	ton	.	.	.	.	.	.
825	nowe	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
826—831	Wiertła, świdry, gwintownice, Gwintowniki, gryzy itp.	1937	.	ton	48,2	1 488,5	58,2	1 773 699	.	23
826	wiertła spiralne do metali . . .	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
829	gwintowniki, rozwiertarki, na- rzynki	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
833—836	Narzędzia pomiarowe i precy- zyjne, przyrządy fabrykacyjne	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
838—847	Inne narzędzia	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Wyroby nożownicze surowe:									
849	Klingi do noży i widelce bez rączek	1937	1	ton	.	.	.	.	.
Wyroby nożownicze gotowe:									
850—865	Ogółem	1936	.	ton	129	739,—	155	785 406	40
		1937	.	ton	226	941,2	213	840 812	41,7
851—856	Noże, nożyczki, scyzoryki . . .	1936	.	.	82	700	72	580 790	19
		1937	2	ton	168	802	146	678 750	33,7
853	noże, widelce w oprawie stalowej i z innych metali	1937	1	ton	.	.	.	.	.
855	noże kuchenne, tasaki	1937	1	ton	.	.	.	.	.
857	noże składane (scyzoryki) . . .	1937	1	ton	.	.	.	.	.
857—864	Noże rzemieślnicze maszynowe .	1937	1	ton	.	.	.	.	.
Konstrukcje i urządzenia.									
Konstrukcje i urządzenia dla wszelkich przemysłów:									
903—931	Ogółem	1936	.	.	8 238,—	6 838,—	7 890,—	6 616 699	176
		1937	.	ton	16 701,7	12 702,8	15 393,7	11 746 023	1 434
903—904	Konstrukcje	1936	.	.	5 997	3 998	5 283	3 496 454	714
		1937	.	ton	11 958	8 074	10 813	7 300 992	1 197
903	mosty wykonane w 1937 r. . .	1936	2	.	8	1 132	8	1 132 190	—
		1937	2	szt.	5	106	5	105 868	—
				ton	1 914		1 914		
					160		160		
904	hale żelazne, wiązania dachowe i inne konstrukcje oprócz wyżej wymienionych	1937	12	ton	11 798	7 968	10 653	7 195 124	1 197
907—911	Kotły	1936	.	ton	324	461	317	451 347	61
		1937	.	ton	490	743	426	646 267	131

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
907	parowozowe na wszelkie ciśnienie	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
909	innych systemów na ciśnienie poniżej 22 atm.	1937	2	ton	.	.	.	.	.	.
913—914	Urządzenia ogrzewnicze . . .	1936	.	.	878	869	876	865 963	—	—
		1937	.	ton	434	327	434	326 512	—	—
914	paleniska mechaniczne, przegrzewacze pary, komplety do ogrzewania wagonów, urządzenia do ogrzewania, suszenia, nawilżania gazów . . .	1936	8	.	875	866	873	864 246	—	—
		1937	8	ton	434	327	434	326 512	—	—
		1937	.	.	.	.	.	.	.	.
921—929	Urządzenia transportowe (prócz kopalnianych)	1936	.	.	1 072,—	1 726,—	1 068,—	1 721 310	—	3
		1937	.	ton	891,7	1 445,8	861,7	1 402 380	3	22
921	żórawie stałe i jeżdżące, dźwignie, suwnice	1936	2	.	16	1 300	16	1 300 166	—	—
		1937	3	szt.	44	576	38	558 576	.	.
		1936	.	.	772	.	772	.	.	.
		1937	.	ton	322	.	312	.	—	—
922	wciągi o napędzie mechanicznym	1937	1	ton	.	.	—	.	.	.
924	dźwigniki, lewary	1936	2	.	19	42	14	42 239	.	.
		1937	2	szt.	40	390	40	390 440	.	.
		1937	.	ton	17	.	17	.	—	—
					221	.	221	.	—	—

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

925	transportery taśmowe, łańcuchowe, podnośniki kubelkowe i inne urządzenia dla transportu ciał stałych	1936	3	ton	122	157	122	157 491	—	—
		1937	3	ton	96	137	95	135 916	—	—
929	urządzenia dla przesyłania gazów, cieczy, pary (przewody rurowe)	1936	2	ton	170	187	126	184 214	—	3
		1937	3	ton	251	340	232	314 648	3	22
931	Zbiorniki, beczki, bębny z blachy żelaznej	1936	13		899	749	893	743 440	37	31
		1937	17	ton	2 928	2 113	2 859	2 069 872	35	84
Konstrukcje i urządzenia specjalne:										
933—939	Ogółem	1936	.	ton	13 921	9 730	13 156	9 134 871	63	100
		1937	.	ton	22 082	19 452	17 977	15 850 457	110	204
933	Kolejowe (tarcze obrotowe, krzyżownice, urządzenia sygnalizacyjne i inne)	1936	10	ton	6 478	3 667	6 453	3 654 357	27	44
		1937	8	ton	5 635	4 998	5 506	4 882 921	22	10
936	Dla górnictwa, kopalnictwa i hutnictwa (wszelkie)	1936	12		6 639	5 113	5 931	4 567 837	36	24
		1937	15	ton	14 643	12 858	11 013	9 671 006	58	102
938	Dla rzeźni, chłodni, browarów, cukrowni, gorzelni		1	ton	.	.	.	.	.	.
939	Dla innych przemysłów oprócz wyżej wymienionych	1936	8	ton	786	928	755	891 682	—	31
		1937	7	ton	1 770	1 531	1 424	1 231 353	30	92
Montaże:										
940	Czynności mechaniczne	1936	25	.	.	2 100	.	2 100 354	.	.
		1937	24	.	.	4 159	.	4 158 733	—	—
Silniki, pompy.										
Silniki:										
1001—1017	Ogółem	1936	.	ton	.	.	.	.	19	16
		1937	.	ton	.	.	.	.	22	23

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
1001-1002	parowe tłokowe	1937	.	ton	—	—	—	—	.	.
1001	tłokowe zwykłe	1937	2	ton	—	—	—	—	.	.
1010-1015	Silniki spalinowe na lekkie paliwo	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.
	Wentylatory, sprężarki, pompy.									
1019-1038	Ogółem	1936	.	ton	157,—	623,—	155,—	638 131	.	16
		1937	.		217,8	915,1	222,3	941 029	.	15,1
1019	Wentylatory (wietrzaki) . . .	1936	5	szt.	251		261		.	
		1937	8	ton	484 }	94	474 }	97 601	—	—
		1936			51 }	83	51 }	81 196		
		1937			45 }		45 }		0,0	0,0
1020-1022	Sprężarki	1936	.	szt.	40		40		.	.
		1937	2	ton	78 }	1,—	78 }	1 000	.	.
		1936			0,4 }	17	6,4 }	16 680	.	.
		1937		szt.	4,9 }		4,9 }		0,0	0,0
1022	mechaniczne	1937	2	szt.	78 }		78 }		.	.
				ton	4,9 }	17	4,9 }	16 680	0,0	0,0
1024-1025	Pompy ręczne	1936	.	szt.	4,0 }	9,—	3,5 }	7 800	.	.
		1937	3	ton	4,0 }	7,5	4,3 }	8 810	3,5	3,2
1024	studzienne	1937	1	szt.	.		.		.	.
				ton	.		.		.	.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

1025	do gnojówek i inne	1937	3	szt. ton	. —	—	. —	. —	. —
1027-1032	Pompy mechaniczne	1936 1937	. .	szt. ton	80,— 123,6	266 469	78,— 125,7	260 356 475 168	. 9,0
1029	łokowe o wadze powyżej 300 kg	1936 1937 1936 1937	4 4 4 4	szt. ton	9 14 11 9,8	24 25	7 20 9,6 13	20 977 35 033	. 2,1
1030	odśrodkowe „ „ „ „	1936 1937 1936 1937	4 4 4 4	szt. ton	746 52 57 21	209 69	717 49 57 20	208 248 64 900	. 1,3
1031	łokowe o wadze 300 kg i mniej	1936 1937	4 4	szt. ton	174 226 4,3 6,8	18 20	331 248 25 7,7	100 883 22 445	. 2,7 1,8
1032	odśrodkowe „ „ „		4	szt. ton	910 86	355	905 85	352 790	2,8 3,8
1033-1038	Pompy i aparaty przeciwpożar- nicze	1936 1937	—	szt. ton	22 40,3	283,— 338,6	22,— 42,4	271 294 359 175	. 2,9
1033	sikawki ręczne	1937	1	szt. ton	. .	. .	. .	. .	. .
1034	sikawki motorowe	1936 1937 1936 1937	2 2 2 2	szt. ton	53 65 7,6 13	208 255	58 68 8,7 14	228 100 266 300	. 0,0

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
1035	hydrofory	1936 1937 1937	2 3	szt. ton	56 87 7,4 23	13 33	48 94 6,7 24	11 500 35 355	.	1,3 1,0
1037	drabiny	1937	1	szt. ton	.	.	.	.	.	.
1038	inne oprócz wyżej wymienionych	1937	2	szt. ton	1	4,6	1	4 600	—	—
Maszyny dla przemysłu metalowego i drzewnego.										
Maszyny dla przemysłu metalowego:										
1101-1116	Ogółem	1936 1937	2	szt. ton	101,— 190,1	223,— 514,5	98 187,9	213 481 493 059	.	7,9
1101-1114	Obrabiarki	1937	2	szt. ton	190,1	514,5	187,9	493 059	.	7,9
1101	tokarki	1937	2	szt. ton	83 84	318	79 82	302 647	.	5,1
1102	wiertarki	1937	2	szt. ton	614 49	54	631 50	55 890	2,6	1,3
1103	strugarki, dłutownice	1937	1	szt. ton	.	.	.	.	.	.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

1105	szlifierki, polerki, ostrzaki . . .	1937	1	szt. ton	. .	61	. 30 35	60 930	.	.
1109	inne prasy oprócz wyżej wymie- nionych	1937	2	szt. ton	30 35					
1111	inne obrabiarki do blachy . . .	1937	1	szt. ton	. .	.	. 30 35	.	.	—
Maszyny dla przemysłu drzewne- go:										
1118-1126	Ogółem	1937	2	szt. ton	. —	—	—	—	3,3	3,3
1118-1123	Obrabiarki	1937	2	szt. ton	— —					
1120	strugarki	1937	1	szt. ton	— —	—	—	—	.	.
1123	inne oprócz wyżej wymienionych	1937	1	szt. ton	— —					
Maszyny i aparaty rolnicze:										
1201-1235	Ogółem	1936 1937	.	szt. ton	. 8,0 188,9	6,6 118,8	. 14,— 183,9	12 620 116 187	.	19,7
1218-1228	Maszyny do omłotu, czyszczenia ziarna i okopowych	1936 1937	.	szt. ton	. 5 158,5					
1218	kieraty	1936 1937 1936 1937	2 3 . .	szt. ton ton	10 431 2 120	1,8 60	25 419 5 116	4 600 58 258	.	.
1220	młocarnie bez oczyszczaczy ziar- na	1937	3	szt. ton	143 34					

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
1221	młocarnie z oczyszczaczami ziarna	1937	1	szt. ton	.	.	.	.	.	.
1225	młynki i wialnie	1937	1	szt. ton	.	.	.	.	.	.
1228	płuczki do okopowych	1937	2	szt. ton	.	—	7 3	2 800	11	8
1130-1233	Maszyzny do przygotowywania paszy	1936 1937	.	ton	— 3,4	2,1 27,5	— 4,5 29,3	3 700 25 973	.	2,6
1230	sieczkarnie	1937	2	szt. ton	52 4,3	4	38 3,2	2 902	.	1,4
1231	krajarki i szatkownice	1937	1	szt. ton	.	.	.	.	.	.
1233	parniki	1937	1	szt. ton	.	—	—	—	.	.
1235	Maszyzny i aparaty rolnicze oprócz osobno wymienionych .	1937	1	szt. ton	.	.	.	.	—	—
	Maszyzny włókiennicze, odzieżowe i pralnicze:									
1301-1325	Ogółem	1936 1937	2	szt. ton	1 524,— 2 700,7	3 344,— 5 926	1 525,— 2 700,1	3 353 694 5 925 395	2,0 0,6	1,0 1,2

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

1307-1322	Maszyny włókiennicze i odzieżowe	1936 1937	2	szt. ton	. 1 518 2 694	3 232,— 5 913	1 519 2 694	3 341 094 5 913 195	— —	— —
1324-1325	Maszyny pralnicze	1937	2	szt. ton	. 6,7	13	. 6,1	12 200	0,6	1,2
	wirówki do bielizny, prasownice, magle i inne maszyny pralnicze oprócz osobno wymienionych	1937	2	szt. ton	. 6,7	13	. 6,1	12 200	0,6	1,2
1325	Maszyny i aparaty dla innych przemysłów. Maszyny i aparaty dla różnych przemysłów:	1937	2	szt. ton	. 6,7	13	. 6,1	12 200	0,6	1,2
1401-1412	Ogółem	1936 1937	. .	szt. ton	. 778 1 441	2 011 1 477,5	. 625 1 591	1 078 329 1 648 260	163	— —
1402	Łamacze, młyny przemysłowe tłuczki	1937	2	szt. ton	. 741	371	. 730	359 048	— —	— —
1404	Mieszadła	1937	1	szt. ton	. .	.	.	.	— —	— —
1405	Wyparki i warniki	1937	2 1	szt. ton	. .	.	.	.	— .	— —
1406	Aparaty destylacyjne, rektyfikacyjne, autoklawy, chłodnice i aparaty przeciwprądowe . .	1936 1937	4 3	szt. ton	. 145 151	173 256	. 152 154	180 369 267 323	3,0	— —

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
1409	Filtry, cedzidła i prasy filtracyjne	1937	1	szt. ton	.	.	.	.	—	—
1411	Chłodnice i aparaty chłodnicze (prócz sprężarek)	1936 1937	2 2	szt. ton	.	702 498	.	701 983 486 474	— —	. —
1412	Inne oprócz wyżej wymienionych	1937	3	szt. ton	400 332 178	308	400 330 178	307 938	—	—
Maszyny i aparaty specjalne:										
1413-1449	Ogółem	1936 1937	.	szt. ton	1 299 1 121,4	1 992,— 2 146,4	1 273,— 1 116,5	1 879 621 2 138 368	.	23,4
1413	Górnice wszelkie	1936 1937	4 2	szt. ton	134 91	557 177	106 91	441 212 177 374	— —	— —
1415-1416	Budowlane	1936 1937	3	szt. ton	35 41	77 83	35 37	77 610 74 600	— —	. 4

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

1415	walce drogowe, parowe i spalino-	1936	2		2		2					
	nowe	1937	3	szt.	4		3		—	.		
				ton	19	44	19	44 250	—			
					41	83	37	74 600	—	4		
				K. M.	55		39		—	—		
1420-1430	Młyńskie	1937	1	szt.	.	.	.	.	—	—		
				ton	.	.	.	.	—	—		
1429	elewatory	1937	1	szt.	.	.	.	.	—	—		
				ton	.	.	.	.	—	—		
1434-1437	Piekarskie	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.	.	.
1438	Mleczarskie (również wirówki)	1936	1	ton	2,0	12,—	2,0	11 917	0,1	0,1		
		1937	.	ton	3,2	4,1	3,2	4 128				
1440-1441	Masarskie	1937	2	ton	6,0	27,	6,0	26 676	4,9	4,9		
1442	Dla cukrowni, gorzelni, browa-											
	rów (prócz wymienionych)	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.	.	.
1444-1445	Kartonazowe i poligraficzne . .	1937	1	ton	.	.	.	.	.	.	.	.
1446-1449	Inne specjalne	1936	—	ton	501	974	501	973 153	.	.	.	.
		1937			962	1 791	961	1 790 462	.	2		
1447	maszyny dla przemysłu papierni-	1936	2	ton	381	591	381	590 565	—	—		
	czego	1937	2		561	1 068	561	1 067 885				
1449	inne oprócz wyżej wymienionych	1937	8	ton	401	723	400	722 577	.	2		
	Środki przewozowe.											
	Tabor kolejowy normalnotorowy:											
1502-1517	Ogółem	1937	1	szt.	.	.	.	.	.	.	.	.
				ton	.	.	.	.	.	.	.	.
	Tabor kolejowy wąskotorowy:											
1519-1527	Ogółem	1937	1	szt.	.	.	.	.	—	—		
				ton	.	.	.	.	—	—		

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
	Samochody, motocykle, rowery:									
1531-1535	Samochody wykonane w kraju .	1937	1	szt. ton	.	.	.	.	.	.
1537-1539	Rowery, motocykle	1937	4	szt. ton	.	137	.	136 547	.	.
1537	rowery wykonane w kraju . . .	1937	4	szt. ton	1304	137	1301	136 547	.	.
1542-1545	Karoserie samochodowe (wykonane w kraju)	1936 1937	—	szt. ton	.	73 67	.	73 139 67 096	.	—
1542	osobowe	1937	2	szt. ton	2	7,1	2	7 050	—	—
1543	ciężarowe	1937	2	szt. ton	.	.	.	.	—	—
1544	autobusowe	1937	2	szt. ton	5	40	5	39 900	—	—
1545	specjalne	1937	1	szt. ton	.	.	.	.	—	—
1546-1549	Części rowerów z rur	1936 1937	.	szt. ton	.	56,— 557,3	.	56 900 533 637	—	—
1546	ramy		5	szt. ton	26 641	434	25 005	406 975	.	.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

1547	widelce	1937	3	szt. ton	21 500 .	65	20 600 .	61 800 .	.	.
1548	kierowniki	1937	3	szt. ton	16 409 .	56	18 500 .	62 600 .	.	.
1549	inne części z rur oprócz osobno wymienionych	1937	2	ton	1,2	2,3	1,2	2 262	.	—
Wozy konne i ręczne:										
1551-1558	Ogółem	1936 1937	.	szt. ton	. .	17,— 38,5	. .	15 900 37 391	.	.
1551-1554	Wozy konne	1937	2	szt. ton	. .	24,5	. .	24 100	.	.
1557-1558	Wózki ręczne	1937	2	szt. ton	. .	14	. .	13 291	.	.
1557	peronowe itp.	1937	2	szt. ton	28 .	14	27	13 291	.	.
Środki przewozowe wodne i powietrzne:										
1560-1563	Ogółem	1937	1	szt. ton	. .	.	.	.	—	.
Przyrządy pomiarowe i wyroby precyzyjne.										
Przyrządy pomiarowe:										
1601-1633	Ogółem	1936 1937	.	ton	. .	198,— 150,1	. .	196 433 144 537	.	.
1601-1604	Zegary (wykonane w kraju)	1936	1	szt.	.	.	.	.	.	.
1606-1607	Wagi fundamentowane	1936 1937	3	ton	. .	81 68	. .	80 990 67 821	.	.

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
1609-1620	Wagi przenośne (prócz precyzyjnych)	1936 1937	2 .	szt. .	. .	79 14,3	. .	78 817 14 703	—	. .
1620	inne oprócz wyżej wymienionych	1936	2	szt.	21	9,4	21	9 396	—	.
1624-1626	Odważniki	1936 1937	2 2	ton	. 21,1	14 43	. 18,1	14 100 38 763	. 3,6	. 6,6
1630-1633	Inne przyrządy pomiarowe (prócz narzędzi)	1937	1	szt.	.	.	.	.	.	.
1632	pojemniki metalowe (przyrządy do mierzenia objętości)	1937	1	szt.	.	.	.	.	.	.
	Instrumenty lekarskie i przyrządy laboratoryjne:									
1637-1646	Ogółem	1937	2	szt. ton	. } . }	13,5	. } . }	13 500	— —	— —
	Instrumenty precyzyjne (prócz narzędzi):									
1649-1651	Ogółem	1936 1937	3	szt. ton	. } . }	511 593	. } . }	511 445 714 385	. .	. .
1651	Broń i amunicja sportowa, myśliwska, łuski mosiężne, kartonowe i wszelkie inne wyroby precyzyjne oprócz osobno wymienionych	1937	3	szt. ton	. } . }	593	. } . }	714 385	. .	. .

Przemysł metalowy (ciąg dalszy).

Instrumenty muzyczne:											
1701-1715	Ogółem	1937	1	szt.	.	.	.	.	.	—	—
1704	Organy nieprzenośne . . .	1937	1	szt.	.	.	.	.	.	—	—

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł chemiczny

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
	Przemysł chemiczny		103	.	.	.	.	206 207 300	.	.
	Produkty suchej destylacji węgla:									
	Ogółem		26	.	.	.	.	78 042 373	.	.
	w tym:									
101	Gaz świetlny	1936	8	1000 m ³	11 034	2 792	9 286	2 352 144	26	22
		1937	8		12 569	3 130	10 452	2 602 666	22	23
101,1	Gaz koksowniczy	1936	9	"	676 507	4 736	57 749	441 950	—	—
		1937	9		885 198	6 993	43 624	348 994	—	—
102	Koks	1936	17	t	1 633 376	31 668	1 329 769	26 792 061	—	81 837
		1937	17		2 149 976	50 924	1 679 746	39 787 309	81 884	47 016
103	Antracen	1936	1	t	0,4	17,2	0,7	850	6,8	0,1
		1937	1		4,0	5,0	15	18 865	19	8,0
104	Smoła węglowa surowa	1936	20	t	91 863	8 089	61 275	5 430 712	2 247	5 191
		1937	19		112 286	9 095	79 474	6 507 388	6 783	7 786
105	Smoła węglowa preparowana	1936	3	t	18 200	2 439	16 457	2 206 081	870	830
		1937	4		19 016	2 700	16 777	2 386 955	838	778
106	Oleje smołowcowe	1936	3	t	22 248	3 626	17 562	2 873 302	2 212	1 176
		1937	3		29 239	4 912	15 995	2 690 367	1 176	7 251
107	Nafta solwentowa	1936	2	t	870	338	869	338 070	84	84
		1937	2		917	292	938	299 391	84	63
108	Benzol surowy	1936	11	t	24 736	9 795	16 522	6 555 294	763	814
		1937	11		30 699	11 297	20 107	7 417 757	814	946

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł chemiczny (ciąg dalszy).

109	Benzol oczyszczony	1936	2	t	15 309	7 195	15 082	7 095 460	503	445
		1937	2		20 870	9 099	20 448	8 908 020	445	715
110	Naftalin surowy	1936	9	t	2 377	356	2 150	324 348	241	461
		1937	9		4 089	609	3 204	477 496	461	1 344
112	Toluol surowy	1936	2	t	706	274	724	281 383	36	46
		1937	2		1 653	564	1 620	554 029	27	60
119	Pak węglowy	1936	3	t	38 613	2 240	37 906	2 202 767	21 366	2 207
		1937	3		51 913	2 336	54 782	2 479 393	22 073	19 204
120	Karbolineum węglowe	1936	2	t	1 519	273	1 489	269 182	13	37
		1937	2		1 441	294	1 460	297 919	37	12
121	Lepnik smołowy	1936	5	t	700	110	683	103 459	39	86
		1937	5		753	115	759	116 639	86	70
122	Lakiery asfaltowe i do żelaza	1936	3	t	331	100	319	96 456	2,6	6,6
		1937	3		594	177	558	166 862	6,6	37
123	Żywica kumaronowa	1936	1	t	227	102,6	228	103 157	22	21
		1937	1		276	125	288	130 622	22	9,8
Materiały wybuchowe i środki zapalne dla celów górniczych:										
	Ogółem	1937	4	.	.	.	.	15 381 148	.	.
Produkty organiczne oprócz osobno wymienionych:										
	Ogółem	1937	4	.	.	.	.	320 778	.	.
Nawozy sztuczne:										
	Ogółem	1937	17	.	.	.	.	40 046 009	.	.
	w tym:									
234	Siarczan amonowy	1936	11	t	35 561	4 089	31 068	3 574 890	2 861	5 691
		1937	11		39 059	4 296	42 478	4 679 973	5 691	2 215

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł chemiczny (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
235	Azotan amonowy	1936	1	t	1 762	1 672	1 825	1 731 587	685	622
		1937	2		2 295	2 052	2 412	2 157 690	623	506
236	Saletra sodowa	1936	1	t	2 518	695	3 222	890 215	4 017	3 313
		1937	1		5 088	1 460	6 065	1 744 938	3 314	2 335
239	Azotniak	1936	1	t	28 518	6 588	35 005	8 118 422	21 053	6 583
		1937	1		68 100	15 595	48 374	11 582 280	6 583	11 477
240	Saletrzak	1936	1	t	9 015	2 037	9 657	2 188 378	12 996	12 353
		1937	1		16 492	3 876	17 924	4 218 058	12 353	10 815
241	Nitrofos	1936	1	t	738	174	1 659	390 229	1 311	349
		1937	1		1 627	394	1 830	443 733	349	146
242	Wapnamon	1936	1	t	4 182	753	4 112	741 665	75	135
		1937	1		3 876	694	3 994	715 258	137	18
244	Supertomasyna	1936	1	t	55 366	6 146	36 652	4 071 316	924	12 068
		1937	1		44 062	6 080	38 001	5 267 944	12 068	5 847
245	Superfosfat mineralny	1936	2	t	9 964	937	23 445	2 329 949	15 388	8 791
		1937	2		33 410	3 374	27 785	2 831 455	8 791	13 259
246	Superfosfat amoniakalny	1936	2	t	448	858	361	47 158	16	55
		1937	2		1 524	197	848	109 732	55	723
254	Nawozy inne	1936	4	t	475	48	483	49 159	127	92
		1937	3		206	25	264	32 365	97	37
255	Supertomasyna azotniakowana	1936	1	t	33 526	6 605	28 757	5 679 268	4 705	9 413
		1937								

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł chemiczny (ciąg dalszy).

Farby mineralne:									
	Ogółem	4	.	.	.	.	2 793 748	.	.
	w tym:								
262	Ziemie barwne naturalne, farby z tlenków żelaza	1936 3	t	802	244	784	239 486	96	114
		1937 3		787	265	817	275 781	115	85
Gazy techniczne:									
	Ogółem	12	.	.	.	.	4 500 792	.	.
	w tym:								
281	Tlen	1936 7	1000 m³	1 100	1 187	885	954 577	13	43
		1937 7		1 566	1 757	1 329	1 491 294	43	5,6
284	Acetylen	1936 2	t	250	1 216	242	1 181 713	2,5	3,8
		1937 2		356	1 704	353	1 691 719	3,3	1,3
285	Kwas węglowy	1936 2	t	870	818	835	785 753	41	61
		1937 2		1 074	705	1 030	676 765	61	96
Produkty nieorganiczne oprócz osobno wymienionych:									
	Ogółem	.	.	.	.	.	24 050 506	.	.
	w tym:								
301	Kwas siarkowy w przeliczeniu na 50° Bé	1936 5	t	128 330	3 696	126 463	3 654 362	16 449	6 665
		1937 5		189 239	6 150	164 653	5 351 475	6 665	18 017
302	Kwas siarkowy chemicznie czysty	1936 2	t	121	36	94	28 378	7,0	4,3
		1937 2							
304	Kwas azotowy w przeliczeniu na 40° Bé	1936 2	t	15 820	4 951	1 401	439 067	380	308
		1937 2		29 485	6 162	4 185	878 433	308	457
305	Kwas solny	1936 1	t	9 003	765	8 878	758 191	339	116
		1937 1		8 915	820	8 585	792 097	116	127
309	Amoniak w przelich. na 100%	1936 2	t	9 738	12 766	94	122 749	3,0	5,3
		1937 2		13 413	17 088	98	124 591	5,3	16

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł chemiczny (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zaliądów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
317	Siarczan magnezowy	1936	2	t	503	67	506	67 939	17	14
		1937	2	t	345	51	303	44 621	14	50
318	„ cynkowy	1936	2	t	184	50	143	39 589	86	76
		1937	2	t	219	65	147	43 687	76	145
319	„ miedziowy	1936	3	t	707	316,9	734	329 464	97	69
		1937	3	t	720	517	630	452 728	78	168
320	„ glinowy	1936	2	t	3 757	435	4 099	475 272	736	222
		1937	2	t	5 461	650	5 055	604 775	222	408
321	„ talowy	1936	2	t	0,2	8,6	0,8	31 715	0,7	0,1
		1937	2	t						
322	„ żelaza	1936	2	t	662	46	680	48 000	140	122
		1937	2	t						
330	Szkło wodne	1936	1	t	116	25	113	24 487	8,2	11
		1937	1	t	65	16	70	16 877	12	6,2
340	Azotyn sodowy	1936	1	t	304	285,9	264	249 893	22	62
		1937	1	t	245	234	290	277 698	63	17
345	Żelazokrzem	1936	1	t	3 302	2 097	3 019	1 920 040	873	596
		1937	1	t	4 808	2 923	3 712	2 258 424	596	884
346	Żelazoglinokrzem	1936	1	t	.	.	32	34 780	104	72
		1937	1	t	.	.	31	42 849	72	41
347	Żelazochrom	1936	1	t	1 252	1 360	1 085	1 179 555	400	533
		1937	1	t	934	976		961 179	533	522
349	Chlorek barowy	1936	2	t			919			
		1937	2	t	108	58	151	81 163	97	54

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł chemiczny (ciąg dalszy).

356	Chlorek amonowy surowy . . .	1936 1937	1	t	5 279	3 155	51	26 750	1 964	1 946
357	„ „ rafinowany . . .	1936 1937	1	t	2 116	753	2 073	739 589	145	186
358,1	„ „ sublimowany . . .	1936 1937	1	t	216	184	198	169 122	13	31
366	Karbid	1936 1937	2	t	46 509 62 063	13 926 20 295	17 543 18 352	5 382 711 6 016 511	3 322 2 158	3 549 2 045
370,2	Węglan amonowy	1936 1937	1	t	569 488	308 312	555 493	301 373 315 131	30 46	43 34
370,3	Saletra sodowa przemysłowa . . .	1936 1937	1	t	1 728 1 745	843 769	1 377 1 742	673 291 768 038	216 356	356 349
370,4	Saletra sodowa rafinowana . . .	1936 1937	1	t	439 469	222 222	416 465	211 236 220 866	101 123	124 127
370,5	Saletra potasowa rafinowana . . .	1936 1937	1	t	921 921	689 712	921 1 021	689 448 789 451	166 166	166 66
370,7	Manganokrzem	1936 1937	1	t	235 108	100 67	188 106	80 472 65 530	18 61	61 43
Wyroby farmaceutyczne:										
	Ogółem	1937	6	.	.	.	.	638 760	.	.
w tym:										
378	Preparaty galenowe	1936 1937	3 2	t	26 24	192,7 179	26 22	192 700 166 806	1,5 1,4	1,5 2,9
379	Preparaty inne	1936 1937	3	t	5,9	28	5,9	28 168	0,2	0,2
380	Środki odżywcze	1936 1937	2 2	t	17 25	159 343	17 25	159 518 342 649	0,2 1,0	0,2 1,0
382	Wyciągi lecznicze	1936 1937	2 2	t	2,6 1,7	25 23	2,6 1,7	25 150 22 844	0,3 0,4	0,4 0,4

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł chemiczny (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
386	Środki dezynfekcyjne i dezynsekcyjne	1936	3	t	8,7	10	8,8	10 485	122	—
		1937	4		16	19	15	17 707	—	1,0
	Wyroby kosmetyczne:									
	Ogółem	1937	6	.	.	.	.	747 232	.	—
	w tym:									
404	Kremy, pomady, szminki	1936	5	t	8	79	7,7	77 158	0,5	0,7
		1937	3		8,1	80	8,3	81 996	0,7	0,5
406	Wody pachnące na spirytusie	1936	4	t	25	468	24	460 183	2,7	3,0
		1937	4							
	Wyroby tłuszczowe:									
	Ogółem	1937	16	.	.	.	.	16 247 597	.	—
	w tym:									
421	Olej lniany	1936	2	t	338	451	204	282 770	—	94
		1937	2		266	375	250	353 410	94	76
423	„ rzepakowy	1936	3	t	474	628	450	596 967	62	39
		1937	2		931	1 544	936	1 562 495	39	33
425	„ słonecznikowy	1936	2	t	124	222	83	148 973	0,2	32
		1937	2							
427	„ rycynowy	1936	2	t	251	482	252	414 310	2,0	0,8
		1937	2		137	241	118	207 837	0,8	19
428	„ palmowy	1936	2	t	827	845,7	661	676 442	—	53
		1937	2		1 062	1 070	1 110	1 119 664	53	5,0

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł chemiczny (ciąg dalszy).

431	„ kokosowy	1936	2	t	504	511	414	420 845	7,6	—
		1937	2	t	645	649	587	590 642	4,3	15
436	Tłuszcze techniczne bez mineral- nych	1936	4	t	102	146	102	146 353	—	5,8
		1937	3	t	78	97	75	93 739	5,8	8,5
438	Gliceryna	1936	4	t	199	287	181	261 755	33	51
		1937	4	t	242	537	154	342 594	40	128
441	Mydła zwykłe	1936	8	t	7 500	9 075	7 443	9 011 679	239	286
		1937	8	t	6 959	8 971	6 782	8 744 521	274	440
442	„ techniczne	1936	7	t	336	323	324	312 087	29	40
		1967	7	t	426	437	394	403 958	38	66
443	„ toaletowe	1936	7	t	122	330	118	321 169	12	16
		1937	5	t	94	247	97	257 064	16	13
446	Proszki, płatki mydlane i in. środ- ki do prania zawierające mydło	1936	7	t	1 158	1 162	1 366	1 170 425	99	90
		1937	7	t	1 267	1 058	1 260	1 053 244	90	96
452	Margaryna i inne sztuczne tłusz- cze jadalne	1936	2	t	371	756	376	767 867	9,2	3,8
		1937	2	t	153	340	157	349 743	6,6	2,1
455	Tłuszcze i oleje utwardzone . . .	1937	3	t	372	585	217	341 792	.	22
Wyroby gumowe:										
	Ogółem	1937	4	.	.	.	.	2 133 491	.	—
w tym:										
464	Węże bez przekładek	1937	2	t	2,1	12	1,9	10 098	0,1	0,3
465	Artykuły formowe oprócz osobno wymienionych	1937	2	t	4,9	51	4,6	47 184	0,3	0,6
467	Wyroby ebonitowe formowe . . .	1936	2	t	1,0	13	0,9	12 724	0,4	0,7
		1937	2	t	1,0	16	1,1	16 825	0,1	—
468	Sznury różne	1936	2	t	2,0	8,9	1,9	8 636	0,1	0,2
		1937	2	t	2,0	8,9	1,9	8 636	0,1	0,2
469	Pierścienie cięte z węży	1936	2	t	3,7	23	3,7	23 000	—	—
		1937	2	t	4,4	49	4,2	47 004	0,2	0,4

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł chemiczny (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
470	Płyty bez przekładek	1936	2		1,9	8,5	1,9	8 398	0,2	0,3
		1937	2	t	1,8	8,8	1,9	9 107	0,3	0,2
471	Płyty z przekładkami	1936	2	t	3,2	13	3,2	13 343	—	—
		1937	2	t	3,2	13	3,2	13 343	—	—
481	Obkłady walców i kół	1936	2	t	1,9	24,6	1,7	22 824	—	140
		1937	2	t	1,5	31	1,6	32 696	0,1	—
	Farby malarskie, emalie, lakiery pokosty, atramenty itp.:									
	Ogółem	1937	7	.	.	.	.	1 290 695	.	.
	w tym:									
511	Pokosty	1936	3		93	128	80	110 201	1,5	1,6
		1937	3	t	46	78	35	58 951	1,6	2,3
516	Lakiery emaliowe	1936	2	t	86	172	86	172 435	6,2	6,2
		1937	2	t	82	178	82	177 767	6,2	5,8
516,5	„ nitrocelulozowe	1936	2	t	9,5	31	9,1	30 048	1,2	1,6
		1937	2	t	9,5	31	9,1	30 048	1,2	1,6
517	„ inne	1936	3	t	57	144	57	144 976	0,1	0,1
		1937	3	t	117	257	120	262 567	9,3	6,3
518	Politura	1936	3	t	16	41	16	41 684	1,5	1,5
		1937	3	t	24	56	24	55 869	1,4	1,4
519	Sykатыwy	1936	2	t	9,7	11	8,7	10 584	1,5	1,0
		1937	2	t	9,7	11	8,3	9 578	1,0	1,3
532	Zaprawy do podłóg	1936	2	t	84	116	84	116 149	—	—
		1937	2	t	107	149	107	149 223	—	—

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł chemiczny (ciąg dalszy).

Prod. destylacji ropy naft. i gazol.									
	Ogółem	1937	2	.	.	.	.	13 799 192	.
	w tym:								
541	Benzyna	1936	2	t	8 680	2 360	7 024	1 909 837	— 3,8
		1937	2	t	10 548	2 759	14 184	3 710 542	.
542	Nafta	1936	2	t	11 887	2 397	11 357	2 289 438	2 661 3 195
		1937	2	t	17 353	3 504	17 136	3 460 554	3 195 3 412
543,544	Oleje: gazowy, lekki, napędowy,	1936	2	t	4 909	833	3 838	651 910	— 2 589
	opałowy	1937	2	t	8 050	1 274	7 026	1 111 841	2 589 .
545	Oleje smarowe	1936	1	t	7 864	2 678	4 767	1 633 395	8 802 11 854
		1937	1	t	7 534	1 776	12 890	3 037 823	11 853 .
546	Parafina	1936	1	t	2 322	1 351	1 856	1 079 842	124 590
		1937	1	t	2 530	1 585	2 545	1 594 604	590 575
548	Asfalt	1936	1	t	1 902	275	1 743	252 193	819 977
		1937	2	t	1 799	266	1 885	278 324	977 891
Inne wyroby:									
	Ogółem	1937	28	.	.	.	.	6 212 979	.
	w tym:								
564	Środki do czyszczenia metali,	1936	2	t	72	63	72	63 767	— .
	drzewa itp.	1937	3	t	94	106	94	105 613	0,6 0,6
574	Masy izolacyjne i kablowe . . .	1936	3	t	1 126	487	1 047	475 915	18 37
		1937	2	t	278	92	276	91 541	26 26
577	Papa smołowcowa	1936	7	1000 m ²	—	1 229	—	1 189 124	— .
		1937	7	1000 m ²	2 163	1 062	2 128	1 045 560	53 88
578	„ bitumiczna	1937	4	t	57	43	60	45 227	5,7 2,7
578,1	„ inna	1937	3	t	548	390	575	409 692	44 17
585	Masy do budowy dróg	1936	4	t	24 883	547	24 951	551 982	145 77
		1937	4	t	23 721	1 233	23 731	1 236 136	87 77

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł mineralny.

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakońców	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
	Cegła budowlana:									
111	Cegła maszynowa	1936	93	1000 szt.	254 683	5 008	203 054	4 967 107	38 285	30 047
		1937	103		281 137	8 400	237 974	7 112 058	18 355	46 059
112	„ ręczna	1936	4	„	121	3,4	120	3 456	29	25
		1937	6		442	13	347	9 909	25	117
113	„ dziurawka	1936	14	„	3 150	119	2 937	110 846	483	622
		1937	21		8 936	345	7 237	279 076	1 054	2 682
114	„ pustaki	1936	18	„	3 717	194	2 965	155 059	525	1 154
		1937	20		2 877	154	2 319	124 271	800	870
116	„ trocinowa	1936	2	„	890	34	.	.	60	20
		1937								
117	„ sufitowa	1936	10	„	859	65	823	62 769	149	172
		1937	14		1 707	184	1 664	178 937	336	350
118	„ studzienna	1936	4	„	99	4,7	141	6 697	65	22
		1937	6		135	4,5	124	4 156	22	33
120	„ kominowa	1936	6	„	416	27,4	428	28 241	152	140
		1937	5		215	19	216	19 006	73	70
122,124	„ licowa i okładzinowa . . .	1936	4	„	158	7,—	120	5 332	82	119
		1937	3		73	7,1	79	7 675	119	88
	Dachówki i sączki z gliny zwykłej:									
131	Dachówki	1936	2	„	21	2,1	17	1 700	52	32
		1937	2		15	1,6	14	1 508	35	33
132	Sączki	1936	15	„	1 977	124,7	2 087	131 674	673	532
		1937	18		3 472	218	3 102	194 731	525	806

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł mineralny (ciąg dalszy).

Wyroby szamotowe i ogniotrwałe:										
141	Cegła, płytki i kształtki szamotowe	1936	8	ton	11 699	1 414	7 488	904 959	1 611	1 628
		1937	9		16 368	1 999	9 321	1 138 426	1 810	2 869
143	Zaprawa i mączka szamotowa	1936	4	ton	2 172	158	1 407	102 478	—	23
		1937	7		3 502	239	2 531	172 798	28	27
146	Cegła ogniotrwała zwykła	1936	3	1000 szt.	768	390	502	255 183	176	224
		1937	2		626	302	470	226 867	207	226
Klinkier:										
161	Klinkier budowlany	1936	2	1000 szt.	243	33	209	28 794	50	60
		1937								
Porcelana:										
211,212	Porcelana stołowa biała i dekorowana	1936	2	ton	1 285	2 568	1 190	2 425 857	154	235
		1937	2		1 264	2 760	1 192	2 602 438	235	287
213,214	Porcelana elektrotechniczna i techniczna	1936	3	ton	743	904	707	860 267	135	150
		1937	3		907	1 137	882	1 118 027	150	164
Kafle:										
221	Kafle z gliny zwykłej polewane	1936	4	1000 szt.	483	231	481	230 160	20	15
		1937	7		710	357	656	329 804	43	68
222	Kafle z gliny ogniotrwałej polewane	1936	3		342	185	349	188 225	99	96
		1937	3	ton	379	230	350	212 394	90	119
229	Płytki piekarskie	1937	2	ton	9,6	17	6,7	11 676	0,1	2,9
Cement:										
311,312	Cement portlandzki i glinowy	1937	2	ton	150 331	5 048	150 953	5 068 707	20 299	19 462
Kamień nieobrobiony:										
712	Dolomit	1937	3	ton	286 575	1 370	62 848	300 589	6 088	2 119

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł mineralny (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
717	Piaskowiec	1937	3	ton	14 625	60	14 625	59 850	—	—
719	Wapień	1937	6	ton	103 739	285	8 338	22 892	11 429	8 631
721	Kamień inny	1937	3	ton	4 023	15	3 523	13 042	300	800
	Kamień obrobiony:									
741	Brukowiec	1937	8	ton	18 547	141	18 554	141 274	215	200
742	Tłuczeń	1937	6	ton	4 958	20	4 758	19 030	—	200
743	Kostka drogowa	1937	11	ton	9 212	169	8 902	163 283	191	500
744	Szaber	1937	2	ton	1 554	6,7	1 524	6 580	150	180
746	Kamień budowlany	1937	9	ton	17 636	71	17 582	70 678	—	54
757	Krawężniki drogowe	1937	10	m	19 170	110	18 722	107 826	57	453
	Wyroby z cementu i betonu:									
321	Dachówka cementowa	1936	7	1000 szt.	1 809	140	1 914	148 428	369	253
		1937	9		1 652	128	1 717	133 009	250	179
323	Gąsiorzy cementowe	1936	5	„	20,1	5	19,6	5 082	3,5	2,5
		1937	8		19	6,3	19	6 252	3,2	3,1
327	Krawężniki chodnikowe	1936	4	„	10,7	12,3	10,5	12 223	0,3	0,5
		1937	5		13	17	13	17 317	0,6	0,6
330	Cembrowiny studzienne	1936	4	„	1,6	11,4	1,4	10 402	0,2	0,3
		1937	4		1,0	10	1,0	10 002	0,2	0,2
	Rury cementowe:									
333	o średnicy poniżej 25 cm	1936	8	„	16,2	26,2	15,3	24 744	4,9	5,4
		1937	11		28	47	28	47 028	9,2	9,2

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł mineralny (ciąg dalszy).

334	o średnicy 25—49 cm	1936	10	1000 szt.	36,8	111	35,9	108 735	4,1	4,8
		1937	12		35	111	36	114 682	6,4	5,0
335	o średnicy 50—99 cm	1936	8		4,6	32	5,2	30 073	0,8	1,2
		1937	9	"	9,5	85	10	89 111	1,7	1,2
336	powyżej 100 cm	1936	2	"	1,8	29	1,8	29 225	—	—
		1937								
337	Gule kanalizacyjne	1936	2	"	0,8	14,9	0,7	12 632	0,1	0,2
		1937	4	"	1,0	16	1,0	16 258	0,3	0,3
341	Przykrycia na studnie	1936	3	szt.	89	0,3	57	228	—	32
		1937								
342	Płyty chodnikowe	1936	8	1000 szt.	158	131	161,5	134 707	21,7	18
		1937	11		232	157	226	152 882	31	37
343	Płytki posadzkowe	1936	5	"	888,2	142	912,6	147 934	63,5	41,7
		1937	8	"	1 308	220	1 244	202 982	42	106
345	Krawężniki drogowe	1936	3	"	1,4	4,0	1,1	3 099	—	0,3
		1937	3	"	1,9	4,7	2,0	4 955	0,4	0,3
348	Osadniki	1936	2	szt.	139	54	132	51 504	3,0	10
		1937								
349	Krawężniki ogrodowe	1936	4	1000 szt.	7,9	4,7	7,1	4 266	0,5	1,3
		1937								
350	Śmietniki betonowe	1936	2	szt.	19	2,3	18	2 160	2,0	3,0
		1937								
353	Nagrobki i pomniki	1936	2	"	199	2,8	197	2 778	3,0	5,0
		1937								
355	Słupy i słupki cementowe	1936	8	"	8 146	25	7 741	24 119	1 264	1 669
		1937								
359	Znaki drogowe i miernicze	1936	3	1000 szt.	0,1	0,1	0,2	216	0,2	0,1
		1937								
385,392, 432	Stopnie i schody ze sztucznego kamienia	1936	5	szt.	3 370	51	3 370	30 975	—	—
		1937	5		2 332	17	2 332	16 950	—	—

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł mineralny (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zaktądów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość ton	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
371	Stupy żelbetonowe	1936 1937	2	szt.	643	4,1	518	3 346	—	127
381,391, 434	Posadzka ze sztucznego kamienia, marmuru i ksyrolitowa .	1936 1937	5	1000 szt.	223	76	220	75 038	12	15
	Wapno:									
501	Wapno palone	1936 1937	14 13	ton „	59 208 65 625	840 863	44 856 46 668	636 866 613 655	72 821	291 688
	Szkło:									
811—865	Ogółem	1936 1937	3 2	ton „	1 602 1 107	1 185 1 376	1 467 1 024	1 010 633 1 046 658	223 289	314 306

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	P r o d u k c j a				S p r z e d a ż				Zapasy ilość kg	
				i l o ś ć			wartość 1000 zł	i l o ś ć			wartość zł	1. I	31. XII
				szt.	kg	KW		szt.	kg	KW			
	Maszyzny, aparaty i przyrządy elektryczne												
	Prądnice i silniki elektryczne prądu stałego:												
2101-2129	Ogółem	1936 1937	-	-	188 372 377 267	4 808 9 894	1 250 2 255	-	177 873 346 889	- 8 713	1 098 953 2 117 446	19 044	49 422
	Turbo-prądnice i silniki prądu zmiennego:												
2130-2160	Ogółem	1936 1937	-	-	289 147 514 175	- 35 769	1 553 2 759	-	281 511 522 845	- 35 979	1 512 243 2 862 883	52 589	43 820
	w tym:												
2150	Silniki asynchroniczne 3-fazowe zwarte o wadze sztuki do 50 kg	1937	2	4 634	129 137	6 117	1 187	4 864	137 097	6 321	1 259 921	8 780	820
2151	o wadze sztuki od 50 do 500 kg	1936 1937	2 3	1 650 2 520	156 000 294 960	- 17 756	611 817	1 617 2 447	152 431 291 963	- 17 538	598 023 807 537	19 103	22 100
2156	Silniki asynchroniczne 3-fazowe pierścieniowe o wadze sztuki od 50 do 500 kg	1937	4	660	50 434	10 196	523	685	53 415	10 383	553 690	22 881	19 900
	Wentylatory:												
2171-2179	Ogółem	1937	-	-	9 992	183	56	-	9 992	183	56 349	—	—
	w tym:												
2178	Dmuchawy kuzienne	1937	2	42	2 501	60	14	42	2 501	60	14 117	—	—

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł elektrotechniczny (ciąg dalszy).

[illegible]

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł elektrotechniczny (ciąg dalszy).

2321-2346	Ogółem	1937	.	.	57 717	.	.	54 039	113 985	7 120	5 476
	w tym:										
2340	Ogniwa suche duże . . .	1937	2	24 270	25 559	45	25 925	27 380	48 399	6 659	4 838
2342	Ogniwa drobne do latarni kieszonkowych . . .	1937	2	206 634	21 588	57	206 034	21 545	57 168	418	561
2343	Baterie anodowe . . .	1937	2	189	588	2,3	200	624	2 444	43	7
	Aparaty i przyrządy elek- tryczne do regulowania i rozdziału prądu:										
2351-2384	Ogółem	1936	.	—	46 803	.	.	60 337	252 062		
		1937	.	.	146 016	.	.	142 209	823 609	7 120	8 902
	w tym:										
2351	Rozruszniki wszelkie . .	1937	2	657	8 373	86	610	7 963	81 621	800	1 210
2358	Szafy i tablice rozdziel- cze ze zmontowaną apa- raturą	1937	2	67	16 660	83	67	16 660	83 301	—	—
2361	Wyłączniki drążkowe (nożowe)	1937	3	974	9 192	33	968	9 162	32 626	100	130
2363	Oporniki	1937	2	4 314	6 700	22	4 314	6 700	22 076	—	—
2367	Bezpieczniki paskowe, rurkowe, słupowe, pa- tronowe	1937	2	8 655	7 080	41	8 401	6 827	39 132	527	780
2378	Skrzynki przyłączowe . .	1937	2	16 560	65 600	335	16 579	65 160	332 477	4 680	5 120
2381	Izolatory wsporcze i prze- pustowe połączone z częściami metalowymi .	1937	2	4 399	8 120	36	4 099	7 870	34 748	500	750
	Żarówki elektryczne:										
2431-2444	Ogółem	1936	.	.	218 718	3 532	.	173 852	2 840 459		
		1937	.	.	210 080	2 850	.	216 535	2 945 669	42 609	36 129
	w tym:										
2431	Żarówki elektr. próżniowe	1936	2	1 528	105 832	1 945	1 109	78 718	1 411 979		
		1937		2 464	120 245	1 210	2 322	113 351	1 140 847	17 556	24 450

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł elektrotechniczny (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	P r o d u k c j a				S p r z e d a ż				Zapasy ilość kg	
				i l o ś ć			wartość 1000 zł	i l o ś ć			wartość zł	1. I	31. XII
				szt.	kg	KW		szt.	kg	KW			
2432	Żarówki elektr. gazowe	1937	2	1 290	76 130	96 774	1 190	1 370	90 923	102 770	1 421 193	22 176	7 383
2433	„ „ opalowe	1937	2	124	7 335	4 975	108	123	7 248	4 908	106 518	1 556	1 637
2450-2484	Lampy specjalne i latarnie:												
	Ogółem	1936		szt.	4 318		124	szt.	6 893		116 594		
		1937	.	.	831	—	98	.	1 222	—	94 085	485	83
2491-2501	Żyrandole i lampy biurowe:												
	Ogółem	1937	.	.	77 349	—	335	.	80 629	—	342 968	15 570	12 290
	w tym:												
2492	Żyrandole mosiężne . .	1937	2	9 930	15 470	—	96	9 917	15 340	—	94 793	420	550
2495	Kinkiety, ramiona i kandelabry ściennie mosiężne	1937	2	632	673	—	6,9	632	673	—	6 955	—	—
2498	Lampy stojące (biurowe itp.) mosiężne	1937	2	21 885	9 172		78	21 895	9 192		77 922	30	10
2500	Lampy zwieszakowe . .	1937	2	12 872	50 309		139	13 572	53 809		149 143	15 000	11 500
2510-2523	Armatura oświetleniowa:												
	Ogółem	1936		.	237 420		901	.	242 474		921 159	7 430	13 460
		1937	.	.	163 143		1 300	.	156 805		1 272 346		
	w tym:												
2511	Oprawki mosiężne do żarówek elektrycznych .	1936	2	819 344	53 559		239	814 667	53 230		238 297	559	1 371
		1937	2	580 553	37 083		475	568 999	36 271		464 889		
2513	Szpony mosiężne do kloszy i abażurów . . .	1936	2	157 697	5 661		36	177 889	6 417		41 091	284	238
		1937	2	133 802	4 326		29	135 051	4 372		29 305		

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł elektrotechniczny (ciąg dalszy).

	Aparaty i przyrządy elektryczne do użytku domowego lub technicznego:										
2531-2552	Ogółem	1937	.	.	3 587	40	.	3 610	41 179	65	41
	Aparaty i przyrządy sygnalizacji elektrycznej do użytku domowego i technicznego:										
2561-2577	Ogółem	1936			84 996			85 005	567 490		
		1937	.	.	4 886	.	.	4 303	47 143	586	1 101
	Aparaty i przyrządy telefoniczne i telegraficzne:										
2581-2596	Ogółem	1937	.	.	13 014	.	.	683	18 799	—	10
	w tym:										
2588	Części do aparatów telefonicznych	1937	2	.	8 910	245	.	683	18 799	—	10
	Urządzenia neonowe:										
2631-2636	Ogółem	1937	.	m	4 995	91	m	4 910	89 390	155	240
	Sprzęt elektrotechniczny										
	Materiały izolacyjne:										
2641-2660	Ogółem	1936			579 996	497	.	603 971	517 659		
		1937	.	.	605 567	620	.	574 989	583 527	17 216	47 794
	w tym:										
2647	Wyroby z ebonitu do celów elektrotechnicznych		2	.	850	6,7	.	850	6 650	—	—
	Kable i przewodniki elektryczne:										

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł elektrotechniczny (ciąg dalszy).

[illegible]

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

2691-2706	Ogółem	1937	.	.	9 005
	w tym:				
2694	Szczotki węglowe do prądnic i silników elektrycznych	1937	2	26 288	496
2695	Szczotki grafitowe do prądnic i silników elektrycznych	1937	2	11 875	490
2702	Wyroby z miedzi elektrolitycznej do celów elektrotechnicznych . . .	1937	2	31 967	5 854
	Radiosprzęt				
	Aparaty radiowe nadawcze i odbiorcze:				
2711-2718	Ogółem	1937	.	1 781	17 831
	Części aparatów odbiorczych:				
2721-2740	Ogółem	1937	.	.	562
	Materiały instalacyjne:				
2741-2747	Ogółem	1937	.	.	136 823

Przemysł elektrotechniczny (ciąg dalszy).

133	.	3 741		124 801	20	284
12	22 455	427		10 700	5	74
39	9 968	429		34 000	7	68
35	4 643	854		5 120	—	—
606	1 761	17 731		597 438	1 221	1 321
38	.	483		33 314	50	66
439	.	111 530		323 846	1 591	26 884

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość 1 000 zł	1. I	31. XII
79300	Miazga drzewna	1936	4	tony	8 295	1 532	2 132	371	47	79
		1937	4	tony	9 742	1 599	2 825	451	158	143
79400	Celuloza ogółem	1936	2	tony	28 654	7 737	4 457	1 120	332	338
		1937	2	tony	30 046	8 504	2 933	578	328	591,5
794 } 21	siarczynowa razem	1936	1	tony	8 117	2 281	530	149	80,0	7,0
794 } 31		1937	1	tony	9 023	2 976	722	242	7,0	68,5
794,21	niebielona o zaw. wody 50% i mniej	1937	1	tony	138	44	—	—	—	8,5
794,31	bielona o zaw. wody powyżej 50%	1937	1	tony	8 885	2 932	722	242	7,0	60
794 } 12	sodowa razem	1936	2	tony	20 537	5 456	3 927	1 063	321	523
794 } 22		1937	1	tony	21 023	5 528	2 211	336		
794,12	niebielona o zaw. wody pow. 50%	1937	1	tony	18 808	5 191	—	—	317	515
794,22	niebielona o zaw. wody 50% i mniej	1937	1	tony	2 215	337	2 211	336	4	8
79600	Lignina	1936	1	tony	549	599	523	571	5,6	32
		1937	1	tony	559	632	556	627	32	36
	Tektura ogółem	1936	2	tony	5 027	1 744	4 830	1 681	528	576
		1937	4	tony	5 885	2 177	5 698	2 137	580	644
797,22	jednolita biała	1937	2	tony	3 143	1 194	3 173	1 218	295	260
797,23	„ brązowa	1937	2	tony	2 385	853	2 169	789	263	350
797,21	„ szara	1937	1	tony	321	116	324	118	22	30
797,10	„ surowa (ze szmat) . .	1937	1	tony	36	14	32	12	—	4

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł papierniczy (ciąg dalszy).

	Papier ogółem	1936	5	tony	41 125	21 213	35 595	18 095	1 039	640
		1937	5		46 617	24 405	36 709	17 933	.	2 988
	pakowy razem	1936	5	tony	29 414	13 305	27 416	12 667	—	327
		1937	4		32 121	14 335	28 315	12 133	.	1 063
810,11	z gotowanej słomy	1937	1	tony	818	23	708	20	—	—
810,12	z gotowanego drzewa	1937	1	tony	717	230	622	200	.	39
811,10	z niebielonej celul. sodowej	1937	2	tony	17 647	9 982	17 246	9 821	.	531
811,20	z bielonej celulozy	1936	1	tony	97	81	75	62	4,6	3,6
		1937	2		389	209	322	168	4,0	3
810,10	z makul. i odpadków (szrenc)		2	tony	12 550	3 891	9 417	1 924	124	490
	drukowy	1936	2	tony	1 358	744	1 347	742	—	60
		1937	3		1 826	1 059	1 400	807	61	403
815,11	drzewny	1936	2	tony	1 092	547	1 066	535	—	50,0
		1937	3		1 539	819	1 193	634	52	394
815,31	bezdrewny	1936	1	tony	266	197	281	207	23	8,0
		1937	1		287	240	207	173	9	9
	piśmienny	1936	1	tony	4 667	3 129	4 597	3 129	97	201
		1937	2		3 793	2 832	3 055	2 247	202	940
815,12	drzewny	1936	1	tony	2 942	1 722	2 880	1 684	39	101
		1937	2		1 979	1 245	1 710	1 069	102	371
815,32	bezdrewny	1936	1	tony	1 725	1 475	1 683	1 445	58	100
		1937	1		1 814	1 587	1 345	1 178	100	569
815,13	okładkowy drzewny	1936	1	tony	58	46	59	46	1,0	—
		1937	1		17	12	16	12	—	—
815,15	obiciowy drzewny	1936	1	tony	229	154	224	151	13	18
		1937	1		8	6	26	16	18	—
815,16	przemysłowy drzewny	1936	2	tony	202	74	174	66	1	3
		1937								
	inny	1936	1	tony	5 358	3 735	1 899	1 325	69	34
		1937	2		7 599	5 320	2 925	2 055	34	325

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł papierniczy (ciąg dalszy).

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość 1 000 zł	1. I	31. XII
815,17	drzewny	1936	1	tony	116	50	122	64	6,4	—
		1937	2	tony	578	405	350	241	—	228
815,37	bezdrzewny	1936	1	tony	5 242	3 685	1 777	1 261	62	34
		1937	2	tony	7 921	4 915	2 575	1 814	34	97
	bibułka	1937	1	tony	119	99	118	98	—	1
817,11	butelkowa	1937	1	tony	16	13	16	13	—	—
817,12	pakowa	1937	1	tony	103	86	102	85	—	1
	Karton o wadze 1 m ² 350 g i mniej i papier sklepany z dwu lub wię- cej arkuszy	1937	3	tony	932	668	680	499	0,9	253
	drzewny	1937	3	tony	535	310	335	198	—	200
815,41	jednolity o wadze 1 m ² do 350 g	1937	3	tony	402	245	295	178	—	107
805,10	łączony (duplex, triplex) . .	1937	1	tony	133	65	40	20	—	93
	bezdrzewny	1937	2	tony	397	358	345	301	0,9	53
815,40	o wadze 1 m ² do 350 g . . .	1937	2	tony	392	353	340	296	0,4	53
797,42	o wadze 1 m ² powyżej 350 g .	1937	1	tony	5	5	5	5	0,5	—

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł drzewny.

Tartaki										
101—107	Przetarto surowca	1936	39	m ³	167 571	3 320 754	.	.	.	13 012
		1937	45	"	178 303	4 890 355	.	.	12 871	15 837
		1937	22	"	5 171	196 223	.	.	322	560
		1937	11	"	563	16 271	.	.	321	132
		1937	44	"	172 569	4 677 861	.	.	12 228	15 145
		1936	39	"	105 975	5 864 503	103 296	5 713 787	18 302	12 392
		1937	45	"	110 921	7 172 499	90 685	5 879 796	12 853	.
		1936	33	"	28 716	1 566 629	29 917	1 631 320	4 388	2 555
		1937	37	"	20 913	1 422 303	19 382	1 314 715	2 486	3 045
		1937	22	"	1 122	101 451	893	80 744	238	249
101	z drewna twardego	1937	35	"	19 791	1 320 851	18 489	1 233 971	2 248	2 795
101,1	z drewna miękkiego	1937	37	"	50 577	2 963 372	48 177	2 817 925	11 819	8 013
102,102,1	Deski	1936	45	"	67 252	4 331 358	51 908	3 335 316	9 022	.
		1937	24	"	1 460	120 012	704	57 868	696	507
		1937	45	"	65 792	4 211 346	51 204	3 277 448	8 326	.
		1936	35	"	21 941	1 127 524	20 937	1 075 192	1 558	1 143
103,103,1	Kantówka	1937	41	"	17 143	1 130 476	15 349	1 014 111	717	1 000
		1937	13	"	774	73 530	757	71 915	10	22
		1937	41	"	16 369	1 056 946	14 592	942 196	707	978
		1936	19	"	1 813	99 078	1 762	96 295	261	259
103,1	z drewna miękkiego	1937	18	"	1 622	108 690	1 526	102 254	251	188
106,1	Łaty	1936	6	"	2 728	101 400	2 503	93 055	—	415
107	Inne sortymenty tarte	1937	6	"	3 800	171 000	2 520	113 400	376	530
501—505	Wyroby z wikliny, trzcmy itp.	1936	2	szt.	—	55 155	—	47 646	—	—
		1937	2	szt.	.	22 934	.	30 404	.	.
1001—1004	Skrzynie	1936	2	"	—	127 406	—	127 712	—	—
		1937	2	"	.	191 450	.	191 450	.	.

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł skórzany.

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
	Przemysł skórzany ogółem	1936 1937	19 7			12 054 9 038		11 611 540 8 488 815		
	w tym:									
	Skóry podeszwowe	1936 1937	6 6	kg kg	2 308 217 1 583 253	8 259 5 842	2 260 674 1 556 128	8 161 675 5 752 577	113 247 88 733	148 690 43 858
	w tym na r-k obcy	1936 1937	. .		12 800 35 490	46 131				
	Bukaty	1936 1937	3 3	m ²	100 699 57 261	1 404 881	93 794 36 965	1 308 695 569 070	3 343 6 676	10 248 6 329
	w tym na r-k obcy	1936 1937	. .		20 643	318				
	Skóry cielęce	1936 1937	3 3	m ²	52 148 23 418	895 409	47 104 22 238	808 386 384 668	4 067 8 477	9 147 7 359
	w tym na r-k obcy	1936 1937	. .		2 298	40				
	Skóry kozie	1937 1936	3 2	m ²	125 244 90 507	984 1 561	117 226 89 719	922 233 1 548 109	1 952 4 732	8 750 5 283
				szt.	181 014		179 438		9 464	10 566
	w tym na r-k obcy	1937 1937	. .	m ² szt.	237 474	4,1				

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Obuwie ogółem	1936	5	pary	64 317
	1937	5		72 254
w tym:				
Obuwie chromowe	1936	5	"	55 748
	1937	5		59 001
„ gemzowe	1936	2	"	757
	1937	2		5 806
„ lakierowane	1936	5	"	5 479
	1937	5		5 465

Przemysł obuwniczy mechaniczny.

	754	64 178	754 898	9 329	9 468
	912	73 358	926 496	9 728	8 624
	641	55 191	635 122	7 443	8 000
	732	59 915	744 007	8 200	7 286
	13	1 004	17 400	600	353
	74	6 021	77 000	653	438
	65	5 660	67 612	1 259	1 078
	77	5 489	77 042	778	754

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł włókienniczy.

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	P r o d u k c j a		S p r z e d a ż		Zapasy ilość	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
71—83	Przędza	1936	19	t	7 416	21 168	1 477	8 442 539	334	396
		1937	19	t	7 583	22 394	1 539	7 972 021	385	498
	w tym:									
72	odpadkowo-bawełniana	1936	3	t	54	72	3,0	5 450	4,0	2,8
		1937	3	t	149	302	37	129 835	7,0	6,8
73—75	wełniana	1936	15	t	1 430	11 082	547	6 132 831	160	157
		1937	16	t	1 443	11 627	510	5 825 814	146	169
73	czesankowa	1936	3	t	498	5 710	491	5 856 474	98	90
		1937	2	t	448	5 531	428	5 277 858	80	101
74	zgrzebna	1936	13	t	776	4 678	48	251 203	56	62
		1937	15	t	810	5 502	70	509 349	60	60
75	odpadkowa	1936	4	t	156	605	6,8	25 154	5,9	5,1
		1937	5	t	185	594	12	38 607	5,4	8,3
76	lniana	1936	3	t	1 114	3 575	422	1 478 578	30	52
		1937	3	t	1 543	4 749	391	1 219 645	52	98
77	jutowa	1936	2	t	3 736	4 231	390	490 206	125	154
		1937	2	t	3 407	3 651	544	639 793	154	185
91—103	Tkaniny	1936	64	t	5 539	49 325	5 561	46 525 212	757	691
		1937	73	t	5 456	54 703	5 294	52 249 050	674	768
	w tym:									
92	odpadkowo-bawełniane	1936	5	t	66	310	67	312 806	4,0	3,2
		1937	2	t	56	186	55	183 115	2,9	3,8
93	wełniane	1936	59	t	1 466	38 081	1 369	35 322 161	324	371
		1937	72	t	1 640	42 745	1 551	40 444 126	371	428

Przemysł włókienniczy (ciąg dalszy).

100	jutowe	1936	2	t	3 202	5 123	3 356	5 372 722	386	216
		1937	2	t	2 595	4 516	2 534	4 418 737	216	241
111—115	Wyroby dziane	1936	5	t	15	431	14	413 848	2,4	3
		1937	5	t	18	620	19	632 592	3,7	3,5
	w tym:									
113	wełniane	1937	5	t	15	556	16	574 192	3,0	2,5
411—415	Wata	1936	2	t	101	250	102	253 365	2,9	1,6
		1937	4	t	119	312	118	311 132	1,7	2,4
	w tym:									
411—412	higroskopijna i bawełniana inna	1936	3	t	81	290	81	289 899	1,7	2,3
		1937	2	t	42	64	42	64 123	4,8	5,2
416	Watolina	1936	3	1000 m	330	552	324	543 564	8,4	15
		1937	3	1000 m	330	552	324	543 564	8,4	15
511—542	Dywany, kilimy, gobeliny i artykuły pokrewne	1936	8	t	9 018	461	9 209	476 823	4 176	3 985
		1937	9	t	59	664	57	636 285	12	14
	w tym:									
511	wełniane	1936	7	m ²	7 781	428	8 084	446 571	4 176	3 873
		1937	7	t	29	534	27	505 481	12	13
211—246	Wyroby pasmanteryjno-szmuklerskie	1936	4	t	34	903	33	859 114	7,2	8,3
		1937	4	t	35	874	36	894 105	8,2	7,3
193—194	Kapelusze wykończone	1937	3	1000 szt.	306	3 538	303	3 519 060	20	22

Produkcja, sprzedaż i zapasy.

Przemysł spożywczy.

Nr statystyczny	A r t y k u ł y	Rok	Liczba zakładów	Jednostka miary	Produkcja		Sprzedaż		Zapasy ilość	
					ilość	wartość 1 000 zł	ilość	wartość zł	1. I	31. XII
	Piwo	1936	7	hl	192 399	11 282	192 418	11 313 369	27 757	60 449
		1937	8		243 599	13 992	224 616	12 894 472	60 233	67 473
	Słód	1936	6		41 009	—	465	—	15 814	16 632
		1937	7	q	34 603		403	18 150	16 639	14 587
	Konserwy rybne	1936	5	q	6 957	709	6 796	691 711	90	135
		1937	5		10 917	831	10 792	821 080	159	136
	Ryby wędzone	1936	5	q	7 175	530	6 952	516 801	5	216
		1937	5		14 396	774	13 957	750 361	12	75
	Kapusta kiszona	1937	2	q	8 150	122	6 256	93 986	1 175	2 142
	Szynki w puszkach	1937	2	q	6 212	2 076	4 763	1 591 904	422	1 871
	Bekony	1937	3	q	18 535	3 066	16 209	2 680 984	546	1 077

Przemiał zbóż w kwintalach

Wyszczególnienie	Rok	w t y m				
		Razem	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Inne zboże
Młyny I—VII kat.	1936	761 832	136 363	604 599	9 127	12 743
	1937	793 223	132 599	636 536	7 419	16 669
w tym:						
I—V kat. .	1936	635 431	122 088	501 013	5 834	6 496
	1937	667 226	118 590	513 885	3 799	8 452

Eksploatacja tramwajów śląskich

	1937	1936
Liczba przejechanych wozokm silnikowych (S)	4 199 570	4 249 265
Liczba przejechanych wozokm przyczepnych (P)	654 566	635 885
Liczba przejechanych wozokm rzeczywistych ogółem (S + P)	4 854 136	4 885 150
Liczba przejechanych wozokm rachunkowych ogółem (S + P ₂)	4 526 853	4 567 209
Liczba przewiezionych pasażerów	17 491 890	16 920 708
Liczba przewiezionych pasażerów na 1 wozokm rzeczyw.	3,6	3,46
Średnia dzienna liczba wozów silnikow. w ruchu	48	49
Średnia dzienna liczba woz. przyczepn. w ruchu	8	9
Największa dzienna liczba wozów silnikowych .	52	53
Największa dzienna liczba wozów przyczepnych	12	14
Średni dzienny przebieg wozokm	247,8	236,1
Ilość prądu zużytego na 1 wozokm rach. KWh	1,21	1,14½
Ilość węgla zużytego na wyproduk. 1 KWh — kg	—	—
Cena 1 KWh (jeżeli przedsiębior. otrzymuje prąd od obcej elektrowni) w groszach	6,1	6,1
Długość eksploat. linii	76 290	76 580
Długość torów eksploatacyjnych m	106 775	106 015

T a r y f a s t r e f o w a

w dzień w groszach	w nocy w groszach
20—90	40—110

Dane Śląskich Kolejek Elektrycznych S. A.

żegluga powietrzna za rok 1937

R o k	Liczba lotów		Przebyta droga w 1000 km	Ogółem pasaże- rów	Przewóz towarów	Przewieziono tam			Przewieziono z powrotem		
	plano- wanych	wyko- nanych				pasaże- rów	tow. ład. i bagażu	poczty i gazety	pasaże- rów	tow. ład. i bagażu	poczty i gazety

O g ó ł e m

1936 . . .	726	711	181,6	3,997	82 968	1 954	11 192	167	2 043	33 973	37 636
1937 . . .	699	661	168,9	3,187	83 465	1 505	9 163	396	1 682	25 461	48 445

Loty według rozkładu

K a t o w i c e - W a r s z a w a

1936 . . .	726	701	179,3	3 967	81 414	1 953	10 182	167	2 014	33 170	36 895
1937 . . .											
I kwartał .	152	141	36,0	404	14 116	180	1 383	51	224	4 353	8 329
II „ .	183	181	46,2	1 078	25 203	543	3 402	70	535	9 177	12 554
III „ .	184	184	47,1	1 105	26 000	501	2 844	64	604	7 219	15 873
IV „ .	180	155	39,6	600	18 146	281	1 534	211	319	4 712	11 689

Loty dodatkowe

K a t o w i c e - W a r s z a w a

1936 . . .	—	8	2,1	3	1 554	1	10	—	29	803	741
1937 . . .											

K a t o w i c e - K r a k ó w

1936 . . .	—	2	0,2	—	—	—	—	—	—	—	—
1937 . . .											

Dane ze śl. Wiadomości Statystycznych.

Samochody i pojazdy mechaniczne na Śląsku

	Stan na 1. I 1937		Stan na 1. I 1938	
	Śląsk	Polska	Śląsk	Polska
Ogółem	4 387	37 468	5 022	44 200
Na 10 000 mieszkańców	31,7	11,0	35,9	12,8
Samochodów razem	2 965	27 426	3 713	34 324
Samochody niezarobkujące prywatne i urzędowe . . .	2 026	15 885	2 551	19 548
Dorożki	162	4 453	180	4 946
Autobusy	98	1 543	109	1 754
Samochody ciężarowe i sanitarne	679	5 545	738	6 843
Motocykle	1 295	8 898	1 309	9 876
Inne pojazdy mechaniczne	127	1 144	135	1 233

Źródło: Wiadomości Statyst. Głównego Urzędu Statystycznego.

Miesięczne obroty na Gieldzie zbożowo-towarowej w Katowicach

M i e s i ą c	Ilość transakcji			Suma obrotu w tonach			Suma obrotu w złotych		
	1935	1936	1937	1935	1936	1937	1935	1936	1937
Styczeń	1 551	1 906	2 208	19 794 500	20 729 500	17 607 —	4 052 150,—	3 807 300,70	4 731 483,—
Luty	1 619	1 979	2 354	16 607 000	18 505 000	18 377 —	3 218 732,—	3 387 678,—	5 761 919,—
Marzec	1 593	2 277	2 128	16 209 500	17 985 000	16 762 —	3 146 622,—	3 302 497,50	5 094 385,—
Kwiecień	1 420	1 958	2 522	14 883 000	19 190 000	19 626 —	3 103 012,—	3 723 352,—	5 650 933,—
Maj	1 612	1 585	2 213	20 406 000	13 768 000	16 457 —	3 768 319,26	2 652 814,50	4 838 657,—
Czerwiec	1 282	1 802	2 583	11 684 000	15 705 000	17 188 —	2 437 192,92	3 194 026,94	5 295 013,—
Lipiec	1 614	2 042	2 576	15 990 500	16 667 000	15 662 900	2 877 026,72	3 168 655,50	4 860 877,50
Sierpień	1 865	2 353	3 311	19 975 000	20 370 000	27 343 —	3 720 444,93	4 246 924,—	7 845 500,—
Wrzesień	1 992	2 731	2 733	22 461 500	20 767 000	22 094 700	3 805 812,40	4 506 958,—	5 892 102,—
Październik . .	2 139	2 638	3 124	44 367 500	34 159 000	37 249 600	5 407 529,86	5 522 195,30	6 773 111,—
Listopad	1 827	2 254	2 852	18 590 750	17 852 000	24 844 —	3 320 100,53	4 112 218,—	6 017 512,—
Grudzień	1 601	2 301	2 630	14 967 350	15 503 000	16 181 —	2 449 366,45	3 698 922,—	4 910 532,—
Razem:	20 115	25 826	31 234	235 936 600	231 200 500	249 392 200	41 306 309,07	45 323 542,44	68 652 024,50

**Wskaźniki kosztów żywności w większych miastach na Śląsku
w r. 1937 (1928 = 100)**

M i e s i ą c	M i a s t a		
	Katowice	Bielsko	Chorzów
Styczeń	51,9	52,8	50,2
Luty	54,6	54,7	52,0
Marzec	55,5	55,2	53,0
Kwiecień	55,1	54,6	52,8
Maj	54,2	55,0	52,8
Czerwiec	54,4	56,6	56,1
Lipiec	55,0	55,0	54,9
Sierpień	54,7	55,1	54,5
Wrzesień	55,3	55,4	55,6
Październik	55,3	55,3	55,2
Listopad	53,7	55,6	54,8
Grudzień	52,7	54,7	55,2

Źródło: Wiadomości Statystyczne Główn. Urzędu Statystycznego.

Ceny hurtowe artykułów przemysłowych za rok 1937

[illegible]

Ceny hurtowe artykułów przemysłowych za rok 1937

A r t y k u ł y	Miara	Rodzaj ceny	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
w z ł o t y c h i g r o s z a c h														
Minerały:														
Nafta rafinowana . .	100 kg	l. Drohobycz	30,80	30,80	30,80	30,80	30,80	30,80	30,80	30,80	30,80	30,80	30,80	30,80
Benzyna 0,741/750 . .	„	„ „	60,56	60,56	60,56	60,56	60,56	60,56	60,56	60,56	60,56	60,56	60,56	60,56
Olej gazowy	„	„ „	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00
Olej maszyn. 4—5/50	„	„ „	47,50	47,50	47,50	47,50	47,50	47,50	47,50	47,50	47,50	47,50	47,50	47,50
Różne:														
Azotniak (N)	1 kg %	fr. st. odbiorcza	1,24	1,26	1,26	1,26	1,26	1,26	1,19	1,19	1,19	1,19	1,19	1,21
Kwas siarkowy	1 t	l. w. fabryka	42,50d	42,50d	42,50e	42,50e	42,50e	42,50e	42,50e	42,50e	42,50e	42,50e	42,50e	42,50e

Węgiel — Koks

A r t y k u ł y	Miara	Rodzaj ceny	Styczeń zł	Grudzień zł
Węgiel górnośląski gruby	1 t	l. wag. kopaln.	22,57	22,57
Koks gruby i kostka	„	loco koksownia	32,45	32,45

Dane: Wiadomości Statystyczne Główn. Urzędu Statyst.

Ceny cynku, ołowiu itd. za rok 1937 na rynku polskim (w złotych)

M i e s i ą c	Cynk surowy	Cynk rafinowany	Blacha cynkowa	Ołów hutni- czy miękki rafinowany	Blacha ołowiana	Minia ołowiana i glejta preparow.	Srebro
	za 1 000 kg						za 1 kg
Styczeń	674,—	689,—	—	875,—	1 160,—	1 235,—	72,38
Luty	894,—	909,—	—	950,—	1 235,—	1 335,—	69,76
Marzec	972,—	987,—	—	970,—	1 250,—	1 335,—	71,70
Kwiecień	619,—	634,—	810,—	686,—	990,—	1 235,—	72,48
Maj	597,—	612,—	800,—	684,—	990,—	1 135,—	71,44
Czerwiec	586,—	601,—	750,—	682,—	990,—	1 135,—	70,30
Lipiec	627,—	642,—	740,—	676,—	990,—	1 135,—	70,44
Sierpień	628,—	643,—	740,—	643,—	960,—	1 135,—	70,27
Wrzesień	520,—	535,—	740,—	578,—	960,—	1 135,—	69,94
Październik	469,—	484,—	585,—	575,—	950,—	950,—	70,07
Listopad	426,—	441,—	560,—	575,—	950,—	950,—	69,44
Grudzień	412,—	427,—	550,—	575,—	950,—	950,—	66,42

Zebrane od firm cynkowych.

Ceny materiałów budowlanych za rok 1937 (w złotych i groszach)

L. p.	Nazwa towaru	Jednostka	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec
1	Cegła zwyczajna palona	1000 szt.	32—37	33—37	34—38	34—38	31	31
2	„ sufitowa 25x33x15	„	240—260	240—260	240—260	240—260	240—260	250—270
3	„ pustakowa . . .	„	40—45	40—45	42—46	40—46	40—46	40—46
4	Żwir rzeczny	1 tona	4,70—5,70	4,70—6,—	5—6,50	5—6,50	5—6,50	5,—6,50
5	Piasek rzeczny	„	6,50	6,50	6,50—7,—	6,50—7,—	6,50—7,—	6,50—7,—
6	„ kopalny	1 m ³	4,—4,50	4,—4,50	4,—4,50	4,50	4,50	4,50
7	Wapno pal. zal. od jak.	1 000 kg	16—20	16—20	16—20	16—22	16—22	18—22
8	Cement w workach . . .	100 kg	4,40	4,40	3,90	3,90—4,30	3,90—4,30	3,90—4,80
9	Gwoździe do trzein . . .	1 kg	0,80	0,80	0,80	0,90	0,90	0,90
10	Drut do trze. ż. 1 mm . .	„	0,74—0,95	0,74	0,74	0,75	0,75	0,75
11	Żelazo do bet. skład. c. z.	1 tona	275	275	275	275	275	275
12	„ profil. do nr 24 . . .	„	285	285	285	285	285	285
13	Walcówka w wiążk. . . .	„	335	—	—	—	—	335
14	Blacha cynkowa	1 kg	0,82	1,—1,20	1,—1,20	—	—	—
15	Papa nr 200	7 m ²	2,75	2,75	2,75	2,80	2,95	2,95
16	„ nr 80	7 m ²	5,25	5,25	5,25	5,60	5,65	5,65
17	Dachówka karp. I kl. . .	1 000 szt.	100	100	100	100	100	100
18	Gwoździe papowe	1 kg	0,90—1,—	0,90—1	0,90—1	0,90—1,—	0,90—1,—	0,90—1
19	Smola gazow. prepar. . .	100 kg	17,50	17,50	17,15	19—19,80	19—19,80	19—19,80
20	Asfalt krajowy	„	18,—	18,—	18,—	14,—	14,—	14,—
21	Karbolineum	„	29,30	29—30	29—30	30,—	30,—	30,—
22	Dachówka cem. 22szt. . .	1 000 szt.	130	130	130	130	130	130
23	Belki sosn. do 6 m dług.	1 m ³	78—80	80—85	85—90	85—90	83—88	83—88
24	Brusy sosn. 40—50 mm . .	„	70—75	78—80	85	80—85	80—85	80—85
25	Kantówka sosn. wiązan. .	„	75—78	75—80	80—85	80—85	78—83	78—83
26	Deski podłog. s. h. . . .	„	95—100	100—110	100—105	100	95	90—100
27	Legary 10×10	„	70—75	70—75	75—80	75—80	70	70—75
28	Łaty 4—6	„	70—75	75—85	85—90	80—90	80—85	80—85
29	Szalówka sosnowa	„	52—55	55—60	65—70	65	60—65	60—65
30	Deszcz dęb. park. 1 kl. .	1 m ²	8	8—9,50	8—9,50	8,50—9,00	8,50—9,00	8,50—9,00

Ceny materiałów budowlanych za rok 1937 (w złotych i groszach)

L. p.	Nazwa towaru	Jednostka	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
1	Cegła zwyczajna palona	1000 szt.	31	31	31	31	31	31
2	„ sufitowa 25x33x15	„	250—270	240—260	240—260	240—260	240—260	240—260
3	„ pustakowa	„	40—46	40—45	40—45	40—45	40—45	40—45
4	Żwir rzeczny	1 tona	5,—6,50	5—6,50	5—6,50	5—6,50	5—6,50	5—6,50
5	Piasek rzeczny	„	6,50—7,—	6,50—7,—	6,50—7,—	6,50—7,—	6,50—7,—	6,50—7,—
6	„ kopalny	1 m ³	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50
7	Wapno pal. zal. od jak.	1 000 kg	18—22	18—22	18—22	18—22	18—22	18—22
8	Cement w workach . .	100 kg	3,90—4,80	4,30—4,40	4,30—4,40	4,30—4,40	4,30—4,40	4,30—4,40
9	Gwoździe do trzciny . .	1 kg	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90—0,95	0,90—0,95
10	Drut do trzc. ż. 1 mm .	„	0,75	0,75	0,75	0,75	0,80—0,95	0,80—0,95
11	Żelazo do bet. skład. c. z.	1 tona	—	275	275	275	310	310
12	„ profil. do nr 24 . .	„	—	—	—	—	—	—
13	Walcówka w wiązki . .	„	—	—	—	—	—	—
14	Blacha cynkowa	1 kg	—	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10
15	Papa nr 200	7 m ²	2,95	2,95	2,95	2,95	2,95	2,95
16	„ nr 80	7 m ²	5,65	5,60	5,60	5,60	5,60	5,60
17	Dachówka karp. I kl. . .	1000 szt.	100	97—100	97—100	97—100	90—100	90—100
18	Gwoździe papowe	1 kg	0,90—1	0,90—1,—	0,90—1,—	0,90—1,—	0,90—1,—	0,90—1,—
19	Smola gazow. prepar. . .	100 kg	19—19,80	19—20	19—20	19—20	19—20	19—20
20	Asfalt krajowy	„	14,—	—	—	—	—	—
21	Karbolineum	„	30,—	31	31	31	29—31	29—31
22	Dachówka cem. 22 szt. .	1000 szt.	130	130	130	130	130	130
23	Belki sosn. do 6 m dł. .	1 m ³	83—88	85—87	85—87	85—87	80—85	80—85
24	Brusy sosn. 40—50 mm .	„	80—80	78—82	78—82	78—82	75—82	75—82
25	Kantówka sosn. wiązan. .	„	78—83	75—80	75—80	75—80	75—80	75—80
26	Deski podłog. s. h. . . .	„	90—100	90—95	90—95	90—95	90—95	90—95
27	Legary 10×10	„	70—75	75—78	75—78	70—75	70—75	70—75
28	Łaty 4—6	„	80—85	80—85	80—85	70—75	70—75	70—75
29	Szalówka sosnowa	„	60—65	54—58	56—60	56—60	56—60	56—60
30	Deszcz. dęb. park. 1 kl. .	1 m ²	8,50—9,—	8,50—9,—	7,50—8,50	7,50—8,50	7,50—8,50	7,50—8,50

**Przeciętne ceny giełdowe zbóż i paszy w Katowicach
za rok 1937 i 1936 w złotych za 1 tonę**

A r t y k u ł y	Rok 1937	Rok 1936
Żyto	235,85	162,74
Żyto eksportowe	307,61	281,45
Pszenica	290,79	218,30
Pszenica eksportowa	330,96	358,66
Jęczmień	234,98	187,37
Jęczmień eksportowy	296,84	340,08
Owies	137,68	155,35
Owies eksportowy	260,—	260,92
Mąka żytnia	331,44	220,24
Otręby żytnie	177,87	108,30
Otręby pszenne	160,25	115,43
Makuchy lniane	244,17	173,43
Makuchy rzepakowe	188,48	156,13
Słoma prasowana	73,85	38,36
Siano koniczyna	129,99	—
Siano łukowe	127,87	60,14
Ziemniaki jadalne	40,20	35,89
Ziemniaki do sadzenia	70,99	79,38
Ziemniaki eksportowe	—	—
Kapusta	42,73	—

**Średnie ceny hurtowe nabiału w Katowicach według notowań
Izby Przem.-Handl. w Katowicach w roku 1937**

M i e s i a c	Masło deser. I gat. za 1 kg	Masło deser. II gat. za 1 kg	Masło wiejskie za 1 kg	Masło kuchenne za 1 kg	Mleko pełne surowe za 1 litr
Styczeń	2,74	2,72	—	2,52	0,13½
Luty	3,12	2,65	—	2,72	0,15
Marzec	3,30	3,10	—	2,60	0,15½
Kwiecień	3,18	2,74	2,65	2,51	0,15½
Maj	3,51	3,15	—	2,18	0,15½
Czerwiec	2,71	2,43	—	2,20	0,15½
Lipiec	3,20	2,55	—	2,60	0,15½
Sierpień	3,21	3,01	—	2,83	0,15½
Wrzesień	3,38	3,22	—	2,98	0,16
Październik	3,52	3,28	—	3,07	0,17
Listopad	3,59	3,37	—	3,05	0,16
Grudzień	3,81	3,55	3,25	3,29	0,18½

Zródło: Protokoły Komisji Notowań Cen Nabiału przy Izbie Przem.-Handlowej w Katowicach.

Ceny miejscowe płacone producentom za ziemiopłody i żywy inwentarz oraz nabiał

T o w a r	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
za quintal w złotych												
Pszenica	25,13	27,42	29,46	30,23	29,76	30,18	29,29	28,25	30,34	30,01	29,42	28,62
żyto	20,71	22,95	24,63	24,98	24,93	25,32	25,47	23,06	24,66	24,34	23,96	23,55
Jęczmień	20,64	23,05	23,63	24,45	24,19	25,08	24,58	21,38	21,49	22,10	21,83	21,60
Owies	17,10	20,39	24,08	23,92	24,08	25,48	28,24	21,88	21,88	22,39	22,58	22,28
Gryka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Groch	23,84	23,28	27,09	27,38	28,75	—	28,39	29,33	—	31,00	18,83	29,78
Ziemniaki jadalne	5,27	5,56	6,28	6,58	6,53	7,30	9,55	6,66	6,03	5,39	5,28	5,34
„ fabryczne	4,20	4,15	4,65	5,19	5,84	—	—	6,21	5,70	4,27	4,07	4,26
Siano koniczyny	7,84	8,06	8,22	8,31	8,41	8,02	8,12	8,55	9,50	10,14	10,26	10,56
„ łąkowe	6,08	6,09	6,31	6,48	6,36	6,16	6,09	6,71	7,32	7,83	8,21	8,50
Słoma	4,04	4,07	4,21	4,18	4,10	4,04	4,16	4,23	4,90	5,64	6,29	6,75
za sztukę												
Koń roboczy	306,—	304,—	337,—	349,—	336,—	336,—	338,—	349,—	353,—	331,—	309,—	290,—
Krowa dojna	243,—	245,—	251,—	266,—	254,—	255,—	261,—	265,—	262,—	255,—	240,—	232,—
Owca rzeźna	24,—	22,—	19,—	23,—	20,—	20,—	19,—	23,—	23,—	21,—	21,—	20,—
za 1 kg												
Wieprz wagi żywej	0,92	0,95	0,97	0,98	0,97	0,98	1,00	1,10	1,08	1,10	1,08	1,02
za 1 liter												
Mleko za liter	0,19	0,19	0,19	0,19	0,19	0,19	0,19	0,19	0,19	0,20	0,20	0,20
za 10 sztuk												
Jaja 10 sztuk	1,01	1,04	0,82	0,68	0,66	0,66	0,70	0,76	0,88	1,00	1,10	1,16

Nadesłane Izbie Przemysłowo-Handlowej w Katowicach świadectwa przemysłowe na rok 1937 z Kas Skarbowych Śląska

Katowice	Chorzów	Lubliniec	Mysłowice	Pszczyna	Rybnik	Siemianowice	Świętochłowice	Tarn. Góry	Wodzisław	Bielsko	Cieszyn
A 4 777	A 2 732	A 681	A 1 196	A 2 081	A 2 101	A 931	A 2 407	A 968	A 947	A 2 023	A 1 776
B 2 567	B 1 490	B 573	B 639	B 1 393	B 1 493	B 563	B 1 221	B 806	B 845	B 1 832	B 1 675
D 239	D 31	D 9	D 7	D 11	D 5	D 2	D 6	D 5	D 13	D 126	D 53
KR 334	KR 75	KR 23	KR 25	KR 82	KR 51	KR 48	KR 49	KR 17	KR 25	KR 196	KR 132
Razem : 7 917	4 328	1 286	1 867	3 567	3 650	1 594	3 683	1 796	1 830	4 177	3 636

Ze wszystkich Kas Skarbowych nadesłano Izbie świadectw przemysłowych:

	r. 1937	r. 1936
handlowych	22 670	22 302
przemysłowych	15 097	14 534
komisowych	507	433
kart rejestr.	1 057	1 093
Razem :	39 331	38 362

Świadectwa przemysłowe według kategorii:

	r. 1937	r. 1936
A I	64	63
A II	2 227	2 199
A III	8 297	8 539
A IV	11 674	11 084
A Va	56	47
A Vb	342	370
Razem:	22 670	22 302

	r. 1937	r. 1936
B I	40	43
B II	15	16
B III	56	42
B IV	193	192
B V	379	380
B VI	366	349
B VII	735	611
B VIII	13 313	12 901
Razem:	15 097	14 534

	r. 1937	r. 1936
D II	136	130
D III	112	108
D IV	259	195
Razem:	507	433

Świadcstwa przemysłowe wykupione przez ważniejsze przedsiębiorstwa przemysłowe w r. 1937

R o d z a j	B I	B II	B III	B IV	B V	B VI	B VII	B VIII
Huty żelaza	4 (4)	— (1)	—	—	—	—	—	—
Huty cynku	1 (2)	4 (3)	1 (1)	2 (1)	—	—	—	—
Kopalnie węgla	30 (33)	1 (2)	5 (3)	2 (5)	4 (3)	—	—	—
Kopalnie rud	1 (1)	—	—	1 (1)	—	4	1	—
Przemysł metalowy i żel.	2 (—)	2 (1)	5 (5)	24 (20)	41 (37)	40 (26)	71 (39)	120 (69)
Przem. elektryczny	—	—	9 (9)	8 (8)	11 (9)	7 (12)	23 (38)	110 (218)
Fabryki żarówek	—	—	1 (1)	— (1)	1 (1)	— (2)	3 (3)	1
Koksownie	—	— (1)	3 (1)	2 (2)	—	—	—	—
Brykietownie	—	—	—	—	1 (1)	—	—	—
Cement i wyr. cementowe	—	—	1 (1)	1	3	4	8	76
Cegielnie	—	—	—	15 (14)	75 (69)	12 (21)	9 (7)	18 (17)
Wapienniki	—	—	—	1	5	3	6	9
Kamieniołomy	—	—	— (1)	4 (3)	5 (10)	7 (6)	14 (8)	61 (57)
Kopalnie piasku	—	—	—	—	1	2	5	58
Tartaki	—	—	—	6 (9)	8 (7)	15 (12)	19 (21)	42 (38)
Wyrab lasu	—	—	—	—	—	1	2	—
Wyroby drzewne	—	—	1 (1)	7 (7)	7 (15)	16 (5)	15 (5)	32 (58)
Papiernie	—	1 (1)	2 (2)	3	—	—	—	—
Przemysł przetw. papierowy	—	—	—	3 (6)	7 (8)	4 (4)	4 (7)	16 (8)
Młyny	—	—	1 (1)	8 (8)	11 (10)	23 (18)	29 (23)	28 (46)
Cukrownie	1	—	—	—	—	—	—	—
Browary	1 (1)	— (1)	3 (—)	3 (4)	—	1 (—)	—	1 (—)
Fabr. wódek i gorzelnie	—	—	—	2 (—)	24 (22)	29	—	1
Przemysł chemiczny	1 (1)	4 (4)	7 (3)	5 (7)	27 (16)	10 (7)	13 (18)	72 (77)
Fabryki mydła	—	—	— (1)	5 (4)	1 (1)	—	2 (2)	13 (13)
Fabryki sukna	—	— (1)	1	20 (22)	13 (18)	17 (13)	15 (7)	88 (57)
Fabr. tekst. i wykończalnie	1 (1)	2 (2)	1	5 (6)	7 (2)	3 (3)	5 (4)	4 (15)
Fabryki kapeluszy	—	—	2 (2)	— (1)	—	— (—)	2 (1)	—

U w a g a: Cyfry w nawiasach — dane za rok poprzedni.

24	Jugosławia	3	18	28	15	11	8	16	10	8	13	9	6	145
25	Kanada	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4
26	Kraje wysp. Ameryki Srodk. .	—	4	2	3	1	1	—	—	—	—	—	2	13
27	Kolumbia	1	1	2	—	4	6	—	1	3	23	11	3	55
28	Litwa	—	1	1	1	1	—	2	—	—	1	—	1	8
29	Łotwa	1	1	1	—	2	2	5	10	7	9	1	2	41
30	Malta	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	2
31	Meksyk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
32	Niemcy	2	—	4	1	1	4	1	4	10	21	5	15	68
33	Norwegia	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
34	Palestyna	—	1	—	—	—	—	1	1	2	1	2	2	10
35	Persja	5	6	—	1	3	2	1	1	1	3	—	1	23
36	Peru	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
37	Portugalia	2	1	2	2	6	1	1	—	—	1	—	3	19
38	Rumunia	127	36	122	64	114	108	59	32	47	192	334	180	1 415
39	Sudan	1	1	1	—	1	—	—	—	1	1	1	—	7
40	Syria	2	3	3	—	2	1	2	—	4	1	—	1	19
41	Szwajcaria	—	—	—	—	—	—	—	1	7	—	3	1	12
42	Tunis	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
43	Turcja	5	16	8	18	4	5	6	10	12	16	14	28	142
44	Urugwaj	—	8	6	8	3	6	2	1	9	1	5	2	51
45	Węgry	15	19	31	17	13	12	28	43	36	28	—	—	242
46	Włochy	4	8	6	11	11	9	17	33	22	33	46	29	229
47	Wyspy Malajskie Bryt. . . .	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	3
48	Szwecja	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4
49	Bez oznaczenia	1	5	—	1	—	4	—	1	—	—	—	—	12
R a z e m		226	252	341	586	324	295	235	322	249	449	568	405	3 900

Spis świadectw przemysłowych według kategorii za rok 1937

Miejscowość	A I	A II	A III	A IV	A Va	A Vb	B II	D III	D IV	K.R.	BI	B II	B III	B IV	B V	B VI	B VII	B VIII	Razem
Katowice	36	936	1 675	1 945	17	168	54	16	169	334	6	3	5	44	92	90	232	2 095	7 917
Chorzów	7	311	1 041	1 306	12	55	3	4	24	75	3	3	4	8	38	34	73	1 327	4 328
Lubliniec	—	32	215	430	2	2	—	7	2	23	—	1	—	5	9	27	13	518	1 286
Mysłowice	—	69	456	665	1	5	3	2	2	25	2	2	5	9	17	17	28	559	1 867
Pszczyna	5	112	736	1 213	4	11	4	5	2	82	4	1	5	22	27	30	43	1 261	3 567
Rybnik	—	110	662	1 290	5	34	1	2	2	51	5	—	6	15	38	23	62	1 344	3 650
Siemianowice . .	—	62	406	509	2	2	—	2	—	48	2	1	2	9	9	4	29	507	1 594
Świętochłowice	1	97	835	1 456	2	16	2	2	2	49	12	—	12	13	17	13	30	1 124	3 683
Tarn. Góry . . .	2	73	418	464	3	8	1	2	2	17	1	—	2	6	18	10	39	730	1 796
Wodzisław	—	49	326	557	5	10	6	7	—	25	2	—	1	2	13	15	10	802	1 830
Bielsko	11	249	892	844	3	24	46	41	39	196	3	3	11	43	68	67	117	1 520	4 177
Cieszyn	2	127	635	995	—	17	16	22	15	132	—	1	3	17	33	36	59	1 526	3 636
R a z e m	64	2 227	8 297	11 674	56	342	136	112	259	1 057	40	15	56	193	379	366	735	13 313	39 331

Wykaz obrotu energii elektrycznej w elektrowniach śląskich za lata 1936 i 1937

Wyszczególnienie	R o k		Różnica w %
	1936	1937	
1. Moc instalowana „KW“	539 111	538 171	— 0,18
2. Moc instalowana „KVA“	639 225	691 920	+ 8,24
3. Największe obciążenie „KW“ . .	207 880	261 660	+ 25,87
4. Własna wytwórczość	1 165 830	1 657 339	+ 42,15
5. Wymiana energii z innymi elektrowniami:			
a) otrzymano	264 229	295 993	+ 20,21
b) oddano	395 745	402 076	+ 1,60
6. Rozporządzalna energia			
a) całkowita	1 404 235	1 764 187	+ 25,63
b) po oddaniu innym elektrowniom	1 071 992	1 312 356	+ 22,42

Źródło: Przegląd Elektrotechniczny.

**Zamknięcie rachunkowe Funduszu Emerytalne
na dzień 31**

I. Stan na dzień 1 stycznia 1937 r.:		
Gotówka w kasie	10,01	
Bank Gosp. Krajowego cto separ.	1 073,—	
Miejska Kasa Oszczędn. nr 25.475	8 067,84	
Kom. Kasa Oszczędności m. Bielska nr 5.052	3 818,61	
Papiery wartościowe:		
20 szt. oblig. 6% Pożyczki Narod. nom. wart. zł 20.000,—	18 960,—	
50 szt. oblig. 3% Prem. Poż. Inw. nom. wart. zł 5.000,—	5 000,—	
47 szt. oblig. 8% List. Zast. B. G. K. nom. wart. zł 4.700,—	9 832,44	
5 szt. oblig. 8% Poż. m. Poznania nom. wart. zł 5.000,—	3 011,25	
100 akcji Banku Polskiego nom. wart. zł 10.000,—	8 663,—	
3% Prem. Poż. Budowlana nom. wart. 2.500,—	1 980,63	60 416,78
II. Wpływy w 1937 r.:		
Dotacja Izby	24 000,—	
Wpłaty urzędników Ekspozytury w Bielsku	1 219,—	
Pożyczka B. G. K. Śląski Fundusz Gospodarczy	166 000,—	
Pożyczka Komunalnej Kasy Oszczędności m. Katowic	59 000,—	
Pożyczka Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach	61 215,50	
Czynsze mieszkaniowe	2 350,—	313 784,50
		374 201,28

**go urzędników Izby Przem.-Handl. w Katowicach
grudnia 1937 r.**

I. Wydatki w 1937 r.:		
Budowa domu przy ul. Zamkowej Nr 8	347 037,74	
Różnica na kursie papierów wartościowych	9 741,68	
Emerytury	7 059,60	
Koszty administracyjne ogólne	425,57	
Koszty administracyjne płace	150,—	
Koszty administracyjne opał	674,88	
Koszty administracyjne ubezpieczenia socjalne	1 879,84	
Opłaty za wodę	96,79	367 074,79
II. Stan na dzień 31 grudnia 1937 r.		
Gotówka w kasie	1 250,15	
Bank Gospodarstwa Krajowego cto separ.	730,00	
Komunalna Kasa Oszczędności m. Bielska Nr 5052	4 031,62	
Miejska Kasa Oszczędności Nr 25475	1 114,72	7 126,49
		374 201,28

Komisja Rewizyjna:

Inż. N. Krotowski m. p. Inż. L. Szefer m. p.
H. Klein m. p. T. Kowalczyk m. p.

Za zgodność z książkami:

Zbigniew Morsztynkiewicz m. p.
zaprzys. biegły w sprawach księgowości i rewizor ksiąg.

[illegible]

Inż. N. Krotowski m. p. Inż. L. Szefer m. p.
H. Klein m. p. T. Kowalczyk m. p.

Zbigniew Morsztynkiewicz m. p.
zaprzys. biegły w sprawach księgowości i rewizor ksiąg.

Spis rzeczy

	Str.
Wstęp	3
CZĘŚĆ I: SPRAWOZDANIE ZE STANU GOSPODARCZEGO PRZE-	
MYŚLU I HANDLU	5—96
I. Uwagi wstępne	7
II. Przemysł węglowy	14
III. Przemysł brykietowy	29
IV. Przemysł koksowy	31
V. Przemysł produktów węglopochodnych	36
VI. Przemysł hutniczo-żelazny	40
VII. Przemysł cynkowy i ołowiany	55
VIII. Przemysł włókienniczy i konfekcyjny	64
IX. Różne przemysły przetwórcze	75
X. Sytuacja w handlu	85
CZĘŚĆ II: SPRAWOZDANIE Z CZYNNOŚCI IZBY	97—247
I. Zebrania plenarne	99
II. Sekcje Izby	119
III. Zarząd Izby	120
IV. Komisje Izby	120
V. Dni urzędowania Izby w ośrodkach prowincjonalnych	125
VI. Referat prawny Izby Przem.-Handlowej w Katowicach	126
VII. Sprawy podatkowe	129
(Inwestycje w przemysłach kluczowych. Popieranie rozwoju motoryzacji kraju. Tworzenie rezerw w przedsiębiorstwie. Mała reforma podatkowa. Pojęcie większej ilości czyli partii. Zagadnienia art. 7 ustawy o państw. podatku przemysłowym. Projekty i opinie).	
VIII. Sprawy socjalne	139
(Klasyfikacja bezrobotnych w rejestrach bezrobotnych. Rządowy projekt ustawy w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 27. X. 1933 r. o nadzwyczajnych komisjach rozjemczych do załatwienia zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami w przemyśle i handlu. Projekty rozporządzeń skracających czas pracy w górnictwie węglowym.	

Sprawa zatrudnienia inwalidów na Górnym Śląsku. Sprawa zatrudnienia uczestników walk o niepodległość. Taryfa składek za ubezpieczenie od wypadków i chorób zawodowych. Inne wystąpienia w sprawach socjalnych).

IX. Obrót handlowy z zagranicą	157
(Zagadnienia ogólne. Współpraca ze Związkiem Izb Przemysłowo-Handlowych i Radą Handlu Zagranicznego. Handel kompensacyjny. Konferencje eksportowe. Akcja propagandowa i interwencyjna. Obrót z Niemcami. Rada Handlu Zagranicznego — udział i rola Izby w pracach przed i po zorganizowaniu tej instytucji. Eksport artykułów standaryzowanych. Wizyty konsularne. Sprawy traktatowe. Sprawy zamrożonych zaległości. Sprawy celne. Działalność wysłannika Izby, p. inż. K. Millera. Podział kontyngentów przywozowych. Działalność oddziału wykonawczego wydawania pozwoleń przywozu w roku sprawozdawczym 1937. Działalność w zakresie polityki reglamentacyjnej i kontyngentowej. Działalność informacyjna w zakresie importu. Pośrednictwo handlowe w eksporcie i imporcie).	
X. Sprawy komunikacyjne	187
(Sprawy samochodowe. Sprawy pocztowe. Sprawy morskie i żeglugi śródlądowej. Sprawy rozkładów jazdy P. K. P. Państwowa Rada Komunikacyjna. Sprawy turystyczne. Sprawy taryfowe. Różne sprawy kolejowe i komunikacyjne. Biuro Kolejowe Izby).	
XI. Zwyczaje handlowe	201
(Handel śledziami. Kolekcja ozdób choinkowych. Określenie wymiarów kostki brukowej zwyczajnej. Totalpreis Reichsmark X franco Danzig. Normy manka przy różnych towarach. Pojemność wagonu drzewa. Prowizja agentów filmowych. Umowy o dostawę śledzi. Sprawa miejsca płatności weksla kaucyjnego. Prowizja za pośredniczenie przy kupnie-sprzedaży mebli. Obowiązki komisanta względem towaru komisowego. W sprawie płatności rymes kupieckich. Czas pracy pomocników handlowych. Sprawa tantem miesięcznych dla kierowników spółdzielczych składów spożywczych).	
XII. Sprawy wystaw i targów krajowych i międzynarodowych	206
XIII. Inne wystąpienia w sprawach gospodarczych	207
XIV. Opinie w sprawach związanych z wykonaniem prawa przemysłowego	209
XV. Zgłoszenia procederu	214
XVI. Rejestr umów o naukę	215
XVII. Rejestr handlowy	217
XVIII. Opinie w sprawach otwarcia postępowania układowego	219
XIX. Interwencje o polubowne załatwienie sporów	219
XX. Dział informacyjny	220
XXI. Rzeczoznawcy, biegli, rewidenci itp.	220

	Str.
XXII. Referat statystyczny	226
XXIII. Zawiadomienia o dostawach i przetargach	229
XXIV. Zaświadczenia	229
XXV. Sprawy patentowe	230
XXVI. Śląskie Wiadomości Gospodarcze	231
XXVII. Własność nieruchoma Izby Przemysłowo-Handlowej	231
XXVIII. Paszporty handlowe	232
XXIX. Akcja na rzecz różnych zbiorów	233
XXX. Kancelaria Izby	233
XXXI. Działalność w dziedzinie oświaty zawodowej	234
(Szkoły Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach. Kursy Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach. Sprawozdanie finansowe szkół Izby. Zestawienie planów finansowo-gospodarczych szkół Izby na rok szkolny 1937/38).	
XXXII. Badania dystrybucyjne	247
 CZĘŚĆ III. TABELE STATYSTYCZNE	 249—338
Produkcja, sprzedaż i zapasy	250
Przemysł metalowy str. 250—283. Przemysł chemiczny str. 284—293. Przemysł mineralny str. 294—298. Przemysł elektro-techniczny str. 299—305. Przemysł papierniczy str. 306—308. Przemysł drzewny str. 309. Przemysł skórzaný str. 310. Przemysł obuwniczy mechaniczny str. 311. Przemysł włókienniczy str. 312—313. Przemysł spożywczy str. 314.	
Przebieg zbóż w kwintalach	315
Eksploatacja tramwajów śląskich	315
Żegluga powietrzna za rok 1937	316
Samochody i pojazdy mechaniczne na Śląsku	317
Miesięczne obroty na Giełdzie zbożowo-towarowej w Katowicach	318
Wskaźniki kosztów żywności w większych miastach na Śląsku w r. 1937	319
Ceny hurtowe artykułów przemysłowych za rok 1937	320
Ceny cynku, ołowiu itd. za rok 1937 na rynku polskim	322
Ceny materiałów budowlanych za rok 1937	323
Przeciętne ceny giełdowe zbóż i paszy w Katowicach za rok 1936 i 1937	325
Średnie ceny hurtowe nabiału w Katowicach	325
Ceny miejscowe płacone producentom za ziemniaki i żywy inwentarz oraz nabiał	326
Obroty Izby Rozrachunkowej w Katowicach za rok 1937	327
Świadczenia przemysłowe za rok 1937	328
Świadczenia przemysłowe wykupione przez ważniejsze przedsiębiorstwa przemysłowe w r. 1937	329
Wykaz zaświadczeń pochodzenia za rok 1937, wystawionych przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Katowicach	330
Spis świadectw przemysłowych według kategorii za rok 1937	332

Wykaz obrotu energii elektrycznej w elektrowniach śląskich za lata 1936 i 1937	333
Zamknięcie rachunkowe Funduszu Emerytalnego urzędników Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach na dzień 31. XII. 1937 r.	334
Zamknięcie Funduszu Stypendialnego na dzień 31. XII. 1937 r.	336

TABELE NA WKŁADKACH

Zamknięcie rachunkowe Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach na dzień 31. XII. 1937.

Zamknięcie budżetowe Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach na dzień 31. XII. 1937.

Zatrudnienie i wypłaty w przemyśle:

- 1) Przemysł metalowy. 2) Przemysł chemiczny. 3) Przemysł spożywczy. 4) Przemysł odzieżowy. 5) Przemysł zabawkarski. 6) Przemysł włókienniczy. 7) Przemysł drzewny. 8) Przemysł poligraficzny. 9) Przemysł skórzaný. 10) Przemysł mineralny. 11) Przemysł elektrotechniczny. 12) Przemysł papierniczy.

Zamknięcie rachunkowe Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach na dzień 31. XII. 1937 r.

AKTYWA				PASywa			
1. Gotówka w kasie Izby		17 211,64		1. Fundusz Rezerwowy:			
Gotówka w kasie Ekspozytury		6 154,19	23 365,83	Z roku 1936	193 118,92		
2. Banki:				Nadwyżka budżetowa w roku 1937	151 764,80	344 883,72	
a) Bank Gosp. Krajowego rk. nr 507		63 516,50		2. Wierzyciele:			
b) P. K. O. rk. czek. nr 300.700		3 328,02		a) Kom. Kasa Oszcz. pow. Katowickiego	247 500,—		
c) P. K. O. rk. czek. nr 306.717		1 431,57		b) Ubezpieczenia socjalne	2 151,59		
d) M. K. O. książeczka nr 75.892	104 994,94			c) Różni za kaucje	300,—		
e) K. K. O. w Bielsku książeczka nr 10.780	1 776,36			d) Biuro Kolejowe	108,70		
f) Bank Raiffeisena	196,—	175 243,39		e) Informacja, Sp. z o. o.	2 735,60		
3. Papiery wartościowe:				f) Wydatki r. 1937 do spełn. w r. 1938	12 813,24		
25 szt. akcji Banku Polsk. nr dep. 35			2 500,—	g) Różni wierzyciele	2 997,18	268 606,31	
4. Udziały:				3. Czysty majątek		458 102,43	
a) Śląskie Tow. Wystaw i Prop. Gosp.		8 500,—					
b) „Informacja“ Sp. z o. o.		22 500,—	31 000,—				
5. Dłużnicy:							
a) Zaliczki zwrotne urzęd. Izby		11 267,97					
b) Decernat Oświatowy		80 259,04					
c) Fundusz emerytalny		61 215,50					
d) Lokatorzy za wodę		238,31					
e) Różni za telefony		206,10					
f) Różni		2 091,20					
g) Wpływy r. 1937 spełn. w r. 1938		1 459,03	156 737,15				
6. Nieruchomości:							
a) Dom przy Pl. Wolności nr 8	231 127,15						
— 2% amortyzacji	5 637,25	225 489,90					
b) Dom przy Pl. Wolności 12 a	273 583,60						
— 2% amortyzacji	5 820,20	267 763,40					
c) Dom w Bielsku przy ul. Piłsudskiego nr 4	147 273,80						
— 2% amortyzacji	3 068,20	144 205,60	637 458,90				
7. Ruchomości:							
a) Urządzenie biur	35 636,—						
Dopis	7 998,25						
— 10% amortyzacji	44 634,25						
b) Samochód I	10 147,06	34 487,19					
Zakup samoch. II	2 800,—						
	12 000,—						
	14 800,00						
Amortyz. I	2 800,—						
Amortyz. II	1 200,—	4 000,—	10 800,—				
			45 287,19				
			1 071 592,46				1 071 592,46

Komisja Rewizyjna:

Inż. N. Krotowski m. p. Inż. L. Szefer m. p.
H. Klein m. p. T. Kowalczyk m. p.

Za zgodność z książkami:

Zbigniew Morsztynkiewicz
zaprzys. biegły w sprawach księgowości i rewizor ksiąg.

Dział	§§	Poz.	Przedmiot	Sumy prelimi- nowane	Rzeczy- wiste wpływy	Różnica + —	Dział	§§	Poz.	Przedmiot	Sumy prelimi- nowane	Rzeczy- wiste wydatki	Virement	Różnica + —
I			WŁASNE DOCHODY IZBY				I			Wydatki zwyczajne				
			Dochody zwyczajne							Wydatki osobowe				
	1		Dochody z opłat					1		Place				
	1		Oplaty od swiad. poch. tow.	27 000,—	39 820,59	+ 12 820,59		1		Urzędnicy (ustal. i nieustal.)	229 500,—	229 328,—	— 172,—	—
	2		Oplaty od zaśw. paszp.	6 500,—	8 879,50	+ 2 379,50		2		Dietariusze	2 900,—	2 843,22	— 28,95	27,83
	3		Oplaty od podań o import tow. reglam.	237 000,—	314 485,50	+ 77 485,50		3		Konsultanci itp.	20 000,—	19 586,01	— 381,—	32,99
	4		Oplaty od zaśw. dot. zwrotu cła przy wyw. masła	—	—	—		4		Woźni i gońcy z dod. na umund.	10 725,—	10 529,50	— 195,50	—
	5		Oplaty od zaśw. dot. zwoln. od cła przy wyw. masła	—	—	—				Ubezpieczenia				
	6		Oplaty od zaśw. dot. zwoln. od cła wyw. jaj	—	—	—		2		Kasa Chorych	1 350,—	1 311,40	— 31,77	6,83
	7		Oplaty od zaśw. dot. zwrotu cła przy wyw. lnu, pakuł	—	—	—		2		Inne ubezpieczenia	7 750,—	7 781,77	+ 31,77	—
	8		Oplaty od zaśw. dot. zwoln. od cła przy wyw. szczeciny, włosia i sierści	1 000,—	1 617,43	+ 617,43		3		Wpłata do Fund. Emerytalnego	24 000,—	24 000,—	—	—
	9		Oplaty od zaśw. dot. zwoln. od cła przy wyw. pierza i puchu	8 000,—	9 229,42	+ 1 229,42		4		Ubezpieczenie od wypadków	1 050,—	1 078,95	+ 28,95	—
	10		Inne opłaty	7 000,—	20 211,48	+ 13 211,48				Remuneracje i zapomogi	21 000,—	21 748,50	+ 748,50	—
	11		Oplaty związ. z pomocą dla eksportu	58 100,—	78 456,33	+ 20 356,33	II			Wydatki rzeczowe				
	2		Dochód z nieruchomości					1		Lokal				
	1		Czynsz	20 000,—	20 576,58	+ 576,58		1		Czynsz za lokal i wyn. sali	—	—	—	—
	2		Wpływy dodatkowe (za ogrzew. centralne)	500,—	526,48	+ 26,48		2		Światło, opał i utrzym. porz.	—	—	—	—
	3		Dochód z wydawnictw	—	—	—		3		Remont lokalu	—	—	—	—
	4		Dochód z agend specj. Izby					1a		Nieruchomość				
	1		Biuro Kolejowe	600,—	1 000,30	+ 400,30		1		Utrzym. porz., opał, światło	10 525,—	10 860,34	+ 335,34	—
	2		Biuro Celne	—	—	—		2		Światło, utrzym. porz. w lokalu	7 000,—	8 001,25	+ 1 001,25	—
	5		Odsetki od lokowanej gotowizny	5 000,—	10 026,52	+ 5 026,52		3		Remont gmachu, lokalu, instal.	27 000,—	27 161,83	+ 161,83	—
	6		Dochody nadzwyczajne					4		Ubezpieczenia i podatki	2 000,—	1 965 63	— 34,—	0,37
	7		Przelew z funduszu rezerw.	—	—	—		2		Wydatki biurowe				
	8		Pożyczka	—	—	—		1		Materiały piśmienne	9 000,—	8 178,93	— 820,55	0,52
			Dochód ze sprzedaży auta	—	1 200,—	+ 1 200,—		2		Druki i ogłoszenia	3 500,—	3 555,85	+ 55,85	—
II			Dodatek do ceny swiad. przem.	300 000,—	310 802,14	+ 10 802,14		3		Porto i opłaty telegraficzne	1 850,—	1 900,90	+ 50,90	—
								4		Oplaty telefoniczne	10 800,—	10 243,67	— 556,21	0,12
								5		Inwentarz (kupno, naprawa)	8 500,—	7 896,13	— 603,87	—
								6		Czasopisma, książki, mapy	5 000,—	5 351,04	+ 351,04	—
								7		Drobne wydatki	500,—	609,32	+ 109,32	—
										Utrzymanie samochodu	3 000,—	2 945,43	— 50,90	3,67
							III			Wydawn., subwencje, składki				
								1		Wydawnictwa				
								1		Śląskie Wiad. Gospodarcze	—	—	—	—
								2		Sprawozdanie gospod. Izby	2 600,—	2 276,95	— 323,05	—
								3		Monografie itp.	1 000,—	—	— 1 000,—	—
								2		Subwencje				
								1		Udział w utrzym. szkół handl. i przemysł.	43 470,—	43 343,16	— 126,84	—
								2		Zapom., styp. dla uczni szkół przem. i handl.	8 000,—	8 000,—	—	—
								3		Zasiłki na prace nauk. nagr. podr.	5 000,—	5 000,—	—	—
								4		Zasiłki na popier. rozw. przem. i handlu	10 000,—	8 496,65	— 1 503,35	—
								5		Badanie i popier. eksportu	12 000,—	8 407,62	— 3 592,38	1 807,38
								6		Koszty badań specjalnych	10 000,—	11 000,—	+ 1 000,—	—
								3		Składki członkowskie	9 000,—	10 785,—	+ 1 785,—	—
							IV			Agendy specj. Izby				
								1		Biura, instytuty, pokazy	—	—	—	—
								1		Biuro kolejowe	300,—	276,12	— 23,88	—
								2		Wywiadownia Handlowa	—	—	—	—
								2		Ekspozytura Izby	57 820,—	57 112,67	— 707,33	—
							V			Wydatki wynik. z niżej wym. czynności zleconych				
								1		Wydaw. zaśw. dot. zwoln. od cła wyw. masła	—	—	—	—
								2		Wydaw. zaśw. dot. zwoln. od cła wyw. jaj	—	—	—	—
								3		Wydaw. zaśw. zwrotu cła przy wyw. lnu i pakuł	—	—	—	—
								4		Wydawn. zaśw. dot. zwoln. od cła wyw. szczeci- ny, włosia i sierści	1 600,—	—	— 1 000,—	—
								5		Wydawn. zaśw. dot. zwoln. od cła wyw. pierza i puchu	8 000,—	8 971,73	+ 1 000,—	28,27
							VI			Wydatki różne				
								1		Koszty reprezentacji	5 000,—	5 906,03	+ 906,03	—
								2		Koszty podr. urzęd. Izby	30 000,—	29 979,27	— 20,73	—
								3		Zwrot ponies. kosztów Radcom Izby	3 500,—	2 394,10	— 906,03	199,27
								4		Splata długów	15 000,—	15 000,—	—	—
								5		Odsetki	18 900,—	18 851,60	— 48,40	—
								6		Wydatki nieprzewidziane	5 660,—	5 388,90	— 271,10	—
							VII			Wydatki nadzwyczajne				
								1		Kupno nieruchomości	—	—	—	—
							VIII			Koszty wyborów	—	—	—	—
										Razem wydatki	653 200,—	648 067,47	(+ 7 565,78	— 5 132,53
										Razem dochody	670 700,—	816 832,27	(— 7 565,78	+146 132,27
										Nadwyżka dochod. nad wydat.	17 500,—	168 764,80	—	+151 264,80
										Subwencja dla Izb Rzem.	17 000,—	17 000,—	—	+ 500,—
										Przenosi się na Fund. Rezerw.	—	151 764,80	—	+151 764,80

ZATRUDNIENIE I WYPŁATY

Wyszczególnienie	Rok	Liczba zakładów	Przeciętna liczba najemnych	Liczba przepracowanych dniówek najemnych	Liczba najemnych pracowników fizycznych					Liczba najemnych pracowników umysłowych	Właściciele i członkowie ich rodzin	Liczba praktykantów i uczniów		Wypłaty					Świadczenia pracodawców na ubezpieczenia społeczne
			pracowników fizycznych w ciągu roku	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Chłopcy	Dziewczęta	Ogółem	ogółem		w tym podlegający ubezpieczeniu	Ogółem brutto	Robotnikom		Pracownikom umysłowym			
														brutto	netto	brutto	netto	netto	
czerwiec					stan w końcu grudnia					w ciągu roku									

PRZEMYSŁ METALOWY

Przemysł metalowy	1936	182	30 968	8 841 280	30 560	32 878	29 298	1 983	1 512	85	3 263	184	700	700	105 580 030	87 184 252	75 223 941	18 395 778	15 418 055	11 605 874
	1937	184	36 813	10 755 678	36 695	39 334	34 714	2 176	2 293	151	3 695	164	997	997	127 020 792	105 201 387	90 921 373	21 819 405	18 339 746	12 944 547
Huty żelaza	1936	7	16 765	4 853 409	16 712	17 534	16 643	549	306	36	1 705	21	—	—	67 195 134	56 680 966	48 278 004	10 514 168	8 757 266	7 150 835
	1937	7	18 429	5 456 113	18 151	19 641	18 500	577	507	57	1 822	—	214	214	76 743 378	64 679 882	55 149 823	12 063 496	10 117 084	8 152 242
Odlewnie żelaza	1936	5	791	201 847	771	818	637	36	139	6	75	5	7	7	1 987 264	1 619 427	1 420 943	367 837	311 073	208 662
	1937	7	1 387	381 919	1 336	1 601	1 299	88	201	13	148	5	20	20	3 787 626	3 099 125	2 710 959	688 501	582 222	387 533
Huty, walcownie i odlewnie innych metali	1936	12	3 875	1 202 743	3 802	4 051	3 725	308	15	3	355	1	6	6	13 356 955	10 924 317	9 540 615	2 432 638	2 033 219	1 414 850
	1937	15	4 499	1 409 036	4 689	4 683	4 292	354	30	7	389	5	6	6	15 999 484	13 344 865	11 641 629	2 654 619	2 212 087	1 502 895
w tym: huty i walcownie cynku	1936	6	3 116	971 372	3 135	3 247	2 956	275	15	1	271	—	—	—	10 896 107	9 048 430	7 845 797	1 847 677	1 580 276	1 233 197
	1937	6	3 552	1 122 247	3 746	3 664	3 336	299	27	2	287	—	1	1	13 064 660	11 037 686	9 569 036	2 026 974	1 665 522	1 260 538
walcownie miedzi, glinu i ołowiu	1936	3	723	220 640	628	764	731	31	—	2	69	—	—	—	2 296 720	1 778 579	1 605 086	518 141	449 111	174 126
	1937	3	886	268 321	871	957	897	52	3	5	81	—	—	—	2 759 309	2 197 449	1 971 289	561 860	485 155	231 264
inne odlewnie metali	1936	3	36	10 731	39	40	38	2	—	—	15	1	6	6	164 128	97 308	89 732	66 820	53 832	7 527
	1937	4	53	15 742	55	51	48	3	—	—	19	2	5	5	158 058	96 693	89 126	61 365	57 277	9 854
Fabryki części maszyn, aparatów itp.	1936	15	1 004	264 546	975	1 111	943	4	164	—	151	14	132	132	2 100 056	1 564 589	1 430 533	535 467	457 552	171 498
	1937	14	1 308	366 002	1 306	1 405	1 200	3	202	—	148	16	142	142	2 820 041	2 200 320	1 994 023	619 721	530 486	250 588
w tym: fabryki armatury	1936	6	302	90 875	306	310	230	1	79	—	31	8	41	41	677 343	513 110	463 670	164 233	138 926	43 061
	1937	6	300	87 837	289	328	287	2	38	—	37	8	112	112	797 989	641 749	579 498	156 240	135 544	68 493
Fabryki wyrobów masowych	1936	36	2 744	693 479	2 642	3 058	1 934	957	162	5	272	32	12	12	5 665 879	4 384 722	3 990 357	1 281 157	1 093 066	968 854
	1937	38	4 153	1 160 203	4 246	4 325	3 061	999	237	28	346	38	100	100	9 024 313	7 395 916	6 688 060	1 628 397	1 402 131	762 988
w tym: fabr. drutu, gwoździ, śrub, nitów, haceli, lin :	1936	4	584	161 115	622	578	444	103	30	1	94	3	—	—	1 709 501	1 172 095	1 056 926	537 406	453 855	147 667
	1937	4	627	175 794	622	638	493	85	55	5	77	6	—	—	1 627 720	1 175 131	1 063 959	452 589	386 077	135 906
cynkownie i fabr. naczyń blaszan.	1936	4	1 556	360 218	1 446	1 794	1 037	675	81	1	114	—	1	1	2 922 130	2 428 626	2 214 566	493 504	422 112	234 843
	1937	4	2 645	704 937	2 661	2 685	1 896	692	96	1	183	—	83	83	5 760 369	4 899 936	4 412 242	860 433	739 270	492 138
fabr. okuć budowlanych i meblowych	1936	3	101	29 790	75	154	137	9	8	—	4	2	—	—	120 266	109 586	101 643	10 680	9 926	11 145
	1937	5	148	37 264	131	158	114	10	23	11	8	3	—	—	197 866	161 789	150 082	36 077	32 666	16 128
fabr. części rowerowych	1936	2	25	7 038	23	21	18	3	—	—	3	1	—	—	50 350	36 354	33 509	19 996	12 754	4 550
	1937	3	285	91 574	310	288	226	6	—	—	24	2	—	—	441 089	397 304	367 257	43 785	39 938	34 119
fabr. lamp i grzejników	1936	2	29	7 718	26	33	12	20	—	1	8	—	—	—	100 536	37 071	33 155	63 463	52 149	10 082
	1937	2	41	12 486	38	50	16	24	1	9	8	—	—	—	116 098	57 449	51 646	58 649	48 006	9 702
Fabryki wyrobów ozdobnych	1936	2	25	6 771	21	29	18	4	6	1	6	2	—	—	48 352	36 196	32 271	12 156	10 674	3 144
	1937	4	62	17 643	68	40	31	3	6	—	8	3	4	4	91 797	74 022	65 584	17 775	15 806	7 547
Fabryki mebli metalowych	1936	6	91	26 947	80	95	82	1	12	—	6	6	54	54	136 694	123 222	114 202	13 472	12 052	10 288
	1937	6	93	26 194	79	107	94	3	10	—	12	2	32	32	142 512	119 697	111 631	22 815	21 300	12 579
Wytwórnie rzemieślnicze	1936	11	107	32 140	115	118	101	—	17	—	5	14	46	46	133 214	119 299	109 955	13 915	12 216	12 994
	1937	7	78	23 665	90	69	54	—	15	—	4	7	53	53	92 682	76 622	71 505	16 060	13 898	8 167

ZATRUDNIENIE I WYPŁATY

Wyszczególnienie	Rok	Liczba zakładów	Przeciętna liczba najemnych	Liczba przepracowanych dniówek najemnych	Liczba najemnych pracowników fizycznych					Liczba najemnych pracowników umysłowych	Właściciele i członkowie ich rodzin	Liczba praktykantów i uczniów		W y p ł a t y					Świadczenia pracodawców na ubezpieczenia społeczne															
			Pracowników fizycznych w ciągu roku		O g ó ł e m	Mężczyźni	Kobiety	Chłopcy	Dziewczęta	O g ó ł e m		o g ó ł e m	w tym podlegający ubezpieczeniu	Ogółem brutto	Robotnikom		Pracownikom umysłowym																	
															brutto	netto	brutto	netto																
					czerwiec	s t a n w k o ń c u g r u d n i a					w c i ą g u r o k u																							
PRZEMYSŁ METALOWY (ciąg dalszy)																																		
Fabryki narzędzi i wyrobów nożowniczych	1936	16	496	146 678	494	491	214	48	17	—	28	17	26	26	1 176 499	1 072 204	947 201	104 295	91 487	112 117														
	1937	12	266	76 647	261	295	219	40	27	9	22	19	24	24	377 945	316 583	290 751	61 362	54 059	33 267														
w tym: fabr. pił	1936	4	90	25 916	90	94	83	9	2	—	7	5	3	3	262 808	227 308	195 553	35 500	31 446	26 591														
	1937	4	48	13 761	44	72	61	7	—	4	9	5	3	3	62 392	42 871	39 038	19 521	17 436	4 173														
fabr. i nacinalnie pilników	1936	3	15	4 015	16	11	11	—	—	—	1	5	1	1	22 208	20 404	18 604	1 804	1 700	1 836														
	1937	3	18	5 021	16	15	15	—	—	—	—	4	2	2	22 847	22 847	20 890	—	—	1 746														
fabr. wyrobów nożowniczych	1936	3	105	31 996	101	94	58	30	6	—	9	4	—	—	142 634	120 428	111 841	22 206	19 703	11 988														
	1937	2	122	35 190	121	126	75	33	13	5	7	7	3	3	166 092	146 622	137 062	19 470	17 327	13 116														
Fabryki konstrukcyj i urządzeń	1936	23	3 459	933 755	3 345	3 716	3 218	25	472	1	423	12	139	139	10 247 643	7 992 616	6 926 661	2 255 027	1 882 478	1 777 892														
	1937	22	4 212	1 145 618	4 057	4 659	3 979	24	656	—	516	13	81	81	12 680 131	9 741 940	8 445 418	2 938 191	2 421 106	1 383 483														
w tym: fabr. urządzeń kolejowych	1936	6	229	70 537	221	243	211	1	31	—	47	2	19	19	626 488	435 846	387 504	190 642	171 546	59 531														
	1937	3	88	23 880	91	91	62	—	29	—	15	—	5	5	216 044	126 339	113 066	89 705	75 680	17 461														
Fabryki silników i pomp	1936	3	105	31 738	103	124	95	—	29	—	11	7	32	32	210 660	178 660	167 810	32 000	29 183	10 493														
	1937	3	124	35 373	115	143	134	—	9	—	21	4	33	33	303 136	245 073	223 161	58 063	51 434	24 058														
Fabr. pomp i maszyn przeciwpożarniczych	1936	3	105	31 738	103	124	95	—	29	—	11	7	32	32	210 660	178 660	167 810	32 000	29 183	10 493														
	1937	3	124	35 373	115	143	134	—	9	—	21	4	33	33	303 136	245 073	223 161	58 063	51 434	24 058														
Fabryki obrabiarek	1936	2	101	29 714	108	116	92	—	24	—	13	—	22	22	163 106	131 652	122 585	31 454	28 401	12 425														
	1937	2	170	49 763	167	198	171	—	27	—	13	—	24	24	296 339	251 367	232 168	44 972	40 163	20 978														
Fabryki maszyn i aparatów rolniczych	1936	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—														
	1937	2	37	11 695	41	31	14	—	17	—	3	2	1	1	42 831	37 421	34 500	5 410	4 892	4 060														
Fabryki maszyn i aparatów włókienniczych	1936	2	795	237 822	790	984	950	30	—	4	135	2	121	121	2 220 079	1 628 935	1 482 447	591 144	513 687	174 510														
	1937	2	1 066	325 088	1 153	1 100	989	41	70	—	143	2	97	97	3 121 014	2 391 547	2 158 219	729 467	634 455	264 211														
Fabr. maszyn i aparatów dla innych przemysłów	1936	5	212	61 290	210	219	136	2	79	2	35	5	29	29	374 218	280 503	251 357	93 715	82 118	31 632														
	1937	6	359	100 911	360	432	260	8	157	7	50	7	47	47	661 486	520 321	464 920	141 165	122 633	56 640														
Fabryki środków przewozowych	1936	7	62	18 250	57	84	71	—	13	—	4	9	24	24	73 781	69 103	63 288	4 678	4 337	6 948														
	1937	9	166	45 628	174	136	96	5	34	1	10	9	38	38	187 796	172 021	157 452	15 775	14 423	19 023														
w tym: fabr. karoserii samochodowych i wozów konnych	1936	3	27	8 525	30	28	25	—	3	—	2	4	11	11	40 479	38 125	34 625	2 354	2 190	4 122														
	1937	3	46	12 317	45	37	31	—	6	—	1	3	20	20	75 321	72 566	65 590	2 755	2 575	8 896														
fabr. rowerów i części z rur	1936	3	25	6 806	20	43	38	—	5	—	—	5	13	13	40 479	38 125	34 625	2 354	2 190	4 122														
	1937	5	106	29 410	115	86	57	5	23	1	6	6	18	18	97 925	88 885	81 925	9 040	8 245	8 639														
Fabryki przyrządów pomiarowych i wyrobów precyzyjnych	1936	8	155	45 927	155	158	79	27	25	27	19	12	13	13	223 959	165 617	150 124	58 342	51 046	19 604														
	1937	6	156	46 111	152	166	76	27	34	29	13	10	20	20	200 934	161 829	147 493	39 105	35 481	16 278														
w tym: fabr. wag	1936	3	31	9 712	32	15	15	—	—	—	11	3	13	13	75 998	47 661	42 620	28 337	25 037	8 485														
	1937	2	17	4 882	14	20	20	—	—	—	4	3	18	18	45 306	33 898	30 630	11 408	11 094	5 048														
Fabryki instrumentów muzycznych	1936	2	3	1 187	3	5	5	—	—	—	2	—	1	1	6 516	6 516	6 087	—	—	280														
	1937	2	6	1 891	6	7	7	—	—	—	—	2	—	—	11 972	11 972	11 232	—	—	636														
Zakłady reperacyjne	1936	19	171	51 087	169	160	127	1	32	—	20	22	28	28	253 936	199 623	183 436	54 313	48 220	18 248														
	1937	20	242	76 178	244	296	238	4	54	—	27	20	61	61	435 375	360 864	322 845	74 511	66 086	37 374														

ZATRUDNIENIE I WYPŁATY

Wyszczególnienie	Rok	Liczba zakładów	Przeciętna liczba	Liczba przepracowanych dniówek	Liczba pracowników fizycznych					Właściciele i członkowie rodzin	Liczba pracowników umysłowych	Liczba praktykantów i uczniów	Wypłaty					Świadczenia pracodawców na ubezpieczenia społeczne			
					Robotnicy najemni								Ogółem brutto	Robotnikom		Pracownikom umysłowym					
			pracowników fizycznych w ciągu roku					Ogółem	Mężczyźni		Kobiety	Chłopcy		Dziewczęta	Ogółem	Ogółem	brutto		netto	brutto	netto
			czerwiec	s t a n w k o ń c u g r u d n i a					w c i ą g u r o k u												

PRZEMYSŁ CHEMICZNY

Przemysł chemiczny	1936	100	8 538	2 562 288	8 528	8 813	7 270	1 405	113	25	34	1 530	38	31 673 981	21 731 663	18 512 224	9 942 318	7 986 623	3 104 281
	1937	103	9 727	2 987 011	9 533	10 245	8 461	1 576	157	51	35	1 528	73	36 738 464	26 137 327	22 141 720	10 601 137	8 480 380	3 512 593
w tym:																			
Gazownie	1936	8	270	81 257	269	266	250	10	6	—	—	144	1	1 370 412	650 506	558 878	719 906	585 703	93 102
	1937	8	270	83 687	269	272	248	14	10	—	—	118	4	1 307 119	668 169	569 393	638 950	525 517	88 724
Koksownie	1936	9	2 109	691 098	2 078	2 171	2 129	30	12	—	—	168	4	7 699 075	6 492 494	5 470 083	1 202 581	981 538	966 573
	1937	9	2 503	832 223	2 498	2 671	2 630	30	9	2	—	190	19	9 531 255	8 103 528	6 743 111	1 427 727	1 151 741	1 219 884
Rafinerie nafty	1936	2	257	79 069	224	336	321	10	5	—	—	30	—	1 081 704	637 400	570 433	444 304	370 572	79 907
	1937	2	257	79 069	224	336	321	10	5	—	—	30	—	1 081 704	637 400	570 433	444 304	370 572	79 907
Fabryki zapalek	1936	1	177	35 622	12	209	53	156	—	—	—	14	—	339 605	202 723	187 323	136 882	106 725	24 077
	1937	1	177	35 622	12	209	53	156	—	—	—	14	—	339 605	202 723	187 323	136 882	106 725	24 077
Fabryki materiałów wybuchowych	1936	2	575	152 438	571	591	285	300	6	—	—	82	1	1 679 566	1 163 388	1 019 804	516 178	426 264	175 586
	1937	4	1 214	351 849	1 175	1 297	662	631	2	2	—	162	20	3 598 324	2 537 513	2 245 781	1 060 811	874 090	345 556
Fabryki nawozów sztucznych . .	1936	6	1 818	544 878	1 764	1 939	1 712	157	70	—	1	404	2	8 169 653	5 174 291	4 206 862	2 995 362	2 260 471	645 548
	1937	6	2 066	642 222	2 039	2 195	1 914	189	91	1	1	437	2	9 767 706	6 199 636	5 032 935	3 568 070	2 656 695	748 781
Fabryki gazów technicznych . .	1936	8	135	35 859	139	132	127	4	1	—	3	45	10	571 252	315 881	270 112	255 371	208 013	53 224
	1937	8	153	46 373	149	165	155	6	4	—	2	61	4	683 509	404 247	348 411	279 262	234 532	63 081
Fabryki farb, lakierów, emalii itp.	1936	5	70	20 546	69	70	54	13	3	—	4	25	2	209 828	96 999	88 899	112 829	94 826	16 691
	1937	5	71	20 939	67	74	58	16	—	—	4	26	1	235 028	104 117	94 773	130 911	109 496	15 929
Fabryki wyrobów gumowych . .	1936	3	124	37 077	119	135	70	62	1	2	—	29	1	250 484	143 663	133 930	106 821	94 623	20 619
	1937	3	147	42 803	143	170	76	79	6	9	—	27	3	314 688	175 884	163 398	138 804	122 605	24 381
Fabryki papy dachowej	1936	7	77	19 950	102	37	33	2	2	—	4	13	—	158 119	117 106	106 227	41 013	35 894	12 518
	1937	7	87	21 993	116	40	36	3	1	—	7	10	2	163 904	120 281	109 661	43 623	37 755	12 773
Fabryki przetworów tłuszczowych	1936	12	480	133 457	461	487	249	218	2	18	12	113	11	1 050 456	596 786	542 321	453 670	396 267	82 909
	1937	12	472	128 037	455	464	242	189	7	26	10	131	11	1 235 677	611 445	555 010	624 232	538 391	85 639
w tym:																			
olejarnie	1936	2	121	32 107	112	110	93	17	—	—	3	21	1	255 478	195 440	178 393	60 038	51 767	22 765
	1937	2	104	27 437	84	114	95	19	—	—	3	21	—	266 200	186 674	165 766	79 526	67 829	19 988
fabr. mydła	1936	8	339	95 677	330	352	145	188	1	18	8	90	10	752 015	276 038	341 726	375 977	330 269	56 266
	1937	8	346	94 004	350	328	137	159	6	26	6	108	11	921 176	394 270	360 993	526 906	456 438	63 010
Fabryki wyrobów farmaceutycznych	1936	3	26	7 894	19	19	6	13	—	—	—	9	—	129 741	41 798	38 588	87 943	77 342	9 117
	1937	3	44	13 173	40	41	12	29	—	—	2	11	—	169 956	66 722	61 780	103 234	88 695	11 719
Fabryki wyrobów kosmetycznych	1936	5	45	12 793	46	50	13	37	—	—	5	31	1	157 338	40 150	37 297	117 188	104 592	14 458
	1937	4	44	12 439	44	46	10	33	1	2	2	31	2	135 213	34 677	31 614	100 536	87 554	11 783

ZATRUDNIENIE I WYPŁATY

Wyszczególnienie	Rok	Liczba zakładów	Przeciętna liczba	Przepracowane dniówki	Zatrudnieni w zakładach								Wypłaty					Dopłaty pracodawców na ubezpieczenia społeczne			
					Pracownicy najemni fizyczni					Pracownicy umysłowi najemni	Właściciele i członkowie ich rodzin	Praktykanci i uczniowie	ogółem brutto	pracownicy fizyczni najemni		pracownicy umysłowi najemni					
			najemnych pracowników fizycznych w ciągu roku					Ogółem	Mężczyż.					Kobiety	Chłopcy	Dziewczęta	brutto		netto	brutto	netto
								czerwiec	stan w końcu grudnia							w ciągu roku w złotych					

PRZEMYSŁ SPOŻYWCZY

Młyny I—VII	1936	67	335	82 308	267	302	243	57	1	1	57	60	9	589 073	378 416	348 708	210 657	188 157	52 794
	1937	66	313	88 883	313	310	252	48	—	—	68	49	14	699 769	441 092	403 389	258 677	230 912	70 861
w tym I—V kat.	1936	21	244	70 196	220	249	193	55	1	—	57	17	6	539 121	328 464	301 289	210 657	188 157	48 372
	1937	18	257	74 970	259	252	204	48	—	—	66	13	13	638 050	381 233	346 083	256 817	229 052	64 255
Przemysł cukierniczy	1936	29	839	236 289										822 867					
	1937	31	944	258 830	868	1 044	170	798	8	68	97	26	8	927 438	674 339	634 877	253 099	226 138	76 566
Piekarnie cukiernicze	1936	3	30	10 210										53 075					
	1937	3	24	8 683	26	25	12	11	—	2	4	2	5	48 223	30 895	29 030	17 328	15 071	5 366
Fabryki czekolady i cukierków	1936	22	544	149 366										479 906					
	1937	23	582	160 229	516	665	105	486	8	66	58	21	2	542 082	397 088	375 067	144 994	130 462	47 071
Inne wytwórnie cukiernicze	1936	4	265	76 713										289 886					
	1937	5	338	89 918	326	354	53	301	—	—	35	3	1	337 133	246 356	230 780	90 777	80 605	24 129
Gorzelnie rolnicze	1936	27	28	8 609	2	57	52	5	—	—	23	14	—	48 802	18 206	17 502	30 596	27 806	2 944
	1937	32	31	8 996	3	56	50	6	—	—	20	7	—	49 804	21 962	21 182	27 842	25 219	2 780
Fabryki wódek gatunkowych	1936	25	230	67 374	217	234	108	123	2	1	106	25	9	521 518	251 327	233 753	270 199	243 962	55 679
	1937	23	229	69 568	223	253	115	126	4	8	103	23	8	534 292	266 679	246 373	267 613	238 557	49 107
Browary i słodownie	1936	8	652	185 266	655	646	613	31	2	—	131	2	1	2 031 655	1 333 540	1 164 430	698 115	564 175	198 554
	1937	8	656	194 310	665	667	636	27	4	—	118	3	—	2 465 884	1 734 003	1 523 235	731 881	602 293	211 239
Bekoniarnie	1936	4	140	40 506	144	138	117	19	1	1	11	7	—	315 436	255 958	228 954	59 478	52 412	25 781
	1937	3	121	36 288	111	139	121	17	1	—	16	5	—	291 809	252 467	226 616	39 342	35 055	23 431
Mleczarnie	1936	8	98	32 564	100	100	52	44	—	4	14	4	4	137 607	94 680	90 691	42 927	40 032	7 826
	1937	8	106	35 626	109	100	53	43	1	3	19	5	7	154 887	104 964	96 797	49 923	43 805	14 407
Fabryki konserw	1936	7	87	23 664	48	120	43	70	5	2	16	5	1	100 208	78 755	73 717	21 453	19 796	8 564
	1937	9	100	30 482	50	147	56	66	8	17	13	12	2	117 563	99 089	93 693	18 474	17 277	11 543
Fabryki octu i musztardy	1936	2	17	4 978	16	18	11	7	—	—	8	1	1	42 136	19 481	17 748	22 655	20 147	3 639
	1937	3	19	5 397	16	20	14	6	—	—	9	3	1	45 825	24 980	23 353	20 845	18 559	4 579
Wytwórnie napojów bezalkoh.	1936	11	82	22 022	88	77	46	28	2	1	16	6	1	110 415	77 617	72 094	32 798	30 932	12 759
	1937	8	62	16 343	70	58	30	28	—	—	10	5	—	78 321	63 231	58 575	15 090	14 590	7 395

ZATRUDNIENIE I WYPŁATY

Wyszczególnienie	Rok	Liczba zakładów				Przeciętna liczba	Przepracowane dniówki		Zatrudnienie w zakładach										Wypłaty					Dopłaty pracodawców na ubezpieczenia społeczne						
									Pracownicy najemni fizyczni					Pracownicy umysłowi najemni	Właściciele członkowie ich rodzin	Pracytanci i uczniowie														
		1934	1935	1936	1937	najemnych pracowników fizycznych w ciągu roku				Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Chłopcy	Dzieńczęta				ogółem brutto	pracownicy fizyczni najemni		pracownicy umysłowi najemni									
																			brutto	netto	brutto	netto								
						1936	1937	1936	1937	czerwiec	stan w końcu grudnia 1937							w ciągu roku w 1000 złotych												
						1936	1937	1936	1937	1937								1936	1937											

PRZEMYSŁ ODZIEŻOWY

Przemysł odzieżowy	1936	.	.	.	.	911	1 081	253 511	291 889	914	870	382	429	13	46	56	90	92	.	.	895	831	107	100	78
	1937	84	98	99	110	.	.	.	.	1 072	1 066	417	558	31	60	76	86	60	1 003	1 267	1 089	1 001	178	166	96
w tym:	1936	.	.	.	.	.	.	.	.	274	287	140	132	1	14	15	25	58	.	.	287	269	28	26	24
Krawiectwo	1937	33	35	32	35	270	290	72 556	75 550	313	303	138	152	1	12	12	26	37	316	374	344	316	30	28	27
	1936	.	.	.	.	.	.	.	.	147	146	4	127	—	15	9	17	7	.	.	102	99	17	16	12
Bielizniarstwo	1937	14	14	14	14	148	162	43 795	45 834	163	169	14	138	4	13	8	8	—	120	144	128	121	16	13	12
	1936	.	.	.	.	.	.	.	.	105	85	14	62	—	9	1	13	3	.	.	71	64	3,0	2,8	6,1
Kapelusznictwo	1937	10	14	16	14	101	89	28 122	23 497	84	88	21	56	2	9	1	10	1	75	70	69	65	1,2	1,1	5,5
	1936	.	.	.	.	.	.	.	.	160	155	80	61	10	4	16	15	2	.	.	136	128	27	26	12
Wyrób galanterii	1937	6	13	14	14	159	119	43 447	31 573	120	126	59	53	6	8	9	15	6	165	122	99	94	23	23	8,1
	1936	.	.	.	.	.	.	.	.	30	46	15	28	—	3	6	9	9	.	.	55	49	9,0	8,2	4,5
Kuśnierstwo	1937	6	4	5	6	37	37	11 771	10 625	25	51	14	29	4	4	6	12	6	64	63	54	48	8,7	7,8	4,9
	1936	.	.	.	.	.	.	.	.	123	72	59	11	1	1	4	1	—	.	.	159	144	18	15	11
Obuwnictwo mech.	1937	4	3	5	5	121	136	32 150	35 876	87	84	62	10	4	8	11	4	—	178	218	175	153	43	38	18
	1936	.	.	.	.	.	.	.	.	71	75	66	8	1	—	3	6	12	.	.	78	72	3,2	2,8	5,7
Obuwnictwo ręczne	1937	9	11	11	14	71	92	20 715	25 790	93	100	86	5	9	—	—	6	8	81	98	98	91	—	—	7,2

PRZEMYSŁ ZABAWKARSKI

Przemysł zabawkarski	1936	.	.	.	.	20	25	4 684	6 533	12	25	13	9	—	3	2	3	—	17	22	16	15	0,8	0,8	1,4
	1937	2	2	3	3	.	.	.	.	26	25	13	9	1	2	1	1	—	.	.	20	19	1,7	1,7	1,7

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY

Przemysł włókienniczy	1936	99	7 554	2 182 268	7 822	6 654	2 903	3 575	81	95	688	96	12	12 549	10 099	9 323	2 753	2 393	967
w tym:	1937	109	8 149	2 284 691	8 175	8 082	2 980	4 840	169	93	666	114	17	13 611	10 874	10 031	2 737	2 397	1 014
Zakłady wielooddziałowe	1936	15	3 711	1 089 770	3 744	2 625	1 100	1 447	17	11	301	15	—	6 120	4 793	4 424	1 326	1 140	477
Przędzalnie	1937	15	4 242	1 148 828	4 358	4 244	1 439	2 745	32	28	300	23	2	6 872	5 532	5 112	1 340	1 167	502
	1936	4	680	198 874	553	550	245	289	1	15	48	—	1	1 085	735	676	234	202	79
	1937	4	539	153 811	531	549	177	359	2	11	45	1	2	871	691	637	180	153	60
Tkalnie	1936	49	1 529	442 452	1 532	1 519	901	574	35	9	187	51	9	2 892	2 290	2 106	602	532	215
	1937	58	1 691	522 609	1 668	1 531	859	605	48	19	196	60	11	3 399	2 682	2 461	717	635	262
Fabryki wyrobów dzianych	1936	5	89	25 526	72	118	10	67	—	11	3	10	—	88	77	72	10,5	9,4	6,0
	1937	5	120	33 037	29	139	13	123	1	2	2	12	—	113	104	97	8,8	7,8	8,4
Farbiarnie i wykończalnie	1936	4	256	71 320	252	280	174	47	3	1	34	—	2	463	313	289	150	130	34
	1937	3	189	53 957	213	134	88	44	2	—	19	—	2	396	270	250	126	110	29
Fabryki waty	1936	3	44	12 321	45	46	13	33	—	—	3	4	—	53	45	42	6	6,3	4,7
	1937	4	49	14 554	51	52	13	39	—	—	4	3	—	64	54	50	10	8,9	6,8
Fabryki dywanów, kilimów i go-	1936	9	176	43 930	341	417	104	293	3	17	27	5	—	183	375	351	112	99	20
belinów	1937	9	202	52 996	177	237	50	171	3	13	10	4	—	223	183	170	40	36	17
	1936	4	123	33 388	129	115	26	66	22	3	14	7	—	186					
Szmuklerstwo i pasmanteria	1937	4	118	31 996	124	116	25	84	3	4	18	7	—	197	138	128	59	52	14
	1936	2	674	178 299										851	139	129	46	41	13
Fabryki stożków i kapeluszy	1937	3	635	176 386	685	686	199	464	9	14	39	3	—	879	777	717	102	90	69

ZATRUDNIENIE I WYPŁATY

Wyszczególnienie	Rok	Liczba zakładów	Przeciętna liczba	Liczba przepracowanych dniówek	Liczba pracowników fizycznych					Właściciele i członkowie rodzin	Liczba pracowników umysłowych	Liczba praktykantów i uczni	Wypłaty					Świadczenia pracowników na ubezpieczenia społeczne		
					Robotnicy najemni								Ogółem brutto	Robotnikom		Pracownikom umysłowym				
			pracowników fizycznych w ciągu roku					Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Chłopcy	Dziewczęta		Ogółem	Ogółem	brutto	netto		brutto	netto
			czerwiec	s t a n w k o ń c u g r u d n i a																

PRZEMYSŁ DRZEWNY

Przemysł drzewny	1936	109	2 191	623 541	2 401	2 036	1 575	301	118	42	81	133	162	2 750 637	2 361 785	2 192 259	388 852	341 740	243 457
	1937	105	2 422	674 141	2 711	2 106	1 645	312	109	40	64	168	141	3 327 560	2 866 266	2 644 427	461 294	404 507	318 079
w tym:																			
Tartaki	1936	39	757	200 511	942	558	525	22	11	—	23	74	9	1 031 347	789 506	730 300	241 841	208 945	99 928
	1937	45	841	230 409	1 034	661	601	32	26	2	26	94	8	1 239 825	966 363	890 859	273 462	237 470	129 027
Fabryki mebli zwykłych	1936	18	297	85 526	303	251	182	38	31	—	21	15	31	368 860	337 469	313 985	31 391	29 104	31 225
	1937	14	288	79 566	305	224	174	28	22	—	16	18	19	407 713	363 175	335 712	44 538	40 189	37 610
Koszykarstwo, wikliniarstwo	1936	2	10	2 464	6	7	6	1	—	—	1	1	—	7 254	6 648	6 224	606	600	554
	1937	2	6	1 296	14	—	—	—	—	—	1	—	—	4 706	3 506	3 281	1 200	1 122	427
Stolarstwo	1936	43	628	186 891	669	647	546	42	56	3	29	25	121	881 163	811 010	751 734	70 153	62 706	78 583
	1937	39	682	186 456	713	645	571	42	29	3	21	30	113	1 037 127	962 842	886 655	74 285	66 522	95 449
Fabryki skrzyń	1936	2	22	5 803	23	23	23	—	—	—	7	—	—	18 327	18 327	17 177	—	—	1 742
	1937	2	30	7 877	27	36	36	—	—	—	—	—	—	26 285	26 285	24 560	—	—	2 687

PRZEMYSŁ POLIGRAFICZNY

Przemysł poligraficzny ogółem	1936	48	934	276 710	879	942	475	366	40	61	39	103	43	1 952 681	1 592 600	1 441 446	360 081	323 291	144 668
	1937	49	990	293 050	933	1 068	500	452	44	72	47	101	51	2 085 131	1 722 682	1 548 069	362 449	317 174	163 863
w tym:																			
Drukarnie	1936	43	893	264 428	843	899	465	354	31	49	35	101	41	1 924 464	1 567 733	1 417 983	356 731	320 165	141 878
	1937	44	935	276 966	881	1 008	488	419	39	62	43	97	49	2 050 201	1 691 452	1 518 789	358 749	313 715	161 024
Introligatornie	1936	5	41	12 282	36	43	10	12	9	12	4	2	2	28 217	24 867	23 463	3 350	3 126	2 790
	1937	5	55	16 084	52	60	12	33	5	10	4	4	2	34 930	31 230	29 280	3 700	3 459	2 839

PRZEMYSŁ SKÓRZANY

Przemysł skórzany ogółem	1936	18	1 021	280 280	876	949	674	222	34	14	20	86	8	1 665	1 367	1 253	297	269	148
	1937	16	854	235 108	907	705	520	160	20	5	18	84	18	1 503	1 198	1 095	305	276	131
w tym:																			
Garbarnie	1936	7	549	158 785	554	551	438	108	6	4	3	38	8	935	809	738	143	128	90
	1937	7	427	119 840	435	397	307	83	4	3	8	33	6	783	654	597	129	117	70
Fabryki pasów	1936	4	262	61 351	171	279	189	72	18	—	3	26	—	368	270	248	97	86	29
	1937	3	245	64 184	281	209	160	37	12	—	6	28	2	406	294	268	112	99	34
Wyprawialnie futer	1936	3	155	45 012	103	89	55	34	—	—	—	16	—	321	271	250	49	46	29
	1937	2	125	35 740	137	42	27	15	—	—	—	18	—	255	200	183	55	51	23
Fabryki szczotek i pędzli	1936	3	52	14 317	53	56	22	20	3	11	2	3	—	38	32	29	5	4	4
	1937	4	57	15 344	54	57	26	25	4	2	4	5	10	59	50	47	9	9	4

ZATRUDNIENIE I WYPŁATY

Wyszczególnienie	Rok	Liczba zakładów	Przeciętna liczba	Liczba prze- pracowanych dniówek	Liczba pracowników fizycznych					Właścicie- le i człon- kowie rodzin	Liczba pracowników umysłowych najemnych	Liczba praktykantów i uczniów	W y p ł a t y				Świadczenia pracowników na ubezpie- czenia społeczne				
					R o b o t n i c y n a j e m n i						Ogółem	Ogółem	Ogółem brutto	R o b o t n i k o m		Pracownikom umysłowym					
			pracowników fizycznych w ciągu roku					O g ó ł e m	Mężczyźni					Kobiety	Chłopcy	Dziew- częta		brutto	netto	brutto	netto
					czerwiec	s t a n w k o ń c u g r u d n i a					w c i ą g u r o k u										

PRZEMYSŁ MINERALNY

Cegielnie	1936	93	2 444	720 686	3 453	1 360	915	382	38	25	46	85	1	3 071 246	2 802 857	2 530 262	268 389	233 871	275 741
	1937	104	2 970	894 873	4 104	1 541	1 047	456	22	16	49	111	3	3 807 564	3 465 136	3 118 282	342 428	300 369	354 038
Kaflarnie	1936	8	139	42 204	187	103	59	13	28	3	8	3	21	136 880	124 588	116 224	12 292	11 261	11 431
	1937	10	139	42 090	101	97	87	5	—	—	10	12	1	146 919	129 718	119 923	17 201	15 716	12 602
Betoniarnie	1936	13	169	47 994	203	105	94	8	3	—	14	5	—	218 927	210 002	192 895	8 925	8 249	18 018
	1937	17	230	72 378	295	149	139	6	4	—	17	9	—	353 336	336 446	311 735	16 890	15 675	29 944
Wapienniki	1936	13	157	34 336	197	53	50	3	—	—	4	5	—	214 517	210 629	189 853	3 888	3 468	25 967
	1937	13	158	44 824	204	78	61	17	—	—	4	4	—	252 155	234 421	211 538	17 734	14 799	28 806
Huty szkła	1936	3	235	67 045	194	202	155	27	15	5	2	17	—	365 069	317 077	285 239	47 992	44 527	30 123
	1937	2	169	50 432	193	135	84	28	10	13	2	12	—	403 380	358 467	326 760	44 913	37 637	23 126
Fabryki porcelany	1936	4	946	261 958	900	1 017	362	423	59	173	2	55	—	1 343 308	1 141 155	1 033 523	202 153	173 149	104 514
	1937	4	986	262 098	987	981	356	414	47	164	2	57	—	1 429 239	1 188 971	1 077 753	240 268	204 822	110 935
Fabryki wyrobów szamotowych, dynasowych i ogniotrwałych	1936	4	192	55 754	189	203	100	101	2	—	—	12	—	421 254	330 933	288 887	90 321	75 162	42 465
	1937	6	264	82 280	291	295	165	124	3	3	—	20	3	665 917	516 114	451 438	149 803	124 474	64 110
Cementownie	1937	2	495	147 481	602	633	616	15	2	—	—	38	9	1 405 210	1 147 574	1 038 823	257 636	232 837	138 664
Kamieniołomy	1937	23	563	142 339	802	293	271	17	5	—	4	22	—	916 009	813 367	731 013	102 642	88 329	118 008
Fabryki luster i szlifiernie szkła	1937	5	75	22 890	73	80	56	15	8	1	6	12	33	139 332	117 119	108 454	22 213	20 989	11 205
Kamieniarstwo	1937	11	159	46 384	204	126	112	7	2	5	7	21	3	312 698	269 359	244 929	43 339	38 435	23 425
Eksploatacja żwiru i piasku	1937	6	71	15 482	75	55	40	15	—	—	5	7	—	83 436	66 697	60 139	16 739	15 192	9 239

PRZEMYSŁ ELEKTROTECHNICZNY

Przemysł elektrotechniczny	1936	35	1 663	468 527	1 449	1 907	954	711	158	84	25	242	139	2 887 311	1 958 774	1 785 830	928 537	815 126	240 031
	1937	33	2 061	609 401	1 822	2 353	1 209	753	329	62	23	262	152	3 485 271	2 495 031	2 271 934	990 240	858 973	289 217
Fabr. maszyn elektrycznych	1936	5	534	150 963	475	617	487	27	98	5	2	67	80	1 102 973	805 528	732 846	297 445	264 067	87 636
	1937	5	756	218 798	743	884	649	43	185	7	2	80	49	1 302 877	1 027 748	931 351	275 129	241 139	109 767
Wytw. artykułów elektrotechnicznych (prócz maszyn)	1936	39	1 129	317 564	974	1 290	467	684	60	79	23	175	59	1 784 338	1 153 246	1 052 984	631 092	551 059	152 395
	1937	28	1 305	390 603	1 079	1 469	560	710	144	55	21	182	103	2 182 394	1 467 283	1 340 583	715 111	617 834	179 450

PRZEMYSŁ PAPIERNICZY

Przemysł papierniczy ogółem	1936	24	2 279	652 020	2 350	2 378	1 499	817	11	51	15	201	35	5 101 463	3 989 607	3 620 874	1 111 856	929 832	427 630
	1937	24	2 428	715 237	2 454	2 542	1 634	785	43	80	15	215	34	5 828 750	4 498 420	4 080 414	1 330 330	1 129 092	571 674
w tym:																			
Papiernie	1936	7	1 726	534 167	1 794	1 799	1 373	396	10	20	1	155	29	4 407 941	3 474 445	3 144 827	933 496	774 279	370 693
	1937	7	1 947	583 001	1 989	2 015	1 524	432	36	23	—	182	30	5 225 768	4 028 736	3 646 675	1 197 032	1 015 168	525 673
Fabr. innych wyr. z pap.	1936	17	553	117 853	556	579	126	421	1	31	14	46	6	693 522	515 162	476 047	178 360	155 553	56 937
	1937	17	481	132 236	465	527	110	353	7	57	15	33	4	602 982	469 684	433 739	133 298	113 924	46 001